

Bruselj, 25.6.2019
COM(2019) 299 final

POROČILO KOMISIJE

EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN RAČUNSKEMU SODIŠČU

Letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU za leto 2018

Kazalo

PREDGOVOR.....	3
POVZETEK.....	7
UVOD	21
ODDELEK 1 – SMOTRNOST IN REZULTATI.....	22
1. V rezultate usmerjen proračun EU	23
2. Konkurenčnost za rast in delovna mesta (podrazdelek 1A).....	32
3. Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija (podrazdelek 1B).....	68
4. Trajnostna rast: naravni viri (razdelek 2)	81
5. Varnost in državljanstvo (razdelek 3).....	97
6. Evropa v svetu (razdelek 4).....	116
7. Posebni instrumenti.....	140
ODDELEK 2 – NOTRANJA KONTROLA IN FINANČNO POSLOVODENJE.....	144
1. Proračun EU se dobro upravlja	144
2. Sistemi kontrol so stroškovno učinkoviti	149
3. Finančni popravki in izterjave kažejo, da večletni kontrolni cikel ščiti proračun EU	160
4. Strategija Komisije za boj proti goljufijam je bila posodobljena.....	165
5. Poslovodstvo daje razumno zagotovilo, finančni učinek pridržkov pa je omejen.....	168
6. Zagotovilo, pridobljeno z delom Službe za notranjo revizijo.....	174
7. Povzetek sklepov o delu Odbora za spremljanje poteka revizij	176
8. Zunanja revizija in razrešnica: izboljšanje prihodnosti na podlagi preteklih izkušenj	179
9. Organizacijsko upravljanje.....	181
PRILOGE	

Predgovor

Veseli me, da lahko predstavim **Letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU za leto 2018**. Poročilo vsebuje pregled smotrnosti izvrševanja, upravljanja in

zaščite proračuna EU. V njem je pojasnjeno, kako se s proračunom EU podpirajo politične prednostne naloge EU, opisani pa so tudi doseženi rezultati in vloga Komisije pri zagotavljanju najvišjih standardov finančnega poslovanja. To poročilo je del **celovitega svežnja finančnih poročil in poročil o odgovornosti** ki ga je pripravila Komisija. Z njim izpolnjujemo obveznosti iz finančne uredbe in je bistveni del našega visoko razvitega sistema finančne odgovornosti.

Čeprav je proračun EU razmeroma skromen, prinaša velike spremembe v življenje milijonov Evropejcev. Dopolnjuje državne proračune in podpira politične prednostne naloge na področjih, na katerih ima dejansko vrednost in lahko najučinkoviteje prinese rezultate. Moje vodilno načelo je, da bi moral biti proračun EU osredotočen na področja, na katerih ima lahko večji učinek kot javna poraba na nacionalni ravni. Nobena država članica na primer ne more sama financirati velikih infrastruktur ali raziskovalnih projektov, ki so dovolj obsežni, da lahko konkurirajo svetovnim akterjem, kot so Kitajska ali Združene države Amerike. Nekateri izzivi, s katerimi se spopada EU, so svetovni. Terorizem, organizirani kriminal, podnebne spremembe, naravne nesreče ali epidemije ne poznajo meja. Te izzive je najbolje reševati na vseevropski ravni s pomočjo proračuna EU.

Čeprav se je proračun EU izkazal za prožnega, pa je njegov obseg omejen. Zato mora odločanje temeljiti na več informacijah in dokazih kot kdaj koli prej, da se denar dodeli tja, kjer je najbolj potreben. V tem poročilu opisujemo številne načine, kako je proračun EU v letu 2018 prispeval k doseganju skupnih ciljev.

Leta 2018 je bil poudarek na krepitvi okrevanja gospodarstva z vlaganjem na ključna področja, ki spodbujajo ustvarjanje delovnih mest. Pomembno vlogo v tem procesu so igrali Evropski sklad za strateške naložbe, instrument za povezovanje Evrope ter evropski strukturni in investicijski skladi. Vabim vas, da si na portalu InvestEU preberete zgodbe o številnih naložbah EU (<https://europa.eu/investeu>). Proračun EU je zagotovil močno podporo tudi na drugih prednostnih področjih, kot so celoviti pristop EU k migracijam, varnostna unija, vrhunske raziskave in zunanje delovanje EU, hkrati pa je pomagal doseči medsektorske cilje politike, kot so podnebni ukrepi in biotska raznovrstnost.

V tem poročilu so navedeni tudi ukrepi, ki jih izvajamo, da bi zagotovili upravljanje proračuna EU v skladu z najvišjimi standardi dobrega finančnega poslovanja. **Komisija s tem poročilom prevzema splošno politično odgovornost za upravljanje proračuna EU v letu 2018.**

Komisija pozorno spremlja izvrševanje proračuna EU na terenu. Če ugotovi, da so države članice ali končni upravičenci denar EU porabili nepravilno, takoj sprejme ukrepe za odpravo teh napak in po potrebi izterjavo sredstev. Komisija ocenjuje, da bo po popravkih in izterjavah preostala stopnja napake za odhodke v letu 2018 pod 1 %, kar je precej pod pragom pomembnosti.

V letu 2018 se je nadaljeval zelo velik napredek, ki smo ga v zadnjih letih dosegli na področju finančnega poslovanja. Sistemi EU za odkrivanje in popravljanje napak ter boj proti goljufijam so zreli in zanesljivi. To je priznalo Evropsko računsko sodišče. Ostali bomo pozorni in še naprej zagotavljali, da bo proračun EU v prihodnjih letih ustrezno zaščiten. To je še posebno pomembno glede na vse težavnejše politično okolje. Z doslednim in učinkovitim poročanjem se povečuje odgovornost za porabo EU, in to ne samo za namene same pravne skladnosti. Pomaga pri sodelovanju z državljani in drugimi zainteresiranimi stranmi ter povrnitvi njihovega zaupanja in vere v Evropsko unijo.

Maja in junija 2018 je Komisija tudi predložila predloge za prihodnji večletni finančni okvir. Pripravljen je bil temeljit pregled porabe ⁽¹⁾, v okviru katerega je bila analizirana uspešnost vseh programov. Moj pristop je, da se uporabi dodana vrednost EU kot glavno merilo, na katerem temelji vsa prihodnja poraba, s čimer se poveča financiranje za nove prednostne naloge, posodobijo obstoječi programi ter po možnosti izvedejo poenostavitve in racionalizacija, Uniji pa zagotovi prožnejši proračun. Menim, da je Komisija predlagala uravnotežen in realističen sodoben proračun za Unijo, ki varuje, opolnomoča in ščiti. Pravočasen sporazum o prihodnjem okviru bi potrdil skupno zavezanost institucij EU, da za vsak euro, vložen prek proračuna EU, zagotovijo kar najboljši izkoristek.

Günther H. Oettinger
Komisar za proračun in človeške vire

⁽¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0171&from=EN>

POVZETEK

Povzetek

To letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU vsebuje najnovejše informacije o rezultatih, doseženih s proračunom EU (oddelek 1), ter upravljanju in zaščiti proračuna EU (oddelek 2).

Oddelek 1 je strukturiran glede na proračunske razdelke. V njem je pojasnjeno, kako so finančni programi EU prispevali k političnim prednostnim nalogam EU. Vsebuje tudi povzetek najnovejših rezultatov ocenjevanja uspešnosti teh programov.

Leto 2018 je bilo peto leto sedanjega večletnega finančnega okvira, ki traja od leta 2014 do leta 2020. Zaradi poznega sprejetja večletnega finančnega okvira so se na začetku obdobja pojavile zamude. Finančni programi EU zdaj v celoti delujejo. Zagotavljajo močno in oprijemljivo podporo za politične prednostne naloge EU na različnih področjih.

Podrazdelek 1A – Spodbujanje ustvarjanja delovnih mest, rasti in naložb

Ko je Junckerjeva Komisija v času po gospodarski in finančni krizi nastopila mandat, je obljubila večjo zaposlenost. Skupaj z državami članicami je to obljubo tudi izpolnila. **Delo ima rekordno število Evropejcev**, saj je zaposlenega 240,7 milijona ljudi. Od tega je bilo več kot 12 milijonov delovnih mest ustvarjenih od nastopa te Komisije. Brezposelnost mladih je na najnižji ravni od leta 2008, čeprav je v številnih delih EU še vedno prevelika. **Proračun EU je bil bistven za te dosežke in je še naprej ključen vir naložb po vsej Evropi.**

Od nastopa Junckerjeve Komisije je bilo ustvarjenih več kot 12 milijonov delovnih mest.
Brezposelnost mladih se je s 24 % leta 2014 zmanjšala na 14 % decembra 2018.

Prednostna naloga za proračun EU v letu 2018 je bila graditi na okrevanju gospodarstva, predvsem z nadaljnjim spodbujanjem naložb. Naložbe so se znatno povečale, ker je **Evropski sklad za strateške naložbe omogočil za več kot 408 milijard EUR⁽²⁾ naložb**. Ta sklad, ki ga je Komisija skupaj s skupino Evropske investicijske banke⁽³⁾ ustanovila leta 2015, privablja zasebna finančna sredstva na področjih, kot so promet, energija, zdravstveno varstvo, mala in srednja podjetja ter informacijske in komunikacijske tehnologije. Tako povečuje učinek proračuna EU. Trajanje Evropskega sklada za strateške naložbe je bilo s sredine leta 2018 podaljšano do konca leta 2020, pri čemer njegov novi naložbeni cilj znaša 500 milijard EUR⁽⁴⁾. Ocenjuje se, da bo ta načrt do leta 2020 pomagal ustvariti **1,4 milijona novih delovnih mest**, medtem ko se bo **bruto domači proizvod EU po ocenah povečal za 1,3 %**. Zaradi teh naložb ima dodatnih 11 milijonov gospodinjstev dostop do hitre internetne povezave, več kot 4 milijone gospodinjstev uporablja energijo iz obnovljivih virov, 30 milijonov Evropejcev pa ima korist od boljšega zdravstvenega varstva.

⁽²⁾ Naložbe od ustanovitve Evropskega sklada za strateške naložbe leta 2016. Skupni znesek naložb, ki jih je spodbudil sklad, je 31. decembra 2018 znašal 370 milijard EUR, 13. junija 2019 pa 408 milijard EUR.

⁽³⁾ Skupino Evropske investicijske banke sestavljata Evropska investicijska banka in Evropski investicijski sklad.

⁽⁴⁾ Leta 2016 je bilo v prvotnem načrtu predvideno, da bodo spodbujene dodatne naložbe v višini 315 milijard EUR.

Evropski sklad za strateške naložbe je od leta 2015 do 31. decembra 2018 po vsej Evropi mobiliziral naložbe v višini več kot 370 milijard EUR, kar znatno presega prvotni cilj 315 milijard EUR, poleg tega pa je na dobri poti, da doseže višji cilj 500 milijard EUR, ki je določen za leto 2020.

Evropski sklad za strateške naložbe je pomagal financirati izgradnjo pol milijona cenovno dostopnih stanovanj, izboljšati storitve zdravstvenega varstva za 30 milijonov Evropejcev, posodobiti železniško in mestno infrastrukturo za 95 milijonov potnikov ter podpreti dostop do financiranja za več kot 280 000 malih in srednjih podjetij.

S financiranjem ključne prometne, energetske ali telekomunikacijske infrastrukture so **strateške naložbe spodbudile tudi gospodarsko rast in konkurenčnost**. Te naložbe so osredotočene na področja, na katerih EU omogoča večji učinek kot javna poraba na nacionalni ravni. Instrument za povezovanje Evrope igra pomembno vlogo pri razvoju takih infrastruktur, s katerimi se postavljajo tudi temelji za ogljično manj intenzivno energetska omrežja EU. Leta 2018 je bilo s tem instrumentom dano na voljo 1,4 milijarde EUR nepovratnih sredstev EU, da bi se združila s financiranjem iz Evropskega sklada za strateške naložbe in drugih virov.

Z instrumentom za povezovanje Evrope se delno financira novi predor pod 18 kilometrov široko ožino Fehmarn, ki bo povezoval Rødby na Danskem in Puttgarden v Nemčiji. Čas potovanja z avtomobilom od Københavna do Hamburga se bo skrajšal za približno eno uro, za železniški tovorni promet pa za dve uri.

Proračun EU uresničuje cilje tudi prek **vesoljskih programov**, kot so Galileo, Copernicus in EGNOS. V orbito je bilo poslanih 26 satelitov, od česar je imelo do konca leta 2018 korist 500 milijonov ⁽⁵⁾ uporabnikov po vsem svetu; tega nobena država članica ne bi mogla doseči sama. Leta 2018 so bili izstreljeni štirje dodatni novi sateliti Galileo za boljše spremljanje oceanov, kopnega in ozračja. Signali in podatki, ki jih EU dobi iz vesolja, spreminjajo naša življenja s storitvami, kot so boljša navigacija, precizno kmetovanje, spremljanje kmetijskih rastlin, odzivanje na naravne nesreče, reševanje življenj na morju, iskanje in reševanje ljudi, opremljenih z oddajniki, ki oddajajo klice v sili, ter spremljanje plovil in razlitij nafte.

Konec leta 2018 je 315 letališč v skoraj vseh državah EU uporabljalo skupno evropsko geostacionarno navigacijsko storitev, ki povečuje varnost pristajanja v slabih vremenskih razmerah ter preprečuje zamude in preusmeritve.

Od aprila 2018 je Galileo vključen v vsak nov tip avtomobila, ki se prodaja v Evropi, kjer podpira sistem za klic v sili eCall.

Copernicus je zagotovil zemljevide za ravnanje v izrednih razmerah za 80 % poplav v Evropi. Tako je nacionalnim službam za ukrepanje v sili pomagal z boljšim pregledom stanja in jim omogočil večjo učinkovitost med reševalnimi akcijami.

Leta 2018 se je z Evropskim obrambnim skladom začelo tudi novo poglavje **evropskega sodelovanja na področju obrambe**. Leta 2018 je bilo skupnim raziskavam na področju inovativnih obrambnih tehnologij in izdelkov dodeljenih 40 milijonov EUR. Komisija je sprejela dvoletne delovne programe za sofinanciranje skupnih projektov za razvoj obrambnih zmogljivosti v obdobju 2019–2020, h katerim je EU prispevala 500 milijonov EUR.

⁽⁵⁾ Do sredine maja 2018 je bilo uporabnikov 700 milijonov.

EU bo v raziskovalni projekt Ocean 2020 vložila ⁽⁶⁾ 35 milijonov EUR. Ta projekt združuje 42 partnerjev iz 15 držav članic EU in podpira misije za pomorski nadzor z vključitvijo dronov in podmornic brez posadke v operacije ladjeva.

Podpora vrhunskim raziskavam in inovacijam

Proračun EU je bil še naprej osnova, na kateri je temeljila zaveza EU za podpiranje vrhunskih raziskav in inovacij, pri čemer je bil poudarek na sodelovanju med državami, pomenu za industrijo in ekonomiji obsega. Okvirni program EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020 je največji nadnacionalni program za financiranje raziskav na svetu. Poleg tega je **največji program EU za raziskave in inovacije doslej, saj bo v njegovem okviru v sedmih letih ⁽⁷⁾ na voljo skoraj 80 milijard EUR** finančnih sredstev. *Leta 2018* so bili v okviru Obzorja 2020 objavljeni razpisi za zbiranje predlogov v vrednosti 10 milijard EUR.

Skupno raziskovalno središče je s financiranjem v okviru programa Obzorje 2020 razvilo in upravlja edini sistem samodejnega opozarjanja na cunamije na svetu. Ta sistem lahko hitro izračuna ocenjeno višino valov in čas njihove poti ter samodejno pošlje opozorilo prek svetovnega sistema za opozarjanje in usklajevanje ob nesrečah (Global Disaster Alert and Coordination System).

Program Obzorje 2020 zagotavlja skupni strateški okvir za financiranje raziskav in inovacij, ki ga zagotavlja EU. Je ključen, da se zagotovi, da se bosta v EU še naprej razvijali prvovrstna znanost in tehnologija. Pomaga odpravljati ovire za inovacije ter lajša sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem pri zagotavljanju rešitev za velike družbene izzive. Podpora EU za raziskave in inovacije spodbuja sodelovanje med raziskovalnimi skupinami v različnih državah in med disciplinami, kar je ključno za prelomna odkritja. Evropski uniji omogoča uresničevanje prednostnih nalog, kot je **Pariški sporazum o podnebnih spremembah** ⁽⁸⁾. Program Obzorje 2020 je neposredno prispeval k splošnemu cilju krepitve vodilnega položaja Evrope v industriji in njene konkurenčnosti. Posebno uspešen je bil pri spodbujanju inovacij v malih in srednjih podjetjih. Splošni cilj 20-odstotne udeležbe je bil celo presežen ⁽⁹⁾.

Skupno podjetje za evropsko visokozmogljivostno računalništvo je začelo delovati *novembra 2018*. Združevalo bo sredstva EU in sodelujočih držav, da bi v Evropi vzpostavilo vrhunsko infrastrukturo za superračunalništvo in podatkovno infrastrukturo ter konkurenčen inovacijski ekosistem na področju relevantnih tehnologij in aplikacij v Evropi.

Raziskave in delno financiranje v okviru programa Obzorje 2020 so *leta 2018* omogočili kirurški poseg, s katerim so 45-letni ženski na Švedskem namestili stalno robotsko roko, ki jo lahko uporablja vsak dan.

Podpora mladim Evropejcem

S proračunom EU so bile ustvarjene **priložnosti za študij in potovanja v tujino**, brezposelnim mladim pa je bila zagotovljena pomoč pri iskanju dela ali vključitvi v usposabljanje, da bi se povečale njihove možnosti za zaposlitev. Vsako leto več kot 3,5 milijona mladih, vključenih v program jamstva za mlade, prejme ponudbo za

⁽⁶⁾ Začetni datum je 1. april 2018. Projekt bo trajal 36 mesecev.

⁽⁷⁾ 2014–2020.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/clima/policies/international/negotiations/paris_sl

⁽⁹⁾ Stopnja udeležbe malih in srednjih podjetij v programu Obzorje 2020 je znašala 24 %, tako da je presegala cilj 20 %

zaposlitev, izobraževanje, pripravništvo ali vajeništvo. Od leta 2014 je imelo korist od tega sistema skupno več kot 14 milijonov mladih.

Program **Erasmus+** je eden od glavnih načinov, kako lahko Evropejci doživijo evropsko identiteto v vsej njeni raznolikosti. V letu 2018 je približno 800 000 učiteljem, predavateljem, izvajalcem usposabljanj ter pedagoškim in mladinskim delavcem omogočil pridobitev novih znanj in spretnosti v tujini ter izboljšanje njihove prihodnje zaposljivosti. Vodilni program je pokazal svojo prožnost s podporo za ustanavljanje „evropskih univerz“ in virtualne izmenjave Erasmus+.

Poleg tega je Komisija začela izvajati pilotno pobudo DiscoverEU ⁽¹⁰⁾, ki 18-letnikom omogoča, da potujejo po Evropi, se učijo od drugih kultur in raziskujejo svojo evropsko identiteto. Komisija namerava pobudo DiscoverEU nadalje razviti in jo je zato vključila v predloge za naslednji program Erasmus.

Program evropske solidarnostne enote ⁽¹¹⁾ je dobil lastna pravila in proračun, številnim mladim pa omogočil, da pomagajo, raziskujejo, se učijo in razvijajo prek dejavnosti, kot so pomoč socialno prikrajšanim, skrb za okolje ali prinašanje upanja skupnostim po naravni nesreči in njihova obnova.

Od začetka programa Erasmus leta 1987 je v njem sodelovalo več kot 10 milijonov ljudi.

Med julijem in oktobrom 2018 je lahko približno 15 000 mladih z vozovnico DiscoverEU z vlakom raziskovalo Evropo. Novembra 2018 je bilo v novem krogu prijav izbranih še 14 500 mladih.

Do konca decembra 2018 se je približno 100 000 solidarnih mladih registriralo za sodelovanje v evropski solidarnostni enoti. Od tega jih je skoraj 11 000 zagotovilo podporo posameznikom in skupnostim po vsej Evropi, ki so potrebovali pomoč, predvsem s prostovoljskimi dejavnostmi.

Proračun EU je veliko prispeval k izvajanju jamstva za mlade, saj je mladim zagotovil priložnosti za študij in potovanje v tujini ter jim pomagal pri iskanju zaposlitve ali dostopu do usposabljanja, s katerim bi si povečali možnosti za zaposlitev.

Od začetka izvajanja ⁽¹²⁾ vsako leto več kot 3,5 milijona mladih, registriranih v okviru jamstva za mlade, prejme ponudbo za zaposlitev, nadaljnje izobraževanje, pripravništvo ali vajeništvo.

Podrazdelek 1B – Spodbujanje ustvarjanja delovnih mest, trajnostne rasti in inovacij s kohezijsko politiko

Cilj kohezijske politike, katere proračun znaša 352 milijard EUR (za obdobje 2014–2020), torej skoraj tretjino skupnega proračuna EU, je zmanjšati razlike ter podpirati **ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo** v EU. Velik prispevek te politike je razviden iz hitrega zmanjševanja zaostanka manj razvitih držav članic in regij za preostalim delom EU v smislu produktivnosti in bruto domačega proizvoda na prebivalca. S finančnimi sredstvi se neposredno podpirata izpolnjevanje ključnih prednostnih nalog EU in izvajanje priporočil za posamezne države v okviru evropskega semestra ter zagotavljajo potrebni pogoji za naložbe prek spremljanja predhodnih pogojev, določenih za programe za obdobje 2014–2020.

⁽¹⁰⁾ https://europa.eu/youth/discovereu_sl

⁽¹¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_sl

⁽¹²⁾ Jamstvo za mlade je politična zaveza, ki so jo države članice sprejele aprila 2013.

Pričakuje se, da bo z vsakim eurom naložb kohezijske politike, izvedenih v obdobju 2007–2013, do leta 2023 ustvarjenega dodatnega 2,74 EUR bruto domačega proizvoda. V istem obdobju je bilo ustvarjenega približno 1,3 milijona delovnih mest.

S proračunom EU se je še naprej podpiralo države članice in regije pri premagovanju novih in trdovratnih izzivov, kot so izkoriščanje globalizacije, obravnavanje brezposelnosti in sprememb v industriji, sprejemanje inovacij in digitalizacije, preusposabljanje ljudi, dolgoročno upravljanje migracij ter boj proti podnebnim spremembam, vključno s preходом na ogledno manj intenzivno gospodarstvo in promet.

Naložbe EU v promet so bile osredotočene na odpravljanje ozkih grl, tako da so pomagale popraviti in izboljšati 7 500 km starih cest ter zgraditi 3 100 km novih (*projekti, izbrani do konca leta 2018*).

Zaradi naložb kohezijske politike se je poraba energije v javnih stavbah zmanjšala za 5,2 teravatne ure na leto. Poleg tega je bilo s temi naložbami na novo zgrajenih ali izboljšanih 748 km tramvajskih prog in prog podzemne železnice ter zgrajenih ali nadgrajenih skoraj 7 500 km železniških prog.

Do konca leta 2017 je več kot 15 milijonov ljudi prejelo podporo Evropskega socialnega sklada, da bi našli boljše zaposlitvene priložnosti ter razvili svoja znanja in spretnosti, več kot 1,7 milijona brezposelnih je našlo zaposlitev, več kot 2 milijona ljudi pa je pridobilo nove kvalifikacije.

Razdelek 2 – Proračun EU prispeva k posodobitvi kmetijskega sektorja EU za zagotovitev varne in visokokakovostne hrane ter vzpostavitve trajnostnega kmetijstva in razvoja podeželja

Skupna kmetijska politika prispeva k doseganju uravnovešenega ozemeljskega razvoja in **zmanjšanju dohodkovne vrzeli** med kmetijskim sektorjem in drugimi sektorji ter med državami članicami in regijami. Prispeva tudi k ohranjanju trajnosti ključne proizvodnje hrane v EU. Neposredna plačila povečujejo dohodke in kmetom, ki se spopadajo z veliko nestanovitnostjo cen in proizvodnje, zagotavljajo relativno stabilnost dohodkov.

Proračun EU zagotavlja potrebna sredstva za **odporno, trajnostno in konkurenčno kmetijstvo**. Neposredna plačila je prejelo približno 6,5 milijona kmetov, pri čemer je ta podpora predstavljala 38 % njihovega kmetijskega dohodka.

Od leta 2014 je Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja pomagal posodobiti kmetijska gospodarstva več kot 51 400 mladih kmetov in usposobiti več kot 1 milijon udeležencev, podprl je ekološko kmetovanje na skoraj 16 milijonih hektarjev in vložil več kot 255 milijonov EUR v proizvodnjo energije iz obnovljivih virov.

Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo podpira **ribištvo in akvakulturo, ki sta okoljsko vzdržna, gospodarna z viri, inovativna, konkurenčna in temeljita na znanju**. Zaradi teh prizadevanj EU na mednarodni ravni ohranja vodilno vlogo na področju trajnostnega upravljanja oceanov.

EU ima vodilno mesto v svetu na področju trajnostnosti in podnebnih politik

EU je v okviru svoje zavezanosti boju proti podnebnim spremembam **vključila porabo sredstev v višini 32 milijard EUR za podnebne ukrepe v vse programe EU**, zlasti na področju kohezijske politike, energije, prometa, raziskav in inovacij, skupne kmetijske politike ter razvojne politike EU, zato je proračun EU ključno gonilo trajnostnosti. Navedeni znesek predstavlja 20,7 % proračuna za leto 2018. Po najnovejših ocenah bo v celotnem programskem obdobju znašal 210 milijard EUR (19,7 %).

V obdobju 2014–2020 bo 54,8 milijarde EUR ⁽¹³⁾ iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada vloženi v cilje, povezane s podnebjem. Te naložbe podpirajo prehod na nizkoogljično gospodarstvo s spodbujanjem proizvodnje in distribucije energije iz obnovljivih virov ter energijske učinkovitosti, uvajanjem pametnih distribucijskih sistemov, raziskavami in inovacijami na področju nizkoogljičnih tehnologij, naložbami v prilagajanje podnebnim spremembam, spodbujanjem naložb za obravnavo posebnih tveganj, zagotavljanjem odpornosti proti nesrečam ter razvojem sistemov za obvladovanje nesreč.

Projekti, ki jih podpirata Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad, omogočajo obnovo stanovanjskih objektov za 875 000 družin, ki bodo tako zmanjšale porabo energije, in priključitev 3,3 milijona dodatnih uporabnikov energije na pametna omrežja. S projekti so se podprle tudi dodatne zmogljivosti za proizvodnjo energije iz obnovljivih virov (7 670 megavatov).

Leta 2018 je bilo programu LIFE dodeljenih skupno 522 milijonov EUR. Proračun EU prek tega programa podpira projekte za varstvo okolja in ohranjanje narave ter podnebne ukrepe. To vključuje velike naložbe v projekte, ki bodo omogočili ponovno uporabo večjih količin plastike. Spreminjanje teh odpadkov v visokokakovostne surovine za avtomobilsko, gradbeno in pakirno industrijo je eden od načinov, kako se s programom LIFE praktično podpirajo cilji iz evropske strategije za plastiko v krožnem gospodarstvu.

Projekti, ki se podpirajo s programom LIFE, so prispevali k prehodu na nizkoogljično krožno gospodarstvo, ki je gospodarno z viri in odporno proti podnebnim spremembam, k ustavitvi in obrnitvi trenda izgube biotske raznovrstnosti, boju proti propadanju ekosistemov z izboljšanjem kakovosti okolja, vključno z zrakom, vodo in tlemi, ter k izboljšanju okoljskega in podnebnega upravljanja na vseh ravneh.

Razdelek 3 – Proračun EU je bistven del celovitega pristopa EU k migracijski politiki

S proračunom EU sta se podprla nadaljnji celostni evropski odziv na migracijske izzive in upravljanje zunanjih meja EU. Celoviti pristop EU k migracijam se je leta 2018 še naprej izvajal na vseh področjih, in sicer s tesnejšim sodelovanjem s partnerskimi državami, boljšim upravljanjem zunanjih meja ter učinkovitejšimi in bolj operativnimi orodji za varovanje naših meja in upravljanje migracij znotraj EU v duhu solidarnosti in odgovornosti. Namenski instrumenti, kot je Sklad za azil, migracije in vključevanje, so imeli skupaj s ciljno usmerjeno podporo v okviru kohezijske politike za dolgoročne vključevanje migrantov in zunanjimi instrumenti EU pomembno vlogo pri takojšnjih odzivih na migracijska vprašanja. Delo v zvezi z evropsko agendo o migracijah je pozitivno prispevalo k nadomestitvi nevarnih in nenadzorovanih migracij z **varnimi, urejenimi in zakonitimi migracijami**.

V okviru trenutnega programa EU za preselitev se je 20 držav članic zavezalo, da bodo do oktobra 2019 preselile več kot 50 000 oseb. Ob koncu leta 2018 je bilo uresničenih že več kot 24 000 teh zavez, na podlagi katerih je bilo osebam zagotovljeno zatočišče v EU.

⁽¹³⁾ Interaktivni podatki so na voljo na spletnem naslovu: <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/a8jn-38y8>.

Po letu 2015, ko je bilo število prihodov v EU najvišje, so se migracijski tokovi zdaj vrnil pod raven pred krizo.

Število nedovoljenih vstopov v EU se je leta 2018 zmanjšalo na 150 100. To je najmanj v petih letih.

Od leta 2015 je bilo vzpostavljenih več zakonitih migracijskih poti v EU za ljudi, ki potrebujejo mednarodno zaščito. S programi EU za preselitev so bile skoraj 50 000 ljudem (do 31. decembra 2018) zagotovljene varne in zakonite poti.

Izjava EU in Turčije iz leta 2016 in instrument za begunce v Turčiji ostajata izrednega pomena za zmanjševanje števila nedovoljenih in nevarnih prihodov iz Turčije na grške otoke, reševanje življenj na morju ter spodbujanje preseljevanja Sircev, ki potrebujejo mednarodno zaščito. EU je Turčijo podprla pri prizadevanjih za zagotovitev zatočišča in podpore več kot štirim milijonom registriranih beguncem iz Sirije. Do konca leta 2018 je humanitarna pomoč prek mreže socialne varnosti v sili, ki je program varnostne mreže socialne pomoči, dosegla 1,5 milijona najranljivejših beguncem in omogočila šolanje več kot 410 000 učencem (v okviru programa pogojnega nakazila sredstev za izobraževanje). Nadaljnjim 600 000 otrokom je bila zagotovljena pomoč pri vključevanju v turški šolski sistem. Instrument za begunce v Turčiji je omogočil izgradnjo 136 novih šol, poleg tega zaradi njega zdaj 410 000 otrok beguncem obiskuje šolo, 60 000 učencev pa je bilo vključenih v učne ure, s katerimi bodo nadoknadili izgubljeni čas izobraževanja. Zdaj deluje 178 zdravstvenih domov, zagotovljena je bila podpora za štiri milijone pregledov v okviru osnovnega zdravstvenega varstva, cepljenih pa je bilo 650 000 otrok beguncem ⁽¹⁴⁾.

EU je tako kot v Turčiji zagotovila znatno humanitarno pomoč notranje razseljenim osebam v Siriji ter beguncem in gostiteljskim skupnostim v Jordaniji in Libanonu ter pomoč v Iraku in Egiptu. Regionalni skrbniški sklad EU za odziv na krizo v Siriji je leta 2018 skupaj podprl približno 2 milijona sirskih beguncem in gostiteljskih skupnosti.

Evropska agencija za mejno in obalno stražo, ki se financira iz proračuna EU in katere mandat je bil podaljšan, je precej okrepila svojo navzočnost na zunanjih mejah EU. Namen tega je zagotoviti podporo državam članicam pri njihovih dejavnostih upravljanja meja in skupaj izvajati integrirano upravljanje meja na ravni EU.

Leta 2018 je evropska mejna in obalna straža skupaj razporedila približno 11 000 mejnih policistov za pomoč najbolj izpostavljenim državam članicam. S tem je omogočila rešitev 37 000 migrantov, ujetje skoraj 1 200 tihotapcev ljudi ter uskladitev/organizacijo vrnitve skoraj 14 000 migrantov. Poleg tega je Sklad za azil, migracije in vključevanje omogočil prostovoljno vrnitev skoraj 39 500 oseb ⁽¹⁵⁾.

Proračun EU še naprej prispeva k povečevanju varnosti EU za življenje in delo

Varnostne grožnje v Evropi so se povečale in postale bolj raznolike. Pojavljajo se v obliki terorističnih napadov in novih vrst organiziranega kriminala ter kibernetске kriminalitete. EU je za **zaščito** javnosti pred temi grožnjami zagotovila finančna sredstva in podprla sodelovanje, na primer za boj proti pranju denarja, prestrezanje in zaseg ponarejenih izdelkov ter boj proti dezinformacijskim kampanjam.

⁽¹⁴⁾ Podatki se nanašajo na dosežke od leta 2016 do decembra 2018.

⁽¹⁵⁾ Vir podatkov: letna poročila o izvajanju za leto 2018. Podatek za leto 2018 vključuje vse države članice razen Grčije, za katero informacije za leto 2018 še niso bile na voljo.

V okviru instrumenta za povezovanje Evrope je bila vzpostavljena platforma za prostovoljno sodelovanje za okrepitev pripravljenosti in odzivanja na kibernetске napade. EU s tem prispeva k vseevropski rešitvi grožnje, ki ne upošteva nacionalnih meja.

EU je pokazala **solidarnost** znotraj svojih meja, in sicer z usklajevanjem in financiranjem prizadevanj za pomoč pri nesrečah ter podpiranjem kmetov, ki jih je prizadela suša, ali zaposlenih, ki jih je prizadela množično prestrukturiranje podjetij. Zaradi težav, s katerimi so se kmetje spopadali med poletno sušo, so bila zagotovljena višja predplačila za pomoč kmetom, da so lahko zagotovili krmo za živali.

Leta 2018 je bila 730 presežnim delavcem v portugalskem sektorju oblačil zagotovljena pomoč iz Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji v višini 4,5 milijona EUR.

Od leta 2003 je EU sodelovala v 163 uradnih misijah in napotila 560 strokovnjakov za zaščito ljudi po vsem svetu. Leta 2018 je bila z rekordno operacijo EU za civilno zaščito Švedski zagotovljena pomoč pri spopadanju z gozdnimi požari: mobiliziranih je bilo več kot 360 gasilcev, sedem letal, šest helikopterjev in 67 vozil.

Razdelek 4 – Proračun EU je Evropski uniji pomagal, da je postala močnejša svetovna akterka

Proračun EU je Uniji omogočil, da se je še naprej osredotočala na naložbe v trajnostnost in odpornost naših partnerjev, zlasti z evropskim instrumentom sosedstva in instrumentom za predpristopno pomoč. EU sosednjim državam pomaga, da nadalje razvijajo stabilne demokratične institucije in hkrati postajajo uspešnejše. To je prispevalo k vzpostavitvi stabilnosti na mejah Evrope.

Leta 2018 je EU zagotovila tudi usmerjanje in podporo v zvezi z jedrskim dogovorom z Iranom ⁽¹⁶⁾, Pariškim sporazumom o podnebnih spremembah, cilji trajnostnega razvoja ZN, novimi trgovinskimi sporazumi z močnim poudarkom na trajnostnem razvoju, sodelovanjem z Afriško unijo ⁽¹⁷⁾ ter odnosi z Združenimi narodi.

EU in njene države članice so skupaj največje donatorke humanitarne pomoči na svetu. Zato lahko EU ob naravnih nesrečah in konfliktih, ki jih povzroči človek, po vsem svetu zagotavlja podporo, ki rešuje življenja.

Leta 2018 je bilo več kot 1,4 milijarde EUR porabljene za humanitarne pomoči v več kot 90 državah. Znatno del teh sredstev je šel za zagotavljanje podpore prebivalstvu v Siriji, prizadetemu zaradi konflikta, in beguncem v sosednjih državah.

Leta 2018 je bilo dodatnih 15 milijonov EUR namenjenih pomoči pri vzpostavitvi potrebnih pogojev za prostovoljno, varno in dostojanstveno vrnitev beguncev, pripadnikov ljudstva Rohinga, ki so zbežali iz Mjanmara/Burme v Bangladeš ⁽¹⁸⁾.

Različni instrumenti na področju razvojnega sodelovanja podpirajo EU pri njeni zavezi, da bo uresničevala **agendo za trajnostni razvoj do leta 2030** v skladu z Evropskim soglasjem o razvoju ⁽¹⁹⁾. EU si prizadeva sredstva usmerjati v države, ki jih najbolj potrebujejo. Poleg tega je v odnosih med EU in Afriko predlagala premik paradigme k vzpostavljanju resničnega in poštenega partnerstva, ki je osredotočeno na medsebojen

⁽¹⁶⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/32286/Nuclear%20Agreement.

⁽¹⁷⁾ <https://au.int>.

⁽¹⁸⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6653_en.htm

⁽¹⁹⁾ https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/european-consensus-development_en

gospodarski interes ter v celoti skladno z afriško Agendo 2063 ⁽²⁰⁾ in vodilnimi pobudami, kot je afriško celinsko območje proste trgovine.

Proračun EU je leta 2018 v okviru evropskega načrta za zunanje naložbe podprl **mobilizacijo finančnih sredstev za Afriko in evropsko sosedstvo** ⁽²¹⁾. V ta namen se uporablja Evropski sklad za trajnostni razvoj, da bi se privabilo več zasebnih naložb. Komisija je leta 2018 podpisala prvi sporazum o jamstvu (Instrument za delitev tveganja Nasira). Pričakuje se, da bo ta sporazum EU v vrednosti do 75 milijonov EUR mobiliziral naložbe za podjetnike v podsaharski Afriki in evropskem sosedstvu. Pomagal naj bi ustvariti do 800 000 delovnih mest, poleg tega pa naj bi prinesel koristi tistim, ki imajo težave pri dostopanju do ugodnih posojil, kot so notranje razseljeni ljudje, begunci, osebe v postopku vračanja, ženske in mladi.

Najpomembnejša prednostna naloga Komisije je zagotoviti, da se proračun EU dobro upravlja ter je zaščiten pred napakami in goljufijami

Komisija si v finančnem poslovanju prizadeva doseči najvišje standarde v smislu **učinkovitosti, uspešnosti in gospodarnosti**. Poskuša tudi zagotoviti, da so **revizije in pregledi („kontrole“) stroškovno učinkoviti**. Temu je posvečen oddelek 2 tega poročila.

Komisija je odgovorna za zagotavljanje pravilne porabe finančnih sredstev EU, ne glede na to, ali ta sredstva neposredno izvršujejo službe Komisije ali pa jih izvršujejo izvedbeni partnerji. 71 % odhodkov izvršijo organi držav članic v okviru deljenega upravljanja, 8 % pa pooblaščen subjekt v okviru posrednega upravljanja.

Komisija je za izpolnjevanje svojih obveznosti vzpostavila učinkovit model zagotovil in odgovornosti ter zanesljiv okvir notranje kontrole. V tem okviru službe Komisije – po potrebi v sodelovanju z državami članicami in pooblaščenimi subjekti (na podlagi njihovih obveznosti varovanja proračuna EU) – sprejemajo ukrepe za preprečevanje napak, nepravilnosti in goljufij, kadar pa se te pojavijo, sprejmejo ukrepe za njihovo odpravo. Poleg tega ima Evropski urad za boj proti goljufijam pooblastila za izvajanje neodvisnih preiskav goljufij in korupcije, ki vključujejo sredstva EU, ter razvoj politik EU za boj proti goljufijam.

V letu 2018 je bila sprejeta tudi nova finančna uredba, ki prinaša zlasti bistveno poenostavitev finančnih pravil za upravičence.

Tveganje v zvezi z zakonitostjo in pravilnostjo finančnih transakcij je manjše od 2 %

Cilj Komisije glede **„tveganja ob plačilu“**, ki vpliva na prihodke in odhodke EU ter se oceni po izvedbi preventivnih kontrol, vendar pred uporabo popravilnih ukrepov, je zagotoviti, da to tveganje ostane pod 2 %, in to ji je leta 2018 znova uspelo. Na splošno se ocenjuje, da je „tveganje ob plačilu“ **znajalo 1,7 % vseh zadevnih odhodkov iz leta 2018**. Službe Komisije izvajajo ukrepe za segmente, pri katerih je tveganje ob plačilu večje od 2 %.

Zaradi večletne narave finančnih programov EU je mogoče napake popraviti celo več let po izvedbi plačil, dokler se programi ne zaključijo. Po ocenah služb Komisije skupni **prihodnji popravki znašajo 0,9 % vseh zadevnih odhodkov iz leta 2018**.

⁽²⁰⁾ <https://au.int/en/agenda2063/overview>

⁽²¹⁾ Evropsko sosedstvo sestavljajo najbližje vzhodne in južne sosedje EU. Na jugu so to Alžirija, Egipt, Izrael, Jordanija, Libanon, Libija, Maroko, Palestina*, Sirija in Tunizija, na vzhodu pa Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Gruzija, Moldavija in Ukrajina. (* To poimenovanje ne pomeni priznanja države Palestine in ne posega v stališča posameznih držav članic o tem vprašanju.)

Komisija je v letu 2018 učinkovito izterjala 3,2 milijarde EUR. Ti **finančni popravki in izterjave** so bistveni preventivni in popravni ukrepi, ki ščitijo proračun EU.

Cilj Komisije pri upravljanju proračuna EU je zagotoviti, da je po zaključku programa in izvedbi vseh preverjanj preostalo „**tveganje ob zaključku**“ **zelo majhno**. Komisija na splošno ocenjuje, da to tveganje znaša samo **0,8 % vseh zadevnih odhodkov iz leta 2018** – torej manj kot 1 %.

Evropsko računsko sodišče je leta 2018 glede zakonitosti in pravilnosti plačil iz proračuna EU za leto 2017 drugo leto zapored **dalo mnenje s pridržki in ne negativnega mnenja**. To potrjuje, da je bil dosežen velik napredek, in pomeni pozitivno mnenje glede velikega dela proračuna EU.

Krepitev boja proti goljufijam

Komisija se že dolgo odločno zavzema za ničelno toleranco do goljufij. Revidirana in okrepljena strategija Komisije na področju boja proti goljufijam zagotavlja zanesljiv okvir politike za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje goljufij in odzivanje nanje ter prispeva k dobremu delovanju služb Komisije pri varovanju finančnih interesov EU. Revidirana strategija na področju boja proti goljufijam bo pomagala zagotoviti, da bodo službe Komisije v celoti pripravljene na izvajanje večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027.

V novi strategiji se upoštevajo pomembne spremembe zakonodaje EU na področju boja proti goljufijam (kot je ustanovitev Evropskega javnega tožilstva) in najnovejše ugotovitve Evropskega računskega sodišča o obvladovanju tveganja goljufije pri porabi EU. Zaradi sprejetja **revidirane strategije se bo boj proti goljufijam še izboljšal**.

Evropski urad za boj proti goljufijam je preveril tudi neprepustnost novih finančnih programov za goljufije. Z novo finančno uredbo iz leta 2018 je bila okrepljena obravnava nasprotij interesov, Komisija pa je pripravila pomembne predloge za zaščito proračuna EU pred splošnimi pomanjkljivostmi pravne države v državah članicah, vključno s pogojevanjem nadaljevanja plačil EU s spoštovanjem načel pravne države. Sistem za zgodnje odkrivanje in izključitev je bil še izboljšan. Ti ukrepi bodo v prihodnjih letih še učinkoviteje ščitili proračun EU.

Poslovodstvo daje razumno zagotovilo, Komisija pa prevzema politično odgovornost za upravljanje proračuna EU

Vsi odredbodajalci na podlagi prenosa pooblastil so na podlagi elementov za oblikovanje zagotovil, ki podpirajo njihovo izjavo, dali razumno zagotovilo, da (1) informacije v njihovih letnih poročilih o dejavnostih predstavljajo resnično in pošteno sliko, (2) da so bili viri, dodeljeni njihovim dejavnostim, uporabljeni za predvideni namen ter (3) da vzpostavljeni kontrolni postopki zagotavljajo potrebna jamstva glede zakonitosti in pravilnosti povezanih transakcij – za katere so bili po potrebi izrečeni pridržki glede popolne preglednosti in nadaljnjih ukrepov.

Izrečenih je bilo 40 pridržkov, tj. dva več kot lani. **Za vsak pridržek je vzpostavljen akcijski načrt** za odpravo osnovnih pomanjkljivosti in zmanjšanje z njimi povezanih tveganj. **Polovica pridržkov se nanaša na pretekle programe** za obdobje 2007–2013 in ima zelo omejen finančni učinek.

Kolegij komisarjev na podlagi izjav o zanesljivosti, ki jih predložijo odredbodajalci Komisije na podlagi prenosa pooblastil, prevzema politično odgovornost za upravljanje proračuna EU.

Nov dolgoročni proračun za EU, ki varuje, opolnomoča in ščiti

Vzporedno z delom za izvrševanje proračuna se je leta 2018 začel tudi postopek v zvezi z novim večletnim finančnim okvirom za Evropsko unijo. Komisija je **maja 2018** predstavila predloge za **nov, sodoben dolgoročni proračun za EU, ki zajema obdobje 2021–2027**.

Predlogi so oblikovani tako, da izpolnjujejo politične prednostne naloge, o katerih so se voditelji dogovorili v Bratislavi in Rimu. Na podlagi teh predlogov bi se povečalo financiranje na različnih področjih, ki so ključna za prihodnost Evrope, vključno z usklajenim evropskim odgovorom na migracijske izzive, bojem proti terorizmu in organiziranemu kriminalu, digitalizacijo, podnebnimi ukrepi, programi za mlade ter raziskavami in inovacijami, hkrati pa bi se zagotovilo, da se tradicionalne politike, ki podpirajo ključni cilj Unije glede solidarnosti, posodobijo in ohranijo smiselno raven financiranja, in sicer za vse države članice in regije, kar zadeva kohezijsko politiko.

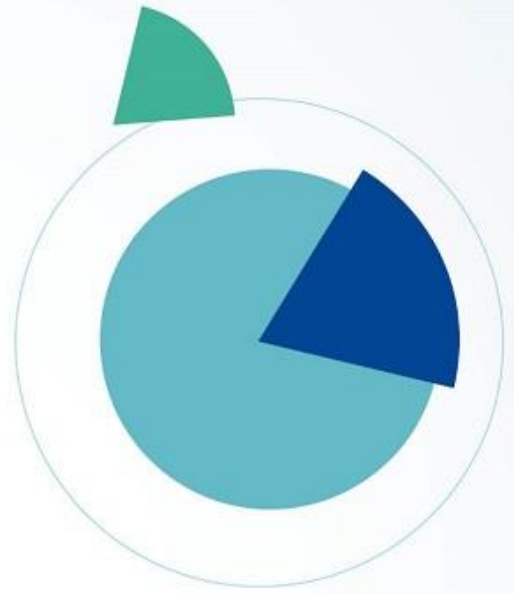
Predlogi Komisije temeljijo na pregledu porabe, ki je celovita ocena izkušenj, pridobljenih v sedanjih in preteklih programih. Na podlagi tega je lahko Komisija predlagala bistvene posodobitve:

- velik poudarek na evropski dodani vrednosti in potreba po zagotavljanju ustrezne podpore novim in nujnim prednostnim nalogam, kot so raziskave in inovacije, digitalno gospodarstvo, mladi, migracije in upravljanje meja, varnost, obramba in zunanje delovanje, ter večji poudarek na trajnostnosti, vključno z ambicioznejšim ciljem za vključevanje podnebnih ukrepov;
- racionalizirana in preglednejša struktura prihodnjega proračuna;
- radikalno zmanjšanje števila programov in oblikovanje novih integriranih programov na področjih, kot so naložbe v ljudi, enotni trg, strateške naložbe, pravice in vrednote in zunanje delovanje, ter večji poudarek na sinergijah med instrumenti;
- poenostavitev pravil financiranja za zmanjšanje birokracije za upravičence in organe upravljanja ter večji poudarek na smotrnosti in rezultatih ter
- prožnejši proračun za naglo odzivanje v hitro spreminjajočem se svetu.

Euroskupina je dosegla dogovor o značilnostih proračunskega instrumenta za konvergenco in konkurenčnost v euroobmočju. To bo spodbudilo kohezijo znotraj Unije z okrepitvijo odpornosti ekonomske in monetarne unije. Prav tako je široko sprejeto, da bo novi mehanizem, ki bo preprečeval, da bi splošne pomanjkljivosti v zvezi s pravno državo ogrožale proračun, bistvena značilnost dogovora o prihodnjem večletnem finančnem okviru. Napredovalo je tudi delo v zvezi s predlogi Komisije za posodobitev prihodkovne strani proračuna EU. Zagotovitev dogovora o prihodnjem okviru je pomembna prednostna naloga za prihodnje mesece, hkrati pa si je treba še naprej prizadevati za povečanje prispevka sedanjih finančnih programov k blaginji in varnosti EU.

Krepitev korporativnega upravljanja Komisije

Komisija je novembra 2018 sprejela sklop ciljno usmerjenih ukrepov za krepitev korporativnega upravljanja. Ta reforma krepi dobro uveljavljen in učinkovit model finančne odgovornosti Komisije, ki temelji na jasni delitvi odgovornosti med politično in korporativno ravno ter ravno služb Komisije. V središču te reforme je **racionalizacija organov za korporativno upravljanje**, ki so na splošno podrejeni internemu upravnemu odboru, ki je višji organ in mu predseduje generalni sekretar. Interni upravni odbor bo zagotavljal nadzor in strateško usmerjanje na področjih, kot so razporejanje človeških virov, obvladovanje tveganja, strateško načrtovanje in priprava programov, varstvo podatkov, varnost in neprekinjenost poslovanja, korporativno komuniciranje in politika na področju boja proti goljufijam. Ta reforma tudi **poenostavlja upravljanje informacijske tehnologije in varnostno** okolje, **krepi obvladovanje korporativnih tveganj** in **pojasnjuje vlogo Odbora za spremljanje poteka revizij**.

LETNO POROČILO
O UPRAVLJANJU IN
SMOTRNOSTI
IZVRŠEVANJA
PRORAČUNA ZA
LETO 2018

Uvod

Letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU za leto 2018 je glavni prispevek Komisije k letnemu postopku razrešnice ⁽²²⁾, s katerim Evropski parlament in Svet podrobno proučita izvrševanje proračuna EU. Komisija pripisuje velik pomen zagotavljanju odgovornega in pravilnega upravljanja proračuna EU ter sodelovanju z vsemi udeleženiimi stranmi, da bi se na terenu dosegli oprijemljivi rezultati.

Poročilo vsebuje pregled najnovejših informacij o smotrnosti izvrševanja proračuna. Vsebuje tudi podrobno poročilo o vprašanjih, povezanih z upravljanjem in zaščito proračuna EU. Razdeljeno je na naslednja dva glavna oddelka.

V **oddelku 1** je s primeri opisano, kako se s proračunom EU podpirajo politične prednostne naloge EU. Vsebuje najnovejše razpoložljive podatke o rezultatih, doseženih do konca leta 2018. Poročanje temelji na informacijah iz letnih poročil o dejavnostih za leto 2018, ki so jih pripravile vse službe Komisije, ter drugih virov, kot so poročila o programih, ocenjevalna poročila, študije in poročila o izvajanju programov EU. Osrednje vprašanje, na katero se nanaša ta oddelek, je, ali se proračun EU uporablja na najboljši možni način, da prinaša oprijemljive rezultate za vse Evropejce. Komisija tega ne more zagotoviti sama – odgovornost za to si deli z državami članicami, regijami, nevladnimi organizacijami, upravičenci in vsemi, ki sodelujejo pri izvrševanju proračuna EU. Ta oddelek vključuje oceno ⁽²³⁾ financ EU na podlagi doseženih rezultatov. Dodatne informacije o smotrnosti izvrševanja so na voljo v izjavah o programih in pregledu uspešnosti programov, ki ga je Komisija objavila skupaj z osnutkom letnega proračuna.

V **oddelku 2** so predstavljene spremembe na področju notranje kontrole, finančnega poslovanja in zaščite proračuna EU. Tudi ta oddelek temelji na letnih poročilih o dejavnostih vsake od služb Komisije, v katerih so podrobno opisani okolje notranje kontrole in povezane težave. Če so bile med letom ugotovljene težave, je v poročilu opisano, kako so jih službe Komisije obravnavale. V tem oddelku so povzete informacije o:

- obvladovanju tveganj glede zakonitosti in pravilnosti;
- upravljanju stroškovne učinkovitosti kontrol in reviziji strategij na področju boja proti goljufijam;
- zaščiti proračuna EU in
- zagotovitih posloводства za kolegij komisarjev.

Zagotovilo posloводства, ki ga predložijo vse službe, in zagotovilo, pridobljeno z notranjim revizijskim delom, sta osnova za splošni sklep v tem poročilu. Ta sklep Komisiji omogoča, da s sprejetjem poročila v celoti prevzame politično odgovornost za upravljanje proračuna EU za leto 2018.

Letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU za leto 2018 je del širšega svežnja celovitih finančnih poročil in poročil o odgovornosti ⁽²⁴⁾. Ta sveženj vključuje tudi letni zaključni račun ⁽²⁵⁾, dolgoročno napoved prihodnjih prilivov in odlivov ⁽²⁶⁾, ki zajema naslednjih pet let, poročilo o notranjih revizijah ⁽²⁷⁾ in poročilo o nadaljnjem ukrepanju ⁽²⁸⁾ po razrešnici.

⁽²²⁾ Letni postopek razrešnice je postopek, s katerim Evropski parlament in Svet dokončno odobrita izvrševanje proračuna za določeno leto in zagotovita, da Komisija prevzame politično odgovornost za izvrševanje proračuna EU https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/eu-budget/how-it-works/annual-lifecycle/assessment/parliaments-approval_sl.

⁽²³⁾ Člen 318 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

⁽²⁴⁾ Člen 247 finančne uredbe.

⁽²⁵⁾ Člen 246 finančne uredbe.

⁽²⁶⁾ Člen 247(2) finančne uredbe.

⁽²⁷⁾ Člen 118(8) finančne uredbe.

⁽²⁸⁾ Člen 261(3) finančne uredbe.

Oddelek 1

Smotrnost in rezultati

Ustvarjanje dodane vrednosti z vsakim porabljenim eurom je ključnega pomena za Komisijo. Predsednik Juncker je na začetku mandata svoje prepričanje opisal z besedami: „Ni dovolj, da sredstva samo modro dodelimo. Z manj sredstvi bomo morali doseči več. S proračunom bomo morali doseči kar največ in denar pametno porabiti. [...] Ljudje želijo, da dosegamo rezultate. Prav tako želijo vedeti, kako porabljamo davkoplačevalski denar“ ⁽²⁹⁾

Proračun EU **se osredotoča na področja, na katerih lahko združevanje virov za spopadanje s skupnimi izzivi za vse Evropejce prinese rezultate, ki jih države članice same ne bi mogle doseči tako uspešno ali učinkovito.** Gre za različna področja, kot so čezmejna infrastruktura, upravljanje zunanjih meja, obsežni vesoljski projekti in vseevropske raziskave. Osredotočenost na dodano vrednost EU je v središču predlogov Komisije za večletni finančni okvir za obdobje 2021–2027.

Na začetku tega oddelka je podan pregled proračuna EU in njegovega okvira smotrnosti izvrševanja. Sledi mu povzetek o tem, kako sedanji in prihodnji dolgoročni proračun prispeva k političnemu programu za EU, ki so ga voditelji določili v Bratislavi, Rimu in Sibiuu, ter k mednarodnim prednostnim nalogam, kot so podnebni cilji in cilji trajnostnega razvoja ZN.

Nato so predstavljene najnovejše informacije o rezultatih, doseženih s proračunom EU do konca leta 2018. Struktura teh informacij je skladna z razdelki veljavnega večletnega finančnega okvira. V poročilu je opisano tudi, kako ti programi prispevajo k političnim prednostnim nalogam Junckerjeve Komisije. Vrsta podatkov v poročilu je odvisna od stopnje zrelosti programov, obsegajo pa vse od vhodnih podatkov do rezultatov porabe od začetka tega obdobja. Končne ocene učinkov programov še niso na voljo, zato bo dokončno poročanje o uspešnosti mogoče šele pozneje. V poročilu so zajeta področja, na katerih je uspešnost zaostajala za pričakovanji ali na katerih so bile z ocenami in revizijami ugotovljene pomanjkljivosti v zasnovi programov. Te informacije se uporabljajo kot podlaga za izvedbene sklepe o sedanjih finančnih programih in za zakonodajalce, ki oblikujejo prihodnji dolgoročni proračun.

⁽²⁹⁾ Govor predsednika Junckerja na konferenci o proračunu EU, usmerjenem v rezultate, http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-15-5696_en.htm.

V rezultate usmerjen proračun EU

Proračun EU

Proračun EU je ključni instrument za izvajanje evropskih politik in prednostnih nalog. V nasprotju z državnimi proračuni je osredotočen predvsem na podporo strateškim naložbam v srednje- do dolgoročnem obdobju in uporabo svojega učinka vzvoda za spodbujanje naložb iz drugih javnih in zasebnih virov. Dopolnjuje nacionalne proračune za reševanje skupnih izzivov, s katerimi se spopadajo države članice, in ustvarja priložnosti za EU kot celoto. Finančne programe EU v nekaterih primerih neposredno upravlja Komisija, na primer na področju raziskav, ali pa jih upravlja skupaj z državami članicami (deljeno upravljanje), na primer na področju kohezijske politike. Približno dve tretjini proračuna EU se upravljata z deljenim upravljanjem.

EU uporablja inovativne finančne instrumente kot pameten način uporabe proračunskih sredstev EU. Inovativni finančni instrumenti privabljajo finančna sredstva drugih javnih ali zasebnih vlagateljev za gospodarsko uspešne projekte na področjih, na katerih trg ne deluje ali na katerih obstajajo naložbene vrzeli. Med primeri so sektorji z visoko gospodarsko rastjo in inovativne poslovne dejavnosti. Dejstvo, da EU vložiti tvegani kapital v neki sklad ali krije del tveganja, povezanega z določeno vrsto projektov, lahko pomiri druge vlagatelje in jih spodbudi, da vlagajo skupaj z EU. Prvovrstna primera takih finančnih instrumentov sta jamstvena shema za posojila in kapitalska shema za rast v okviru programa za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja. Finančni instrumenti se uporabljajo tudi v okviru drugih programov EU, kot so Obzorje 2020, Program EU za zaposlovanje in socialne inovacije, program Ustvarjalna Evropa in instrument za povezovanje Evrope, ter v okviru programov zunanje politike EU.

Okvir smotrnosti izvrševanja za proračun EU

Zanesljiv okvir smotrnosti izvrševanja za proračun EU je temeljni pogoj za programe EU, ki so usmerjeni v rezultate in se dobro upravlja. Za večletni finančni okvir 2014–2020 so bili okviri smotrnosti izvrševanja kot nov obvezni element vključeni v pravno podlago vseh finančnih programov. Posledica tega je večja osredotočenost proračuna na rezultate. Zaradi teh okvirov je treba določiti jasne in merljive cilje in kazalnike ter potrebne ureditve za spremljanje, poročanje in vrednotenje.

Kazalniki v teh okvirih skupaj z drugimi viri kvalitativnih in kvantitativnih informacij o uspešnosti, kot so ocene, zagotavljajo trdno podlago za ocenjevanje uspešnosti programov in s tem napredka pri uresničevanju dogovorjenih ciljev. V pomoč so tudi pri predvidevanju težav pri izvajanju programov in njihovem reševanju, ko se pojavijo.

V prvih letih izvajanja programa informacije o uspešnosti temeljijo na vložkih (tj. finančnih sredstvih, dodeljenih posameznemu programu), pozneje pa postopno na realizacijah (tj. neposrednih rezultatih določenega projekta). Tovrstne informacije so dober prvi znak tega, kako in kje se porabljajo proračunska sredstva EU. Ko se program izvaja, bodo dane na voljo informacije o rezultatih in deloma o dolgoročnejšem učinku porabe.

Da bi se evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI) bolj usmerili v uspešnost, je bil predviden mehanizem z rezervo za uspešnost. Ta rezerva bo sproščena leta 2019 in bo namenjena programom, ki so do konca leta 2018 dosegli predhodno opredeljene mejnike. V primeru programov in prednostnih nalog, ki mejnikov niso dosegli, bodo sredstva prerazporejena na druge prednostne naloge.

Pri izboljševanju uspešnosti programov ter učinkovitosti in uspešnosti operacij, sistemov upravljanja ter postopkov organov in institucij, ki upravlja finančna sredstva EU, so poleg okvira smotrnosti izvrševanja v pomoč tudi revizije, ki jih opravijo notranji in zunanji revizorji. Revizijsko delo je Komisiji tudi pomagalo izboljšati kakovost poročanja o smotrnosti izvrševanja. Zaradi najnovejših priporočil Evropskega računskega sodišča je poročanje v letnih poročilih o dejavnostih bolj uravnoteženo, pri čemer je več pozornosti namenjene izzivom, ki so se pojavili, večji je poudarek na zanesljivosti in kakovosti podatkov, na voljo pa so tudi jasnejša pojasnila o tem, kako se podatki o smotrnosti uporabljajo za izboljšanje smotrnosti.

Predlogi za nov, sodoben in osredotočen dolgoročni proračun, ki je tesno povezan s političnimi prednostnimi nalogami

Službe Komisije so v letih 2017 in 2018 opravile celovit pregled porabe proračuna EU, pri čemer so opredelile dokaze in analitično podporo za predloge Komisije za prihodnji večletni finančni okvir in spremljajoče sektorske programe. Namen pregleda je bil opredeliti značilnosti sedanjih programov, ki so se izkazale za uspešne in bi jih bilo treba v prihodnjih finančnih programih ponoviti ali okrepiti. V okviru pregleda so bila opredeljena tudi področja, na katerih je bila potrebna reforma, da bi se v celoti izkoristil potencial proračuna EU. Ta področja so bila: (i) osredotočenost na dodano vrednost EU, (ii) racionalizacija proračuna in izkoriščanje sinergij med programi, (iii) poenostavitev in dobro finančno poslovanje, (iv) prožnost in zmožnost odzivanja na krize, (v) osredotočenost na uspešnost ter (vi) skladnost z glavnimi političnimi cilji in vrednotami.

V teh predlogih se je Komisija vse bolj osredotočala na evropsko dodano vrednost porabe EU. Predlogi vključujejo tudi ukrepe za izboljšanje splošnega okvira smotrnosti izvrševanja, na primer z racionalizacijo števila programov in izboljšanjem njihovega skupnega delovanja, povečanjem prožnosti ter uporabo manjšega števila bolj kakovostnih kazalnikov za spremljanje uspešnosti programov in poročanje o njej.

Proračun EU odraža skupno dogovorjene prednostne naloge EU in kaže, kako jih je mogoče uresničiti. Politični program, ki so ga voditelji določili v **Bratislavi** in **Rimu**, je načrt za prihodnji dolgoročni proračun, ki ga je Komisija predlagala ⁽³⁰⁾ maja 2018 in zajema obdobje 2021–2027.

S predlogi je proračun posodobljen, pri čemer je zagotovljeno bistveno povečanje financiranja na več ključnih strateških področjih. Od inovacij do digitalnega gospodarstva, od usposabljanja in zaposlovanja mladih do podnebnih ukrepov in okolja, od migracij in upravljanja meja do varnosti, obrambe in zunanjih ukrepov: proračun bo vlagal tja, kjer je to najbolj potrebno.

Naslednji dolgoročni proračun bi moral biti tudi preprostejši in preglednejši, da ga bodo lahko zainteresirane strani kar najbolje izkoristile. K temu so pozvali Evropski parlament in Svet ter majhni in veliki upravičenci, Komisija pa jim je prisluhnila in predlagala korenito poenostavljen proračun.

Ključne značilnosti naslednjega proračuna EU so:

več finančnih sredstev za prednostna področja

nov mehanizem za zaščito proračuna EU pred finančnimi tveganji, povezanimi s pravno državo

močna osredotočenost na evropsko dodano vrednost in smotnost

manj birokracije za upravičence

bolj prilagodljiv in prožnejši proračun z jasnejšo in vitkejšo strukturo

Proračun EU in strategija Evropa 2020

Sedanji dolgoročni proračun prispeva k uresničevanju **strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast**. Cilji so skupna odgovornost EU in držav članic, za njihovo uresničitev pa je potrebna kombinacija več orodij politike, vključno s proračunom EU in državnimi proračuni.

Komisija za spremljanje krovnih ciljev strategije Evropa 2020 uporablja devet kazalnikov ⁽³¹⁾. Informacije o napredku se redno posodabljaajo in objavljajo na spletišču Eurostata. V preglednici v nadaljevanju so predstavljeni najnovejši razpoložljivi podatki o teh kazalnikih.

⁽³⁰⁾ https://ec.europa.eu/commission/publications/factsheets-long-term-budget-proposals_sl

⁽³¹⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators>

Države članice napredujejo pri uresničevanju ciljev, ki so jih pred devetimi leti določile v strategiji Evropa 2020. Na splošno se EU približuje svojim ciljem na področju izobraževanja, energije, podnebja in zaposlovanja. Štirinajst držav članic je že doseglo svoje nacionalne cilje glede zajezitve zgodnjega opuščanja šolanja in povečanja deleža prebivalstva s terciarno izobrazbo. Enajst držav članic je že doseglo delež energije iz obnovljivih virov, ki ustreza njihovem nacionalnemu cilju za leto 2020. Če se bo sedanji trend nadaljeval, dobro kaže tudi za uresničitev cilja EU za 75-odstotno stopnjo zaposlenosti do leta 2020, sedem držav članic pa je svoje nacionalne cilje že doseglo. To je izreden dosežek glede na hude posledice, ki jih je imela kriza za zaposlovanje. Število oseb, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, je bilo največje leta 2012, od takrat pa se je zmanjšalo približno na raven pred krizo. Zato ni verjetno, da bo cilj leta 2020 dosežen. Cilj, da se v raziskave in razvoj vложи 3 % bruto domačega proizvoda, je prav tako daleč od uresničitve, zato bo potrebnega še veliko truda.

Prispevek k strategiji Evropa 2020 se ne bi smel ocenjevati znotraj omejitev posameznega programa. Obravnavati bi ga bilo treba kot skupni prispevek proračuna EU kot celote. Na splošno se ocenjuje, da je bilo 59 % proračunskih obveznosti EU v letu 2018 povezanih s strategijo Evropa 2020.

Cilji strategije Evropa 2020 za EU	Podatki za leto 2010	Najnovejši razpoložljivi podatki	Leta 2020 na podlagi nedavnih trendov
1. Zvišanje stopnje zaposlenosti prebivalstva med 20. in 64. letom starosti na vsaj 75 %	68,6 %	73,5 % (3. četrletje 2018)	Cilj bo verjetno dosežen.
2. Povečanje skupnih javnih in zasebnih naložb v raziskave in razvoj na 3 % bruto domačega proizvoda	1,93 %	2,07 % (2017)	Cilj verjetno ne bo dosežen.
3a. Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vsaj 20 % v primerjavi z letom 1990	Zmanjšanje za 14,2 %	Zmanjšanje za 22 %	Cilj bo verjetno dosežen.
3b. Povečanje deleža energije iz obnovljivih virov v končni porabi energije na 20 %	12,5 %	17,5 % (2017)	Cilj bo verjetno dosežen.
3c. Približevanje cilju glede povečanja energijske učinkovitosti za 20 % ⁽³²⁾	11,8 % (oddaljenost od cilja glede porabe primarne energije za leto 2020)	5,3 % (2017)	Cilj bo verjetno dosežen.
4 a. Zmanjšanje deleža oseb, ki zgodaj opustijo izobraževanje in usposabljanje (med 18. in 24. letom starosti), na manj kot 10 %	13,9 %	10,6 % (2017)	Cilj bo verjetno dosežen.
4b. Povečanje deleža prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje, na vsaj 40 %	33,8 %	39,9 % (2017)	Cilj bo verjetno dosežen.
5. Zmanjšanje števila ljudi, ki jim grozita revščina in socialna izključenost, za vsaj 20 milijonov	Povečanje za 1,4 milijona (v primerjavi z izhodiščnim letom 2008)	Zmanjšanje za 5,2 milijona leta 2017 (v primerjavi z izhodiščnim letom 2008)	Cilj verjetno ne bo dosežen.

Preglednica: Napredek pri doseganju ciljev iz strategije Evropa 2020.

Vir: COM(2019) 150 final z dne 27. februarja 2019.

⁽³²⁾ 20-odstotno povečanje energijske učinkovitosti do leta 2020 pomeni, da po vsej EU poraba primarne energije znaša največ 1 483 Mtoe, medtem ko je izhodiščna napoved znašala 1 854 milijonov ton ekvivalenta nafte. Konec leta 2017 je ta poraba v EU znašala 1 561 milijonov ton ekvivalenta nafte, kar je le 5,3 % nad ciljem za porabo primarne energije za leto 2020.

Medsektorska poraba za podnebne ukrepe in biotsko raznovrstnost

Proračun EU je tudi pomembno orodje za doseganje medsektorskih ciljev politik, kot so podnebni ukrepi in biotska raznovrstnost. EU je sklenila, da bi bilo treba za odziv na izzive in potrebe po naložbah, povezane s podnebnimi spremembami, vsaj 20 % proračuna za obdobje 2014–2020 nameniti **ukrepom, povezanim s podnebnimi spremembami, kar v celotnem obdobju znaša skoraj 200 milijard EUR**. Ta pristop se imenuje „vključevanje podnebnih ukrepov“. Za doseganje tega rezultata se blažilni in prilagoditveni ukrepi vključujejo v vse glavne programe porabe EU, zlasti v regionalni razvoj in Kohezijski sklad, energijo, promet, raziskave in inovacije, skupno kmetijsko politiko ter razvojno politiko EU. Ocene odhodkov, povezanih s podnebjem, se spremljajo na letni ravni s „podnebnimi označevalci EU“, prirejenimi iz „označevalcev Rio“ Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Leta 2018 so ti odhodki znašali več kot 32 milijard EUR ali 20,7 % ⁽³³⁾ proračuna za leto 2018. Skupni kumulativni znesek za vključevanje podnebnih ukrepov je ob koncu leta 2018 znašal več kot 141 milijard EUR. Po najnovejših ocenah ⁽³⁴⁾ bo v celotnem programskem obdobju dosegel 210 milijard EUR (19,7 %).

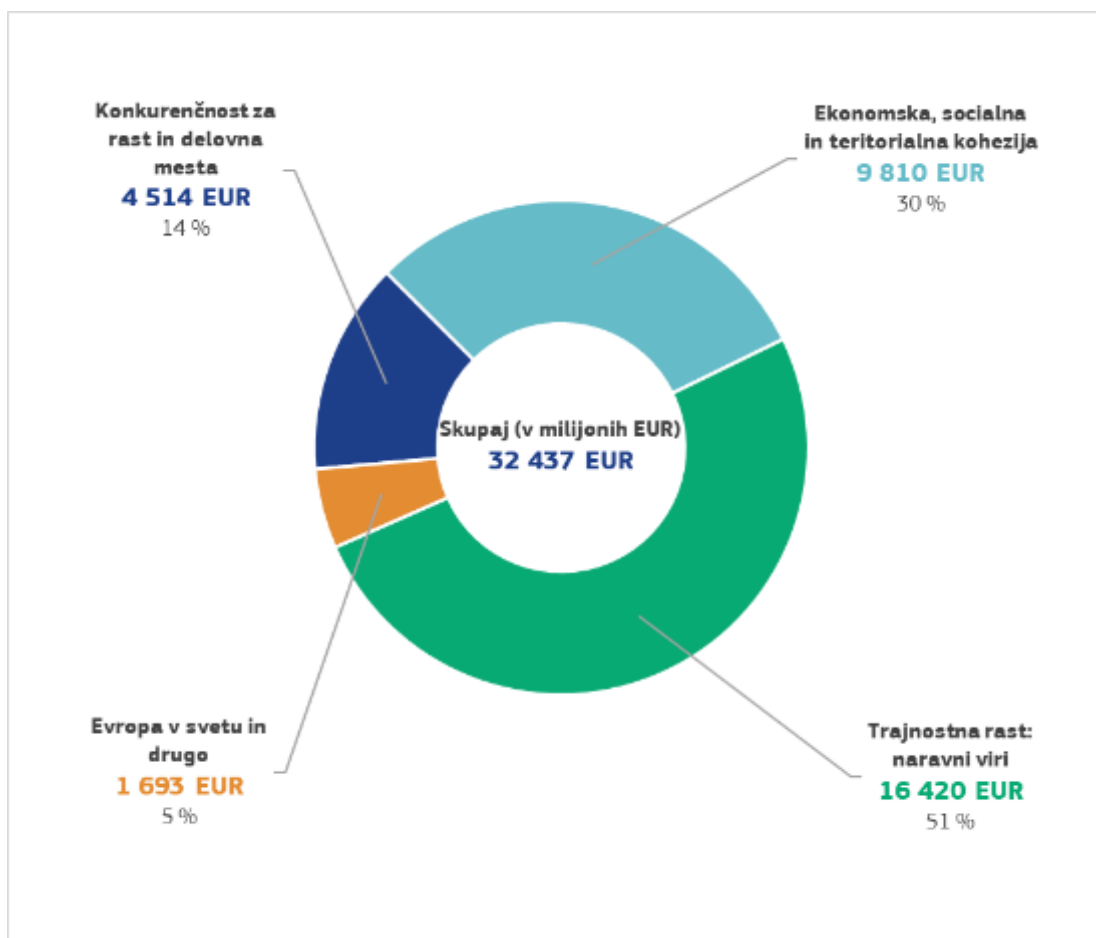

Diagram: Vključevanje podnebnih ukrepov v letu 2018. Vsi zneski v diagramu so v milijonih EUR.

Vir: Evropska komisija.

EU si tudi usklajeno prizadeva za podporo **biotski raznovrstnosti**. S tem povezani odhodki so znašali več kot 13 milijard EUR ali 8,5 % ⁽³⁵⁾ proračuna za leto 2018. Namen teh sredstev je omejiti in obrniti trend izgube biotske raznovrstnosti v EU, kar bi pomembno prispevalo k ciljem trajnostne rasti iz strategije Evropa 2020.

⁽³³⁾ Komisija je pri izračunu deleža vključevanja podnebnih ukrepov kot imenovalec uporabila izglasovani proračun Evropske komisije za leto 2018 (157 milijard EUR).

⁽³⁴⁾ „Statement of Estimates of the European Commission for the financial year 2020“ (Poročilo o načrtu prihodkov in odhodkov Evropske komisije za proračunsko leto 2020), SEC(2019) 250, junij 2019.

⁽³⁵⁾ Komisija pri izračunu deleža odhodkov za biotsko raznovrstnost kot imenovalec uporablja izglasovani proračun Evropske komisije za leto 2018 (157 milijard EUR).

Proračun EU in cilji trajnostnega razvoja ZN

Cilji trajnostnega razvoja so načrt za doseganje boljše in bolj trajnostne prihodnosti za vse. Obravnavajo svetovne izzive, s katerimi se spopadamo, vključno s tistimi, ki so povezani z **revščino, neenakostjo, podnebjem, degradacijo okolja, blaginjo, mirom in pravico**. ZN so te cilje septembra 2015 sprejeli kot del svoje **agende za trajnostni razvoj do leta 2030**. Ta agenda je dala nov zagon svetovnim prizadevanjem za doseganje trajnostnega razvoja.

EU je pomembno sodelovala pri oblikovanju Agende 2030 z javnimi posvetovanji, dialogom s partnerji in poglobljenimi raziskavami. Odločena je, da bo dejavno prispevala k maksimiranju napredka pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, kot je povzela v sporočilu ⁽³⁶⁾ z naslovom „Novi ukrepi za trajnostno prihodnost Evrope“. Cilji trajnostnega razvoja so trdno zasidrani v evropske pogodbe in vključeni v vse programe, sektorske politike in pobude.

EU z instrumenti politike in regulativnimi instrumenti vsako leto nadaljuje svoja prizadevanja za uresničevanje ciljev trajnostnega razvoja ter ima ključno vlogo pri podpiranju, usklajevanju in dopolnjevanju politik držav članic, prek proračuna EU tudi v finančnem smislu.

V poročilih o programih za leto 2018 so poudarjene zlasti najnovejše in najpomembnejše pobude, ki prispevajo k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja, čeprav je ta prispevek pogosto posreden in ga ni mogoče izmeriti. Ti elementi so navedeni informativno; ne gre za uradno poročanje o prispevku iz proračuna EU k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja. Ker so ti cilji med seboj povezani, lahko številni ukrepi EU prispevajo k uresničevanju več ciljev.

Proračun EU za leto 2018

Leto 2018 je bilo peto leto izvajanja večletnega finančnega okvira za obdobje 2014–2020. Za proračun za leto 2018 sta bili oblikovani dve posebni prednostni nalogi. Prva je evropski odziv na nove izzive, ki izhajajo iz kompleksnega geopolitičnega okolja in segajo od upravljanja migracij do varovanja zunanjih meja EU in varnosti njenih državljanov. Druga prednostna naloga so strateške naložbe in trajnostna rast za podporo gospodarski koheziji in ustvarjanje delovnih mest, zlasti za mlade. ⁽³⁷⁾ Podrobnejše informacije o napredku, ki so ga programi dosegli pri posebnih kazalnikih in ciljih, so na voljo v **pregledu uspešnosti programov** ⁽³⁸⁾, ki je izvleček iz **izjav o programih**, priloženih osnutku proračuna.

⁽³⁶⁾ *Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom „Novi ukrepi za trajnostno prihodnost Evrope – Evropsko ukrepanje za trajnost“, COM(2016) 739 z dne 22. novembra 2016.*

⁽³⁷⁾ Glej „*Statement of Estimates of the European Commission for the financial year 2018*“ (Poročilo o načrtu prihodkov in odhodkov Evropske komisije za proračunsko leto 2018), str. 7.

⁽³⁸⁾ *Programmes' Performance Overview, EU budget 2014-2020, Draft Budget 2020* (Pregled uspešnosti programov, Proračun EU za obdobje 2014–2020, Osnutek proračuna za leto 2020), COM(2019) 400 – junij 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/about_the_european_commission/eu_budget/ppo_db2020.pdf.

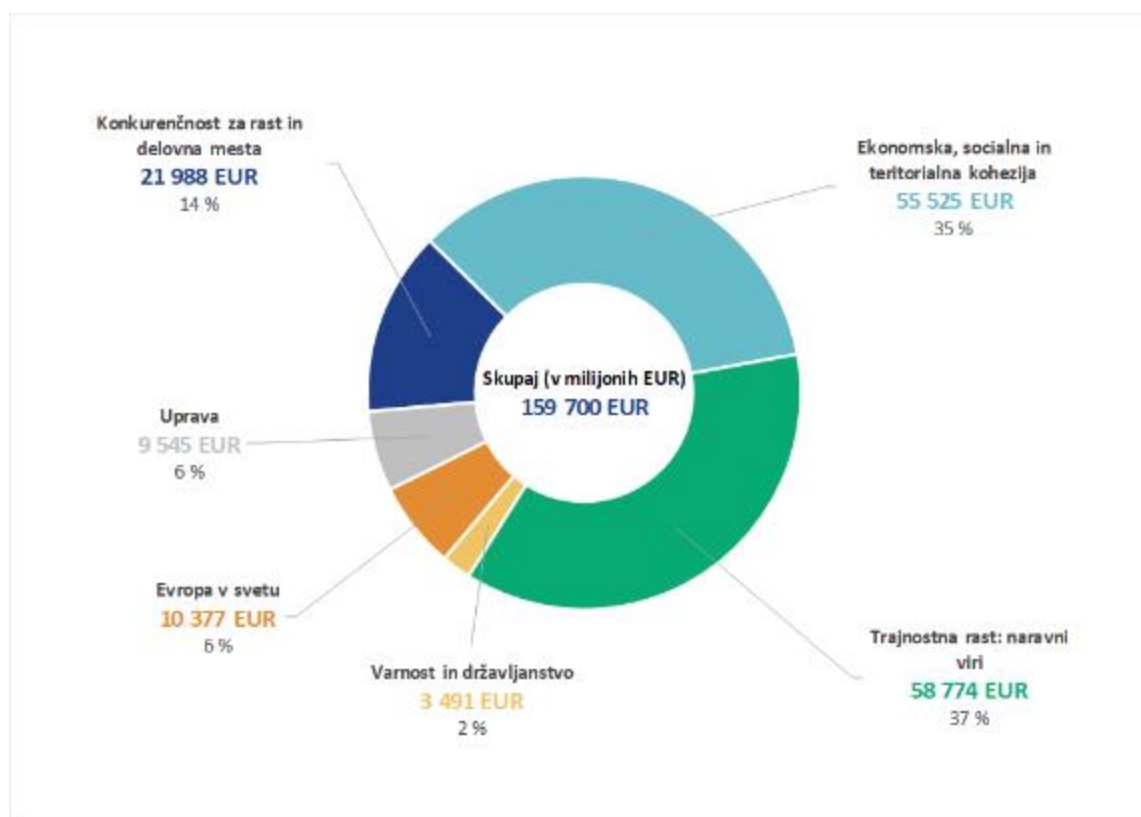

Diagram: Proračun EU za leto 2018, odobritve za prevzem obveznosti, po razdelkih. Vsi zneski so v milijonih EUR.

Vir: Evropska komisija.

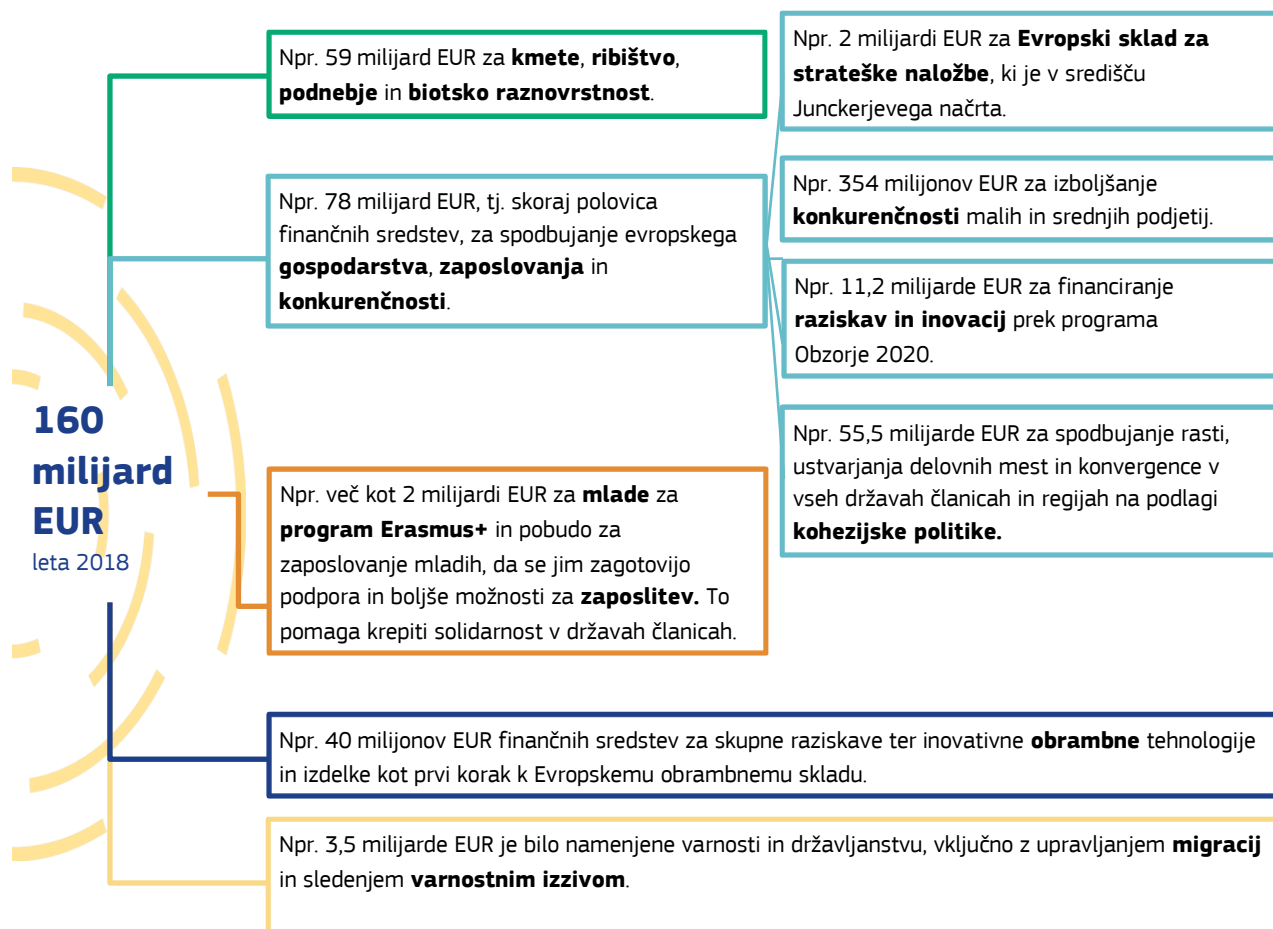
Skupni znesek obveznosti, poravnanih iz proračuna EU, vključno s spremembami proračuna, je leta 2018 znašal 160 milijard EUR ⁽³⁹⁾. Približno polovica tega zneska (50 % ali 77,5 milijarde EUR) je bila dodeljena razdelku 1 „Pametna in vključujoča rast“ ter razdeljena med podrazdelkoma 1A „Konkurenčnost za rast in delovna mesta“ (28 %) in 1B „Ekonomsko, socialna in teritorialna kohezija“ (72 %). Razdelek 2 „Trajnostna rast: naravni viri“ je bil z 58,8 milijarde EUR oziroma 37 % drugo največje področje proračuna. Razdelku 3 „Varnost in državljanstvo“ je bilo dodeljenih 3,5 milijarde EUR, med drugim za utrjevanje zunanjih meja EU ter spopadanje z begunsko krizo in nedovoljenimi migracijami. 10,4 milijarde EUR je bilo namenjenih ukrepom zunaj EU, 9,5 milijarde EUR pa je bilo porabljenih za upravljanje institucij EU.

Leta 2018 je bilo sprejetih šest predlogov spremembe proračuna. Poleg standardnih prilagoditev na strani prihodkov sta bila sprejeta dva predloga spremembe proračuna za mobilizacijo Solidarnostnega sklada Evropske unije. V tem poročilu so opisani številni primeri, kako ta sklad podpira države EU, ki jih prizadenejo naravne nesreče, in jim pomaga hitro okrevati.

Potrebne so bile nadaljnje prilagoditve za prispevek proračuna EU k instrumentu za begunce v Turčiji. Med njimi sta bili ukinitve rezerve, povezane s podporo Turčiji iz instrumenta za predpristopno pomoč, in okrepitev evropskega instrumenta sosedstva za financiranje dodatnih ukrepov, na primer v zvezi z osrednjesredozemsko migracijsko potjo.

⁽³⁹⁾ Obveznosti iz leta 2018, razen prenosov in namenskih prejemkov ter zneskov za Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji in Solidarnostni sklad EU. Vse odobritve za prevzem obveznosti so skupaj znašale 173 milijard EUR (glej konsolidirani zaključni račun).

Proračun EU prispeva k uresničevanju političnih prednostnih nalog. Zato EU denar usmerja tja, kjer je potreben. Proračun EU za leto 2018, ki je bil proračun za vse, je ustvaril več delovnih mest, večjo rast in več naložb.

Seznam programov, zajetih v tem poročilu

Obzorje 2020	33
Euratom	36
ITER	37
Evropski sklad za strateške naložbe	38
Instrument za povezovanje Evrope	42
Konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja	46
ERASMUS+	48
Evropska solidarnostna enota	52
Zaposlovanje in socialne inovacije (EaSI)	54
Vesolje (Copernicus, Galileo in skupna evropska geostacionarna navigacijska storitev)	57
Evropski program za razvoj obrambne industrije	60
Carina 2020	62
Fiscalis 2020	63
Herkul III	64
Pericles 2020	64
Informacijski sistem za boj proti goljufijam	64
ISA ² — Interoperabilnostne rešitve in skupni okviri za evropske javne uprave, podjetja in državljane	65
Evropski statistični program	66
Programi pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Bolgariji, na Slovaškem in v Litvi	66
Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad	71
Evropski socialni sklad	76
Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim	79
Evropski kmetijski jamstveni sklad	82
Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja	86
Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo	89
Regionalne organizacije za upravljanje ribištva in sporazumi o ribištvu	92
LIFE – program za okolje in podnebne ukrepe	93
Sklad za azil, migracije in vključevanje	99
Sklad za notranjo varnost	102
Program na področju zdravja	105
Hrana in krma	107
Program za potrošnike	108
Ustvarjalna Evropa	109
Program za pravice, enakost in državljanstvo	111
Program za pravosodje	112
Program Evropa za državljane	113
EU Civil Protection Mechanism	114
Instrument za predpristopno pomoč	117
Evropski instrument sosedstva	120
Instrument razvojnega sodelovanja	123

Evropski sklad za trajnostni razvoj (EFSD)	126
Program EU za humanitarno pomoč	127
Pobuda Prostovoljci EU za humanitarno pomoč	129
Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice	129
Skupna zunanja in varnostna politika	131
Instrument za prispevanje k stabilnosti in miru	132
Instrument partnerstva za sodelovanje s tretjimi državami	134
Sodelovanje z Grenlandijo	134
Instrument finančne podpore za spodbujanje gospodarskega razvoja turške skupnosti na Cipru	135
Instrument za sodelovanje na področju jedrske varnosti	135
Instrument za begunce v Turčiji	136
Jamstveni sklad za zunanje ukrepe	137
Mehanizem Unije na področju civilne zaščite	138
Rezerva za nujno pomoč	140
Instrument prilagodljivosti	140
EU Solidarity Fund	140
Solidarnostni sklad Evropske unije	142

Konkurenčnost za rast in delovna mesta (podrazdelek 1A)

Ko je predsednik Juncker na začetku svojega mandata določil politične usmeritve, je dejal: „Moja prva prednostna naloga v vlogi predsednika Komisije bo okrepiti evropsko konkurenčnost in spodbuditi naložbe zaradi ustvarjanja delovnih mest.“ Komisija je izpolnila obljubo, da bo pomagala več ljudem dobiti delo. Delo ima rekordno število Evropejcev, saj je bilo od leta 2014 ustvarjenega 12,4 milijona novih delovnih mest, brezposelnost se je zmanjšala na 6,8 %, brezposelnost mladih (14 %) pa vrnila na raven iz leta 2008. Naložbe so skoraj dosegle ravni pred krizo, javne finance v smislu ravni dolga in primanjkljaja pa so se izboljšale.

Proračun EU je imel ključno vlogo pri teh dosežkih in je pomemben vir **naložb po vsej Evropi**. Za programe za konkurenčnost za rast in delovna mesta je bilo leta 2018 dodeljenih 22 milijard EUR (obveznosti v podrazdelku 1A), kar je skoraj 14 % vseh letnih proračunskih odhodkov.

V tem poročilu so najprej obravnavani programi za **raziskave in inovacije** (okvirni program Obzorje 2020, Euratom in ITER). Sledijo jim programi, usmerjeni v **strateške naložbe** (Evropski sklad za strateške naložbe, instrument za povezovanje Evrope za razvoj vseevropskih omrežij v prometnem, energetske in digitalnem sektorju), ter programi, ki podpirajo **enotni trg** (konkurenčnost, boj proti goljufijam, fiskalno usklajevanje). S programom **Erasmus+** za izobraževanje, usposabljanje, mladino in šport se je približno 600 000 mladim in 190 000 članom osebja izobraževalnih ustanov in mladinskih organizacij omogočilo sodelovanje v učnih dejavnostih.

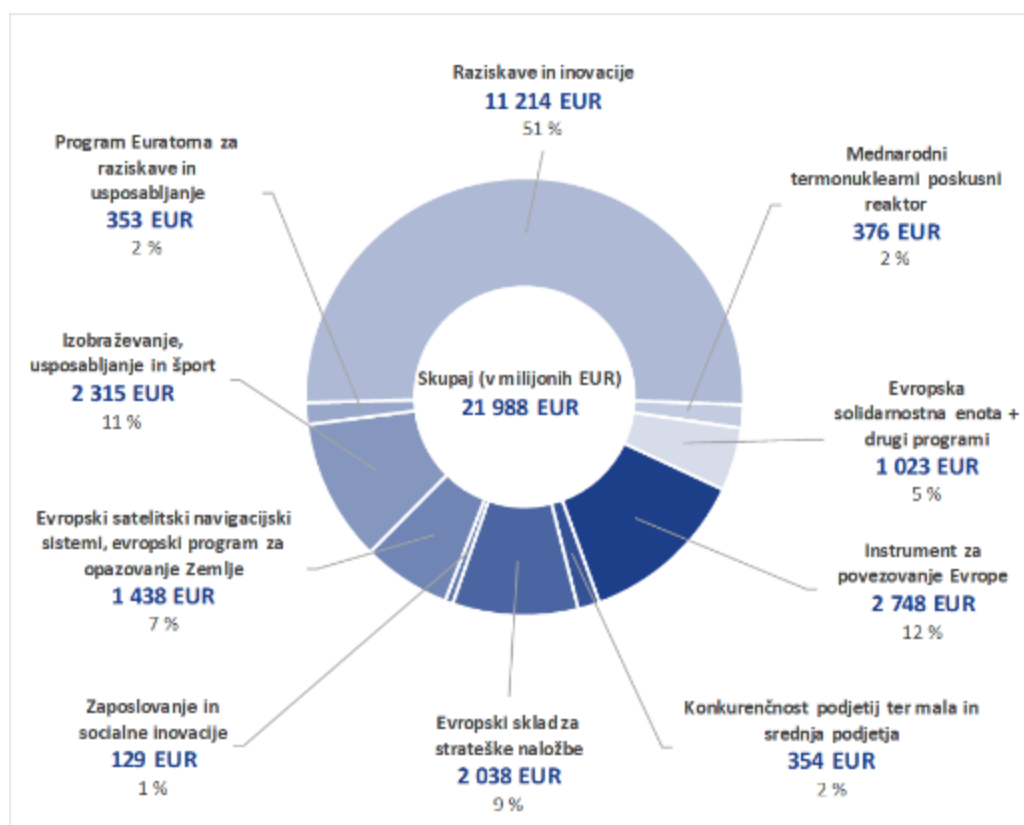

Diagram: Glavni programi, ki so se leta 2018 financirali v okviru podrazdelka 1A „Konkurenčnost za rast in delovna mesta“. Vsi zneski so v milijonih EUR. Kategorija „Drugi programi“ med drugim zajema jedrsko varnost in razgradnjo, carino, program Fiscalis in boj proti goljufijam, projekte na področju energije za podporo oživitvi gospodarstva, decentralizirane agencije, druge ukrepe in programe, pilotne projekte in pripravljalne ukrepe ter ukrepe, financirane v okviru pooblastil Komisije in posebnih pristojnosti, podeljenih Komisiji.

Vir: Evropska komisija.

Prihodnja blaginja Evrope je odvisna od naložbenih odločitev, ki jih sprejemamo danes. Komisija je glede naslednjega večletnega finančnega okvira predlagala povečanje naložb na ključnih področjih, kot so raziskave, strateška infrastruktura in digitalizacija.

Programi v sklopu tega podrazdelka prispevajo zlasti k prednostnim nalogam Junckerjeve Komisije za „delovna mesta, rast in naložbe“, „enotni digitalni trg“, „energetsko unijo in podnebje“ ter „bolj poglobljeno in pravičnejšo ekonomsko in monetarno unijo“. V središču razprav o strateški agendi za prihodnost so izboljšanje **konkurenčnosti, povečanje števila trajnostnih delovnih mest in spodbujanje rasti**.

Obzorje 2020

Cilji programa

Okvirni program EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020 je največji nadnacionalni program za financiranje raziskav na svetu. Je tudi največji program EU za raziskave in inovacije doslej, saj bo v njegovem okviru v sedmih letih (2014–2020) na voljo skoraj 80 milijard EUR finančnih sredstev. Poleg tega je program Obzorje 2020 mobiliziral približno 13 milijard EUR zasebnih naložb, z dolžniškim financiranjem pa 29,6 milijarde EUR.

Program ima osrednjo vlogo pri zagotavljanju skupnega strateškega okvira za financiranje raziskav in inovacij v EU. Njegov cilj je zagotoviti, da v Evropi nastajata prvovrstna znanost in tehnologija, odpraviti ovire za inovacije ter olajšati sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem pri zagotavljanju rešitev za velike izzive, s katerimi se spopada naša družba. S podporo EU za raziskave in inovacije se ustvarja dodana vrednost, saj se spodbuja sodelovanje med raziskovalnimi skupinami v različnih državah in med disciplinami, kar je ključno za prelomna odkritja. Evropski uniji omogoča izpolnjevanje prednostnih nalog, kot je Pariški sporazum o podnebnih spremembah.

Splošni cilj tega programa je po vsej EU vzpostaviti družbo in gospodarstvo, ki temeljita na znanju in inovacijah, obenem pa prispevati k trajnostnemu razvoju. Posebni cilji so naslednji.

	Ustvarjanje odlične znanstvene baze in povečevanje udeležbe		Spodbujanje vodilnega položaja Evrope v industriji
	Spoprijemanje z družbenimi izzivi		Spodbujanje znanosti z družbo in za njo

Izvajanje in najnovejši dosežki

Do konca leta 2018 se je v okviru programa Obzorje 2020 končalo 679 razpisov za zbiranje predlogov. Nanje se je odzvalo ogromno upravičencev, ki so predložili skoraj 192 000 upravičenih predlogov, za katere se je zahteval finančni prispevek EU v skupni vrednosti 290 milijard EUR. Od tega je bilo za financiranje izbranih 23 250 predlogov, tako da je skupna stopnja uspešnosti upravičenih popolnih predlogov v prvih petih letih znašala 12 %. Do konca decembra 2018 je bilo podpisanih 21 599 sporazumov o dodelitvi nepovratnih sredstev, dodeljena proračunska sredstva EU pa so znašala 39 milijard EUR. Pričakuje se, da se bodo ta dodeljena sredstva še povečala, saj bodo nekateri sporazumi o nepovratnih sredstvih iz razpisov iz leta 2018 podpisani leta 2019.

				
Odkriti so bili novi planeti	Na področju zdravljenja raka je bil dosežen velik napredek	Zdaj je na voljo 1,6 milijona odmerkov cepiva proti eboli	Razvit je bil akumulator, ki je stokrat zmogljivejši od običajnega	V naših mestih se preskušajo nove tehnike za shranjevanje energije, ki temeljijo na vodikovih gorivnih celicah

Učinek programa je na koncu odvisen od razširjanja in izkoriščanja podatkov in rezultatov raziskav in inovacij. Zato je bil delovni program nadalje prilagojen, da bi se povečala razpoložljivost takih podatkov in rezultatov. Leta 2018 so bile uvedene tudi pobude za spodbujanje inovacij, ki jih je mogoče tržiti, med katerimi je treba omeniti zlasti uvedbo pilotnega projekta Evropskega sveta za inovacije s proračunom v višini 2,7 milijarde EUR.

Na tisoče projektov v okviru programa Obzorje 2020 ima neposreden oprijemljiv učinek

Kvantne tehnologije

Kvantne tehnologije uporabljajo lastnosti kvantnih učinkov – medsebojno učinkovanje molekul, atomov in celo manjših delcev, t.i. kvantnih delcev – za praktično uporabo na številnih različnih področjih. Oktobra 2018 se je začela izvajati „kvantna pobuda“, ki je ena od najbolj ambicioznih dolgoročnih in obsežnih pobud Evropske komisije za raziskave in inovacije, pri njej pa sodeluje več kot 5 000 raziskovalcev. Njen cilj je zagotoviti vodilni položaj evropskih raziskav v drugi kvantni revoluciji in spodbuditi konkurenčno evropsko industrijo na področju kvantnih tehnologij, s čimer bi se znanosti, industriji in družbi zagotovil napredek, ki bi pomenil pravo preobrazbo.

Vesoljska tehnologija

Vesoljska tehnologija, podatki in storitve so postali nepogrešljivi v vsakdanjem življenju Evropejcev in pri uresničevanju evropskih strateških interesov. Majhni lahki sateliti so ključni za izboljšanje povezanosti, internetnih storitev, posnetkov Zemlje in določanja položaja, ki temeljijo na vesoljski tehnologiji. Zato je EU razpisala nagrado v višini 10 milijonov EUR za inovativno in tržno donosno rešitev, ki bi ponujala nizkocenovne storitve izstrelitve za lahke satelite. Nagrada bo prispevala k uresničevanju ciljev vesoljske strategije Komisije za Evropo, katere cilj je okrepiti neodvisnost Evrope pri dostopu do vesolja in spodbujati razvoj komercialnih trgov za nizkocenovne storitve izstrelitve.

Rešitve za evropski javni prevoz

Do leta 2050 bosta dve tretjini svetovnega prebivalstva živeli v mestih. Onesnaževanje zaradi cestnega prometa je velika težava v številnih mestih, vendar pa potniških vozil ni mogoče v celoti odpraviti.

Vozila brez voznika nam bodo spremenila življenje, tako kot so ga nekoč parni vlaki in avtomobili z lastnim pogonom. AVENUE je projekt v okviru programa Obzorje 2020, ki ga financira EU in se je začel 1. maja 2018. Z njim se kaže ekonomski, okoljski in družbeni potencial avtonomnih vozil za podjetja in uporabnike javnega prevoza, hkrati pa se ocenjuje varnost vedenja vozil v cestnem prometu.

Fotografija: © Evropska unija

Eden od brezogljanih pristopov, ki se preskuša v mestih po Evropi, je vozni park avtobusov s pogonom na vodikove gorivne celice. Ti avtobusi so taki kot običajni avtobusi, le da jih poganja električna energija, ki se proizvaja z uporabo tehnologije gorivnih celic, ki jo je razvila industrija s podporo EU. Te celice potrebujejo le vodik in zrak ter izpuščajo neškodljive vodne hlape.

Skupno podjetje za gorivne celice in vodik je veliko sredstev namenilo izpopolnitvi procesa elektrolize, zato je Evropa zdaj vodilna na svetu na področju ključne tehnologije, tj. membrane za izmenjavo protonov. Zdaj se po vsej Evropi postavljajo objekti za zeleno proizvodnjo vodika.

V Göteborgu na Švedskem so projektni partnerji pokazali izvedljivost in potencial „notranje“ avtobusne postaje, ki ima prijetno notranjost in zagotavlja zaščito pred vremenskimi vplivi. To pomeni, da bi lahko določen namembni kraj, kot je knjižnica, bolnišnica ali nakupovalno središče, v prihodnosti deloval kot avtobusna postaja. Z revolucionarnimi spremembami v oblikovanju, delovanju in vzdrževanju avtobusov se bo bistveno spremenil način uporabe javnega prevoza.

Prva fotografija črne luknje

EU je v okviru konzorcija Event Horizon Telescope podprla večletne raziskave in mednarodno sodelovanje znanstvenikov, kakršnega še ni bilo. Znanstvenikom je z opazovanji s teleskopom Event Horizon Telescope uspelo posneti prvo fotografijo črne luknje. Na sliki je svetel obroč, ki ga ustvarjajo žarki svetlobe, ki so ukrivljeni zaradi močne gravitacijske sile okoli črne luknje, katere masa je 6,5-milijardkrat večja od Sončeve. Ta dolgo želena fotografija je doslej najboljši dokaz o obstoju supermasivnih črnih lukenj in odpira nove možnosti za proučevanje črnih lukenj, njihovih dogodkovnih obzorij in gravitacije.

Fotografija: © kolaboracija Event Horizon Telescope (EHT)
Objava v skladu s Creative Commons Licence (CC-BY), 2018

Ocenjevanje in vrednotenje

V vmesni oceni iz leta 2017 ⁽⁴⁰⁾ je bilo poudarjeno, da je Obzorje 2020 zelo privlačen in ustrezen program za financiranje raziskav. Zaradi te privlačnosti in nadaljnje ustreznosti pa je **vlog veliko preveč**. V okviru ocene je bilo ugotovljeno, da je stopnja uspešnosti vlog le 11,6-odstotna, medtem ko je pri predhodniku programa, tj. sedmem okvirnem programu, znašala 18,5 %. Za financiranje vseh predlogov, ki so na podlagi neodvisne ocene presegli strogi prag kakovosti, bi bilo potrebne dodatne 62,4 milijarde EUR. Oportunitetni stroški v smislu zapravljanja sredstev kandidatov, ki predložijo zelo kakovostne, vendar neuspešne projekte, so ocenjeni na 636 milijonov EUR na leto ⁽⁴¹⁾.

V vmesni oceni je bila predlagana tudi **dodatna poenostavitev programa**. Evropsko računsko sodišče je v *Posebni poročilu št. 28/2018* ⁽⁴²⁾ potrdilo, da je bil pri poenostavitvi programa Obzorje 2020 dosežen velik napredek v primerjavi s sedmim okvirnim programom. Upravno breme za tiste, ki zaprosijo za nepovratna sredstva za raziskave in jih upravljajo, se je zmanjšalo, v predlog novega programa Obzorje Evropa pa so bili vključeni dodatni predlogi poenostavitve. Poenostavitev pravil financiranja v okviru novega večletnega finančnega okvira je glavna značilnost nove generacije programov. S „pavšalnim financiranjem“ bi se na primer omogočila plačila na podlagi doseganja dogovorjenih ciljev in ne na podlagi upravičenih stroškov. S to

⁽⁴⁰⁾ Vmesna ocena programa Obzorje 2020, SWD(2017) 221 z dne 29. maja 2017 — https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/support-policy-making/support-eu-research-and-innovation-policy-making/evaluation-impact-assessment-and-monitoring/horizon-2020_sl.

⁽⁴¹⁾ Poglobljena vmesna ocena programa Obzorje 2020, SWD(2017) 220 z dne 29. maja 2017 — <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2017/EN/SWD-2017-220-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽⁴²⁾ Evropsko računsko sodišče, „Večina ukrepov za poenostavitev v programu Obzorje 2020 je olajšala sodelovanje upravičencev, vendar so še vedno možne izboljšave“, Posebno poročilo št. 28/2018, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/other/events/2019-01-30/2_eca_en.pdf.

poenostavitvijo bo upravljanje postalo lažje, tveganje napak pa se bo zmanjšalo. Ta metoda je bila preskušena v pilotnih razpisih, objavljenih leta 2018, preskušanje pa se bo nadaljevalo v letu 2019.

Komisija je leta 2018 predlagala paket ukrepov za prihodnji okvirni program za raziskave in inovacije, imenovan **Obzorje Evropa** ⁽⁴³⁾. Evropi bo pomagal ohraniti vodilno vlogo na področju raziskav in inovacij v svetu. Kot je bilo poudarjeno v poročilu ⁽⁴⁴⁾ skupine na visoki ravni, ki ji predseduje Pascal Lamy, bodo naložbe v raziskave Evropski uniji omogočile, da konkurira drugim razvitim gospodarstvom in gospodarstvom v vzponu, zagotovi uspešno prihodnost za svoje državljane in ohrani svoj edinstveni socialni model. Na podlagi uspeha programa Obzorje 2020 bo novi program še naprej spodbujal raziskovalno odličnost in krepil osredotočenost na inovacije, na primer z razvojem prototipov, neopredmetenih sredstev, znanja in prenosa tehnologij.

Nov Evropski svet za inovacije bo prelomnim inovatorjem z velikim potencialom zagotovil sistem „vse na enem mestu“, da bi Evropa lahko zavzela vodilni položaj na področju inovacij, ki ustvarjajo nove trge.

Euratom

Cilji programa

Jedrska tehnologija in tehnologija ionizirajočega sevanja imata še naprej pomembno vlogo, na primer pri energiji in prispevanju k varni oskrbi z njo, uporabi sevanja v medicini in industriji ali ravnanju z izrabljenim gorivom in radioaktivnimi odpadki. Varna in zanesljiva uporaba teh tehnologij je izredno pomembna, raziskovalni programi pa prispevajo k ohranjanju najvišjih standardov glede varnosti, zanesljivosti in zaščitnih ukrepov na tem področju. Program Euratoma ⁽⁴⁵⁾ je osredotočen tudi na razvoj fuzijske energije, ki je potencialno neizčrpen in podnebju prijazen vir energije.

Program deluje s financiranjem „posrednih ukrepov“ tretjih oseb in z „neposrednimi“ ukrepi, ki jih izvaja Skupno raziskovalno središče Komisije.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Večina izbranih projektov na področju fisije se nanaša na jedrsko varnost (41 %), raziskovalne infrastrukture (22 %), ravnanje z odpadki (15 %) in varstvo pred sevanjem (13 %).

Za razvoj visokotemperaturnega superprevodnika je bila podeljena nagrada Euratom za inovacije na področju fuzije za leto 2016. Zdaj je mogoče izdelati sedem metrov dolge superprevodnike. Na superprevodniku so bili opravljeni tudi preskusi pri temperaturi tekočega dušika in visokem toku, tj. v pogojih za proces fuzije.

Skupno raziskovalno središče prispeva k pobudi Collaborative International Evaluated Library Organisation, katere cilj je standardizacija ovrednotenih jedrskih podatkov na svetovni ravni za usklajene ocene varnosti na področju jedrske energije.

⁽⁴³⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi okvirnega programa za raziskave in inovacije Obzorje Evropa ter o določitvi pravil za sodelovanje in razširjanje njegovih rezultatov, COM(2018) 435 final, 7.6.2018.

⁽⁴⁴⁾ *Investing in the European future we want – Report of the independent High-Level Group on maximising the impact of EU research and innovation programmes* (Vlaganje v evropsko prihodnost, kot si jo želimo – Poročilo neodvisne skupine na visoki ravni o zagotavljanju čim večjega učinka programov EU za raziskave in inovacije), Evropski raziskovalni svet, 2017, <https://erc.europa.eu/content/investing-european-future-we-want-report-independent-high-level-group-maximising-impact-eu>.

⁽⁴⁵⁾ Uredba Sveta (Euratom) št. 1314/2013 z dne 16. decembra 2013 za program do leta 2018 in Uredba Sveta (Euratom) 2018/1563 z dne 15. oktobra 2018 za obdobje 2019–2020.

Ocenjevanje in vrednotenje

Vmesna ocena iz leta 2017 ⁽⁴⁶⁾ kaže, da je ključni del evropske dodane vrednosti **posrednih ukrepov Euratoma** sposobnost EU, da spodbudi širše združevanje odličnosti, strokovnega znanja in večdisciplinarnosti v jedrskih raziskavah, kot bi ga lahko posamezne države članice. Program Euratoma s sodelovanjem pri raziskavah in inovacijah omogoča tudi vseevropski pristop k izboljšanju jedrske varnosti in varstva pred sevanjem na vseh področjih uporabe. To dopolnjuje direktive Euratoma o jedrski varnosti, ravnanju z radioaktivnimi odpadki in temeljnih varnostnih standardih ter vključuje nedvoumen znanstveni in tehnološki napredek na vseh področjih, ki brez skupnega vseevropskega pristopa ne bi bil mogoč. Program Euratoma omogoča tudi precej širše usklajevanje izobraževanja in usposabljanja po vsej Evropi, uporabo raziskovalnih infrastruktur in mednarodno sodelovanje. To je ugodno zlasti za manjše države članice, ki lahko izkoristijo ekonomijo obsega, ki jo omogoča vseevropski združevalni učinek.

Priprave za prihodnji program Euratoma za raziskave in usposabljanje so vključevale dve ocenjevalni študiji, dve strokovni skupini na visoki ravni, ki sta pomagali Komisiji, javno posvetovanje z zainteresiranimi stranmi in prispevke k oceni učinka programa Obzorje Evropa ⁽⁴⁷⁾. V odziv na pomanjkljivosti programa, opredeljene v oceni, je bil **predlog za novi program Euratoma poenostavljen** (na primer z zmanjšanjem števila ciljev s 14 na štiri), **sinergije s programom Obzorje Evropa** pa bodo bolje izkoriščene (npr. pri zdravstvenih raziskavah in ukrepih Marie Skłodowske-Curie).

ITER

Cilji programa

ITER je danes eden od najbolj **ambicioznih projektov na področju energije** na svetu. Nastal je s sodelovanjem sedmih strani: EU, Kitajske, Indije, Japonske, Koreje, Rusije in Združenih držav Amerike. Cilj je izgradnja in delovanje eksperimentalnega fuzijskega reaktorja, ki se bo uporabljal za proučevanje in dokazovanje znanstvenih in tehnoloških možnosti za uporabo fuzije kot vira energije ⁽⁴⁸⁾. ITER ne bo proizvajal električne energije, saj je njegov namen bolj eksperimentalen, tj. reševanje bistvenih znanstvenih in tehničnih vprašanj, da bi na področju fuzije prišli do točke, ko je mogoče načrtovati uporabo v industriji. Pričakuje se, da bo reaktor ITER prva naprava za fuzijo na svetu, ki bo proizvedla več energije, kot je bo porabila, s čimer bo potrdil koncept in omogočil naslednji korak, tj. demonstracijsko fuzijsko elektrarno ⁽⁴⁹⁾.

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽⁵⁰⁾

Gradnja reaktorja ITER se je začela leta 2007. EU je odgovorna za kritje 45 % stroškov gradnje. Pri razvoju reaktorja sodelujejo visokotehnološki in napredni gradbeni sektorji. Do danes je bilo podjetjem iz 24 držav, vključno z malimi in srednjimi podjetji, oddanih več kot 700 naročil in nepovratnih sredstev v skupni vrednosti skoraj 5 milijard EUR.

Gradnja na kraju samem zdaj vidno in stalno napreduje; do novembra 2018 je bilo zgrajenih 60 % objekta. Biološki ščit stavbe Tokamak je dokončan, februarja 2018 pa je bil odstranjen njegov gradbeni oder. Avgusta je bil po načrtu dokončan venec ob vznožju reaktorja, ki je ključni sestavni del, za katerega je odgovoren Euratom. Istega meseca so bili nameščeni trije zbiralniki drenažne vode, ki so jih zagotovile

⁽⁴⁶⁾ Interim evaluation of indirect actions of the Euratom research and training programme 2014-2018 (Vmesna ocena posrednih ukrepov programa Euratoma za raziskave in usposabljanje za obdobje 2014-2018), https://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/panel_report_on_indirect_actions_of_euratom_interim_evaluation_2014-2018.pdf.

⁽⁴⁷⁾ Ocena učinka, spremni dokument, SWD(2018) 307 final z dne 7. junija 2018, https://ec.europa.eu/info/publications/horizon-europe-impact-assessment-staff-working-document_en.

⁽⁴⁸⁾ Sporazum ITER, UL L 358, 16.12.2006, str. 62, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A22006A1216%2803%29>.

⁽⁴⁹⁾ Poročilo o programu za projekt ITER, str. 1.

⁽⁵⁰⁾ Poročilo o programu za projekt ITER, str. 1 in 2.

Združene države Amerike, in štiri razbremenilne tlačne posode, ki jih je zagotovila Kitajska. Dokončanih je več kot 80 % prvega sektorja vakuumске posode, ki ga izdelujejo v Koreji. Rusija je dokončala tuljavo za poloidno polje za magnetni sistem ITER, Indija pa bo kmalu dokončala spodnji cilindar in podnožje kriostata na kraju samem v Cadaracheju. Proizvodnja tuljav za toroidno polje ter preskušanje pri nizkih temperaturah in vstavitve v natančno izdelana ohišja v Evropi in na Japonskem dobro napredujejo. Na splošno je bil pri vsakem pomembnem sestavnem delu, sistemu in strukturi ITER dosežen znaten napredek ⁽⁵¹⁾.

ITER je tehnološko zapleten in obsežen mednarodni projekt, ki je prvi te vrste in se kot tak spopada z velikimi izzivi, zaradi katerih so se zvišali stroški in nastale zamude. Vendar je napredek, dosežen leta 2018, potrdil zanesljivost ukrepov, sprejetih za reševanje teh težav ⁽⁵²⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

V nedavni oceni projekta ITER ⁽⁵³⁾ je bilo poudarjeno izboljšanje vodenja projekta. Prvič, evropska agencija, odgovorna za prispevek EU k projektu ITER (Fusion for Energy ali F4E), je izboljšala svoje prakse nadzora in spremljanja. Zdaj se pozorno spremlja več ključnih kazalnikov uspešnosti, s katerimi se merita napredek in stroškovna učinkovitost projekta ⁽⁵⁴⁾. Drugič, tako imenovani postopni pristop je eden najpomembnejših delov spremembe načrta upravljanja, saj delo deli na štiri faze, od katerih vsaka vodi do ključnega cilja. Med vsako fazo projekta se izvajajo samo dejavnosti, ključne za doseganje cilja zadevne faze ⁽⁵⁵⁾.

EU bo v naslednjem večletnem finančnem okviru še naprej podpirala projekt ITER prek F4E, pri čemer bo zagotovila, da bo izplačevanje finančnih sredstev temeljilo na uspešnosti in dejanskih rezultatih na terenu.

Evropski sklad za strateške naložbe

Cilji programa

Naložbeni načrt za Evropo, ki je znan tudi kot „Junckerjev načrt“ in ga je predsednik Jean-Claude Juncker predstavil leta 2015, je bil ključen odziv na gospodarsko in finančno krizo ter njen negativni vpliv na raven naložb v EU. Načrt je leta 2018 ostal ena od glavnih prednostnih nalog Komisije. Sestavljajo ga trije stebri: Evropski sklad za strateške naložbe zagotavlja jamstvo EU za mobilizacijo zasebnih naložb; Evropsko svetovalno vozlišče za naložbe in Evropski portal naložbenih projektov zagotavljata tehnično pomoč in večjo prepoznavnost naložbenih priložnosti. Tretji steber pa je namenjen izboljšanju poslovnega okolja z odpravo regulativnih ovir za naložbe v vsej EU.

Cilj **Evropskega sklada za strateške naložbe**, ki je znan tudi kot „Junckerjev sklad“, je, da se do leta 2020 ⁽⁵⁶⁾ na strateških področjih, kot so infrastruktura, raziskave in inovacije, izobraževanje, energija iz obnovljivih virov in energetska učinkovitost, okolje ter tvegani kapital za mala in srednja podjetja, mobilizirajo dodatne javne in zasebne naložbe v višini 500 milijard EUR. V ta namen se skupini Evropske investicijske banke zagotavlja proračunska jamstva EU, ki ji omogoča povečanje financiranja projektov z večjim profilom tveganja. Sklad podpira naložbe, ki spodbujajo rast, zlasti na naslednjih področjih:

⁽⁵¹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za energijo o dejavnostih za leto 2018, str. 28.

⁽⁵²⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za energijo o dejavnostih za leto 2018, str. 28.

⁽⁵³⁾ Vmesno poročilo o napredku v skladu s členom 5b Odločbe Sveta o ustanovitvi Evropskega skupnega podjetja za ITER in razvoj fuzijske energije ter dodelitvi prednosti le-temu, COM(2019) 147 final z dne 21. marca 2019, str. 20.

⁽⁵⁴⁾ Predlog sklepa Sveta o spremembi Odločbe 2007/198/Euratom o ustanovitvi Evropskega skupnega podjetja za ITER in razvoj fuzijske energije ter dodelitvi prednosti le-temu – Obrazložitevni memorandum, COM(2018) 445 final z dne 7. junija 2018, str. 4.

⁽⁵⁵⁾ Vmesno poročilo o napredku v skladu s členom 5b Odločbe Sveta o ustanovitvi Evropskega skupnega podjetja za ITER in razvoj fuzijske energije ter dodelitvi prednosti le-temu, COM(2019) 147 final z dne 21. marca 2019, str. 9.

⁽⁵⁶⁾ Prvotni cilj, zastavljen leta 2015, je bil 315 milijard EUR. 1. januarja 2018 je začela veljati uredba o podaljšanju trajanja in izboljšanju Evropskega sklada za strateške naložbe (Evropski sklad za strateške naložbe 2.0). Z njo je trajanje sklada podaljšano do konca leta 2020, njegov naložbeni cilj pa povečan na 500 milijard EUR. Med drugim je namenjena tudi povečanju preglednosti naložbenih odločitev in zagotavljanju več tehnične pomoči.

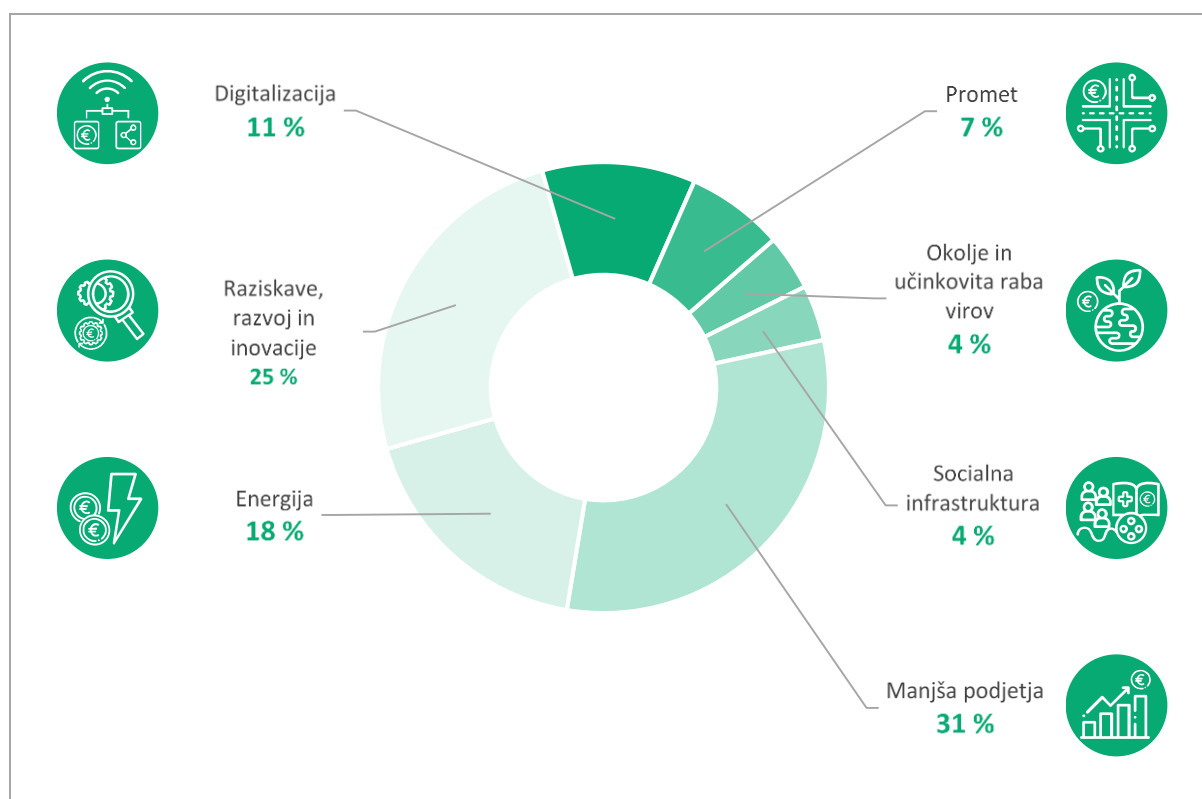

Diagram: Naložbe po sektorjih 15. maja 2019.

Vir: skupina Evropske investicijske banke – <http://www.eib.org/efsi/>.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Do konca leta 2018 je Evropski sklad za strateške naložbe uspešno podpiral inovativne in strateške projekte ter pomagal mobilizirati več kot 370 milijard EUR ⁽⁵⁷⁾ zasebnih in javnih naložb. To že predstavlja skoraj 75 % ciljnega zneska za leto 2020.

Evropska investicijska banka je za **del za infrastrukturo in inovacije** odobrila 514 projektov z vrednostjo naložb približno 244,3 milijarde EUR, njeno financiranje pa je podprto z jamstvom Evropskega sklada za strateške naložbe, ki naj bi znašalo 52,9 milijarde EUR.

Za **del za mala in srednja podjetja** je Evropski investicijski sklad odobril 517 projektov s skupno vrednostjo naložb 131,2 milijarde EUR. Od tega naj bi imelo korist približno 858 000 podjetij z majhno ali srednje veliko tržno kapitalizacijo iz vseh držav članic. Pogodbe za 869 od 1 031 odobrenih projektov so bile že podpisane, in to v vseh državah članicah. Evropski sklad za strateške naložbe je na dobri poti k uresničitvi svojih ciljev.

Evropski sklad za strateške naložbe je imel leta 2018 13,5-kratni skupni multiplikacijski učinek ⁽⁵⁸⁾, kar pomeni, da vsak euro iz proračuna EU spodbudi 14,96 EUR dodatnih naložb (izračun za sklad kot celoto).

Evropski sklad za strateške naložbe je imel pomembno vlogo tudi pri usmerjanju naložb v doseganje strateških ciljev EU. Tretjina naložb iz Evropskega sklada za strateške naložbe je namenjena malim in srednjim podjetjem, 25 % raziskavam in razvoju, 18 % projektom na področju energije, 11 % digitalnim projektom, 7 % projektom na področju prometa, 4 % socialni infrastrukturi ter 4 % varstvu okolja in učinkoviti rabi virov ⁽⁵⁹⁾.

⁽⁵⁷⁾ Znesek je 15. maja 2019 znašal 399 milijard EUR, 13. junija 2019 pa 408 milijard EUR.

⁽⁵⁸⁾ Ocena Evropskega sklada za strateške naložbe, Evropskega svetovalnega vozlišča za naložbe in Evropskega portala naložbenih projektov, SWD(2018) 316 final z dne 6. junija 2018, str. 55.

⁽⁵⁹⁾ Informacije se nanašajo na stanje 13. junija 2019, vir: skupina Evropske investicijske banke – <http://www.eib.org/efsi/>.

Zagotavljanje novih storitev za bolnike na Poljskem ⁽⁶⁰⁾

Bolnišnice pogosto nimajo finančnih sredstev za vlaganje v izboljšanje standarda zdravstvenega varstva. Kujavsko-Pomorsko vojvodstvo je bilo prvo na Poljskem, ki je dobilo posojilo Evropskega sklada za strateške naložbe za projekt javnega sektorja. Regija s posojilom Evropske investicijske banke v višini 57 milijonov EUR ter denarjem iz lastnega proračuna in drugih virov financiranja EU razširja bolnišnico Rydygier v mestu Toruń. Ta projekt, ki se osredotoča na raziskave in sodobno tehnologijo, bo varovancem zagotovil celo vrsto zdravljenj in dostop do najnovejših medicinskih postopkov. Število bolnišničnih postelj se bo podvojilo s 551 na 1 059. Površina se bo povečala z 20 000 m² na več kot 50 000 m², urejenih pa bo tudi 57 000 m² zelenih površin. Bolnišnici bo uspelo ustvariti prihranke z izboljšanjem učinkovitosti uprave ter uvedbo okolju prijaznih ukrepov za prihranke energije. Novi deli bolnišnice bodo za bolnike odprti leta 2019.

Nadgradnja energetskega omrežja v Italiji ⁽⁶¹⁾

Evropska investicijska banka je skupini Dolomiti Energia posodila 100 milijonov EUR za prenovo in razvoj omrežja za distribucijo plina in električne energije. Financiranje bo namenjeno posodobitvi in vzdrževanju hidroelektrarn v pokrajini Trento v severni Italiji, kjer posluje skupina Dolomiti Energia, ki ima 1 400 zaposlenih.

Sklad za širokopasovno povezovanje Evrope ⁽⁶²⁾: širokopasovne povezave so dosegle manj naseljena območja EU ⁽⁶³⁾

Sklad za širokopasovno povezovanje Evrope je prva naložbena platforma za naložbe v širokopasovno infrastrukturo v okviru Junckerjevega načrta. Združuje finančna sredstva Evropske investicijske banke, instrumenta za povezovanje Evrope, nacionalnih spodbujevalnih bank in zasebnih vlagateljev. Novi Sklad za širokopasovno povezovanje bo EU pomagal izpolniti cilj, da morajo imeti vsa evropska gospodinjstva do leta 2020 dostop do internetne povezave s hitrostjo 30 megabitov na sekundo, do leta 2025 pa morajo imeti vse šole, prometna vozlišča, glavni ponudniki javnih storitev in digitalno intenzivna podjetja dostop do internetne povezave s hitrostjo 1 gigabit na sekundo (cilji za evropsko gigabitno družbo). Sklad je odgovor na vse večje povpraševanje po financiranju manjših in bolj tveganih širokopasovnih projektov po Evropi, ki trenutno nimajo dostopa do sredstev EU. Njegov cilj je do leta 2020 zbrati 500 milijonov EUR za naložbe v širokopasovna omrežja, predvidoma pa naj bi sprostil skupno 1,0–1,7 milijarde EUR naložb. Januarja 2019 je bila podpisana pogodba za prvi projekt sklada, v okviru katerega bo uvedeno visokokakovostno odprto omrežje „optike do doma“ (FTTH) za zasebne in poslovne uporabnike ter javno upravo na več kot 135 000 lokacijah na podeželskih območjih Primorsko-goranske županije in Istre (Hrvaška).

Ocenjevanje in vrednotenje

Dokazi iz **ocene, opravljene leta 2018**, kažejo jasno dodano vrednost v smislu odziva Evropskega sklada za strateške naložbe na neizpolnjene potrebe po naložbah in njegove podpore potrebi po proticikličnih naložbah. S političnega vidika je skladu uspelo razpravo preusmeriti z varčevanja na ukrepe za podporo naložbam. Na podlagi projektov do konca leta 2017 je Evropski sklad za strateške naložbe **podprl več kot 750 000 delovnih mest, ta številka pa naj bi se do leta 2020 povečala na 1,4 milijona delovnih mest**. V EU je za 0,6 % povečal bruto domači proizvod, do leta 2020 pa naj bi ga še za 1,3 %.

⁽⁶⁰⁾ Evropska komisija, *Junckerjev načrt – Stanje načrta, 2019*, str. 5 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_sl.pdf.

⁽⁶¹⁾ Evropska komisija, *Junckerjev načrt – Stanje načrta, 2019*, str. 12 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_sl.pdf.

⁽⁶²⁾ EU je leta 2010 v okviru strategije Evropa 2020 določila tri cilje za širokopasovne povezave, in sicer zagotoviti, da bodo imeli do leta 2013 vsi Evropejci dostop do osnovne širokopasovne povezave (do 30 Mb/s), do leta 2020 pa do hitre širokopasovne povezave (nad 30 Mb/s) in da bo do leta 2020 50 % ali več evropskih gospodinjstev uporabljalo ultrahitro širokopasovne povezave (nad 100 Mb/s). EU je v podporo tem ciljem izvedla vrsto političnih in regulativnih ukrepov ter državam članicam v obdobju 2014–2020 dala na voljo približno 15 milijard EUR iz različnih virov in vrst financiranja, vključno s posojili Evropske investicijske banke v višini 5,6 milijarde EUR. Povzetek naložbenih smernic sklada je na voljo na spletišču Evropske komisije o enotnem digitalnem trgu: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/connecting-europe-broadband-fund>.

⁽⁶³⁾ Evropska komisija, *Junckerjev načrt – Stanje načrta, 2019*, str. 9 – https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/brochure-investment-plan-17x17-mar19_sl.pdf.

Čeprav se je splošno stanje na makro ravni v smislu obsega vrzeli v financiranju in pogojev financiranja (zlasti za mala in srednja podjetja) izboljšalo, **še vedno obstajajo velike in nujne potrebe po naložbah**. Dokazi iz ocene kažejo, da so na različnih področjih politike še vedno opazne trdovratne tržne vrzeli, ki zavirajo naložbe. Kljub nedavni pospežitvi naložb v EU se naložbene stopnje še niso zvišale na pretekla povprečja. Poleg tega se bodo morala prizadevanja nadaljevati tudi po letu 2020, da bi naložbe spet dosegle dolgoročni vzdržni trend, poseben poudarek pa bo moral biti na sedanjih in nastajajočih prednostnih nalogah politike EU.

Med **pomanjkljivostmi**, izpostavljenimi v oceni iz leta 2018, je potreba po večji osredotočenosti na dolgoročne podnebne cilje EU. Ta potreba je bila obravnavana ob podaljšanju trajanja Evropskega sklada za strateške naložbe leta 2018. Vsaj 40 % dela za infrastrukturo in naložbe v okviru navedenega sklada bi moralo prispevati k podnebnim ukrepom v skladu s cilji Pariškega sporazuma. Poleg tega je Komisija izkoristila svoje predstavništvo pri upravnih organih Evropske investicijske banke in Evropskega investicijskega sklada ter pri usmerjevalnih odborih teh instrumentov, da bi se zagotovilo, da Evropska investicijska banka in Evropski investicijski sklad pri izvajanju finančnih instrumentov v celoti upoštevata cilje politike EU, vključno s podporo socialnemu podjetništvu, bojem proti brezposelnosti mladih, podnebnim spremembam in izogibanju davkom ter spodbujanjem mednarodnih standardov dobrega davčnega upravljanja.

Evropski sklad za strateške naložbe je v preteklosti podprl le omejeno število čezmejnih projektov, ki običajno prinašajo visoko dodano vrednost EU. Zagotavljanje velike geografske pokritosti v vsej EU je še naprej pomembno in se je v letih delovanja sklada izboljšalo. Kar zadeva skladnost, je mogoče še izboljšati dopolnjevanje treh stebrov sklada in vzajemno podporo med njimi ter zmanjšati morebitna tveganja za konkurenco med skladom in drugimi finančnimi instrumenti EU.

Evropsko računsko sodišče je januarja 2019 objavilo posebno poročilo (št. 3/2019) o Evropskem skladu za strateške naložbe. Čeprav je splošni zaključek revizije, da je sklad učinkovito zbiral finančna sredstva za podporo znatnim dodatnim naložbam v EU, je sodišče izrazilo tudi nekaj pomislekov. Med njimi sta vprašanji, ali so nekatere dejavnosti sklada nadomestile druge dejavnosti Evropske investicijske banke in finančne instrumente EU ter ali je bil del podpore sklada dodeljen projektom, ki bi jih bilo mogoče financirati iz drugih virov, čeprav pod drugačnimi pogoji. Sodišče je poudarilo tudi nadaljnjo potrebo po geografsko uravnoteženi porazdelitvi naložb, ki jih podpira sklad.

Komisija je v okviru svežnja za večletni finančni okvir ter ob upoštevanju uspešnosti Junckerjevega načrta in Evropskega sklada za strateške naložbe predlagala novo pobudo za mobilizacijo zasebnih in javnih naložb za obdobje 2021–2027 – **program InvestEU**. Z novim programom so bile uvedene spremembe, s katerimi se obravnavajo težave, na katere je opozorilo Evropsko računsko sodišče, da bi financiranje EU za naložbene projekte v Evropi postalo enostavnejše, učinkovitejše in prožnejše. Program InvestEU je osredotočen na odpravo prihodnjih velikih naložbenih vrzeli na ključnih področjih s proračunskim jamstvom EU v višini 38 milijard EUR. Tako bo dodatno spodbujal ustvarjanje delovnih mest ter podpiral naložbe in inovacije v EU. Pričakuje se, da bo do konca leta 2027 mobiliziral približno 650 milijard EUR zasebnih in javnih naložb po vsej EU ter zagotovil podporo s štirimi sklopi politike, tj. trajnostno infrastrukturo, raziskavami, inovacijami in digitalizacijo, malimi in srednjimi podjetji, socialnimi naložbami ter znanji in spretnostmi.

Instrument za povezovanje Evrope

Cilji programa

Za spodbujanje ustvarjanja delovnih mest ter zvišanje stopenj rasti potrebuje EU sodobno in visokozmogljivo infrastrukturo, ki bo prispevala k povezovanju in združevanju Unije in vseh njenih regij na področju prometa, telekomunikacij in energetike. Takšne povezave so ključne za prosto gibanje oseb ter prosti pretok blaga, kapitala in storitev.

Zato instrument za povezovanje Evrope z razvojem vseevropskih omrežij podpira naložbe v prometno, energetska in digitalno infrastrukturo. Ta omrežja omogočajo čezmejne povezave in interoperabilnost, spodbujajo večjo ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo ter prispevajo k bolj konkurenčnemu socialnemu tržnemu gospodarstvu.

Posebni cilji instrumenta za povezovanje Evrope so:

	Instrument za povezovanje Evrope – promet	• Odpravljanje ozkih grl, izboljšanje interoperabilnosti železniškega sistema, vzpostavitev manjkajočih povezav, zlasti pa izboljšanje čezmejnih odsekov. • Dolgoročno zagotavljanje trajnostnih in učinkovitih prometnih sistemov zaradi priprave na pričakovane prihodnje prometne tokove in omogočanja dekarbonizacije vseh načinov prevoza s preходом na inovativne nizkoogljične in energijsko učinkovite prometne tehnologije ob zagotavljanju čim večje možne varnosti. • Optimiziranje združevanja in medsebojne povezave načinov prevoza ter izboljšanje interoperabilnosti prevoznih storitev ob hkratnem zagotavljanju dostopnosti prometne infrastrukture.
	Instrument za povezovanje Evrope – energetika	• Povečanje konkurenčnosti s spodbujanjem nadaljnega povezovanja notranjega energetskega trga ter čezmejne interoperabilnosti elektroenergetskih in plinskih omrežij. • Izboljšanje zanesljivosti oskrbe EU z energijo. • Prispevanje k trajnostnemu razvoju in varstvu okolja, med drugim z vključevanjem energije iz obnovljivih virov v prenosno omrežje ter razvojem pametnih energetskih omrežij in omrežij za transport ogljikovega dioksida.
	Instrument za povezovanje Evrope – telekomunikacije	• Prispevanje k interoperabilnosti, povezljivosti, trajnostni uporabi, delovanju in razvojnemu vzdrževanju vseevropske infrastrukture za digitalne storitve ter usklajevanje na evropski ravni. • Prispevanje k učinkovitemu toku zasebnih in javnih naložb, ki spodbujajo vzpostavitev in posodabljanje širokopasovnih omrežij ter tako prispevajo k doseganju ciljev glede širokopasovnih povezav iz Evropske digitalne agende.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Instrument za povezovanje Evrope podpira razvoj vseevropskega prometnega omrežja za dokončanje čezmejnih povezav, vzpostavitev manjkajočih povezav in odpravo ozkih grl. *Med letoma 2014 in 2018* je bilo v okviru **prometnega** sklopa instrumenta za povezovanje Evrope za financiranje izbranih 688 projektov, pri čemer jim je bilo zagotovljeno 22,8 milijarde EUR finančnih sredstev EU, ki so spodbudila naložbe v vrednosti 48 milijard EUR. *Leta 2018* je instrument za povezovanje Evrope zagotovil 1,7 milijarde EUR finančnih sredstev, s katerimi je spodbudil naložbe v skupni vrednosti skoraj 7 milijard EUR za 88 projektov na področju prometa, osredotočenih na vseevropska omrežja (TEN). Poleg tega je bil objavljen poseben razpis za mobilizacijo finančnih sredstev za varnost v prometu, digitalizacijo in multimodalnost, v okviru katerega je bilo danih na voljo 450 milijonov EUR finančnih sredstev.

Telekomunikacijski sklop instrumenta za povezovanje Evrope omogoča interoperabilnost z vzpostavitvijo ekosistema infrastruktur za čezmejne digitalne storitve, ki so vredne zaupanja in bistvene za začetek digitalizacije držav članic. Kar zadeva povezljivost, instrument za povezovanje Evrope spodbuja naložbe za uvedbo in posodobitev širokopasovnih omrežij ter zagotavlja visokokakovostno lokalno brezžično povezljivost v lokalnih skupnostih (Wifi4EU). Infrastrukture za digitalne storitve olajšujejo čezmejno sodelovanje med javnimi upravami, podjetji in državljani na številnih področjih, kot so kibernetska varnost, odprti podatki in e-

zdravje. Z delovnim programom za leto 2018 so bili podprti uvedba, delovanje in razvojno vzdrževanje 16 digitalnih infrastruktur, ki so temeljili na naložbah iz prejšnjih let. Poleg tega so bili instrumentu za povezovanje Evrope dodani trije novi gradniki, in sicer e-arhiviranje, vmesnik Context Broker in preskusna infrastruktura za masovne podatke ⁽⁶⁴⁾.

Z gradnikom e-identifikacija se obravnava izziv čezmejnega priznanja nacionalnih elektronskih identifikacijskih dokumentov. Ko se ta gradnik začne uporabljati v državi članici, omogoči vzajemno priznavanje takih nacionalnih identifikacijskih dokumentov med sodelujočimi državami članicami. To pomeni, da bo lahko na primer državljani EU s svojim nacionalnim identifikacijskim dokumentom dostopal do javne storitve druge države članice. Leta 2018 se je z instrumentom za povezovanje Evrope financiral ambiciozen projekt, s katerim se polagajo temelji za dejansko uporabo elektronskih identifikacijskih dokumentov na Nizozemskem, s čimer se državljanom EU omogoča, da z nacionalnimi dokumenti elektronsko izkažejo svojo istovetnost pri dostopanju do več kot 200 javnih storitev v 90 občinah. Ta rešitev je trenutno na voljo imetnikom avstrijskih, nemških in belgijskih elektronskih identifikacijskih dokumentov ter naj bi se postopoma razširila na dokumente drugih držav ⁽⁶⁵⁾.

Leta 2018 je bil zaključen kombinirani razpis na področju prometa v okviru instrumenta za povezovanje Evrope iz leta 2017, s katerim je bil dan na voljo okvirni proračun v višini 1,40 milijarde EUR v obliki nepovratnih sredstev EU, ki bodo združena s financiranjem iz Evropskega sklada za strateške naložbe, Evropske investicijske banke, nacionalnih spodbujevalnih bank ali zasebnih vlagateljev. Več kot 250 milijonov EUR finančnih sredstev za sofinanciranje bo namenjenih spodbujanju uporabe alternativnih goriv v prometu. Med temi projekti so:

- okolju prijaznejša pomorska povezava med pristaniščem Świnoujście na Poljskem in pristaniščem Ystad na Švedskem;
- uvedba infrastrukture za javni prevoz na vodik na Danskem, v Latviji in Združenem kraljestvu;
- vzpostavitev mreže postaj za utekočinjeni zemeljski plin in bioplin na cestah, ki prek Belgije, Nemčije, Francije in Nizozemske povezujejo južno Španijo in vzhodno Poljsko;
- elektrifikacija mestnih in regionalnih avtobusnih prog na Hrvaškem, v Italiji, Sloveniji in na Slovaškem ⁽⁶⁶⁾.

V okviru kombiniranega razpisa je bil izbran projekt za **storitveno mrežo za javni prevoz brez emisij** med Amsterdamom in amsterdamskim letališčem Schiphol. Prispeval bo k povečanju multimodalnosti in posledično k prehodu s fosilnih na alternativna goriva v mestnih vozliščih vseevropskega prometnega omrežja okoli Amsterdama (koridorji Severno morje–Baltik, Severno morje–Sredozemlje in Ren–Alpe).

Rezultat večletnih delovnih programov za **energetski** sklop instrumenta za povezovanje Evrope za obdobje 2014–2018 je bila dodelitev skupno 3,4 milijarde EUR 122 ukrepom, ki so prispevali k 91 projektom skupnega interesa ⁽⁶⁷⁾.

Leta 2018 je bil podpisan sporazum o dodelitvi sredstev projektu SuedOstLink, ki je eden od največjih nemških projektov na področju energetske infrastrukture. V okviru projekta bo napeljanih 580 kilometrov visokonapetostnih kablov, ki bodo v celoti položeni pod zemljo. S tem električnim vodom bo ustvarjena nujno potrebna povezava med obrati za proizvodnjo vetrne energije na severu Nemčije in središči porabe na jugu države. Tako bo zagotovljeno boljše vključevanje energije iz obnovljivih virov in okrepljena čezmejna izmenjava energije s sosednjimi državami članicami EU.

Dodeljena so bila tudi nepovratna sredstva v višini 27 milijonov EUR za podporo izgradnji novega 400-kilovoltnega notranjega električnega voda med mestom Cernavodă in naseljem Stalpu v Romuniji, ki bo prispeval k povečanju zmogljivosti energetske povezave med Bolgarijo in Romunijo ter vključevanju vetrne energije z obale Črnega morja.

⁽⁶⁴⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2020, str. 163.

⁽⁶⁵⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2020, str. 163.

⁽⁶⁶⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za mobilnost in promet o dejavnostih za leto 2018, str. 34.

⁽⁶⁷⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2020, str. 163.

Poleg tega je bil podpisan sporazum o dodelitvi nepovratnih sredstev za podporo uvedbi zemeljskega plina na Cipru v okviru projekta CyprusGas2EU (podpora EU v višini 101 milijona EUR), s katerim bo odpravljena sedanja energetska osamitev Cipra, prinesel bo diverzifikacijo v regijo, v kateri večinoma prevladuje en sam vir oskrbe, in prispeval k zmanjšanju onesnaževanja zraka in emisij, saj bo v proizvodnji električne energije omogočil prehod s težkega kurilnega olja na plin. Izboljšal bo tudi energetske varnost in cenovno konkurenčnost ⁽⁶⁸⁾.

Leta 2018 je bilo 578 milijonov EUR nepovratnih sredstev, kar je doslej največji znesek nepovratnih sredstev v okviru energetskega sklopa instrumenta za povezovanje Evrope, dodeljenih kot podpora izgradnji energetske povezave med Francijo in Španijo čez Biskajski zaliv. Z novo elektroenergetsko povezavo bo Iberski polotok bolje vključen v notranji trg z električno energijo. Projekt, v okviru katerega bo zgrajen 280 km dolg odsek pod morjem, vključuje tehnološko inovativne rešitve za projektiranje poti čez Capbretonski kanjon in francoskega kopenskega odseka, ki bo v celoti pod zemljo. S to novo povezavo se bo zmogljivost energetskih povezav med obema državama skoraj podvojila, in sicer z 2 800 megavatov na 5 000 megavatov, s čimer se bo Španija približala cilju 10-odstotne energetske povezanosti; trenutno je ta 6-odstotna. Takšno povečanje bo omogočilo večje vključevanje energije iz obnovljivih virov, kar bo zelo prispevalo k prehodu na čisto energijo in s tem povezani politiki EU.

Predsednik Juncker je leta 2016 napovedal pobudo WiFi4EU kot del strategije za enotni digitalni trg, ki je okvir, ki vključuje nove ukrepe za izpolnitev vse večjih potreb Evropejcev po povezanosti in povečanje konkurenčnosti Evrope. Cilj pobude WiFi4EU je državljanom in obiskovalcem zagotoviti dostop do interneta visoke kakovosti po vsej EU prek brezplačnih dostopnih točk Wi-Fi na javnih mestih, kot so parki, trgi, javne uprave, knjižnice in zdravstveni domovi. Za podporo skoraj 9 000 občinam po vsej EU, na Norveškem in Islandiji pri namestitvi dostopnih točk Wi-Fi v teh središčih javnega življenja, bodo dodeljeni boni v vrednosti 15 000 EUR, ki jih financira Evropska komisija, pri čemer bodo občine uporabile storitve podjetij za namestitve brezžičnih omrežij ⁽⁶⁹⁾.

Prvo povabilo k oddaji prijav v okviru pobude WiFi4EU je bilo objavljeno novembra 2018; prijave je predložilo več kot 13 000 občin iz cele Evrope, dodeljenih pa je bilo 2 800 bonov ⁽⁷⁰⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

V oceni instrumenta za povezovanje Evrope ⁽⁷¹⁾ je bilo ugotovljeno, da je združitev sektorjev prometa, energetike in telekomunikacij v skupnem okviru financiranja omogočila **ekonomijo obsega** na ravni programov z eno samo izvajalsko agencijo in skupnimi postopki. Na ravni projektov pa instrument za povezovanje Evrope ni bil dovolj uspešen pri zagotovitvi pričakovanih sinergij.

Ugotovitve iz ocene so se upoštevale pri pripravi predloga za naslednji instrument za povezovanje Evrope, pri čemer so dodale poseben poudarek na poenostavitvi, večji prožnosti in boljšem spremljanju uspešnosti ⁽⁷²⁾.

Zaradi prihodnjih izzivov za gospodarstvo EU, povezanih s cilji glede razogljičenja in digitalizacije, bo potrebna vse večja konvergenca prometnega, energetskega in digitalnega sektorja. Med primeri področij sinergij so

⁽⁶⁸⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2018, str. 7.

⁽⁶⁹⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2018, str. 5.

⁽⁷⁰⁾ Poročilo o programu, instrument za povezovanje Evrope za obdobje do leta 2018, str. 5.

⁽⁷¹⁾ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o vmesni oceni instrumenta za povezovanje Evrope, COM(2018) 66 final z dne 14. februarja 2018, str. 9.

⁽⁷²⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta za povezovanje Evrope ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1316/2013 in (EU) št. 283/2014, COM(2018) 438 z dne 6. junija 2018, str. 8 in 9.

povezana in avtonomna mobilnost, čista mobilnost na podlagi alternativnih goriv, shranjevanje energije in pametna omrežja. Namen predloga za instrument za povezovanje Evrope za obdobje po letu 2020 ⁽⁷³⁾ je povečanje teh sinergij; za spodbujanje projektov, ki obsegajo več kot en sektor, bodo spodbude vključevale možnost uporabe najvišje stopnje sofinanciranja zadevnih sektorjev. Poleg tega bo lahko vsak sektor kot upravičene stroške sprejel pomožne elemente, ki se nanašajo na drug sektor, na primer proizvodnjo energije iz obnovljivih virov v okviru projekta na področju prometa. Za spodbujanje in prednostno razvrstitev medsektorskih predlogov bo vidik sinergij predlaganega ukrepa ocenjen v skladu z merili za dodelitev. Sinergije se bodo izvajale prek skupnih delovnih programov in skupnega financiranja zadevnih treh sektorjev. Predvideno je, da se bodo nekatere dejavnosti, ki se v okviru instrumenta za povezovanje Evrope trenutno izvajajo za telekomunikacije, nadaljevale v okviru novega programa za digitalno Evropo.

Konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja

Cilji programa

Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja obsega **ukrepe za podporo malim podjetjem** prek nepovratnih sredstev, finančnih instrumentov in podpornih storitev.

Pomoč evropskim podjetjem pri uresničevanju njihovega celotnega potenciala

Vir: Evropska komisija

Program z dvema finančnima instrumentoma, tj. jamstveno shemo za posojila in kapitalsko shemo za rast, izboljšuje dostop malih in srednjih podjetij do financiranja. Instrumenta, ki ju upravlja Evropski investicijski sklad, lajšata dostop do posojil in financiranja lastniškega kapitala za bolj tvegana mala podjetja, ki sicer ne bi mogla dobiti financiranja, ki ga potrebujejo.

⁽⁷³⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi instrumenta za povezovanje Evrope ter razveljavitvi uredb (EU) št. 1316/2013 in (EU) št. 283/2014, COM(2018) 438 z dne 6. junija 2018, str. 2.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Od leta 2015 so bile možnosti financiranja v okviru **jamstvene sheme za posojila** kot del naložbenega načrta za Evropo povečane s podporo Evropskega sklada za strateške naložbe. Prvotno financiranje v začetni fazi je bilo leta 2017 spremenjeno v stalno povečevanje proračuna jamstvene sheme za posojila za 550 milijonov EUR iz Evropskega sklada za strateške naložbe. Zato je bilo mogoče **leta 2018** bolj tveganim in manjšim podjetjem, vključno z zagonskimi podjetji, ki imajo zaradi zaznanega večjega tveganja ali nezadostnega zavarovanja največje težave pri dostopu do financiranja, dati na voljo veliko več financiranja. V letu 2018 je Evropski investicijski sklad podpisal 36 sporazumov za jamstva za posojila v skupni višini 387 milijonov EUR, od katerih sta 33 sporazumov skupaj podprla Evropski sklad za strateške naložbe in jamstvena shema za posojila ⁽⁷⁴⁾. Zaradi teh sporazumov in sporazumov, podpisanih v predhodnih letih, je lahko do konca septembra 2018 več kot 381 000 malih podjetij prejelo več kot 20 milijard EUR finančne podpore.

Podpisovanje sporazumov za **kapitalsko shemo za rast** je trajalo dlje, ker so zaradi lastniškega kapitala potrebni kompleksnejši skrbni pregledi in bolj zapleteni postopki zbiranja sredstev. Konec leta 2018 je Evropski investicijski sklad v okviru kapitalske sheme za rast v 14 skladov vložil sredstva v skupni višini 163,5 milijona EUR ⁽⁷⁵⁾. Med njimi je bilo pet večstopenjskih skladov, povezanih s kapitalskim instrumentom InnovFin za zgodnjo fazo razvoja ⁽⁷⁶⁾, vzpostavljenim v okviru programa Obzorje 2020.

Evropska podjetniška mreža s svetovalnimi storitvami ter iskanjem tujih poslovnih in tehnoloških partnerjev in partnerjev za inovacije malim evropskim podjetjem pomaga pri internacionalizaciji. Storitve mreže so prek 607 posredniških organizacij na voljo manjšim podjetjem v EU in državah, ki sodelujejo v programu. **Leta 2018** so storitve mreže po ocenah približno 250 000 malim in srednjim podjetjem pomagale razviti poslovne dejavnosti zunaj domače države in olajšale približno 75 000 sestankov o poslovnem sodelovanju med malimi podjetji, na podlagi katerih je bilo med njimi podpisanih 2 611 mednarodnih sporazumov o partnerstvu ⁽⁷⁷⁾. **Leta 2018** so prenovljene storitve mreže za svetovalno podporo 1 796 malim in srednjim podjetjem pomagale izboljšati njihovo konkurenčnost in inovativnost. V okviru evropske podjetniške mreže so začeli delovati svetovalci za razširitev poslovanja, kot je določeno v pobudi Komisije za zagon in razširitev podjetij ⁽⁷⁸⁾, pri čemer izvajanje posebnega ukrepa zajema 56 regij EU in razširitvenim podjetjem pomaga premagovati ovire za rast. Pripravljena je bila nova strateška vizija za evropsko podjetniško mrežo, da bo še naprej zagotavljala storitve, s katerimi se obravnavajo prihodnje potrebe malih podjetij.

Mala podjetja cenijo mrežo in njeno podporo: 89 % malih in srednjih podjetij pričakuje, da se bo njihov položaj na trgu zaradi te podpore izboljšal. Poleg tega skoraj vsako drugo tako podjetje meni, da se bo zaradi izboljšanj na področju inovacij, doseženih s pomočjo mreže, njegova konkurenčnost izboljšala. Skoraj šest od desetih podjetij ocenjuje, da jim bodo storitve mreže pomagale ohraniti ali ustvariti delovna mesta.

V okviru programa Erasmus za mlade podjetnike so organizirani letni razpisi za zbiranje predlogov. Program je od svojega začetka do **leta 2018** že dosegel 7 000 izmenjav med novimi in izkušenimi podjetniki po vsej Evropi ⁽⁷⁹⁾. Aprila 2018 se je začelo izvajanje 24-mesečnega pilotnega projekta Erasmus for Young Entrepreneurs Global (Svetovni Erasmus za mlade podjetnike), da bi se preskusila geografska razširitev programa Erasmus za mlade podjetnike na nove destinacije zunaj Evrope.

Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja prav tako na številne načine prispeva k **izboljšanju okvirnih pogojev za konkurenčnost podjetij EU**. V okviru pobude „Clusters Go International“ (internationalizacija evropskih grozdov) je program **leta 2018** omogočil vzpostavitev 25 partnerstev grozdov

⁽⁷⁴⁾ Poročilo o programu za Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja (COSME), str. 2.

⁽⁷⁵⁾ Poročilo o programu za Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja (COSME), str. 2.

⁽⁷⁶⁾ http://www.eif.europa.eu/what_we_do/equity/single_eu_equity_instrument/innovfin-equity/index.htm

⁽⁷⁷⁾ Poročilo o programu za Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja (COSME), str. 3.

⁽⁷⁸⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – Naslednji na čelu Evrope: pobuda za zagon in razširitev podjetij, COM(2016) 733 final z dne 22. novembra 2016, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2016%3A733%3AFIN>.

⁽⁷⁹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja o dejavnostih za leto 2018, str. 16.

EU, s čimer je podprl internacionalizacijo 134 grozdov v Evropi v korist njihovih malih in srednjih podjetij ⁽⁸⁰⁾. Ta pobuda spodbuja sodelujoče grozde in mala podjetja k dostopu do svetovnih vrednostnih verig in iskanju strateških partnerjev zunaj Evrope. *Leta 2018* je bilo vzpostavljenih devet evropskih strateških partnerstev grozdov za pametno specializacijo in naložbe. Ta partnerstva združujejo 57 grozdov iz vse Evrope ter pomagajo več kot 6 000 malim in srednjim podjetjem.

Evropska platforma za sodelovanje grozdov ⁽⁸¹⁾ se je razvila v vodilno vozlišče za lajšanje sodelovanja grozdov na ravni EU in svetovni ravni. Združuje več kot 930 organizacij grozdov in pomaga približno 100 000 malim podjetjem. Evropska platforma za sodelovanje grozdov je *leta 2018* omogočila več kot 1 100 mednarodnih srečanj za povezovanje med grozdi, pri katerih je tudi sodelovala, zato je postala ključni instrument EU za podporo internacionalizaciji takih podjetij.

Ocenjevanje in vrednotenje

V študiji o oceni Programa za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja ⁽⁸²⁾ je bilo ugotovljeno, da je program tesno usklajen z razvijajočimi se potrebami malih podjetij v Evropi in zelo pomemben za javnost, ker se osredotoča na spodbujanje zaposlitvenih možnosti in ustvarjanje rasti. Evropska razsežnost je v središču programa in ključna za večino ukrepov. Program je uspešno postavil temelje za doseganje pričakovanih rezultatov. Njegova prednost je uporaba posredniških organizacij (finančnih posrednikov, članov evropske podjetniške mreže, posredniških organizacij za program Erasmus za mlade podjetnike in organizacij grozdov). Program izkorišča dejstvo, da so ti lokalni posredniki blizu malih podjetij, in olajšuje povezovanje svojih storitev s storitvami, ki jih zagotavljajo ti nacionalni in regionalni posredniki. Povratne informacije upravičencev so na splošno pozitivne, pri čemer jih velika večina poroča o dobrem razmerju med stroški in koristmi sodelovanja. Evropska razsežnost je dodana vrednost programa.

Študija vsebuje predloge za odpravo pomanjkljivosti v uspešnosti programa: zmanjšati bi bilo treba razdrobljenost proračuna na številne majhne ukrepe, da bi se izboljšali stroškovna in splošna učinkovitost, centralno pa bilo treba zagotoviti razpoložljivost podatkov o spremljanju za strateško usmerjanje izvajanja. Na ravni EU ter nacionalni in regionalni ravni ni večjih prekrivanj med dejavnostmi programa in drugimi pobudami politike. Vendar bi bilo mogoče pri nekaterih ukrepih izboljšati sinergije in dopolnjevanje z drugimi ukrepi EU ter nacionalnimi in regionalnimi ukrepi.

Študija je bila uporabljena za pripravo predlogov za naslednike programov za večletni finančni okvir za obdobje po letu 2020. Program za konkurenčnost podjetij ter mala in srednja podjetja (razen finančnih instrumentov) bo vključen v nov program, imenovan program za enotni trg ⁽⁸³⁾. Novi program bo podpiral posebne vrste ukrepov na področju boljše konkurenčnosti, zlasti malih in srednjih podjetij, standardizacije, varstva potrošnikov, preprečevanja pranja denarja, konkurence, finančnega poročanja in revizije, veterinarskih in fitosanitarnih ukrepov vzdolž prehranske verige ter evropske statistike. Finančni instrumenti iz programa bodo vključeni v nov sklad, imenovan InvestEU, v katerem bo združeno financiranje EU v obliki dolžniškega in lastniškega kapitala.

ERASMUS+

Cilji programa

Erasmus+ je vodilni program EU za podpiranje in krepitev izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa v Evropi. Erasmus+ in njegovi predhodniki že tri desetletja zagotavljajo priložnosti za mobilnost za mlade,

⁽⁸⁰⁾ *Letno poročilo* Generalnega direktorata za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja o dejavnostih za leto 2018, str. 18.

⁽⁸¹⁾ <https://www.clustercollaboration.eu/eu-initiative/cluster-excellence-calls>

⁽⁸²⁾ *Interim evaluation of the COSME programme — Final Report (Vmesna ocena programa COSME – končno poročilo)*, zunanja podpora študija za vmesno oceno programa COSME.

⁽⁸³⁾ *Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa za enotni trg, konkurenčnost podjetij, vključno z malimi in srednjimi podjetji, in evropsko statistiko ter o razveljavitvi uredb (EU) št. 99/2013, (EU) št. 1287/2013, (EU) št. 254/2014, (EU) št. 258/2014, (EU) št. 652/2014 in (EU) 2017/826, COM(2018) 441 z dne 7. junija 2018.*

študente, dijake poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter odrasle, da lahko študirajo, se usposablajo, pridobivajo izkušnje in sodelujejo v prostovoljskih dejavnostih v tujini, in sicer v Evropi ali drugje. Program Erasmus+ ima pomembno vlogo pri **podpiranju sodelovanja med univerzami, šolami, ponudniki poklicnega izobraževanja**, mladinskimi in športnimi organizacijami ter podpiranju priložnosti za učenje za prihodnje učitelje in strokovnega razvoja učiteljev in vodstvenih delavcev šol. Spodbuja mobilnost dijakov in osebja poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter osebja v sektorju izobraževanja odraslih, hkrati pa podpira internacionalizacijo prek strateških partnerstev, s čimer nadaljuje delo v zvezi s prednostnimi nalogami, določenimi v sklepih iz Rige o poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter evropskem programu za izobraževanje odraslih.

Podpiranje izobraževanja in usposabljanja

- Prizadevanje za oblikovanje evropskega izobraževalnega prostora do leta 2025.
- Izboljšanje ravni ključnih kompetenc, znanj in spretnosti za bolj kohezivno družbo, zlasti z učno mobilnostjo in sodelovanjem s svetom dela.
- Spodbujanje izboljšanja kakovosti, inovativne odličnosti ter internacionalizacije izobraževalnih institucij in institucij za usposabljanje.
- Spodbujanje razvoja inovativnih politik, političnega dialoga in izvajanja politik ter izmenjava znanja na področju izobraževanja, usposabljanja in mladine.
- Ozaveščanje o pomenu prostora vseživljenjskega učenja.
- Podpiranje mednarodne razsežnosti izobraževanja in usposabljanja.
- Poučevanje in učenje jezikov.
- Spodbujanje poučevanja in raziskav na področju evropskega povezovanja prek dejavnosti programa Jeana Monneta.

Mladina

- Izboljšanje ravni ključnih kompetenc, znanj in spretnosti mladih, zlasti z zagotavljanjem več priložnosti za neformalno učno mobilnost.
- Okrepljeno sodelovanje med organizacijami na področju mladine.
- Podpiranje mednarodne razsežnosti mladinskih dejavnosti ter vloge mladinskih delavcev in organizacij.

Šport

- Spopadanje s čezmejnimi dejavniki, ki ogrožajo integriteto športa.
- Podpiranje dobrega upravljanja v športu in dvojnih poklicnih poti športnikov.
- Spodbujanje prostovoljnih dejavnosti v športu.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Leta 2018 je bil pri vseh ukrepih programa poudarek na dejavnostih, ki podpirajo socialno vključevanje in pravičnost v izobraževanju in usposabljanju ter med mladino in v športu v skladu s Pariško deklaracijo o spodbujanju državljanstva in skupnih vrednot svobode, strpnosti in nediskriminacije z izobraževanjem ter v skladu z akcijskim načrtom Komisije za vključevanje državljanov tretjih držav.

Program ERASMUS+ je leta 2018 dokazal prožnost pri obravnavanju posebnih prednostnih nalog politike z različnimi ukrepi.

800 000	320 000	13 000	47 000	55 000	172 000
ljudi je imelo <u>leta 2018</u> korist od učenja, dela ali prostovoljstva v tujini (od začetka programa 10 milijonov)	udeležencev v programih mobilnosti visokošolskih študentov <u>leta 2018</u>	udeležencev v programih poklicne mobilnosti (december <u>2018</u>)	uporabnikov elektronske platforme za vseživljenjsko učenje (december <u>2018</u>)	prenosov mobilne aplikacije Erasmus+ (december <u>2018</u>)	udeležencev v programih mobilnosti v poklicnem izobraževanju in usposabljanju <u>leta 2018</u>

Na področju **visokošolskega izobraževanja** je bila leta 2018 prednost dana izboljšanju kakovosti in ustreznosti znanja in spretnosti študentov, boljši uporabi informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT), zagotavljanju, da so sistemi visokošolskega izobraževanja bolj vključujoči, ter boljšim povezavam med visokoškolskimi institucijami in delodajalci ali socialnimi podjetji. Leta 2018 je v izmenjavah sodelovalo več kot 320 000 visokošolskih študentov.

Na področju **šolskega izobraževanja** je bila prednost dana krepitvi profilov učiteljskih poklicev in spodbujanju pridobivanja ključnih kompetenc, na primer z obravnavanjem slabih rezultatov pri preverjanju osnovnega znanja matematike, znanosti in pismenosti ter podpiranjem večjezičnih razredov. Dostop do programa Erasmus+ za šole je bil leta 2018 olajšan z vključitvijo nove oblike partnerstev za izmenjave med šolami v program. Zato se je v sektorju število projektov, ki so jim bila dodeljena sredstva, povečalo za 40 %. Učitelji se lahko tudi pridružijo skupnosti e-Twinning za izvajanje projektov sodelovanja z razredi v drugih državah, da bi izkoristili priložnosti za strokovni razvoj prek spleta in osebnih stikov ter dobili priznanje za svoje delo. Skupnosti e-Twinning se je od njene vzpostavitve leta 2005 pridružilo 640 000 uporabnikov in 218 000 šol. Leta 2018 se je registriralo 103 000 novih uporabnikov in začelo izvajati 14 000 projektov.

Kar zadeva **poklicno izobraževanje in usposabljanje**, Erasmus+ podpira razvoj partnerstev med podjetji in izobraževalnimi institucijami, namenjenih spodbujanju vseh oblik učenja na delovnem mestu, s posebnim poudarkom na vajeništvu ter razvoj skupnih kvalifikacij in učnih načrtov, v katerih se upoštevajo sedanje in prihodnje potrebe po znanjih in spretnostih v sektorjih. Z uvedbo dejavnosti ErasmusPro⁽⁸⁴⁾ v program Erasmus+ leta 2018 se je spodbujala dolgoročna mobilnost (od tri do 12 mesecev) upravičenih udeležencev. Zato se je takšna mobilnost povečala za več kot 60 % (povprečje v obdobju 2014–2017 je znašalo 8 000 udeležencev na leto, leta 2018 pa skoraj 13 000).

Kar zadeva **socialno vključevanje in pravičnost**, Erasmus+ podpira ukrepe, namenjene preprečevanju nasilne radikalizacije in spodbujanju demokratičnih vrednot, temeljnih pravic, medkulturnega razumevanja in aktivnega državljanstva ter vključevanja prikrajšanih učencev, vključno z osebami s priseljenskim ozadjem, ob hkratnem preprečevanju diskriminatornih praks in boju proti njim. Sklop za šport je še naprej podpiral pobude za spopadanje s čezmejnimi dejavniki, ki ogrožajo integriteto športa, kot so uživanje prepovedanih poživil, vnaprejšnji dogovori o rezultatih tekmovanj in nasilje ter vse oblike nestrpnosti in diskriminacije. Spodbujal je dobro upravljanje v športu, dvojne poklicne poti športnikov in prostovoljne dejavnosti v športu ter socialno vključevanje, tudi beguncev in migrantov.

⁽⁸⁴⁾ https://europa.eu/youth/node/50165_sl

Poleg tega je bila na področju izobraževanja odraslih leta 2018 prednost dana izboljšanju in razširitvi nabora priložnosti za visokokakovostno učenje, prilagojenih potrebam posameznih nizkokvalificiranih ali nizko usposobljenih odraslih, tako da ti izboljšajo bralno in matematično pismenosti ali pridobijo digitalne spretnosti in znanja, in to tudi s potrjevanjem spretnosti in znanj, pridobljenih s priložnostnim in neformalnim učenjem. Kot prednostna naloga za ta sektor sta poudarjena tudi razširitev in razvoj kompetenc izobraževalcev.

Izobraževanje odraslih: število uporabnikov elektronske platforme za izobraževanje odraslih v Evropi se je leta 2018 bistveno povečalo; zdaj je registriranih uporabnikov več kot 47 000 (povečanje za 38 % v enem letu). Ta platforma je večjezična skupnost z odprtim članstvom, ki jo sestavljajo strokovni delavci iz sektorja izobraževanja odraslih, vključno z izobraževalci odraslih in izvajalci usposabljanja odraslih, osebjem za usmerjanje in podporo, raziskovalci in akademskim osebjem, ter oblikovalci politik.

V zvezi z mednarodno razsežnostjo je Erasmus+ še naprej zagotavljal priložnosti za mobilnost za visokošolsko osebje, študente, mlade in mladinske delavce med Evropo in ostalimi deli sveta, pri čemer je bil poseben poudarek na podpori nadaljnjemu razvoju regije evropskega sosredstva (Zahodni Balkan, vzhodno partnerstvo⁽⁸⁵⁾ in južno Sredozemlje). Komisija je 18. januarja 2018 sprejela akcijski načrt za digitalno izobraževanje⁽⁸⁶⁾, ki za področja formalnega izobraževanja določa posebne ukrepe za šolo, poklicno izobraževanje in usposabljanje ter visokošolsko izobraževanje. V načrtu so opredeljene tri prednostne naloge za zagotovitev namenske rabe digitalne tehnologije inovacije ter izboljšanje poučevanja in učenja. Med 11 ukrepi načrta so podpora visokozmogljivim širokopasovnim povezavam v vseh šolah, vzpostavitev evropske platforme za digitalno visoko šolstvo in okrepljeno sodelovanje ter zagotavljanje programov usposabljanja o digitalnih in podjetniških znanjih in spretnostih ter ozaveščanju o varnosti na spletu.

Mobilna aplikacija Erasmus+ je še naprej delovala kot digitalna enotna vstopna točka, ki usmerja udeležence in zainteresirane mlade, da lahko najdejo vse, kar morajo vedeti o priložnostih za odhod v tujino v okviru programa Erasmus+. Aplikacija jim zagotavlja informacije, nasvete, obvestila in druge storitve, s čimer jim olajša organizacijo njihovih obdobj mobilnosti. Aplikacija je bila v letu 2018 prenesena in nameščena skoraj 30 000-krat, s čimer se je skupno število prenosov od njene uvedbe (sredi leta 2017) povečalo na več kot 55 000. Začele so se tudi razprave o tem, kako izboljšati in razširiti nabor spletnih storitev za študente, ki začnejo obdobje čezmejnega učenja mobilnosti, vključno z morebitno razširitvijo aplikacije kot dela obsežnejše spletne enotne vstopne točke za storitve za mobilne študente.

Nacionalne agencije, ki sodelujejo v programu Erasmus+, so nadalje uvedle pobudo „mreža vzornikov“⁽⁸⁷⁾. To je mreža pozitivnih vzornikov, ki podpirajo preprečevanje radikalizacije, ki vodi v nasilni ekstremizem. Po prvih pilotnih dejavnostih, ki so se začele leta 2017, je pobuda v letu 2018 dobila večjo razsežnost (npr. uspešen dogodek ob otvoritvi pobude „mreža vzornikov“ v Italiji marca 2018). Poleg te pobude, ki jo izvajajo nacionalne agencije Erasmus+, Komisija spodbuja pristop z vzorniki tudi prek razpisa za zbiranje predlogov za socialno vključevanje v okviru programa Erasmus+.

Cilj pobude za ustvarjalnost in kritično mišljenje v visokošolskem izobraževanju, ki se je začela izvajati na začetku leta 2018, je na mednarodni ravni oblikovati prototip orodja za ocenjevanje in ga preskusiti ter s tem fakultetam pomagati razvijati in ocenjevati veščine njihovih študentov, kot sta ustvarjalnost in kritično mišljenje. Komisija prek programa Erasmus+ financira prvo fazo tega projekta, ki obsega vključitev visokošolskega osebja v operacionalizacijo ustvarjalnosti in kritičnega mišljenja ter zbiranje primerov pedagoških nalog in dela študentov za ponazoritev, kako lahko študenti dokažejo te veščine v različnih okoljih.

Ocenjevanje in vrednotenje

Vmesna ocena programa Erasmus+ za obdobje 2014–2020⁽⁸⁸⁾, s katero sta se ocenila napredek pri izvajanju programa in dolgoročni učinek njegovih predhodnih programov, je pokazala, da sedanji program Erasmus+ zagotavlja edinstven nabor rezultatov na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa ter je med

⁽⁸⁵⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership_en

⁽⁸⁶⁾ https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_sl

⁽⁸⁷⁾ https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/role-models-promoting-common-values_sl

⁽⁸⁸⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/SL/COM-2018-50-F1-SL-MAIN-PART-1.PDF>

zainteresiranimi stranmi in v javnosti zelo cenjen. V oceni je bila poudarjena velika evropska dodana vrednost programa Erasmus+ in predhodnih programov. Poleg tega so podarjeni pozitivni učinki celovitosti programa, ki pokriva učenje v vseh njegovih okvirih.

V oceni so se pokazala nekatera področja, na katerih so potrebne izboljšave. Kar zadeva relevantnost, se je v oceni pokazala potreba, da Erasmus+ bolj pomaga posameznikom, ki imajo manj možnosti, spodbuja sodelovanje manjših organizacij, da bi program postal bolj vključujoč, in okrepi ukrepe za spodbujanje razumevanja evropskega povezovanja in občutka pripadnosti Evropi, zlasti med mlajšimi generacijami. Kar zadeva uspešnost, bi moral Erasmus+ povečati obseg dejavnosti na področjih, ki kažejo največjo smotrnost, vendar so do zdaj prejemale sorazmerno manj sredstev, na primer šole, poklicno izobraževanje in usposabljanje ter mladina, to pa bo prispevalo tudi h krepitvi vključujoče narave programa. Kar zadeva učinkovitost, bi moral Erasmus+ nadalje poenostaviti postopke prijave in poročanja, da bi zmanjšal upravno breme za upravičence, ter dodatno optimizirati spletne postopke.

Računsko sodišče je v posebnem poročilu ⁽⁸⁹⁾ o mobilnosti v okviru programa Erasmus+ prav tako ugotovilo, da je program dobro znana in uspešna znamka EU. Erasmus+ ima ključno vlogo pri omogočanju učne mobilnosti v tujini in pozitivno vpliva na odnos udeležencev do EU. Sodišče je inovativno jamstveno shemo za študentska posojila opredelilo kot področje, na katerem so potrebne izboljšave, in priporočilo tudi boljšo pokritost ciljev programa s kazalniki.

Komisija je te predloge za izboljšave upoštevala pri predlaganem nasledniku programa, imenovanem **Erasmus: program EU za izobraževanje, usposabljanje, mlade in šport** ⁽⁹⁰⁾, v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027. Novi program bo osredotočen zlasti na povečanje mobilnosti in izmenjav za vse kategorije učencev, prizadevanj za pomoč učencem, ki imajo manj možnosti, ter priložnosti za sodelovanje, tudi za manjše organizacije. Cilj novega programa bo racionalizirati in preusmeriti nekatere obstoječe ukrepe. Nekateri ukrepi bodo na primer posebej usmerjeni v dejavnosti, ki spodbujajo razvoj kompetenc na področjih, usmerjenih v prihodnost; drugi bodo namenjeni spodbujanju inovacij na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa; dejavnosti Jeana Monneta bodo delno preusmerjene v širše skupine učencev, ukrepi v sektorju izobraževanja odraslih pa bodo okrepljeni. Hkrati predlagani program krepí vključujočo razsežnost programa s prilagoditvijo nekaterih obstoječih ukrepov in uvedbo novih (na primer kratkoročna in skupinska mobilnost ter virtualno sodelovanje).

Vsak euro, ki ga vložimo v program Erasmus+, je naložba v prihodnost – v prihodnost mladih in v prihodnost naše evropske ideje. Po mojem mnenju ni ničesar vrednejše naše naložbe kot ti prihodnji voditelji.

„Trideseta obletnica programa izmenjav Erasmus v tujini: Komisija predstavlja mobilno aplikacijo“, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1574_sl.htm.

Evropska solidarnostna enota

Cilji programa

Predsednik Juncker je evropsko solidarnostno enoto napovedal v govoru o stanju Unije leta 2016. Evropska solidarnostna enota daje mladim od 18. do 30. leta starosti priložnost, da se udeležijo številnih solidarnostnih dejavnosti po vsej EU; njen cilj je, da bi bilo do konca leta 2020 ustvarjenih 100 000 takih priložnosti. Od

⁽⁸⁹⁾ Evropsko računsko sodišče, *Mobilnost v okviru programa Erasmus+: milijoni izmenjav in večplastna evropska dodana vrednost, toda merjenje smotrnosti je treba še izboljšati* – Posebno poročilo št. 22/2018.

⁽⁹⁰⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi programa „Erasmus“, programa Unije za izobraževanje, usposabljanje, mladino in šport, ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1288/2013, COM(2018) 367 final z dne 30. maja 2018.

decembra 2016 do sprejetja uredbe o evropski solidarnostni enoti ⁽⁹¹⁾ je bilo mobiliziranih osem različnih programov, da bi se mladim omogočilo sodelovanje pri različnih solidarnostnih dejavnostih, s katerimi se obravnavajo težke razmere po vsej EU. Sodelovanje koristi ne samo mladim pri njihovem osebnem razvoju, aktivnem sodelovanju v družbi in zaposljivosti, temveč pomaga tudi nevladnim organizacijam, javnim organom in podjetjem pri prizadevanjih za spopadanje z družbenimi in drugimi izzivi. Poleg prostovoljstva, pripravništev in zaposlitev evropska solidarnostna enota udeležencem omogoča tudi, da pripravijo lastne solidarnostne projekte ali se prijavijo kot skupina prostovoljcev.

Cilj evropske solidarnostne enote je okrepiti udejstvovanje mladih in organizacij v solidarnostnih dejavnostih. Evropska solidarnostna enota lahko pomaga pri krepitvi kohezije, solidarnosti in demokracije v Evropi in širše ter reševanju družbenih in humanitarnih izzivov na terenu s posebnim poudarkom na spodbujanju socialnega vključevanja.

Spodbujanje solidarnosti kot vrednote s prostovoljstvom; okrepitev udejstvovanja mladih in organizacij.

Prispevanje h krepitvi kohezije, solidarnosti, demokracije in državljanstva v Evropi.

Odzivanje na družbene izzive in krepitev skupnosti s posebnim poudarkom na spodbujanju socialne vključenosti.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Komisija je od decembra 2016 osredotočena na oblikovanje in razvoj evropske solidarnostne enote ter doseganje morebitnih udeležencev in promoviranje enote med njimi.

Do konca leta 2018 je bilo doseženih več ključnih mejnikov, vključno z naslednjimi:

- Sprejeta je bila uredba ⁽⁹²⁾ o vzpostavitvi evropske solidarnostne enote, ki enoti zagotavlja lastno pravno podlago, lajša izvajanje programa in zagotavlja samostojen proračun.
- Prvi razpis enote za zbiranje predlogov leta 2018 je bil uspešen, saj so organizacije, ki gostijo ali podpirajo solidarnostne dejavnosti, prejele več kot 1 400 predlogov. Od tega so 255 predlogov predložile skupine mladih, na portalu enote registrirane za izvajanje solidarnostnih projektov. Predlagane dejavnosti bi lahko skupaj zagotovile do 13 000 priložnosti za mlade.
- Od začetka programa do konca leta 2018 je dejavnosti začelo že več kot 10 000 mladih, število mladih, registriranih na portalu ⁽⁹³⁾, pa je presegalo 96 000, kar kaže veliko povpraševanje, ki bo verjetno pomagalo zapolniti vse priložnosti, ki jih ponuja program.

⁽⁹¹⁾ Uredba (EU) 2018/1475 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. oktobra 2018 o določitvi pravnega okvira evropske solidarnostne enote ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1288/2013, Uredbe (EU) št. 1293/2013 in Sklepa št. 1313/2013/EU (UL L 250, 4.10.2018, str. 1).

⁽⁹²⁾ Uredba (EU) 2018/1475 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 2. oktobra 2018 o določitvi pravnega okvira evropske solidarnostne enote ter o spremembi Uredbe (EU) št. 1288/2013, Uredbe (EU) št. 1293/2013 in Sklepa št. 1313/2013/EU (UL L 250, 4.10.2018, str. 1).

Fotografija: © Evropska unija

Géraldine Maitreyi Gupta je ena od desetstisočev mladih Evropejcev, ki so se javili v evropsko solidarnostno enoto. Enota je 17. novembra 2018 na Dunaju (Avstrija) prejela nagrado za inovacije v politiki v kategoriji „Civilizacija“, ki jo podeljuje Inštitut za inovacije v politiki.

Ocenjevanje in vrednotenje

Predhodna ocena enote ⁽⁹⁴⁾ je pokazala, da mora EU te izzive obravnavati v okviru razširjene evropske solidarnostne enote. Glede na začetno zmedo med morebitnimi udeleženci v zvezi z vlogo enote bi bilo treba obravnavati zlasti vprašanja glede temeljnih programov ter razlik in skladnosti med enoto in pobudo Prostovoljci EU za humanitarno pomoč.

Komisija je za naslednji proračun EU za obdobje 2021–2027 predstavila predlog za nov program evropske solidarnostne enote ⁽⁹⁵⁾, katerega cilj je razširiti priložnosti, ki jih ponuja. Novi program bo **v obdobju 2021–2027 prek prostovoljstva, pripravništev in zaposlitev ustvaril najmanj 350 000 priložnosti za mlade, da pomagajo skupnostim, ki potrebujejo pomoč**. Zato je Komisija predlagala, naj se v naslednjem dolgoročnem proračunu EU za sedem let rezervirajo sredstva v višini 1,3 milijarde EUR.

Predlog temelji na dosežkih enote v prvih letih obstoja in nadalje krepi prizadevanja, da se mladim, ki so pripravljeni izkazati solidarnost, zagotovi enotna vstopna točka. V pobudo bodo vključene tudi prostovoljske dejavnosti, ki podpirajo dejavnosti in operacije na področju humanitarne pomoči v državah, ki niso članice EU. Ta dobro uveljavljeni program EU za humanitarno pomoč je doslej deloval pod imenom Prostovoljci EU za humanitarno pomoč.

Zaposlovanje in socialne inovacije (EaSI)

Cilji programa

Program za zaposlovanje in socialne inovacije spodbuja visokokakovostna in trajnostna delovna mesta, pri čemer zagotavlja ustrezno in dostojno socialno zaščito, preprečuje socialno izključenost in revščino ter izboljšuje delovne pogoje. Temelji na treh sklopih: podpori posodobitvi zaposlitvenih in socialnih politik (Progress), mobilnosti delavcev (Evropske službe za zaposlovanje: EURES) ter dostopu do mikrofinanciranja in socialnem podjetništvu.

Cilj programa je doseči naslednje posebne cilje:

⁽⁹³⁾ https://europa.eu/youth/solidarity_sl

⁽⁹⁴⁾ SWD(2018) 317 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0317&from=EN>.

⁽⁹⁵⁾ COM(2018) 440 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f3d4ea2b-6e31-11e8-9483-01aa75ed71a1.0004.03/DOC_1&format=PDF.

Progress	EURES	Mikrofinanciranje in socialno podjetništvo
• politike in zakonodaja EU, ki temeljijo na dokazih • učinkovita in vključujoča izmenjava informacij, vzajemno učenje in dialog • preskušanje inovacij na področju socialne politike in politike trga dela • večje zmogljivosti nacionalnih organizacij in organizacij EU za pripravo, uveljavljanje in izvajanje politik EU	• pregledne informacije o trgu dela • učinkovito zagotavljanje storitev iskanja in razporejanja delavcev na delovna mesta	• izboljšanje dostopnosti in razpoložljivosti mikrofinanciranja • izboljšanje dostopnosti financiranja za socialna podjetja • večja institucionalna zmogljivost ponudnikov mikrokreditov

Namen je prispevati k temu, da se dosežejo:

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽⁹⁶⁾

Leta 2018 je bilo v okviru programa prek sedmih razpisov za zbiranje predlogov s proračunom v višini 33 milijonov EUR financiranih 39 projektov. Program je podprl študije in ukrepe na področju mobilnosti delovne sile, projekte za elektronsko izmenjavo informacij o socialni varnosti, okrepljeno sodelovanje med evropskimi javnimi zavodi za zaposlovanje in drugimi organizacijami prek mreže EURES ter uvedbo ciljno usmerjenih programov mobilnosti („Tvoja prva zaposlitev EURES“). Poleg tega se je nadaljevalo izvajanje jamstvenega instrumenta za zaposlovanje in socialne inovacije, tako da je bilo do konca leta 2018 v 29 državah podpisanih 76 poslov na področju mikrofinanciranja in 25 poslov na področju socialnega podjetništva v skupni vrednosti 179 milijonov EUR. Pričakuje se, da se bo s temi posli sprostilo financiranje za mikro- in socialna podjetja v skupni vrednosti več kot 2 milijardi EUR.

(a) V okviru **sklopa Progress** so se leta 2018 še naprej pridobivale izkušnje z upravnim sodelovanjem z drugo državo članico EU ter spodbujanjem upravnega sodelovanja med inšpekcijskimi organi in socialnimi partnerji na področju napotitve delavcev na delo.

Projekt „EU Post Lab“ je bil osredotočen na gradbeni sektor v Avstriji, Belgiji, Bolgariji, Nemčiji, Italiji, Poljski, Portugalski, Romuniji, Španiji in Turčiji. V projektu je bilo opredeljeno, kako je mogoče s sodelovanjem med inšpekcijskimi organi in socialnimi partnerji pridobiti ustrezne podatke in informacije, ki jih je mogoče ustrezno

⁽⁹⁶⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

evidentirati in deliti na nacionalni in nadnacionalni ravni, da bi se zmanjšalo upravno breme za delodajalce ter hkrati izboljšalo varstvo pravic delavcev.

Na področju socialnih inovacij je bila podpora osredotočena na dostop do socialne zaščite, pa tudi na inovativne strategije za usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, da bi se omogočila vzpostavitev ravnovesja med poklicnimi obveznostmi in skrbjo za družino.

(b) V okviru **sklopa EURES** se je uporaba portala EURES za zaposlitveno mobilnost od leta 2017 zaradi boljših razmer na trgu dela v državah članicah zmanjšala, vendar je še vedno pomembna (0,9 milijona obiskov na mesec leta 2018). Leta 2017 je bilo zaradi pripravljalnih ukrepov v okviru pobude „Tvoja prva zaposlitev EURES“ in ciljno usmerjenih programov mobilnosti po razgovorih z iskalci zaposlitve zaposlenih 8 512 oseb (in dodatne 1 204 osebe v prvih šestih mesecih leta 2018). Glede na najnovejše podatke iz pregleda enotnega trga EU je bilo leta 2017 na portalu EURES v povprečju objavljenih 59 % prostih delovnih mest v državah članicah.

„Tvoja prva zaposlitev EURES“ je program EU za zaposlitveno mobilnost, ki mladim med 18. in 35. letom starosti pomaga poiskati priložnosti za zaposlitev, pripravništvo ali vajeništvo v drugi državi EU, na Norveškem, Islandiji, v Lihtenštajnu ali Švici, delodajalcem pa pomaga najti kvalificirano delovno silo. Njegov namen je za mlade iskalce zaposlitve najti ustrezne ponudbe za plačano delo po vsej Evropi.

	2017	2018	Sprememba
Število iskalcev zaposlitve, registriranih na spletišču EURES	287 850	337 991	▲ 17 %
Število delodajalcev, registriranih na spletišču EURES	10 726	13 231	▲ 23 %

(c) V okviru sklopa za mikrofinanciranje in socialno podjetništvo je bila do konca leta 2018 v 29 državah podpisana 101 pogodba za posle (76 za mikrofinanciranje in 25 za socialno podjetništvo) v skupni vrednosti 178,6 milijona EUR (129,2 milijona EUR za mikrofinanciranje in 49,4 milijona EUR za socialno podjetništvo). Pred koncem leta 2016 je bil proračun v višini 56 milijonov EUR za mikrofinanciranje v okviru prvotnega Programa EU za zaposlovanje in socialne inovacije v celoti porabljen. Zato so bila decembra 2017 iz Evropskega sklada za strateške naložbe zagotovljena dodatna sredstva v višini 100 milijonov EUR, ki so bila decembra 2018 nadalje dopolnjena z dodatnimi 200 milijoni EUR iz Evropskega sklada za strateške naložbe 2.0. Glede na to se je prvotni skupni proračun EU, namenjen jamstvenemu instrumentu Programa EU za zaposlovanje in socialne inovacije za obdobje 2014–2020, povečal s 96 milijonov EUR na 396 milijonov EUR za mikrofinanciranje in socialno podjetništvo. Transakcije Evropskega investicijskega sklada ob koncu decembra 2018 kažejo, da znaša pričakovani učinek finančnega vzvoda prispevka EU med 5,5 in 30,4, ocenjena povprečna vrednost učinka vzvoda pa 12. Ta učinek finančnega vzvoda znaša več kot dvakrat toliko kot minimalni učinek finančnega vzvoda, določen v sporazumu o prenosu pooblastil, ter kaže pomembne koristi v smislu uspešnosti (boljši rezultati v primerjavi s prvotno predvidenimi) in povečanja učinkovitosti (večji učinek finančnega vzvoda in učinkovitejša uporaba prispevka EU).

Ocenjevanje in vrednotenje ⁽⁹⁷⁾

Ugotovitve vmesne ocene potrjujejo, da so splošni in posebni cilji Programa EU za zaposlovanje in socialne inovacije še vedno ustrezni, zlasti glede na sedanje težavne socialno-ekonomske razmere, za katere so značilne posledice finančne in gospodarske krize.

Program je dosegel kakovostne rezultate, vendar v majhnem obsegu, ker so bili njegovi viri omejeni. Povečanje obsega projektov je na primer omejeno, ker ni ustreznih nadaljnjih ukrepov za zagotovitev njihove dolgoročne trajnostnosti.

⁽⁹⁷⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

Čeprav se zdi, da trije sklopi (Progress, EURES ter Mikrofinanciranje in socialno podjetništvo) delujejo neodvisno, so bila opredeljena nekatera področja, na katerih bi bilo mogoče povečati učinkovitost („sinergije“). Omenili bi lahko na primer sinergije med različnimi projekti v okviru sklopa Progress, pa tudi med projekti, povezanimi s sklopoma Progress in Mikrofinanciranje in socialno podjetništvo.

V vmesni oceni je bilo poudarjenih več načinov za izboljšanje izvajanja Programa za zaposlovanje in socialne inovacije, zlasti večja prožnost, usmeritev v ciljne skupine, ki potrebujejo posebno podporo, poenostavitev postopkov, boljša notranja skladnost in povezave z drugimi skladi.

V ta namen je sedanji Program za zaposlovanje in socialne inovacije v predlogu Komisije za naslednji večletni finančni okvir vključen v Evropski socialni sklad plus, da bi se obravnavala razdrobljenost skladov in omejen potencial za nadgradnjo. Tudi finančni instrumenti, ki se trenutno financirajo v okviru tretjega sklopa, bodo združeni v prihodnjem programu InvestEU, ki vključuje okrepljeni „socialni razdelek“.

Vesolje (Copernicus, Galileo in skupna evropska geostacionarna navigacijska storitev)

Cilji

Vesoljska politika EU podpira številne druge politike in strateške prednostne naloge EU. Ključno vlogo ima na primer pri učinkovitem spopadanju z izzivi, ki jih pomenijo podnebne spremembe, trajnostni razvoj, nadzor meje, pomorski nadzor in varnost državljanov.

Copernicus je evropski sistem za spremljanje Zemlje. Institucijam EU, nacionalnim in regionalnim institucijam ter zasebnemu sektorju zagotavlja šest brezplačnih storitev, in sicer spremljanje ozračja, morskega okolja, zemljišč in podnebnih sprememb ter obvladovanje izrednih razmer in varnost ⁽⁹⁸⁾. Copernicus zagotavlja informacije na podlagi sistema satelitov in infrastrukture *in situ* ⁽⁹⁹⁾. Te informacije se lahko uporabljajo za najrazličnejše namene na različnih področjih, vključno z upravljanjem urbanih območij, trajnostnim razvojem in varstvom okolja, regionalnim in lokalnim načrtovanjem, kmetijstvom, gozdarstvom in ribištvom, zdravjem, civilno zaščito, infrastrukturo, prevozom in mobilnostjo ter turizmom. Storitve programa Copernicus za spremljanje podnebnih sprememb na primer zagotavlja informacije o preteklem, sedanjem in prihodnjem podnebjem ter orodja, ki oblikovalcem politike in podjetjem omogočajo pripravo strategij za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje.

Galileo je globalni satelitski navigacijski sistem EU, ki zagotavlja varne storitve določanja položaja, navigacijske storitve in storitve določanja točnega časa. Uporablja se v mobilnih telefonih in avtomobilskih navigacijskih sistemih ter za ključne namene, kot je usklajevanje električnih ali telekomunikacijskih omrežij.

Skupna evropska geostacionarna navigacijska storitev (znana tudi kot *EGNOS*) je regionalni satelitski navigacijski sistem ⁽¹⁰⁰⁾. Sistem uporabnikom v zračnem in pomorskem prometu ter na kopnem v Evropi zagotavlja navigacijske storitve za varovanje življenja. Nanj se zanaša več kot 80 % evropskih kmetov, ki pri škropljenju in spravilu pridelkov uporabljajo satelitsko navigacijo za usmerjanje traktorjev.

Na kratko o vesoljskem sektorju EU

⁽⁹⁸⁾ Uredba (EU) št. 377/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 3. aprila 2014 o vzpostavitvi programa Copernicus in o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 911/2010 (besedilo velja za Evropski gospodarski prostor).

⁽⁹⁹⁾ Storitve programa Copernicus temeljijo na kombinaciji satelitskih podatkov in okoljskih meritev, ki jih zbirajo ponudniki podatkov zunaj programa Copernicus, in sicer iz zemeljskih, morskih ali zračnih sistemov za spremljanje. To vključuje na primer podatke s senzorjev, nameščenih na bregovih rek, visokih stolpih, vremenskih balonih ali letalih, in senzorjev, ki jih po morju vlečejo ladje ali ki na splavih ali bojah plavajo po oceanih. Ti nevesoljski podatki se skupaj imenujejo podatki *in situ*. (Vir: <https://insitu.copernicus.eu/about>.)

⁽¹⁰⁰⁾ Uredba (EU) št. 1285/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi in obratovanju evropskih satelitskih navigacijskih sistemov ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 876/2002 in Uredbe (ES) št. 683/2008 Evropskega parlamenta in Sveta.

Vesoljska tehnologija, podatki in storitve so postali nepogrešljivi v življenju ljudi in imajo za Evropo bistveno strateško vlogo. Evropska vesoljska industrija je vodilna v svetovnem merilu.

V vesoljskem sektorju je bilo leta 2018 več kot **231 000** zaposlenih.

Vrednost sektorja je bila leta 2017 ocenjena na **53–62 milijard EUR**, s čimer se uvršča na drugo mesto na svetu.

Tretjina satelitov na svetu je izdelana v Evropi.

Sektor nadaljuje nadgradnjo družine evropskih nosilnih raket z naslednjo generacijo nosilnih raket **Ariane 6** in **Vega C**.

Vesoljski podatki EU spreminjajo naše življenje s storitvami, kot so:

Odzivanje na naravne nesreče:

leta 2017 so karte programa Copernicus, ki prikazujejo obseg in intenzivnost škode, pomagale reševalnim ekipam, ki so se spopadale z gozdnimi požari (Italija, Španija, Grčija, Portugalska), potresi (Mehika), orkani (države, ki so jih prizadeli orkani Harvey, Irma in Maria) in poplavami (Irska, Nemčija) ter drugimi nesrečami.

Reševanje življenj na morju:

program Copernicus podpira misije Evropske agencije za mejno in obalno stražo v Sredozemlju, tako da pomaga odkrivati neprimerna plovila in reševati ljudi. Galileo se lahko uporablja na vseh trgovskih plovilih po vsem svetu, pri čemer jim z natančnejšim in odpornejšim določanjem položaja zagotavlja varnejšo plovbo.

Iskanje in reševanje: storitev sistema Galileo, ki skrajšuje čas, potreben za odkritje osebe, ki ima pri sebi javljalec v sili in se lahko nahaja na različnih lokacijah, tudi na morju, v gorah, puščavah in na urbanih območjih, na manj kot 10 minut. Storitve osebi pošlje potrditev, da prihaja pomoč.

Spremljanje razlitij nafte: Evropska agencija za pomorsko varnost (EMSA) uporablja podatke programa Copernicus za spremljanje razlitij nafte in plovil.

Pristajanje letal: konec leta 2018 je 315 letališč v skoraj vseh državah EU uporabljalo storitev EGNOS, zaradi katere je pristajanje varnejše ter ki posledično preprečuje zamude in preusmeritve.

Varnost v cestnem prometu: od aprila 2018 je Galileo vključen v vsak nov tip avtomobila, ki se prodaja v Evropi, in podpira sistem za klic v sili eCall, od leta 2019 pa bo vključen v digitalne tahografe tovornjakov, da bi se zagotovilo spoštovanje pravil o času vožnje in izboljšala varnost v cestnem prometu.

Kmetijstvo: 80 % kmetov, ki uporabljajo satelitsko navigacijo za precizno kmetovanje, uporablja storitev EGNOS, podatki programa Copernicus pa se uporabljajo za spremljanje kmetijskih rastlin in napovedovanje letine.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Izvajanje programa Copernicus na splošno napreduje po pričakovanjih, saj je v orbiti sedem delujočih satelitov, ki omogočajo delovanje šestih storitev programa Copernicus. Nazadnje je bil izstreljen satelit Sentinel 3B, in sicer aprila 2018.

Storitev programa Copernicus za spremljanje podnebnih sprememb je poleti 2018 prešla v operativno fazo. Za mednarodne organe je postala pomemben in priznan vir informacij o podnebj. Storitev programa Copernicus

za ravnanje v izrednih razmerah je bila aktivirana več kot 86-krat, da bi organom pomagala ob nesrečah, kot so požari v naravi, nevihte, poplave, vulkanski izbruhi, potresi in pogrezanje tal ⁽¹⁰¹⁾.

Storitve dostopa do podatkov in informacij so se začele izvajati junija 2018, kar je omogočilo boljšo uporabo podatkov programa Copernicus, zaradi česar se je število registriranih uporabnikov povečalo na več kot 200 000. Poleg tega je bilo podpisanih več sporazumov o sodelovanju z državami, ki niso članice EU („tretje države“), in organizacijami, vključno z Afriško unijo, Brazilijo, Čilom, Kolumbijo, Indijo, Srbijo in Ukrajino, ter za spodbujanje uporabe podatkov programa Copernicus na svetovni ravni ⁽¹⁰²⁾.

Galileo deluje od leta 2016 in od takrat stalno zagotavlja storitve. Vzporedno s tem se vzpostavlja vesoljska infrastruktura programa Galileo. Julija 2018 so bili uspešno izstreljeni štirje sateliti, s čimer se je skupno število satelitov v vesolju povečalo na 26. Za zagotavljanje neodvisnega spremljanja storitev programa Galileo je v Noordwijku (Nizozemska) začel delovati referenčni center Galileo. Zelo natančna komercialna storitev bo omogočala določitev položaja na 20 cm natančno in bo brezplačna ⁽¹⁰³⁾. Ta stopnja natančnosti je ključna za razvoj nastajajočih tehnologij, kot so avtomatizirani povezani avtomobili. Uveljavljanje Galileja in skupne evropske geostacionarne navigacijske storitve na trgu se je leta 2018 močno povečalo, tako da je bilo 31. decembra 2018 na trgu že več kot 500 milijonov naprav, ki omogočajo uporabo sistema Galileo. Inovacije se nadaljujejo in sredi maja 2019 je bilo takih že 714 milijonov naprav.

Pomembno je, da je Galileo novembra 2018 postal prvi neameriški globalni satelitski navigacijski sistem, ki se lahko uporablja v Združenih državah Amerike. Z uporabo sistema Galileo EU skupaj z globalnim pozicionirnim sistemom (GPS) Združenih držav Amerike se bo sistemu Galileo odprl trg Združenih držav, izkušnja ameriških potrošnikov pa se bo izboljšala zaradi boljše razpoložljivosti, zanesljivosti in odpornosti teh storitev za določanje položaja in točnega časa ter navigacijskih storitev.

Galileo pomaga reševati življenja. Čas zaznavanja oddajnikov, ki oddajajo klice v sili, se s **storitvijo iskanja in reševanja sistema Galileo** drastično skrajša z do treh ur na samo deset minut. Ker je položaj oddajnika, ki oddaja klic v sili, določen natančneje, je mogoče ljudi, izgubljene na morju ali v gorah, rešiti hitreje ⁽¹⁰⁴⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

Vmesna ocena programa Copernicus je potrdila, da program dosegajo svoje cilje. Čeprav so zbrani podatki kakovostni, pa je ocena pokazala, da je treba izboljšati distribucijo podatkov in dostop do njih, da bi se povečala uporaba med uporabniki ⁽¹⁰⁵⁾. Namen začetka izvajanja storitev dostopa do podatkov in informacij junija 2018 ter razširitve različnih dejavnosti za povečanje uporabe aplikacij programa Copernicus (tudi s podpisom sporazumov o mednarodnem sodelovanju) je reševanje izzivov dostopa do podatkov in uporabe med uporabniki.

Kot je pokazala vmesna ocena ⁽¹⁰⁶⁾, Galileo in skupna evropska geostacionarna navigacijska storitev dobro napredujeta pri uresničevanju ciljev. V oceni pa je bilo ugotovljenih tudi nekaj težav z neučinkovitostjo, povezanih z upravljanjem, ki so posledica števila vpletenih akterjev ter razlik v strukturah upravljanja in organizaciji dela med uvedbo in uporabo. Poleg tega je bilo ugotovljeno, da je upravljanje varnosti neučinkovito.

Predlog uredbe o vesoljskem programu EU za večletni finančni okvir za obdobje po letu 2020 je namenjen obravnavi teh pomislekov glede upravljanja ⁽¹⁰⁷⁾ s pojasnitvijo odnosov med različnimi zainteresiranimi stranmi in vlog vsake od njih (tj. zlasti držav članic, Komisije in Evropske vesoljske agencije (ESA)) ter

⁽¹⁰¹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja o dejavnostih za leto 2018, str. 23.

⁽¹⁰²⁾ Poročilo o programu za Copernicus za leto 2018, str. 2–3.

⁽¹⁰³⁾ Poročilo o programu za leto 2018 za Galileo in skupno evropsko geostacionarno navigacijsko storitev (EGNOS), str. 2.

⁽¹⁰⁴⁾ Poročilo o programu za leto 2018 za Galileo in skupno evropsko geostacionarno navigacijsko storitev (EGNOS), str. 4.

⁽¹⁰⁵⁾ SWD(2017) 347, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0347>.

⁽¹⁰⁶⁾ SWD(2017) 346, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017SC0346>.

⁽¹⁰⁷⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi vesoljskega programa Unije in ustanovitvi Agencije Evropske unije za vesoljski program ter razveljavitvi uredb (EU) št. 912/2010, 1285/2013 in 377/2014 ter Sklepa št. 541/2014/EU (COM(2018) 447).

vzpostavitev enotnega sistema upravljanja za vse sestavne dele tega programa. Zakonodaja krepi vlogo nekdanje Agencije za evropski Globalni navigacijski satelitski sistem (GNSS), tako da razširja njene naloge v zvezi z varnostno akreditacijo z vključitvijo vseh komponent vesoljskega programa EU in dejavnosti tržnega posodabljanja. Nova uredba tudi določa in standardizira varnostni okvir za vesoljski program EU.

Evropski program za razvoj obrambne industrije

Tudi v naslednjih mesecih si bom še naprej dan in noč prizadeval, da bosta Evropski obrambni sklad in stalno strukturno sodelovanje na področju obrambe postala v celoti operativna.

Predsednik Jean-Claude Juncker, govor o stanju v Uniji v letu 2018

Cilji programa

V svetu, ki ga zaznamujejo vse večja nestabilnost in čezmejne grožnje varnosti, države ne morejo biti uspešne same. Zato si Junckerjeva Komisija bolj kot kadar koli prej prizadeva Evropejcem zagotoviti zaščito in varstvo. Evropska unija ne more nadomestiti prizadevanj držav članic na področju obrambe, lahko pa spodbuja njihovo sodelovanje pri razvoju in nabavi tehnologij in opreme, ki so potrebne za reševanje skupnih izzivov na področju varnosti in obrambe.

V okviru proračuna EU za leti 2019 in 2020 je bil 18. julija 2018 sprejet evropski program za razvoj obrambne industrije. Ta s sofinanciranjem iz proračuna EU podpira **konkurenčnost in inovacijsko zmogljivost obrambne industrije EU**, zlasti na področju razvoja prototipov, obrambne opreme in tehnologije. Program neposredno izvaja Komisija.

Evropski program za razvoj obrambne industrije prispeva k oblikovanju pristopa na podlagi sodelovanja med obrambnimi industrijami držav članic. Finančni prispevek EU omogoča razvojne projekte, ki jih sicer ne bi bilo mogoče izvesti zaradi velikih potreb po financiranju ali povezanih tehnoloških tveganj. Program omogoča dodatne skupne projekte za razvoj zmogljivosti na ključnih področjih obrambe.

Države članice lahko na primer skupaj vlagajo v razvoj tehnologije dronov ali satelitske komunikacije ali pa si s skupnim nakupom velike količine helikopterjev znižajo stroške. Upravičeni bodo samo skupni projekti, del celotnega proračuna pa bo namenjen projektom, ki vključujejo čezmejno sodelovanje malih in srednjih podjetij.

Evropsko sodelovanje na področju obrambe je ekonomsko smiselno. Obstajajo prepričljivi argumenti, da bo Evropski obrambni sklad prinesel evropsko dodano vrednost.

- Pomanjkanje sodelovanja med državami članicami na področju obrambe naj bi po ocenah stalo med 25 in 100 milijardami EUR na leto.
- Če bi evropske vojske souporabljale pehotna vozila, bi bilo mogoče prihraniti 600 milijonov EUR na leto, če bi imele enotni sistem certifikacije za strelivo, pa bi bilo mogoče prihraniti 500 milijonov EUR.
- V Evropi je 178 vrst orožnih sistemov, v Združenih državah pa 30.
- V Evropi je 20 različnih vrst lovskih letal, v Združenih državah pa šest.
- V Evropi je 17 različnih sistemov bojnih tankov, v Združenih državah pa eden.
- V Evropi je več vrst helikopterjev, kot je vlad, ki jih kupujejo.

	Evropska unija	Združene države Amerike	
Obrambni izdatki			
Skupni znesek	227 milijard EUR	545 milijard EUR	
Odstotek bruto domačega proizvoda	1,34	3,3	
Naložbe na vojaka	27 639 EUR	108 322 EUR	
Podvajanje sistemov v uporabi			
Število vrst orožnih sistemov za kategorije, zajete v študiji	178	30	
Glavni bojni tanki	17	1	
Rušilci/fregate	29	4	
Lovska letala	20	6	

Vir: NATO, Mednarodni inštitut za strateške študije, Mednarodni mirovni raziskovalni inštitut v Stockholmu (SIPRI), Münchensko varnostno poročilo (Munich Security Report) iz leta 2017.

Ocenjevanje in vrednotenje

Sodelovanje na področju obrambnih raziskav že poteka. Prvi sporazumi EU o dodelitvi nepovratnih sredstev v okviru proračuna za leto 2017 so vključevali raziskovalni projekt Ocean 2020, ki združuje 42 partnerjev iz 15 držav članic EU in podpira misije za pomorski nadzor ter bo v ta namen v operacije ladjevja vključil drone in podmornice brez posadke.

V predhodni oceni ⁽¹⁰⁸⁾, priloženi predlogu evropskega programa za razvoj obrambne industrije, je bilo ugotovljeno, da se evropska obrambna industrija spopada z velikimi izzivi, povezanimi z majhnimi naložbami v projekte za razvoj zmogljivosti, razdrobljenostjo in pomanjkanjem sodelovanja. Poudarjena je bila potreba po pobudi EU, ki bi podprla konkurenčnost in inovacijsko zmogljivost tehnološke in industrijske baze evropske obrambe. Takšna pobuda bo okrepila evropsko strateško avtonomijo in zmanjšala odvisnost v zvezi s ključnimi obrambnimi zmogljivostmi. Predhodna ocena je pokazala, da je sodelovanje učinkovit način za doseganje tega cilja, saj verjetno nobena evropska država članica ne more sama dolgoročno vzdrževati celovite baze obrambne industrije in ustreznih obrambnih zmogljivosti. EU lahko veliko prispeva. Evropski program za razvoj obrambne industrije bo s **spodbujanjem sodelovanja in sprostitvijo možnosti za dodatne projekte za razvoj zmogljivosti** prinesel znatno dodano vrednost.

Komisija je junija 2018 na podlagi sedanjih programov, in sicer evropskega programa za razvoj obrambne industrije in pripravljalnega ukrepa o raziskavah na področju obrambe, predlagala polno razvit **Evropski obrambni sklad** s sredstvi v višini 13 milijard EUR v okviru naslednjega dolgoročnega proračuna EU, ki bodo namenjena sklopoma za raziskave in razvoj zmogljivosti. Sklad bo podpiral konkurenčne in skupne obrambne projekte skozi celotni cikel raziskav in razvoja ter s tem dosegel večji učinek. EU bo neposredno financirala skupne stroške v raziskovalni fazi, zlasti z nepovratnimi sredstvi. Po navedeni fazi bo sklad dopolnjeval naložbe držav članic s sofinanciranjem do 20 % stroškov za razvoj prototipa in do 80 % za certificiranje in preizkušanje. EU ne bo financirala faze nakupa, vendar lahko Komisija državam članicam, ki želijo skupaj naročiti izdelke in tehnologijo, zagotovi praktično podporo.

⁽¹⁰⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52017SC0228>

Carina 2020

Za ozemlje carinske unije EU se uporabljajo skupna pravila in postopki iz carinskega zakonika EU ⁽¹⁰⁹⁾. Z njimi se zahtevata pravilno in enotno izvajanje in uporaba po vsej EU. Poleg tega se morajo carinska politika in carinske uprave stalno prilagajati razmeram v sodobni trgovini in sodobnim komunikacijskim orodjem.

Carina 2020 je program za olajšanje in krepitev sodelovanja med nacionalnimi carinskimi upravami. To sodelovanje prispeva k povečevanju upravne zmogljivosti carinskih organov in krepitvi konkurenčnosti evropskih podjetij, na primer z znižanjem stroškov izpolnjevanja obveznosti in zmanjšanjem upravnega bremena. S sodelovanjem se povečujeta tudi varnost in zaščita ter varujejo državljani in okolje.

Carinski zakonik EU je mejnik pri posodabljanju carine EU, akcijski program EU Carina 2020 pa je nujno potreben kot podpora njegovemu izvajanju.

Zelo zanesljivo **skupno komunikacijsko omrežje**, ki je skupno področjema carine in davkov, je ključno omrežje za izmenjavo. Sestavlja ga 112 internetnih prehodov na 49 lokacijah v 33 različnih državah. V letih izvajanja različic carinskega programa sta se število in obseg izmenjanih podatkov stalno povečevala. Samo v letu 2017 je bilo izmenjane skoraj 4,8 milijarde sporočil s skupno velikostjo 5,5 terabajta (TB). Prek novega računalniškega tranzitnega sistema je bilo opravljenih več kot 11,2 milijona tranzitov, pri čemer jih je bilo na delovni dan povprečno več kot 44 000. V sistemu kontrole izvoza je bilo evidentiranih 5,1 milijona posrednih izvozov, prek sistema kontrole uvoza pa je bilo v EU vloženih približno 48 milijonov vstopnih skupnih deklaracij. Dosega programa ni vedno enostavno izmeriti, saj sisteme informacijske tehnologije (IT), ki jih podpira Carina 2020, uporablja na tisoče uradnikov in podjetij, ne da bi se zavedali, od kod prihajajo.

S programom so se podprli tudi številni raznovrstni **skupni ukrepi**. V prvih štirih letih izvajanja programa je bilo v vseh sodelujočih državah organiziranih 16 864 srečanj projektnih skupin, 1 897 delavnic, 1 106 delovnih obiskov, 947 seminarjev, 203 skupni ukrepi obveščanja, 180 ukrepov za krepitev zmogljivosti in podporo ter 72 dejavnosti spremljanja.

Komisija je leta 2018 opravila vmesno oceno programa Carina 2020 ⁽¹¹⁰⁾, ki je potrdila, da program dobro deluje, je potreben in prinaša dodano vrednost. Večina skupnih ukrepov programa, usposabljanje in evropski informacijski sistemi neposredno pomagajo carinskim upravam pri pripravi na sodobno, dobro delujočo carinsko unijo.

Za evropske informacijske sisteme je potrebnih veliko sredstev, vendar prinašajo celo vrsto koristi na vseh področjih carinskih dejavnosti. Med temi koristmi so usklajevanje carinskih postopkov, enotno izvajanje carinske zakonodaje, izmenjava informacij in doseganje ekonomije obsega, zlasti prek centraliziranih sistemov. Ti sistemi so medsebojno povezani in interoperabilni ter se zelo pogosto uporabljajo pri vsakodnevnih carinskih postopkih. Pri posodabljanju carine za vzpostavitev brezpapirnega okolja so neprecenljivi, arhitektura IT kot celota pa je brez primere in je na nacionalni ravni ni mogoče posnemati.

Program Carina 2020 spodbuja sodelovanje in krepí zaupanje med carinskimi upravami in njihovimi uradniki. Dejavnosti usposabljanja so prav tako prispevale k skupnemu razumevanju, usklajitvi razlag carinskih določb, standardizaciji terminologije in nazadnje k večji enotnosti pri uporabi zakonodaje EU v državah članicah.

V vmesni oceni programa so bile kljub temu opredeljene nekatere možnosti za izboljšave na nekaterih področjih, kot sta poenostavitev okvira za merjenje uspešnosti ali povečanje interoperabilnosti nekaterih sistemov IT.

Komisija je predlagala nadaljevanje programa po letu 2020. Carinsko sodelovanje in gradnja zmogljivosti bi bila po eni strani osredotočena na ukrepe za mreženje ljudi in izboljševanje njihove usposobljenosti, po drugi strani pa na ukrepe za krepitev zmogljivosti na področju informacijske tehnologije. Kot pri sedanjih različici programa bo velika večina predlaganega proračuna porabljena za krepitev zmogljivosti na področju IT, s čimer

⁽¹⁰⁹⁾ Uredba (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije.

⁽¹¹⁰⁾ *Mid-term evaluation of the Customs 2020 programme – Final report* (Vmesna ocena programa Carina 2020 – končno poročilo), SWD(2019) 14.

se bo nadaljeval pristop, ki temelji na modelu arhitekture IT, v katerem so evropski elektronski sistemi sestavljeni iz kombinacije skupnih in nacionalnih komponent. Ta model je bil deležen večje podpore kot popolnoma centralizirana arhitektura, državam članicam pa omogoča določeno prožnost pri oblikovanju aplikacij na nacionalni ravni ter upošteva njihove preference, zahteve in omejitve.

Fiscalis 2020

Program Fiscalis 2020 je eden od ključnih ukrepov za podporo izvajanju davčne politike Evropske unije. S krepitvijo sodelovanja med sodelujočimi državami, njihovimi davčnimi organi in uradniki zagotavlja okvir za izboljšanje ustreznega delovanja sistemov obdavčitve na enotnem trgu. Med sodelujočimi državami so države članice EU, države, ki se pogajajo o pridružitvi EU („države kandidatke“), in potencialne države kandidatke ⁽¹¹¹⁾. Zaradi zasnove in ciljev programa bo velika večina finančnih sredstev (približno 75 %) namenjena razvoju in delovanju sistemov IT, sledi pa jima organizacija skupnih ukrepov, študij in dejavnosti usposabljanja.

Komisija je v letu 2018 opravila vmesno oceno programa Fiscalis 2020, pri čemer je ocenila njegove dosežke v prvih štirih letih delovanja ⁽¹¹²⁾.

Potrdila je, da program dobro deluje, je potreben in prinaša dodano vrednost. Fiscalis 2020 ima s tremi glavnimi vrstami dejavnosti (skupni ukrepi, evropski informacijski sistemi in usposabljanje) ključno vlogo pri krepitvi sodelovanja med davčnimi organi v državah članicah EU in drugih sodelujočih državah. Zagotovil je okvir in tehnološka sredstva, potrebna za sodelovanje in izmenjavo informacij, s čimer je prispeval k izvajanju davčne zakonodaje EU ter boju proti davčnim utajam, davčnim goljufijam in agresivnemu davčnemu načrtovanju v vse bolj mobilni Evropi. Ta prispevek je bil najbolj izrazit na področju boja proti davčnim goljufijam/utajam v zvezi z davkom na dodano vrednost in trošarinami (za informacijsko tehnologijo, kot so mini sistem „vse na enem mestu“, elektronski obrazci ali aplikacija VIES na spletu).

Informacijski sistemi, podprti v okviru programa Fiscalis, so omogočili znatne – čeprav težko količinsko določljive – prihranke stroškov za nacionalne uprave v obliki znižanja izdatkov za informacijsko tehnologijo in človeške vire. Ceneje je razviti in izvajati sisteme, razvite na osrednji ravni, kot pa 28 posameznih nacionalnih sistemov. Poleg tega pri njih ni stroškov, povezanih z interoperabilnostjo med državami. Če so sistemi razdeljeni na komponente EU in nacionalne komponente, program zagotavlja medsebojno povezljivost in učinkovit soobsto.

Kar zadeva funkcionalnost, je več udeležencev pogovorov velike evropske informacijske sisteme, kot sta sistem za gibanje in nadzor trošarinskega blaga ter mini sistem „vse na enem mestu“, označilo za „revolucionarne“ na zadevnem področju, saj prinašajo popolnoma nove možnosti za spremljanje, izmenjavo informacij in preprečevanje goljufij. Med sekundarnimi koristmi so nove priložnosti za analizo masovnih podatkov, na primer za obvladovanje tveganja skladnosti. Pričakuje se, da bodo z razširitvijo mini sistema „vse na enem mestu“ v okviru naslednjega programa (za zajetje fizičnih izdelkov) nastale posebno velike koristi za pobiranje davkov in olajševanje trgovine.

Herkul III

Herkul III je program ⁽¹¹³⁾, ki državam EU pomaga pri preprečevanju nepravilnosti, goljufij in korupcije, ki škodujejo proračunu EU. Cilj programa je zaščititi finančne interese EU ter s tem zaščititi davkoplačevalski denar in povečati konkurenčnost gospodarstva EU. V okviru programa se financirajo tudi praktični projekti, kot je nakup rentgenskih skenerjev, psov slednikov in druge opreme za odkrivanje in preiskovanje, ki jo nacionalni organi uporabljajo za odpravo tihotapljenja in drugih kaznivih dejavnosti.

⁽¹¹¹⁾ <http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>

⁽¹¹²⁾ *Mid-term evaluation of the Fiscalis 2020 programme – Final report* (Vmesna ocena programa Fiscalis 2020 – končno poročilo), SWD(2019) 15.

⁽¹¹³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex:32014R0250>

Ključno področje je boj proti tihotapljenju tobaknih izdelkov, ki še vedno vzbuja veliko zaskrbljenost, saj to tihotapljenje nacionalnim proračunom in proračunu EU po ocenah povzroči letne izgube v višini najmanj 10 milijard EUR. Namen pomoči pri financiranju rentgenskih skenerjev in druge tehnične opreme v pristaniščih in na letališčih je na primer povečati zmogljivosti nacionalnih organov za boj proti tihotapljenju. S programom Herkul III se financira tudi delitev dobrih praks v zvezi z vprašanji, kot je preprečevanje korupcije v postopkih za oddajo javnih naročil. Drugo področje je usposabljanje na področju boja proti goljufijam, vključno z usposabljanjem za izboljšanje in posodobitev digitalnih forenzičnih in analitičnih veščin uslužbencev organov pregona.

Vmesna ocena Komisije ⁽¹¹⁴⁾ je pokazala, da je program Herkul III v glavnem izpolnil svoje poslanstvo. Pokazala je tudi splošno učinkovitost in uspešnost programa na področju dejavnosti usposabljanja in tehnične pomoči. Zainteresirane strani so poročale, da se je program učinkovito izvajal, hkrati pa so se z njim učinkovito izpolnjevale potrebe držav članic.

Uvedba elektronske predložitve in obdelave prošelj za nepovratna sredstva pomeni pomemben napredek, s katerim se je bistveno skrajšal čas, potreben za obveščanje prosilcev o izidu postopka ocenjevanja.

Cilj novega programa EU za boj proti goljufijam (2021–2027) je nadaljevati in okrepiti podporo državam članicam pri boju proti goljufijam, nepravilnostim in korupciji, ki škodijo proračunu EU.

Pericles 2020

S programom Pericles 2020 se financirajo izmenjave osebja, seminarji, usposabljanje in študije za organe kazenskega pregona in pravosodne organe, banke in druge, ki sodelujejo pri preprečevanju ponarejanja eurobankovcev in eurokovancev ter boju proti njemu. Ukrepi se lahko izvajajo v euroobmočju, državah EU zunaj euroobmočja in tretjih državah, ki so središča ponarejanja. Finančna sredstva se uporabljajo za: (i) zagotavljanje nepovratnih sredstev pristojnim nacionalnim organom, ki želijo izvajati ukrepe („ukrepi, ki jih izvajajo pristojni nacionalni organi“), in (ii) financiranje ukrepov, ki jih neposredno izvaja Evropska komisija („neposredni ukrepi“). Po letih se razdelitve razlikujejo, vendar se običajno približno 70 % letnega proračuna dodeli ukrepom, ki jih izvajajo pristojni nacionalni organi, 30 % pa neposrednim ukrepom.

S programom se je leta 2018 financiralo enajst projektov, od katerih jih je bilo osem uvedenih na pobudo pristojnih nacionalnih organov držav članic euroobmočja, trije pa so bili pobude Komisije.

Informacijski sistem za boj proti goljufijam ⁽¹¹⁵⁾

V okviru informacijskega sistema za boj proti goljufijam je določen in se financira sklop aplikacij informacijske tehnologije za boj proti goljufijam, ki ga upravlja Evropska komisija. Te aplikacije zagotavljajo pravočasno in varno izmenjavo informacij, povezanih z goljufijami, med pristojnimi nacionalnimi upravami in pristojnimi upravami EU. Sistem obsega dve pomembni področji: medsebojno pomoč pri carinskih zadevah in upravljanje nepravilnosti. Podprt je s portalom, ki je enotna in skupna infrastruktura za zagotavljanje teh storitev več kot 8 000 registriranim končnim uporabnikom v več kot 1 200 pristojnih službah iz držav članic, partnerskih tretjih držav, mednarodnih organizacij, služb Komisije in drugih institucij EU. Portal omogoča znatno ekonomijo obsega ter vzajemne koristi pri razvoju, vzdrževanju in delovanju tako obsežnega in raznoliknega sklopa informacijskih storitev in orodij.

Informacijski sistem za boj proti goljufijam vključuje tudi sistem za upravljanje nepravilnosti. Evropski komisiji in državam članicam je pomagal pri boju proti carinskim goljufijam in upravljanju odhodkovnega dela proračuna EU.

⁽¹¹⁴⁾ COM(2018) 3, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0003&qid=1563297194854&from=SL>.

⁽¹¹⁵⁾ Letno poročilo Evropskega urada za boj proti goljufijam o dejavnostih za leto 2018, str. 24.

Leta 2018 je informacijski sistem za boj proti goljufijam na primer podpiral dejavnosti vzajemne pomoči, vključno s skupnimi carinskimi operacijami, ki sta jih skupaj organizirala Evropski urad za boj proti goljufijam (OLAF) in misija Evropske unije za pomoč na meji med Moldavijo in Ukrajino ali pa so jih organizirale države članice ali Europol ob podpori Evropskega urada za boj proti goljufijam (OLAF). V letu 2018 je bilo v okviru sistema soorganiziranih ali podprtih pet skupnih carinskih operacij. Moduli sistema so bili uporabljeni za varno izmenjavo informacij v teh skupnih carinskih operacijah. Leta 2018 je bilo 18 340 odprtih primerov carinskih goljufij, za katere so v podatkovnih zbirkah medsebojne pomoči v okviru sistema na voljo informacije, kar je 2016 primerov več kot v predhodnem letu. V naslednjem večletnem finančnem okviru bo informacijski sistem za boj proti goljufijam vključen v prihodnji program za boj proti goljufijam.

S prihodnjim programom bo okrepljena in racionalizirana obstoječa podpora Unije prizadevanjem, da bi zaščitili finančne interese EU, in za medsebojno upravno pomoč v carinskih zadevah, izkoriščale pa se bodo tudi sinergije med različnimi že obstoječimi ukrepi in omogočala njihova prožna uporaba ⁽¹¹⁶⁾.

ISA² – Interoperabilnostne rešitve in skupni okviri za evropske javne uprave, podjetja in državljane

Težave pri usklajevanju ovirajo čezmejno in medsektorsko interoperabilnost. Nastajajo predvsem zaradi institucionalne zapletenosti, saj med nacionalnimi javnimi upravami iz različnih držav članic ter regionalnimi in lokalnimi javnimi upravami znotraj držav članic obstaja več ravni upravljanja in razlik. Program ISA² za interoperabilnostne rešitve in skupne okvire za evropske javne uprave, podjetja in državljane podpira razvoj digitalnih rešitev, ki javnim upravam, podjetjem in javnosti omogočajo, da uporabljajo interoperabilne čezmejne in medsektorske javne storitve.

Program je del širšega okvira politike, povezanega z digitalizacijo javnih uprav v EU. Interoperabilnostne rešitve razvija samostojno ali pa v podporo drugim pobudam EU in za njihovo dopolnitev. Prav tako v sodelovanju z državami članicami in Komisijo spodbuja in vzdržuje evropski interoperabilnostni okvir. Tekoči delovni program za leto 2018 je obsegal 53 ukrepov, kar pomeni povečanje glede na prvo leto delovanja, ko je upravljal 39 ukrepov, in leto 2017, ko je bilo ukrepov 43. Program se je doslej učinkovito izvajal, saj so konec leta 2018 skoraj vsi ukrepi napredovali v skladu z načrti.

Predhodne ugotovitve iz vmesne ocene potrjujejo ustreznost in učinkovitost programa ter dejstvo, da izvajanje programa napreduje v skladu z načrti ⁽¹¹⁷⁾. Program **prispeva k povečanju čezmejne interoperabilnosti** v EU. Povečuje na primer ozaveščenost o interoperabilnosti v državah članicah EU in pomaga pri vključitvi teme na nacionalne dnevne rede. Poleg tega združuje ljudi ter s tem ustvarja mreže in nacionalnim organizacijam pomaga stopiti v stik s sorodnimi organizacijami v drugih državah, s čimer olajšuje izmenjave med državami članicami na področju interoperabilnosti.

Ti zunanji dejavniki se upoštevajo pri izbiri novih ukrepov za letne delovne programe ISA². V okviru naslednjega večletnega finančnega okvira bo program ISA² nasledil program za digitalno Evropo, s katerim se bodo povečali obseg ukrepov in spodbudile sinergije z ukrepi iz sedanjega instrumenta za povezovanje Evrope in programa Obzorje 2020.

Evropski statistični program

Evropski statistični program, kot je določen v Uredbi (EU) št. 99/2013 ⁽¹¹⁸⁾, **zagotavlja okvir za razvoj, pripravo in izkazovanje evropske statistike** za obdobje 2013–2020. Statistični podatki, pripravljeni v

⁽¹¹⁶⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi programa EU za boj proti goljufijam, COM(2018) 386, str. 2.

⁽¹¹⁷⁾ Poročilo Komisije s končnimi rezultati vmesne ocene bo na voljo pozneje letos (v tretjem četrtletju leta 2019).

⁽¹¹⁸⁾ Uredba (EU) št. 99/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. januarja 2013 o evropskem statističnem programu za obdobje 2013–2017, kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo (EU) 2017/1951 z dne 25. oktobra 2017 o spremembi Uredbe (EU) št. 99/2013 o evropskem statističnem programu za obdobje 2013–2017 s podaljšanjem programa do leta 2020.

okviru programa, so nepogrešljivi za postopek odločanja EU ter merjenje uspešnosti in vpliva ključnih pobud, kot so naložbeni načrt za Evropo, evropski steber socialnih pravic ali energetska unija.

Evropski statistični program je namenjen pravočasnemu zagotavljanju kakovostnih statističnih informacij ob ohranjanju ravnotežja med gospodarskim, socialnim in okoljskim področjem. Z njim se potrebe širokega kroga uporabnikov evropske statistike, vključno z nosilci odločanja, raziskovalci, podjetji in javnostjo na splošno, zadovoljujejo na stroškovno učinkovit način brez nepotrebne podvajanja prizadevanj.

Leta 2018 je bila opravljena druga vmesna ocena evropskega statističnega programa za obdobje 2013–2020, ki je zajemala obdobje 2015–2017. Ocena kaže, da se program izvaja učinkovito, da zagotavlja jasno evropsko dodano vrednost ter je notranje in zunanje skladen z drugimi pobudami, namenjenimi pripravi statistik. Rezultati kažejo tudi, da je evropski statistični program prispeval in še naprej prispeva k zadovoljevanju potreb uporabnikov ter oblikovanju in spremljanju politik, vendar bi moral prispevati več. Eurostat in evropski statistični sistem posodabljata postopke priprave statistik, da bi ustrezali tem potrebam in da bi se hkrati izkoristile nove tehnologije. V okviru naslednjega večletnega finančnega okvira bodo te dejavnosti vključene v novi program za enotni trg, hkrati pa bo ohranjena potrebna strokovna neodvisnost pri zagotavljanju evropske statistike. Z združitvijo različnih instrumentov, povezanih z enotnim trgov, ki jih centralno upravlja Komisija, v en program se bodo zmanjšala prekrivanja, povečale sinergije ter olajšala komunikacija in mreženje z vsemi različnimi interesnimi skupinami. Takšna konsolidacija dejavnosti zagotavlja boljše razmerje med kakovostjo in ceno ter stroškovno učinkovitost.

Programi pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Bolgariji, na Slovaškem in v Litvi

Bolgarija, Litva in Slovaška so se v okviru pristopa k EU strinjale, da bodo zaprle in razgradile več jedrskih elektrarn z reaktorji prve generacije (osem enot na treh različnih lokacijah: Kozloduy, Ignalina oziroma Bohunice) pred koncem njihove predvidene obratovalne življenjske dobe. Glede na finančno breme, ki ga bo povzročil ta postopek, in ob priznavanju dolgotrajnosti razgradnje jedrskih elektrarn se je EU zavezala, da bo tem trem državam zagotovila finančno pomoč.

V Bolgariji ⁽¹¹⁹⁾ so v okviru programa začele delovati pomembne infrastrukture za ravnanje z odpadki. Leta 2018 je začel obratovati objekt za visokozmogljivo zmanjševanje količine radioaktivnih odpadkov. Povratne informacije o obratovanju bodo zelo zanimive za druge organizacije v EU, ki ravnaajo z radioaktivnimi odpadki, saj se srečujejo s podobnimi izzivi.

Na Slovaškem ⁽¹²⁰⁾ je bil leta 2018 dosežen velik napredek, zlasti v zvezi z dekontaminacijo in razstavljanjem v turbinskih dvoranah in pomožnih objektih (rušenje štirih hladilnih stolpov) ter v reaktorski zgradbi (dekontaminacija bazenov za izrabljeno gorivo in drugih rezervoarjev). Rušenje hladilnih stolpov je pritegnilo veliko pozornost javnosti in je bilo viden prikaz napredka pri čiščenju lokacije. Dekontaminacija v reaktorski zgradbi je veliko prispevala k zmanjšanju izpostavljenosti zadevnega osebja sevanju.

V Litvi ⁽¹²¹⁾ je bil februarja 2018, tj. več mesecev pred rokom, popolnoma izpraznjen drugi reaktor. Zdaj sta izpraznjena dva reaktorja. Do 31. decembra 2018 je bilo več kot 50 % izrabljenih gorivnih svežnjev varno naloženih v sode in uskladiščenih, kar pomeni, da se je raven radiološke nevarnosti in tveganja za širšo javnost bistveno zmanjšala.

Dodana vrednost, ki jo program pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn prinaša v smislu pridobivanja znanja in izkušenj, je zelo pomemben vidik, ki je bil poudarjen tudi v oceni, dokončani leta 2018 ⁽¹²²⁾. Te izkušnje so pomagale zadevnim trem državam. Slovaška je na primer Bolgariji pomagala pripraviti specifikacije za javni razpis, s čimer je podprla pripravo reaktorske zgradbe na dekontaminacijo primarnega kroga, potem ko je

⁽¹¹⁹⁾ Poročilo o programu za leto 2018 o programu pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Bolgariji in na Slovaškem, str. 1.

⁽¹²⁰⁾ Poročilo o programu za leto 2018 o programu pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Bolgariji in na Slovaškem, str. 2.

⁽¹²¹⁾ Poročilo o programu za leto 2018 o programu pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Litvi, str. 1.

⁽¹²²⁾ Ocena programa pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn, SWD(2018) 344.

uspešno zaključila dekontaminacijo svojega primarnega kroga ⁽¹²³⁾. Znanje je pomembno tudi glede na nezanemarljivo število jedrskih elektrarn v EU, ki jih bo treba v prihodnosti razgraditi.

Komisija je v predlog za večletni finančni okvir vključila podporo za nadaljevanje teh dejavnosti.

⁽¹²³⁾ Poročilo o programu za leto 2018 o programu pomoči pri razgradnji jedrskih elektrarn v Bolgariji in na Slovaškem, str. 1.

Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija (podrazdelek 1B)

Za programe v podrazdelku 1B je bilo v letu 2018 dodeljene 55,5 milijarde EUR, kar je 35 % skupnega proračuna EU za navedeno leto. Ta podrazdelek zajema pobudo za zaposlovanje mladih, Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim in tri sklade, ki skupaj podpirajo kohezijo v vseh državah članicah EU ⁽¹²⁴⁾:

- Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)
- Evropski socialni sklad (ESS)
- Kohezijski sklad.

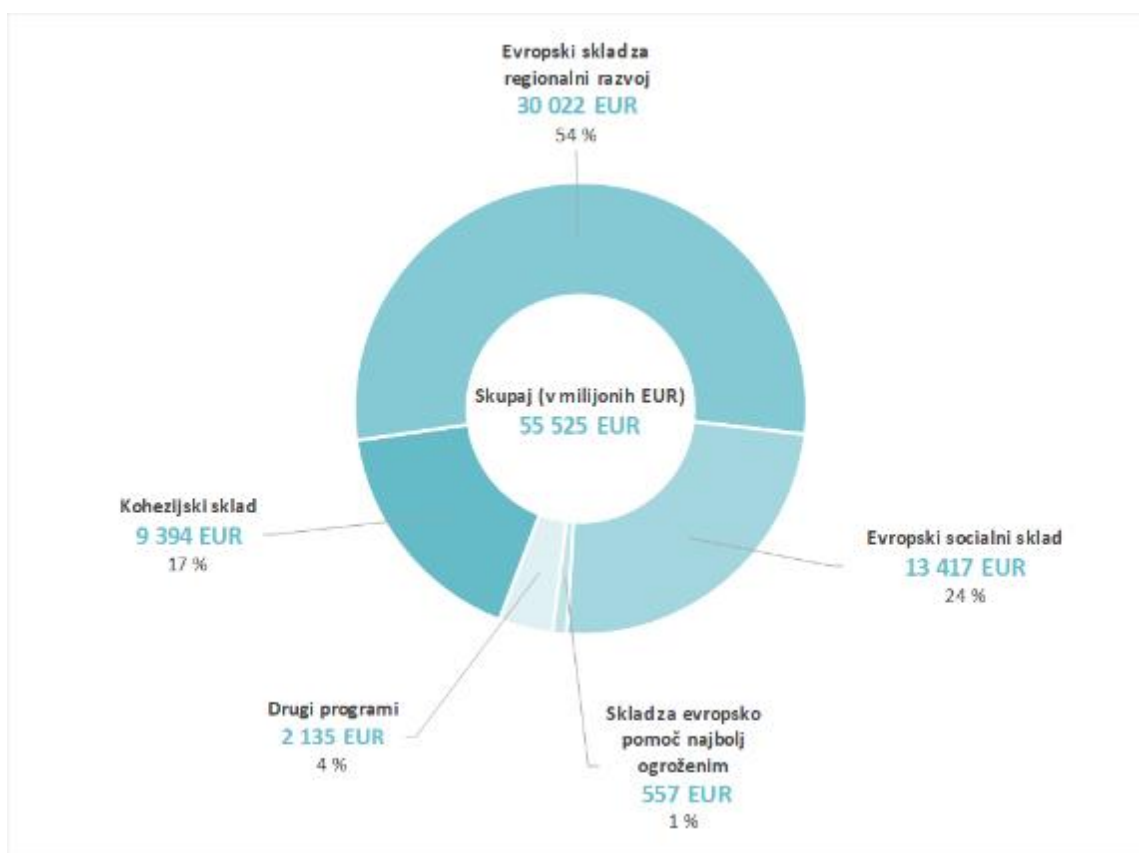

Diagram: Glavni programi, financirani leta 2018 (odobritve za prevzem obveznosti) v okviru podrazdelka 1B – Ekonomska, socialna in teritorialna kohezija. Kategorija „Drugi programi“ med drugim vključuje najbolj oddaljene in redko poseljene regije, tehnično pomoč, prispevek za instrument za povezovanje Evrope, pilotne projekte in pripravljalne ukrepe.

Vir: Evropska komisija.

Kohezijska politika prispeva k ekonomski, socialni in teritorialni koheziji EU z zmanjševanjem gospodarskih in socialnih razlik, ki še vedno obstajajo med njenimi regijami in državami. Ta politika je eden od najpomembnejših virov naložb EU, ki s podpiranjem rasti in ustvarjanja delovnih mest na ravni EU ter strukturnih reform na nacionalni ravni prispeva k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020. Finančna sredstva so dopolnjena s sredstvi iz Evropskega sklada za strateške naložbe, ki spodbuja javne in zasebne naložbe, podpira strukturne reforme in izboljšuje dostop do financiranja.

⁽¹²⁴⁾ Informacije o smotrnosti za podrazdelek 1B se nanašajo predvsem na leto 2017, saj bodo države članice informacije za leto 2018 predložile šele po objavi tega poročila v letu 2019.

Kohezijska politika podpira dokončno oblikovanje enotnega digitalnega trga in energetske unije, z naložbami na področju energije, okolja, podnebja in trajnostnega prometa pa bistveno prispeva k prehodu Evrope na nizkoogljično gospodarstvo. Prispeva tudi k razvoju notranjega trga, celovitemu pristopu k migracijski politiki in izvajanju evropskega stebra socialnih pravic. Ta cilj se uresničuje na primer z blažitvijo učinkov revščine in socialne izključenosti resno prikrajšanih oseb in podpiranjem zaposlovanja (mladih).

Čeprav so se programi začeli počasneje kot v obdobju 2007–2013, je stopnja izbire projektov v sedanjem programskem obdobju zdaj dohitela stopnjo prejšnjega programskega obdobja. Do decembra 2018 je bilo za podporo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, Kohezijskega sklada, Evropskega socialnega sklada in pobude za zaposlovanje mladih izbranih več kot milijon projektov iz vse Evrope, pri čemer jim je bilo za zadevno obdobje danih na voljo skupno 362 milijard EUR finančnih sredstev. Ta stopnja izbire projektov v obdobju 2014–2018 je primerljiva z enakim časovnim okvirom obdobja 2007–2013.

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad z naložbami podpirata vse regije EU,

tako da jim zagotavljata sredstva za uspeh v globaliziranem gospodarstvu

- S sredstvi kohezijske politike se je v zadnjih desetih letih pomagalo ustvariti 1,3 milijona delovnih mest v EU, več kot 8,9 milijona ljudi pa je z njihovo pomočjo pridobilo nove kvalifikacije ^(a).
- Finančna sredstva je prejelo več kot 43 000 podjetij, ki sodelujejo z raziskovalnimi ustanovami.
- Zaradi podpore malim podjetjem je bilo ustvarjenih več kot 284 000 delovnih mest.
- Finančna sredstva je prejelo 90 000 zagonskih podjetij.

tako da jim pomagata sprejeti digitalno revolucijo

- Izbranih je bilo približno 7 800 projektov za podporo povezanemu enotnemu digitalnemu trgu, ustreza skupnim naložbam v vrednosti 10,3 milijarde EUR (sredstva EU in nacionalno sofinanciranje).

kar

z naložbami v izobraževanje in zdravje

- Kohezijska politika vlaga v socialno infrastrukturo:
 - 1,8 milijona otrok hodi v nove ali posodobljene šole in ustanove za varstvo otrok;
 - 51 milijonov ljudi ima dostop do izboljšanih zdravstvenih storitev.

s povezovanjem ozemelj in zmanjševanjem razdalj

- Več kot 2 700 km obnovljenih železniških prog in skoraj 7 500 km prenovljenih cest ter 3 100 km novih cest.
- Zaradi naložb kohezijske politike bodo imela mesta, kot so Varšava, Sofija in Bukarešta, sodobne sisteme podzemnih železnic.

z varstvom njihovega okolja in pametno uporabo virov

- Več kot 36 milijonov ljudi v Evropi ima korist od ukrepov za zaščito pred poplavami.
- 18 milijonov ljudi v Evropi ima korist od ukrepov za varstvo pred gozdnimi požari.
- 7 milijonov hektarjev habitatov ima korist od ohranitvenih ukrepov.
- 8,5 milijona ljudi v Evropi ima korist od izboljšane oskrbe s pitno vodo.
- Več kot 14,5 milijona ljudi v Evropi ima na voljo izboljšano čiščenje odpadnih voda.
- Zaradi ukrepov, ki se financirajo iz Kohezijskega sklada, so po ocenah emisije toplogrednih plinov na leto manjše za 9,7 milijona ton ekvivalenta CO₂, za 330 000 gospodinjstev pa se je izboljšal razred porabe energije.

Opomba: razen ^(a) predstavljajo podatki pričakovani učinek projektov v okviru kohezijske politike za obdobje 2014–2020, ki so začeli prejemati podporo pred 31. decembrom 2018.

Viri: odprta podatkovna platforma o evropskih strukturnih in investicijskih skladih (<https://cohesiondata.ec.europa.eu/>); letno poročilo Generalnega direktorata za regionalno in mestno politiko o dejavnostih za leto 2018; Sedmo poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji; poročila o skupnih kazalnikih in letna poročila o izvajanju.

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad

Cilji programa

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad sta dva od **glavnih naložbenih instrumentov EU**, ki zagotavljata kritično maso naložb na prednostnih področjih EU. Močno podpirata izvajanje priporočil za posamezne države, ki se državam članicam izdajo v okviru evropskega semestra za usklajevanje ekonomskih politik. Programi za obdobje 2014–2020 so bili prvi programi, izrecno povezani z letnim evropskim semestrom. Ustrezna priporočila za posamezne države so bila predvsem osrednja točka za učinkovito načrtovanje programov in so se upoštevala v sprejetih sporazumih o partnerstvu in tekočih programih, s katerimi se države članice trenutno spodbujajo k izvajanju strukturnih sprememb in reform politik z naložbami, usmerjenimi v strukturne slabosti in ozka grla, ki omejujejo rast. Sklada sta imela pomembno vlogo pri odzivanju na neposredne učinke gospodarske in finančne krize ter krepitvi dolgoročnega strukturnega potenciala evropskih regij. Naložbene prednostne naloge za obdobje 2014–2020 so naslednje.

	Krepitev raziskav, tehnološkega razvoja in inovacij		Izboljšanje dostopa do informacijskih in komunikacijskih tehnologij (IKT), njihove uporabe in kakovosti
	Povečanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij		Podpora prehodu na nizkoogljično gospodarstvo v vseh sektorjih
	Spodbujanje prilagajanja podnebnim spremembam ter preprečevanje in obvladovanje tveganj		Ohranjanje in varstvo okolja ter spodbujanje učinkovite rabe virov
	Spodbujanje trajnostnega prometa in odprava ozkih grl v ključnih omrežnih infrastrukturah		Spodbujanje trajnostnega in kakovostnega zaposlovanja ter podpora mobilnosti delovne sile
	Spodbujanje socialnega vključevanja ter boj proti revščini in kakršni koli diskriminaciji		Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za pridobitev znanja in spretnosti ter vseživljenjsko učenje
	Izboljšanje institucionalne zmogljivosti javnih organov in zainteresiranih strani ter prispevanje k učinkoviti javni upravi		

Izvajanje in najnovejši dosežki

Kohezijska politika, ki predstavlja skoraj tretjino skupnega proračuna EU, je bila med krizo in po njej pomemben vir javnih naložb v številnih državah članicah; v obdobju 2015–2017 je na primer v povprečju zagotovila skoraj 9 % javnofinančnih naložb v osnovna sredstva v državah članicah EU-28 in 41 % ⁽¹²⁵⁾ v

⁽¹²⁵⁾ Evropska komisija, Sedmo poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji, str. 176 in 177, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion7/7cr_sl.pdf.

državah članicah EU-13 ⁽¹²⁶⁾. Kohezijska politika ima tudi ključno vlogo pri podpori izpolnjevanju prednostnih nalog Junckerjeve Komisije ter prispevanju k solidarnosti in enotnosti v Evropi. Naložbe v eni državi ustvarjajo pozitivne učinke prelivanja (približno 0,12 % BDP) ⁽¹²⁷⁾ v nekohezijskih državah.

Kohezijska politika bo do leta 2023 ustvarila za skoraj 1 bilijon EUR dodatnega BDP. Koristila je gospodarstvom vseh držav članic EU in jih podpirala v težkih gospodarskih časih.

346,5 MILIJARDE EUR
naložb v obdobju 2007–2013

Donos do leta 2023 je ocenjen na skoraj **1 bilijon EUR** dodatnega bruto domačega proizvoda

Trajni učinek v vseh državah članicah: **več kot 4 %** v Bolgariji, na Cipru, Češkem, v Estoniji, na Madžarskem, v Latviji, Litvi, na Malti, Poljskem, v Romuniji, na Slovaškem in v Sloveniji ⁽¹²⁸⁾.

Pet let po začetku obdobja financiranja 2014–2020 se izvajanje programov kohezijske politike nadaljuje s polno hitrostjo, saj je bilo do decembra 2018 projektom v državah članicah dodeljenih že 270 milijard EUR, kar je skoraj 77 % vseh finančnih sredstev, dodeljenih skladoma. Gre za več kot 290 tisoč projektov. Projektom bo dodeljenih še 80 milijard EUR, vlaganje pa se bo v celoti zaključilo do leta 2023, ko se bo končalo obdobje financiranja. To pomeni dodatno pospešitev v primerjavi z rezultati, evidentiranimi konec leta 2017, ko je bilo projektom dodeljenih 55 % vseh finančnih sredstev. Še pomembneje je, da ta trend nekoliko presega tistega iz zadnjega programskega obdobja (ki je na spodnjem diagramu označen s črtkano črto), na njegovi podlagi pa se v drugi polovici programskega obdobja predvideva enakomerna hitrost izvajanja.

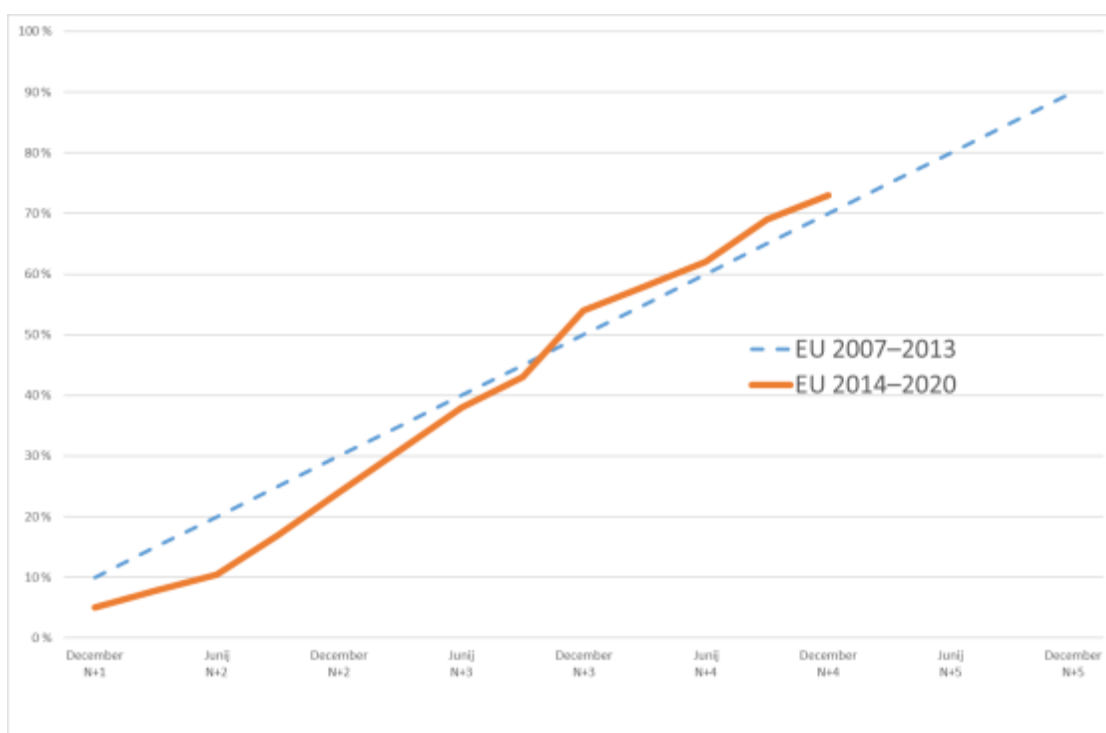

Diagram: Izbira projektov: primerjava med obdobjem 2007–2013 in sedanjim obdobjem. Izračun temelji na skupnih (EU in nacionalnih) stroških izbranih projektov. Leto N predstavlja leto 2007 pri programih za obdobje 2007–2013 in leto 2014 pri programih za obdobje 2014–2020.

Vir: Evropska komisija.

⁽¹²⁶⁾ Bolgarija, Hrvaška, Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Romunija, Slovaška in Slovenija.

⁽¹²⁷⁾ Za programe za obdobje 2007–2013, vendar je mogoče za programe za obdobje 2014–2020 pričakovati podobne ravni.

⁽¹²⁸⁾ Naknadna ocena za obdobje 2007–2013.

Naložbe v **raziskave in inovacije** so leta 2018 še naprej hitro napredovale, kar kaže dobro uspešnost v večini držav članic. Ob koncu leta 2018 je bilo izbranih več kot 50 000 posebnih raziskovalnih in inovacijskih projektov, kar ustreza 73 % načrtovanega skupnega zneska. Od leta 2014 je imelo več kot 15 200 raziskovalcev korist od izboljšane raziskovalne infrastrukture, 7 000 podjetij pa sodeluje z raziskovalnimi središči po vsej EU. Zaradi doslej izvedenih projektov so podjetja, ki so prejela finančna sredstva, na trg dala več kot 3 200 novih izdelkov.

Evropski sklad za regionalni razvoj in Kohezijski sklad podjetjem pomagata povečati konkurenčnost, razviti nove izdelke, najti nove trge in ustvariti nova delovna mesta, pri čemer je poseben poudarek na inovacijah in hitro rastočih podjetjih ter programih, namenjenih podpori inovacijski zmogljivosti **malih in srednjih podjetij**. Za ustvarjanje bolj povezanega in pravičnejšega notranjega trga s trdno industrijsko bazo je ključen tudi širok nabor podpore, ki je na voljo malim in srednjim podjetjem. Do konca leta 2018 je bilo po ocenah 88 % skupnega zneska dodeljenega več kot 95 000 projektom za izboljšanje konkurenčnosti malih in srednjih podjetij.

Kohezijska politika je največji vir financiranja EU za posodobitev evropskega **prometnega** sistema in njegovo prilagajanje novim izzivom. Podpora železniškemu in cestnemu omrežju TEN-T, pa tudi naložbe v trajnostno urbano mobilnost, ki bodo evropskim državljanom zagotovile čistejšo, hitrejšo in varnejšo vsakodnevno vožnjo na delo, imajo pomembno vlogo. Do konca leta 2018 je bilo podprtih približno 2 500 projektov na področju omrežne infrastrukture.

S podporo Evropskega sklada za regionalni razvoj je bil leta 2018 dokončan velik del „kolesarske hitre ceste“ med Antwerpom in Brusljem. Ta osebam, ki se vsak dan vozijo na delo, zagotavlja varno in priročno alternativo. Je trajnostni odziv na težave z zastoji, ki prispeva k razogljičenju prometa.

Fotografija: © Evropska unija

Velik delež finančnih sredstev je namenjen **izboljšanju poslovnega okolja** in **podpiranju podjetništva**. Podpore je prejelo na primer več kot 90 000 zagonskih podjetij. Pomemben vidik je olajšanje dostopa do financiranja; od začetka programskega obdobja je bilo z uporabo učinka finančnega vzvoda finančnih instrumentov vložene 2,7 milijarde EUR.

Hrvaška – sklad tveganega kapitala v okviru skladov ESI za podporo inovativnim zagonskim podjetjem

Hrvaška je junija 2018 ustanovila sklad tveganega kapitala v okviru skladov ESI, tj. prvi instrument tveganega kapitala, ki ga podpira Evropski sklad za regionalni razvoj. Sklad bo s 35 milijoni EUR, ki jih je prejel iz operativnega programa za konkurenčnost in kohezijo za obdobje 2014–2020, vlagal v sklade tveganega kapitala, namenjene lokalnim malim in srednjim podjetjem z velikim potencialom za rast, s čimer jim bo omogočil, da se razširijo in konkurirajo na svetovni ravni. Sklad tveganega kapitala v okviru skladov ESI bo usmerjen predvsem v naložbe v zgodnji fazi in bo ponujal polno razvit program pospeševanja. Uspešnemu portfelju dolžniških instrumentov, ki jih podpira Evropski sklad za regionalni razvoj, se z njim dodaja nov element, ki bo prispeval k razvoju zdravega in dinamičnega zagonskega okolja na Hrvaškem.

To je dober primer, kako kohezijska politika v skladu z naložbenim načrtom za Evropo vpliva na delovna mesta in rast. Ključno podporo bo prejelo vsaj 50 podjetij v fazi zbiranja semenskega kapitala in 15 podjetij v zagonski fazi. Pričakuje se tudi, da bo imel instrument močne učinke prelivanja v smislu poslovnih angelov, delavnic za podjetnike in podjetij ter močno strukturo, zaradi katere se bo precej povečala zainteresiranost regionalnih skladov tveganega kapitala za naložbe na Hrvaškem.

Velik napredek je bil dosežen tudi na področju **varstva okolja in spodbujanja učinkovite rabe virov**, na katerem je bilo do konca leta 2018 podprtih 12 500 projektov. Čeprav imajo take naložbe dolg življenjski cikel, so bili že doseženi številni rezultati. Pred naravnimi nesrečami, kot so poplave in požari, je zdaj zaščitenih na milijone državljanov. Več sto tisoč državljanov ima korist od obratov, s katerimi se izboljšujeta oskrba z vodo in čiščenje vode. Izvajanje se med državami članicami in znotraj njih razlikuje. Napredek je še vedno nekoliko počasnejši pri ciljih, povezanih s povečanjem zmogljivosti za recikliranje odpadkov in sanacijo tal, saj doslej izbrani projekti zajemajo le majhen del tistega, kar je bilo postavljeno kot ciljna vrednost. Razlog za to so predvsem dolgotrajni postopki načrtovanja takih projektov.

Evropski sklad za regionalni razvoj je glavno naložbeno orodje za **digitalizacijo javnega sektorja ter malih in srednjih podjetij**, pa tudi za **uvajanje širokopasovnih povezav**. Njegov cilj je povečati učinkovitost z zagotavljanjem prilagojene podpore na terenu ter usklajevanjem lokalnih potreb in priložnosti prek rešitev e-uprave ter pametnih energetske in prometne rešitve. Do konca leta 2018 je bilo v podporo doseganju povezanega enotnega digitalnega trga na terenu izbranih približno 7 800 projektov, kar ustreza 63 % načrtovanega skupnega števila. Medtem ko je bil leta 2018 v več državah članicah evidentiran opazen napredek, se je v nekaterih državah izvajanje projektov širokopasovnih povezav v zgodnjih fazah izvajanja upočasnilo zaradi nekaterih težav (kot so težave pri evidentiranju področij ukrepanja in izbiri upravičencev ter težave, povezane z državno pomočjo). V odziv nanje se na tem področju še naprej izvajajo ciljno usmerjeni ukrepi za izboljšanje upravne zmogljivosti organov, pristojnih za programe.

Zagotovljeno je bilo ustrezno spremljanje akcijskega načrta za širokopasovne povezave na podeželju ⁽¹²⁹⁾, vključno z obiski držav (Bolgarija, Hrvaška, Češka, Romunija in Slovaška), za katere so bile proučene tudi zahteve za ponovno načrtovanje programov in obravnavana ozka grla, ki upočasnjujejo izvajanje. Med drugimi pobudami je začelo pozitivne rezultate prinašati delo mreže kompetenčnih uradov za širokopasovne povezave v državah članicah, ki jih podpira urad v Bruslju. Ta mreža prek enotnih kontaktnih točk v državah članicah zagotavlja informacije in/ali nasvete vsem javnim organom, ki želijo uvesti visokohitrostne širokopasovne povezave, pa tudi vsem potencialnim nosilcem projektov širokopasovnih povezav, ki poizvedujejo o financiranju EU ali nacionalnem/regionalnem financiranju, ki je na voljo za širokopasovne povezave. Pričakuje se, da bodo vsi ti ukrepi pomagali izboljšati digitalno uspešnost regij in držav članic ter s tem pozitivno prispevali k doseganju ciljne vrednosti, določene za kazalnik učinka, ki kaže digitalno konkurenčnost držav članic.

⁽¹²⁹⁾ https://enrd.ec.europa.eu/action-plan-rural-broadband_en

Krepitev digitalnega strateškega upravljanja v državah članicah: Italija

Med italijanskimi deželami (zlasti v južni Italiji) in preostankom Evrope obstaja „digitalna vrzel“ oziroma neenakomerna porazdelitev pri uporabi informacijskih tehnologij in dostopu do njih. Italija je sprejela strategijo za digitalno rast, katere namen je celotnemu italijanskemu prebivalstvu zagotoviti pokritost s širokopasovnimi internetnimi priključki (vsaj 30 Mb/s); zagotoviti zelo hitre povezave v uradih, javnih stavbah in 85 % zasebnih gospodinjstev (vsaj 100 Mb/s) ter vzpostaviti visokohitrostne širokopasovne povezave na industrijskih območjih. V obdobju 2014–2020 so projektom, ki podpirajo digitalno rast, namenjene naložbe v vrednosti 2,6 milijarde EUR.

Vzpostavitev **energetske unije** bo zagotovila varnost, cenovno dostopnost in trajnostnost oskrbe z energijo v Evropi ter hkrati zmanjšala odvisnost EU od mednarodnega trga in zunanjih virov energetske surovine. Kohezijska politika je največji vir naložb EU, s katerimi se energetska unija uresničuje tudi v praksi, obenem pa zagotavlja podporo regijam in mestom EU na poti k doseganju ciljnih vrednosti EU na področju podnebja in energije za leti 2020 in 2030 ter uresničitvi socialno pravičnega prehoda.

Madžarska – podpora največji madžarski elektrarni

V bližini mest Felsőzsolca in Onga je bila v okviru projekta skupine MVM Group na področju fotovoltaike za obdobje 2018–2019 na skoraj 45 hektarih zgrajena prva sončna elektrarna, financirana s skupnimi naložbami v višini približno 28 milijonov EUR, zagotovljenimi iz Evropskega sklada za regionalni razvoj in nacionalnega proračuna. Elektrarna je začela proizvajati električno energijo kot enota z največjo inštalirano močjo na Madžarskem, tj. 20 megavatov. Sončna elektrarna Felsőzsolca je prva med 110 načrtovanimi enotami za proizvodnjo sončne energije, ki je začela proizvajati električno energijo.

Nizozemska – povečanje uporabe fotovoltaične sončne energije za najemnike

Ta projekt lajša obsežno namestitev solarnih fotovoltaičnih sistemov na najemniška stanovanja. Konzorcij udeležencev na trgu si prizadeva odpraviti obstoječa ozka grla in hkrati zagotoviti, da je mogoče zadovoljiti veliko povpraševanje po sončnih panelih med najemniki. Povezano sodelovanje med izkušenimi in strokovnimi udeleženci na trgu, dopolnjeno s sodelovanjem zunanjih strokovnjakov, lajša obsežno uvajanje fotovoltaične sončne energije za najemnike. Zaradi nameščanja solarnih fotovoltaičnih sistemov, ki bodo na začetku nameščeni v 8 500 domovih, v naslednjih nekaj letih pa se bo ta številka povečala na 30 000, bodo ustvarjene številne možnosti za zaposlitev. Poleg tega bodo zrasla tudi podjetja, odgovorna za nameščanje in montažo fotovoltaičnih panelov, pretvornikov in kablov.

Kohezijska politika je tudi glavni vir financiranja EU za **obvladovanje tveganja nesreč**. Izbranih je bilo več kot 25 000 projektov na področju nizkoogljičnega gospodarstva, ki se bodo izvajali ali se že izvajajo na terenu. Za naložbe, usmerjene v podnebne cilje, je bilo izbranih skoraj 2 500 projektov.

Z ukrepi, ki jih podpira Evropski sklad za regionalni razvoj, se obravnavajo potrebe, ki so nastale zaradi izjemnega toka **migrantov** v Evropo, tako da se ti ukrepi osredotočajo na podporo pri sprejemanju in učinkovitem vključevanju zakonitih migrantov in prosilcev za azil na področju zaposlovanja, socialnega vključevanja in izobraževanja. Pomemben prispevek k uresničevanju teh ciljev izhaja iz podpore malim in srednjim podjetjem, prek katere podporne storitve za podjetja dosežejo vse potencialne podjetnike, vključno s tistimi iz ranljivejših skupin, kot so migranti, da bi EU v celoti postala močnejša in bolj kohezivna. Stopnja izbire projektov na področju socialnega vključevanja je konec leta 2018 presegala 60 %, pri čemer je bilo že izbranih skoraj 8 000 projektov, ki se že izvajajo.

Ocenjevanje in vrednotenje

Pri oceni predhodnih programov ⁽¹³⁰⁾ je bilo ugotovljeno, da imajo regije in države v EU korist od kohezijskih skladov zaradi neposrednih učinkov (prek naložb) in posrednih učinkov (prek povečane trgovine).

Pri oceni je bilo ugotovljeno, da ima podpora malim in srednjim podjetjem velik potencialni učinek, če je bolj osredotočena na pomoč dinamičnim podjetjem pri rasti, strategije pametne specializacije in spodbujanje regij, da bi se povzpele po gospodarski verigi, namesto da bi poskušale ohraniti „stara“ gospodarstva preteklosti. Poleg tega se prispevki z visoko dodano vrednostjo kažejo na področjih, kot so nizkoogljično gospodarstvo, trajnostni razvoj mest in regionalno sodelovanje. Te povratne informacije so se upoštevale v predlogu Komisije ⁽¹³¹⁾ za naslednji večletni finančni okvir, v katerem se ohranja tematska osredotočenost s prednostnimi nalogami za podporo inovacijam, digitalnemu gospodarstvu in malim podjetjem ter nizkoogljičnemu in krožnemu gospodarstvu.

Pri oceni je bilo ugotovljeno tudi, da najučinkovitejša strategija za privabljanje velikih podjetij ne temelji na finančnih spodbudah, ampak na izboljšanju lokalnih pogojev, kot je lokalno poslovno okolje. Naložbe v letališča so bile večinoma neuspešne, razen v najbolj oddaljenih regijah, kjer pomenijo prednost. Predlog za naslednji večletni finančni okvir vsebuje seznam izključenih dejavnosti, kot je neposredna podpora velikim podjetjem, letališki infrastrukturi in nekaterim dejavnostim ravnanja z odpadki, kot so odlagališča odpadkov.

Ugotovljeno je bilo tudi, da imajo finančni instrumenti potencial, da bi lahko postali učinkovitejše sredstvo za financiranje naložb na nekaterih področjih politike, vendar so nastajale zamude pri izvajanju in se pojavljale ovire za njihovo širšo uporabo. Te težave so bile obravnavane v predlogu Komisije za uredbo o skupnih določbah ⁽¹³²⁾ za obdobje po letu 2020, ki zagotavlja **prožnost in odzivnost na prihodnje potrebe**, na primer z omogočanjem majhnih prerazporeditev sredstev brez spreminjanja operativnega programa. Poleg tega so sredstva, dodeljena operativnim programom, določena za prvih pet let, za zadnji dve leti pa se dodelijo na podlagi pregleda. Izvajanje finančnih instrumentov je poenostavljeno, pri čemer so številne ustrezne določbe usklajene z določbami o nepovratnih sredstvih.

Pri oceni je bilo ugotovljeno, da so sistemi upravljanja, nadzora in revizije zapleteni. To je povzročilo upravno negotovost in zamude pri izvajanju. V nedavni študiji ⁽¹³³⁾, opravljeni na zahtevo Komisije, so bili opredeljeni znatni upravni stroški, ocenjeni na 2,2 % skupnih upravičenih stroškov za Evropski sklad za regionalni razvoj in 1,8 % za Kohezijski sklad (skupni delež za evropske strukturne in investicijske sklade na splošno je 4 %). Komisija se uči iz teh ugotovitev, zato predlog za prihodnje programe vključuje številne ukrepe za poenostavitev in zmanjšanje upravnega bremena. Z večjo uporabo možnosti poenostavljenega obračunavanja stroškov in plačil na podlagi pogojev bi se lahko skupni upravni stroški bistveno znižali. Nekatera pravila za velike projekte in naložbe, ki ustvarjajo prihodek, so odpravljena. Poleg tega se bo zaradi sorazmernejšega pristopa k nadzoru in revizijam za operativne programe z majhnim tveganjem zelo zmanjšalo število preverjanj in revizijsko breme.

Evropsko računsko sodišče je poročalo ⁽¹³⁴⁾, da je Komisija izvedla različne ukrepe, namenjene povečanju osredotočenosti na rezultate v obdobju 2014–2020; pozdravilo je izboljšave, vendar je opozorilo tudi na slabosti pri kakovosti spremljanja informacij, povezanih s porabo na področju kohezijske politike. Sodišče je

⁽¹³⁰⁾ Ex post evaluation of the European Regional Development Fund and Cohesion Fund 2007–13 (Naknadna ocena Evropskega sklada za regionalni razvoj in Kohezijskega sklada za obdobje 2007–2013), SWD(2016) 318 final, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp1_swd_report_en.pdf.

⁽¹³¹⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za regionalni razvoj in Kohezijskem skladu, COM(2018) 372 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8d2f7140-6375-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0009.03/DOC_1&format=PDF.

⁽¹³²⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi skupnih določb o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu plus, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo in o finančnih pravilih zanje ter za Sklad za azil in migracije, Sklad za notranjo varnost in Instrument za upravljanje meja in vizume, COM(2018) 375 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:26b02a36-6376-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0012.03/DOC_1&format=PDF.

⁽¹³³⁾ New assessment of ESIF administrative costs and burden (Nova ocena upravnih stroškov in bremen, povezanih s skladi ESI), https://ec.europa.eu/regional_policy/sl/information/publications/studies/2018/new-assessment-of-esif-administrative-costs-and-burden.

⁽¹³⁴⁾ Evropsko računsko sodišče, Izbor in spremljanje projektov Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega socialnega sklada v obdobju 2014–2020 sta še vedno usmerjena predvsem v izložke, Posebno poročilo št. 21/2018, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr18_21/sr_project_performance_sl.pdf.

ugotovilo, da so informacije, pridobljene s spremljanjem, še naprej usmerjene predvsem v izločke, in priporočilo, naj Komisija določi skupne kazalnike rezultatov za Evropski sklad za regionalni razvoj. V odgovor na to je v predlogu Komisije⁽¹³⁵⁾ za sklade za obdobje 2021–2027 ohranjen in izboljšan skupni nabor kazalnikov izločkov, hkrati pa je prvič dodan skupni nabor kazalnikov rezultatov za okvire uspešnosti, ki jih morajo države članice določiti za spremljanje in ocenjevanje uspešnosti programov ter poročanje o njej. Predlog bi omogočil redno poročanje o najnovejših rezultatih na odprti podatkovni platformi⁽¹³⁶⁾ ter primerjavo med programi in državami članicami, ki se bo upoštevala pri ocenjevanju uspešnosti in vrednotenju.

Povezava programov z evropskim semestrom za obdobje 2021–2027 je okrepljena. Komisija je v okviru cikla evropskega semestra 2019 zagotovila prilagojeno analizo potreb po naložbah in ozkih grl za naložbe za posamezne države, pri čemer je upoštevala ustrezne regionalne in teritorialne razlike. Na podlagi teh analitičnih elementov in ob upoštevanju ciljev kohezijske politike so bile pripravljene smernice za naložbe za posamezne države, ki so povzete v prilogi k poročilu držav (Priloga D). Ta priloga zagotavlja podlago za dialog med državami članicami in službami Komisije glede načrtovanja skladov kohezijske politike za obdobje 2021–2027.

Evropski socialni sklad

Cilji programa

Da bi bila Evropa v prihodnosti kohezivna, odporna in konkurenčna, je treba že danes vlagati v ljudi; v njihovo izobraževanje in usposabljanje, znanje in spretnosti, zaposljivost, pa tudi v njihov potencial za ustanavljanje podjetij in inovacije ter njihovo zdravje in življenjske razmere na splošno. Vlaganje v ljudi ter oblikovanje pravičnejše in bolj socialne Evropske unije sta že od samega začetka med glavnimi prednostnimi nalogami sedanje Komisije.

Evropski socialni sklad je glavni instrument EU za podpiranje delovnih mest, pomoč ljudem pri iskanju boljše zaposlitve, zagotavljanje pravičnejših zaposlitvenih priložnosti za vse ter podpiranje izpopolnjevanja in preusposabljanja. Neposredno je povezan s prednostnimi nalogami in krovnimi cilji strategije Evropa 2020 v zvezi z zaposlovanjem, izobraževanjem in revščino ter je ključno orodje za uveljavljanje načel in pravic iz evropskega stebra socialnih pravic. Tematski cilji so naslednji.

	Spodbujanje trajnostnega in kakovostnega zaposlovanja ter podpora mobilnosti delovne sile		Spodbujanje socialnega vključevanja ter boj proti revščini in kakršni koli diskriminaciji
	Vlaganje v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za pridobitev znanja in spretnosti ter vseživljenjsko učenje		Izboljšanje institucionalne zmogljivosti javnih organov in zainteresiranih strani ter prispevanje k učinkoviti javni upravi
	Ciljno obravnavanje brezposelnosti mladih za osebe, mlajše od 25 let, ki niso zaposlene, se ne izobražujejo ali usposabljaajo		

⁽¹³⁵⁾ COM(2018) 372 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=SWD%3A2018%3A283%3AFIN>.

⁽¹³⁶⁾ <https://cohesiondata.ec.europa.eu>

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽¹³⁷⁾

Do konca leta 2017 sta Evropski socialni sklad in pobuda za zaposlovanje mladih podprla **15,3 milijona ljudi, od katerih jih je bilo 7,9 milijona brezposelnih, 4,9 milijona pa neaktivnih**. Države članice so do takrat sporočile, da je imelo od pobude za zaposlovanje mladih korist že **2,4 milijona mladih**. Zaradi podpore Evropskega socialnega sklada ali pobude za zaposlovanje mladih je med vsemi udeleženci 1,4 milijona mladih našlo zaposlitev, 1,9 milijona jih je pridobilo kvalifikacije, 870 000 pa se jih je začelo izobraževati ali usposablјati.

Naložbe iz Evropskega socialnega sklada in pobude za zaposlovanje mladih so glavni vir podpore na ravni EU za strukturne reforme v državah članicah, zlasti na področjih, povezanih z reformo javnih zavodov za zaposlovanje, aktivacijskimi ukrepi, razvojem posamezniku prilagojenih integriranih poti za zaposlovanje, vzpostavitev in izvajanjem dvojnega sistema poklicnega izobraževanja in usposablјanja, ukrepi na področju vajeništva ali naložbami v (otroško) varstvo, katerih cilj je povečati udeležbo žensk na trgu dela.

Polna uporaba Evropskega socialnega sklada ⁽¹³⁸⁾

Evropski socialni sklad, katerega proračun za obdobje 2014–2020 znaša 86,4 milijarde EUR, je eden od ključnih instrumentov EU za podporo izvajanju priporočil za posamezne države. Operativni programi neposredno prispevajo k spodbujanju trajnostnega in visokokakovostnega zaposlovanja, socialne vključenosti, naložb v izobraževanje in usposablјanje ter krepitvi institucionalne zmogljivosti. Pobuda za zaposlovanje mladih je namenski instrument s proračunom v višini 8,8 milijarde EUR, pri čemer je polovica teh sredstev iz Evropskega socialnega sklada. Usmerjena je v mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablјajo, v regijah EU, ki so imele leta 2012 najvišje stopnje brezposelnosti mladih, pri čemer jim zagotavlja možnosti za zaposlitev in usposablјanje.

⁽¹³⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje o dejavnostih za leto 2018, str. 48.

⁽¹³⁸⁾ Osnutek skupnega poročila Komisije in Sveta o zaposlovanju k sporočilu Komisije o letnem pregledu rasti za leto 2019, COM(2018) 761 final z dne 21. novembra 2018, str. 85, 86 in 114.

Od podpore Evropskega socialnega sklada in pobude za zaposlovanje mladih je imelo v obdobju 2014–2017 korist več kot 15 milijonov udeležencev, vključno s skoraj 3 milijoni dolgotrajno brezposelnih (17 %). Ključni ciljni skupini teh ukrepov so mlajši od 25 let (42 % vseh udeležencev) in nizko kvalificirani ljudje z osnovnošolsko ali nižjo srednješolsko izobrazbo (44 % vseh udeležencev). Izvajanje, ki se je leta 2017 močno pospešilo, bi se moralo v prihodnjih letih neprekinjeno nadaljevati.

Podpore v okviru pobude za zaposlovanje mladih je bilo v obdobju 2014–2017 deležnih več kot 2,4 milijona mladih, in sicer

- se je 780 000 mladih udeležilo izobraževanja/usposabljanja in pridobilo kvalifikacije ali pa so bili, vključno s samozaposlenimi, ob zaključku sodelovanja zaposleni;
- je 550 000 mladih prejelo ponudbo za zaposlitev, nadaljnje izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo.

Dejstvo, da se je število udeležencev ukrepov Evropskega socialnega sklada in pobude za zaposlovanje mladih od konca leta 2016 podvojilo, kaže močno pospešitev izvajanja projektov na terenu.

Države članice krepijo prizadevanja za ozaveščanje, in sicer z zagotavljanjem večje dostopnosti storitev za mlade in boljšo opredelitvijo tistih, ki potrebujejo pomoč.

Na Finskem so enotni svetovalni centri za mlade (Ohjaamo, ki so prvotno delovali v okviru Evropskega socialnega sklada) postali trajni in bodo prejeli obsežno finančno podporo, da bi dosegli skupno 10 000 mladih. Po Nemčiji se vzpostavljajo agencije za zaposlovanje mladih. Ciper je začel projekt ozaveščanja, ki ga podpira ministrstvo za šolstvo v sodelovanju z ministrstvom za delo in ciprskim mladinskim odborom, njegov cilj pa je pomagati 4 000 neaktivnim mladim, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo, ter jim s svetovanjem in prilagojenim usposabljanjem zagotoviti aktivacijsko podporo. Na Hrvaškem je od novembra 2017 vzpostavljen sistem evidentiranja upravičenih udeležencev, katerega namen je opredeliti neregistrirane upravičene udeležence in njihove značilnosti za boljše usmerjanje ukrepov v to skupino.

Evropski socialni sklad v številnih državah članicah podpira krepitev zmogljivosti in strukturne reforme ⁽¹³⁹⁾. Na primer:

v Latviji Evropski socialni sklad podpira krepitev socialnega dialoga. Cilj je oblikovati pravni okvir za olajšanje socialnega dialoga v različnih sektorjih;

v Španiji je sklad podprl strategijo za vključevanje na trg dela. Podobno Evropski socialni sklad sredstva trenutno vlaga v podporo „pogodbam o vajeništvu“ s programi usposabljanja in zmanjševanjem prispevkov podjetij za socialno varnost. Ena od ponudb v okviru španskega jamstva za mlade je tudi pogodba o vajeništvu, ki je namenjena predvsem mladim brez predhodnih kvalifikacij ali z zelo nizko splošno ravno kvalifikacij;

na Češkem sta Evropski socialni sklad in Evropski sklad za regionalni razvoj zagotovila znatno povečanje sredstev, dodeljenih ustanovam za varstvo otrok (približno 220 milijonov EUR v vseh čeških programih v okviru Evropskega socialnega sklada in Evropskega sklada za regionalni razvoj, kar pomeni skoraj potrojitev sredstev). Od takrat veliko zanimanje prosilcev potrjuje povpraševanje po storitvah na terenu. Uvedene so bile zakonodajne spremembe, s katerimi so bile poostrene zahteve za odprtje ustanov za predšolsko vzgojo in izobraževanje, delodajalcem pa je bilo omogočeno ustanavljanje vrtcev. Doslej je bilo v vrtcih odprtih več kot 9 000 mest;

na Portugalskem Evropski socialni sklad podpira institucionalno krepitev zmogljivosti socialnih partnerjev zaradi njihove pomembne vloge pri modernizaciji aktivnih politik trga dela ter poklicnega izobraževanja in usposabljanja.

⁽¹³⁹⁾ Ocena učinka, spremni dokument k predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem socialnem skladu plus (ESS+) in predlogu uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za prilagoditev globalizaciji (ESPG), SWD(2018) 289 final z dne 30. maja 2018, str. 9.

Ocenjevanje in vrednotenje ⁽¹⁴⁰⁾

Države članice so do sredine leta 2018 končale 164 ocen Evropskega socialnega sklada in ocen več skladov, ki se nanašajo na obdobje 2014–2020. Pri tem so ocenile proces in izvajanje sklada. Komisija je *leta 2018* začela štiri tematske ocene (o podpori zaposlovanju mladih, podpori zaposlovanju in mobilnosti, podpori izobraževanju in usposabljanju ter podpori za socialno vključevanje).

Komisija je *leta 2018* pripravila oceno učinka in predlog za Evropski socialni sklad plus za obdobje 2021–2027 (ESS+). Med opredeljenimi ključnimi področji, na katerih so mogoče izboljšave ⁽¹⁴¹⁾, so bila naslednja.

- Boljše usklajevanje politik s prednostnimi nalogami politike na ravni EU in ekonomsko upravljanje v okviru evropskega semestra.
- Usmerjenost v rezultate v obdobju 2014–2020 je bila okrepljena, vendar se doslej ni izkazala za zadostno spodbudo za uspešnost za države članice.
- Kljub določenemu napredku je upravljanje in izvajanje sklada še vedno preveč zapleteno, poleg tega prehod z logike, temelječe na vložkih, na logiko, temelječo na rezultatih, še ni v celoti izveden, čeprav je v obdobju 2014–2020 napredoval.
- Pobuda za zaposlovanje mladih: upravičenci in izvajalski organi menijo, da njeni postopki finančnega upravljanja (financiranje iz dveh virov finančnih sredstev – iz pobude za zaposlovanje mladih in Evropskega socialnega sklada) ter njene dodatne zahteve glede poročanja (skupni kazalniki Evropskega socialnega sklada in kazalniki rezultatov pobude za zaposlovanje mladih) povečujejo upravno breme. Pri nadaljnjih izboljšavah bi se bilo treba osredotočiti na boljše vključevanje mladih, ki so najbolj oddaljeni od izobraževanja, usposabljanja in zaposlitve, ter povečanje splošne kakovosti ponudb za zaposlitev in usposabljanje, financiranih s pobudo, v okviru programov jamstva za mlade.

Komisija je 30. maja 2018 sprejela predlog za Evropski socialni sklad plus ⁽¹⁴²⁾. Ta bo v širšem okviru evropskih strukturnih in investicijskih skladov omogočil večjo osredotočenost podpore na izzive, opredeljene v evropskem semestru. Glede na to bo Evropski socialni sklad plus združil:

- Evropski socialni sklad in pobudo za zaposlovanje mladih;
- Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim;
- Program EU za zaposlovanje in socialne inovacije;
- zdravstveni program EU.

Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim

Cilji programa

Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim podpira ukrepe držav članic EU za zagotavljanje pomoči najbolj ogroženim. Ta pomoč vključuje hrano, oblačila in druge bistvene izdelke za osebno rabo.

Cilj sklada je ublažiti najhujše oblike revščine v EU, kot so pomanjkanje hrane, brezdomstvo in revščina otrok. Izvaja se v okviru deljenega upravljanja, zanj pa veljajo enostavnejša pravila in manj stroge upravne zahteve kot za Evropski socialni sklad. Sredstva, dodeljena Skladu za evropsko pomoč najbolj ogroženim za obdobje 2014–2020, znašajo skoraj 3,8 milijarde EUR.

⁽¹⁴⁰⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 3.

⁽¹⁴¹⁾ SWD(2018) 289 final z dne 30. maja 2018, Priloga 3.

⁽¹⁴²⁾ COM(2018) 761 final z dne 21. novembra 2018, str. 86.

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽¹⁴³⁾

- Leta 2017 je bila podpora Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim zagotovljena za 12,9 milijona ljudi.
- Po ocenah je med končnimi prejemniki pomoči približno polovica žensk, 30 % otrok, starih 15 let ali manj, in približno 10 % migrantov, oseb tujega rodu ali pripadnikov manjšin (vključno z marginaliziranimi skupnostmi, kot so Romi).
- Podpora za socialno vključevanje je dosegla več kot 36 000 oseb.
- V obdobju 2014–2017 je bilo skupaj razdeljenega več kot 1,3 milijona ton hrane, samo v letu 2017 pa približno 370 000 ton (tj. približno 30 %).

Denarna vrednost materialne podpore, razdeljene do leta 2017, je dosegla 19,5 milijona EUR. Denarna vrednost osnovne materialne pomoči se je v primerjavi z letom 2016 povečala za 25 %.

Ocenjevanje in vrednotenje

Rezultati vmesne ocene iz leta 2018 ⁽¹⁴⁴⁾ kažejo, da ima Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim znaten učinek obsega v skoraj vseh državah članicah. Podprti ukrepi pomoči v hrani, materialne pomoči in socialnega vključevanja so pomembni za najbolj ogrožene, vključno s tistimi, ki bi bili sicer lahko izključeni iz redne socialne pomoči ali ki potrebujejo takojšnjo podporo.

Pomembno vlogo pri razširjanju dobrih praks sta imela mreženje in delitev znanja med institucijami, partnerskimi organizacijami in socialnimi službami ter med različnimi partnerskimi organizacijami. To je zlasti veljalo za nefinančno pomoč najbolj ogroženim osebam.

V vmesni oceni je bilo ugotovljenih več pomanjkljivosti pri izvajanju Sklada za evropsko pomoč najbolj ogroženim. Napačne razlage regulativnega okvira EU ali nacionalnih zahtev so včasih povzročile (a) zamude v zagonski fazi programa; (b) upravne ovire, ki so večinoma povezane z nacionalnimi politikami javnega naročanja in dodatnimi zahtevami; (c) dolgotrajne postopke in navodila za dokumentiranje ter (d) zamudne postopke za potrjevanje končnih prejemnikov.

Podobno ima določitev kratkega seznama meril za upravičenost končnih upravičencev to slabost, da so izključeni tisti, ki nimajo dostopa do socialnega sistema, poleg tega ne omogoča takojšnjega odziva na nujne primere.

Računsko sodišče je ugotovilo ⁽¹⁴⁵⁾, da Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim prispeva k pristopom držav članic za zmanjševanje revščine in obsega inovativne ukrepe za socialno vključevanje, vendar bi lahko bil bolj osredotočen na tiste, ki pomoč najbolj potrebujejo, in na socialno vključevanje namesto na osnovno pomoč v hrani in materialno pomoč.

Komisija je 30. maja 2018 predlagala Evropski socialni sklad plus, v katerem bosta združena Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim in Evropski socialni sklad. To bo omogočilo lažje kombiniranje zagotavljanja hrane/materialne pomoči ter podpore za socialno vključevanje in aktivne ukrepe. Sklad bo pomagal ustvariti sinergije ter bo s tem pri podpori dodatno okrepil razsežnost socialnega vključevanja in zagotovil integrirano pot iz revščine. Prispeval bo tudi k odpravi trenutnih pomanjkljivosti, opredeljenih v okviru ocen, saj je zaradi neobstoja skupnega strateškega pristopa včasih oviran nemoten prehod ranljivih udeležencev s projektov, ki se financirajo iz navedenega sklada, na projekte Evropskega socialnega sklada.

⁽¹⁴³⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 1.

⁽¹⁴⁴⁾ <https://publications.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/0e03aa7b-025f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1>

⁽¹⁴⁵⁾ Evropsko računsko sodišče, Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim (FEAD) – njegova podpora je koristna, a koliko je prispeval k zmanjšanju revščine, še ni bilo ugotovljeno, Posebno poročilo št. 5/2019.

Trajnostna rast: naravni viri (razdelek 2)

Proračun EU je prek skupne kmetijske politike (zlasti Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja) ter pomorske in ribiške politike (zlasti prek Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo) podpiral **vzdržno proizvodnjo hrane, trajnostno upravljanje naravnih virov, ukrepanje na področju podnebnih sprememb in uravnotežen ozemeljski razvoj**. Vzdržna proizvodnja hrane prispeva k povečanju števila novih delovnih mest, rasti in naložb, saj so od nje odvisna številna delovna mesta v kmetijstvu, pa tudi predelava živil, trgovina z živili na drobno in gostinske storitve. Spodbujanje trajnostnega upravljanja naravnih virov in ukrepanja na področju podnebnih sprememb zagotavlja, da osnova za delovna mesta v kmetijstvu ostaja trajnostna. Spodbujanje uravnoteženega ozemeljskega razvoja podeželja prav tako prispeva k rasti, ustvarjanju delovnih mest in naložbam. Premostitev digitalne vrzeli med mestnimi in podeželskimi območji je pomemben dejavnik, ki podjetjem na podeželju omogoča, da ostanejo konkurenčna. Vzdržna proizvodnja hrane z visokimi standardi varnosti hrane ima prav tako dejavno vlogo pri uravnoteženi in napredni trgovinski politiki za izkoriščanje globalizacije. EU ima tudi vodilno vlogo pri reševanju vse večjih izzivov v zvezi z oceani, in to ne samo na evropski, ampak tudi na mednarodni ravni.

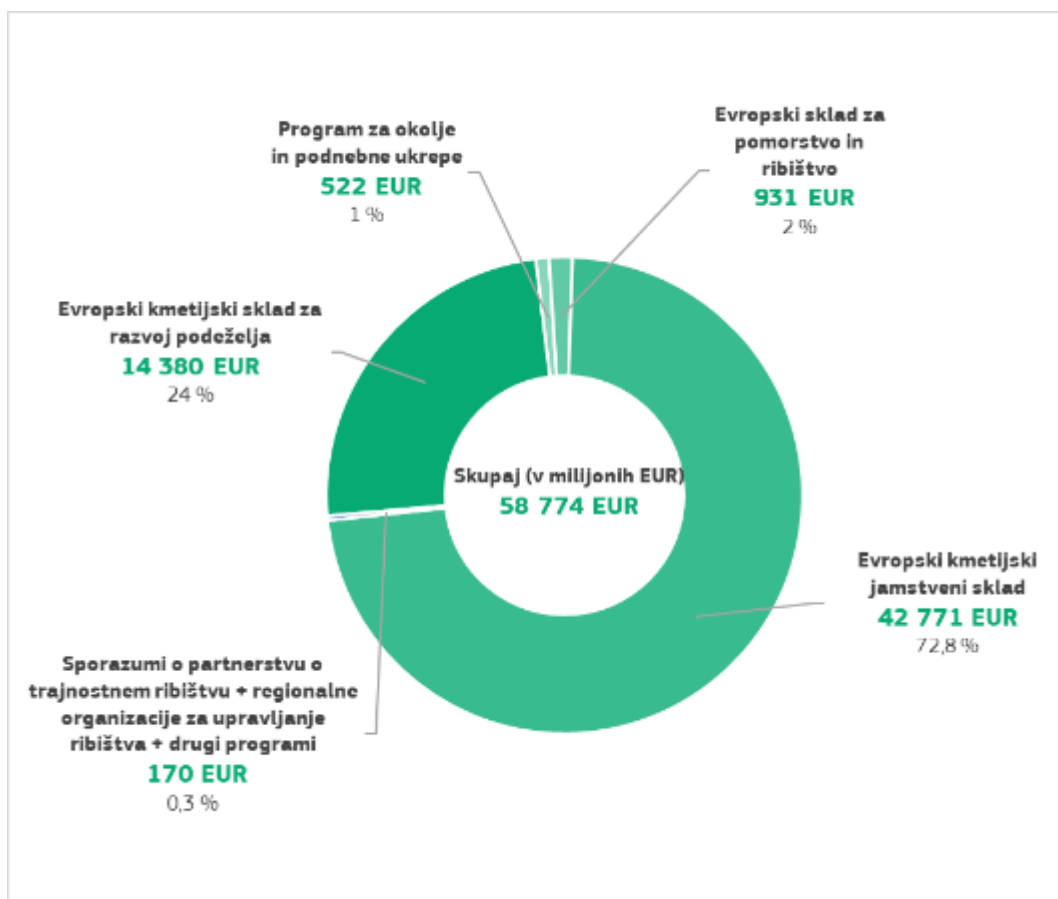

Diagram: Glavni programi, ki so se leta 2018 financirali v okviru razdelka 2 „Trajnostna rast: naravni viri“. Vsi zneski so v milijonih EUR. Kategorija „Drugi programi“ med drugim zajema decentralizirane agencije, druge ukrepe, pilotne projekte in pripravljalne ukrepe ter ukrepe, financirane v okviru pooblastil Komisije in posebnih pristojnosti, podeljenih Komisiji.

Vir: Evropska komisija.

Za razdelek 2 je bilo za leto 2018 dodeljene 58,8 milijarde EUR, kar je 37 % skupnega proračuna EU za leto 2018. Razdelek 2 zajema dva stebra skupne kmetijske politike: steber I obsega ukrepe za podporo trgu in neposredna plačila, ki jih financira Evropski kmetijski jamstveni sklad, steber II pa podporo za razvoj podeželja, ki jo financira Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja. Ta razdelek zajema tudi Evropski sklad za

pomorstvo in ribištvo, mednarodno razsežnost skupne ribiške politike ter dejavnosti na področju podnebja in okolja v okviru programa za okolje in podnebne ukrepe LIFE ⁽¹⁴⁶⁾).

Evropski kmetijski jamstveni sklad

Cilji programa

Evropski kmetijski jamstveni sklad spodbuja pametno, trajnostno in vključujočo rast, s čimer prispeva k doseganju ciljev skupne kmetijske politike, ki so vzdržna proizvodnja hrane, trajnostno upravljanje naravnih virov (z ukrepi na področju podnebnih sprememb) ter uravnotežen ozemeljski razvoj. Neposredna plačila zagotavljajo osnovno zaščito dohodkov kmetij pred posebnimi pretresi, ki jim je izpostavljeno kmetijstvo (zlasti v zvezi s cenami in vremenom). Glavni posebni cilji sklada so naslednji.

	Izboljšati konkurenčnost kmetijskega sektorja in izboljšati njegov vrednostni delež v prehranski verigi		Spodbujati stabilnost trga
	Ohranjati stabilnost dohodkov kmetov z zagotavljanjem neposredne dohodkovne podpore		Spodbujati bolj tržno usmerjeno kmetijstvo z zagotavljanjem visoke ravni nevezane dohodkovne podpore
	Prispevati h krepitvi okoljske uspešnosti skupne kmetijske politike		Spodbujati lokalno kmetijsko proizvodnjo in zagotavljati pošteno raven cen za blago za neposredno porabo in predelavo v lokalnih industrijah v najbolj oddaljenih regijah

Izvajanje in najnovejši dosežki

Neposredna plačila

Neposredna plačila je prejelo približno 6,5 milijona kmetij, ki pokrivajo 90 % obdelovanih površin. Leta 2017 ⁽¹⁴⁷⁾ je ta podpora predstavljala 38 % njihovega kmetijskega dohodka ⁽¹⁴⁸⁾. Od zadnje reforme skupne kmetijske politike leta 2015 so neposredna plačila **bolje ciljno usmerjena** zaradi različnih „slojev“ plačil, ki se nanašajo na posebne potrebe **mladih kmetov, manjših kmetov in posebnih sektorjev ali regij v težavah** ter **okoljska in podnebna vprašanja**. Te spremembe strukture sistema neposrednih plačil so skupaj z možnostmi prerazporeditve in omejitve navzgor začele prispevati k pravičnejši porazdelitvi plačil. Stabilizacijski učinek neposrednih plačil je dopolnjen s tržnimi instrumenti, ki zdaj delujejo na ravni „varnostne mreže“, namesto da bi pogosto usmerjali trg EU, kot so ga nekoč.

⁽¹⁴⁶⁾ Informacije o uspešnosti za razdelek 2 se pri programih z delnim upravljanjem nanašajo predvsem na leto 2017, saj bodo države članice informacije za leto 2018 leta 2019 zagotovile šele po dokončanju tega poročila.

⁽¹⁴⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za kmetijstvo in razvoj podeželja o dejavnostih za leto 2018.

⁽¹⁴⁸⁾ Ocenjeno na podlagi podjetniškega prihodka kmetijstva.

Ker so neposredna plačila dodeljena na hektar upravičene površine, obstaja močna povezava med porazdelitvijo neposrednih plačil in porazdelitvijo zemljišč med kmeti. Posledici tega sta koncentracija največjih zneskov pomoči na večjih kmetijah ⁽¹⁴⁹⁾ in veliko število zelo majhnih upravičencev, kar kažena veliko razdrobljenost kmetijskega sektorja v EU in sorazmerni prispevek teh skupin kmetij k ekonomiji sektorja. V proračunskem letu 2017 je imelo skoraj 50 % upravičencev do neposrednih plačil manj kot pet hektarjev, njihova zemljišča pa so predstavljala manj kot 5 % celotne površine, za katero je bila dodeljena podpora.

	 Število kmetij (v milijonih)	 Upravljana kmetijska zemljišča (v milijonih hektarjev)	 Neposredna podpora (v milijardah EUR)
Majhne kmetije < 5 hektarjev	3,19 (49 %)	7,4 (5 %)	2,3 (6 %)
(Družinske) kmetije poklicnih kmetov 5–250 hektarjev	3,25 (50 %)	107,0 (67 %)	29,3 (71 %)
Velike kmetije > 250 hektarjev	0,08 (1 %)	44,3 (28 %)	9,2 (23 %)

Diagram: Porazdelitev neposredne podpore EU kmetom v EU.

Vir: podatki o nadzoru odbora CATS (leto zahtevkov 2016).

Reforma skupne kmetijske politike iz leta 2013 je omogočila **prerazporeditev neposrednih plačil** med upravičenci, zlasti v korist malih in srednje velikih kmetij. Države članice morajo za vsaj 5 % znižati prejemke nad 150 000 EUR, ki jih kateri koli upravičenec prejme iz sheme osnovnega plačila ali sheme enotnega plačila na površino. Te prejemke lahko celo omejijo navzgor (devet držav članic se je odločilo, da jih bodo od leta 2015 omejile navzgor). Namesto tega lahko največ 30 % nacionalne dodelitve za neposredna plačila prerazporedijo na prve hektarje na vsaki kmetiji („prerazporeditveno plačilo“). To shemo je leta 2017 izvajalo devet držav članic, ki so za neposredna plačila porabile med 0,5 % in 15 % vseh svojih odhodkov.

Poleg tega morajo države članice zmanjšati razlike v višini plačil na hektar za upravičence na svojih ozemljih (t. i. „notranja konvergenca“). Obstaja tudi določba o postopni prilagoditvi dodeljenih finančnih sredstev na državo članico, da se zblížajo povprečne ravni plačil posameznih držav („zunanja konvergenca“). Nazadnje, klavzula o aktivnem kmetu omogoča, da se tisti, ki opravljajo le postransko kmetijsko dejavnost, izključijo iz podpore.

Od leta zahtevkov 2018 zakonodajni akt EU, imenovan „**uredba omnibus**“ ⁽¹⁵⁰⁾, pomaga pri izboljševanju delovanja zadevnih shem neposrednih plačil in poenostavljanju njihovega izvajanja.

V zvezi z **zeleno komponento** neposrednih plačil spremembe, uvedene z uredbo omnibus, državam članicam omogočajo, da travinj ne razvrstijo kot „stalnih“, če jih kadar koli v petih letih orjejo, da se upošteva raznolikost kmetijskih sistemov v EU. Leta 2018 se je to možnost odločilo uporabiti osem držav članic. S poenostavljenimi izvzetji iz pravil o diverzifikaciji posevkov ali površinah z ekološkim pomenom za kmetije z velikimi deleži

⁽¹⁴⁹⁾ Čeprav v manjši meri kot za zemljišča.

⁽¹⁵⁰⁾ Uredba (EU) 2017/2393 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. decembra 2017 o spremembi uredbe (EU) št. 1305/2013 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), (EU) št. 1306/2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike, (EU) št. 1307/2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike, (EU) št. 1308/2013 o vzpostavitvi skupne ureditve trgov kmetijskih proizvodov in (EU) št. 652/2014 o določbah za upravljanje odhodkov v zvezi s prehransko verigo, zdravjem in dobrobitjo živali ter v zvezi z zdravjem rastlin in rastlinskimi razmnoževalnim materialom (UL L 350, 29.12.2017, str. 15).

travinj, zemljišč v prahi, zemljišč za gojenje stročnic ali zemljišč za gojenje rastlin pod vodo je bilo zagotovljene nekaj dodatne prožnosti. Z novimi vrstami površin z ekološkim pomenom pa so se razširile možnosti, ki jih lahko države članice ponudijo kmetom za izpolnitev te zahteve. Leta 2018 je ta izvetja izkoristilo več držav članic, ki so na svoje sezname površin z ekološkim pomenom vključile nove vrste. Od leta 2018 za 80 % vseh kmetijskih površin EU velja vsaj ena od zahtev zelene komponente. V okviru spremenjenih pravil je bila leta 2018 prvič uvedena prepoved uporabe fitofarmacevtskih sredstev na površinah z ekološkim pomenom.

Komisija je leta 2018 enako kot leta 2017 v odziv na posledice izjemnih vremenskih razmer v več državah članicah (suša, močno deževje, močne snežne padavine, zmrzal) odobrila odstopanja od nekaterih pravil o zeleni komponenti (površina z ekološkim pomenom, diverzifikacija posevkov), da bi se izboljšal položaj prizadetih kmetov v navedenih državah. Za zmanjšanje učinkov suše na razpoložljivost krme za živino je 11 držav članic (od 13, ki jim je bilo to odobreno) uporabilo odstopanja od nekaterih zahtev za zemljišča v prahi in vmesne posevke. Na podlagi prejetih informacij za leto zahtevkov 2018 se zdi, da so te površine z ekološkim pomenom, za katere so bila uporabljena odstopanja, delno dopolnile skupne površine, ki so na voljo za proizvodnjo krme.

Od leta 2018 ⁽¹⁵¹⁾ je z novim zakonodajnim aktom EU ⁽¹⁵²⁾ skupaj s tehničnimi smernicami, ki jih je zagotovila Komisija, državam članicam omogočeno izkoriščanje brezplačno dostopnih satelitskih podatkov (program Copernicus) za spremljanje površin, za katere se zahteva pomoč. Več držav članic se je odločilo, da bodo leta 2019 za del shem pomoči in/ali površin uvedle „preglede s spremljanjem“. Pričakuje se, da bo imel pristop s spremljanjem velik potencial za poenostavitev upravnih nalog in nalog, povezanih z nadzorom, pa tudi za spremljanje uspešnosti skupne kmetijske politike v veliko širšem smislu. Ta pristop se še naprej uporablja v predlogih za skupno kmetijsko politiko po letu 2020.

Odhodki, povezani s trgovom ⁽¹⁵³⁾

Po več letih, ko so ukrepi za podporo trga v sektorjih sadja in zelenjave ter živine prispevali k ponovnemu uravnoteženju zadevnih sektorjev, je bila leta 2018 dosežena znatna **stabilizacija trga**, zaradi česar so bili od sredine leta ukinjeni izredni ukrepi umika v sektorju sadja in zelenjave.

Do konca leta 2018 je bilo 99 % od 380 000 ton posnetega mleka v prahu iz javnih intervencijskih zalog, oblikovanih v obdobju 2015–2017, prodanih nazaj na trg ⁽¹⁵⁴⁾, kar kaže na izboljšanje razmer na trgu mleka in mlečnih izdelkov. Evropsko kmetijstvo je po nedavnih krizah pokazalo, da je odporno, saj je našlo alternativne domače in tudi tuje trge (zlasti v Aziji in Združenih državah), kot dokazujejo trgovinske statistike.

Zaradi splošnega razvoja cen novi intervencijski ukrepi na trgu leta 2018 niso bili potrebni.

Leta 2018 so bili sprejeti tudi **izredni podporni ukrepi** za nadomestilo kmetom v Franciji in Italiji zaradi zdravstvenih in veterinarskih omejitev, namenjenih obravnavi aviarne influence.

Komisija je po več letih razprav na ravni EU sprejela predlog direktive o **nepoštenih trgovinskih praksah**. Cilj direktive je ranljive dobavitelje v verigi preskrbe s hrano, zlasti kmete in male predelovalce, zaščititi pred nepoštenimi trgovinskimi praksami močnejših kupcev. Z omejevanjem zlorabe tržne moči vzdolž verige prispeva k bolj delujoči živilski verigi in povečuje odpornost agroživilskega sektorja EU.

Shema šolskega sadja, zelenjave in mleka EU, v kateri sta nekdanji shemi šolskega sadja in šolskega mleka združeni v enotnem pravnem okviru, se je prvič izvajala v šolskem letu 2017/2018. Oktober 2018 je Komisija gostila srečanje s predstavniki institucij EU, nacionalnih vlad ter drugih javnih in zasebnih organov (podjetij, trgovinskih organizacij, okoljskih in zdravstvenih nevladnih organizacij (NVO) ter civilne družbe), da bi ocenili dosežke, se učili iz dobrih praks ter razmislili o morebitnih nadaljnjih izboljšavah. Predstavljeni so bili konkretni primeri izboljšane zdravstvene in izobraževalne razsežnosti reformirane sheme. V shemo šolskega

⁽¹⁵¹⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽¹⁵²⁾ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2018/746 z dne 18. maja 2018 o spremembi Izvedbene uredbe (EU) št. 809/2014 glede spremembe zbirnih vlog in zahtevkov za plačilo ter pregledov (UL L 125, 22.5.2018, str. 1).

⁽¹⁵³⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽¹⁵⁴⁾ Informativni pregled „Managing the EU dairy market 2014–2019“ (Upravljanje trga EU za mleko in mlečne izdelke 2014–2019).

sadja, zelenjave in mleka EU je bilo v šolskem letu 2017/2018 vključenega približno 20,3 milijona otrok iz skoraj 160 000 šol ⁽¹⁵⁵⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

Podporna študija za oceno učinka ukrepov skupne kmetijske politike za uresničitev splošnega cilja „vzdržne proizvodnje hrane“ ⁽¹⁵⁶⁾ potrjuje, da kmetje zaradi neposrednih plačil bolje prenesejo negativne učinke na dohodek, ki jih povzročajo padci cen kmetijskih proizvodov; neposredna plačila zato prispevajo k stabilnosti dohodka kmetij. Vendar tudi z neposredno podporo iz skupne kmetijske politike velik delež kmetij (74 % v letu 2015) ne dosega osnove dohodka na enoto dela, ki je enaka povprečni nacionalni produktivnosti dela. V študiji je bilo ugotovljeno, da je skupna kmetijska politika za obdobje 2014–2020 omogočila povečanje učinkovitosti z bolj usmerjeno podporo kmetijam, ki jo najbolj potrebujejo (delež kmetij, katerih dohodek na enoto dela je zaradi neposredne podpore presegal povprečno nacionalno produktivnost dela, se je z 29 % leta 2013 zmanjšal na 26 % leta 2015). Odločitev nekaterih držav članic, da bodo sredstva za prostovoljno vezano podporo razdelile številnim sektorjem, je omejila uspešnost/učinkovitost te podpore glede na njen cilj. Glede na analizo, ki so jo izvedle zainteresirane strani, prostovoljna vezana podpora v teh primerih ni dosegla svojega cilja, ki je podpreti sektorje z določenimi težavami, ampak je upravičenim kmetijam prinesla dodatno in splošno dohodkovno pomoč. Tržni ukrepi so pomagali omejiti nestanovitnost domačih cen večine kmetijskih proizvodov, ki je manjša od nestanovitnosti mednarodnih cen. Zdi se, da obstoj tržnih ukrepov EU odvrča od špekulativnih dejavnosti. Delež uvoza v notranji porabi se je postopoma povečal. Na mednarodnem trgu se je vrednost izvoza EU v obdobju analize povečala. Vendar se je svetovna trgovina povečevala hitreje. Kljub temu je razvoj konkurenčnega položaja EU podoben kot pri njenem glavnem konkurentu na področju trgovine (Združene države), in sicer je EU v letu 2016 ostala na drugem mestu za Združenimi državami na področju svetovnega izvoza izdelkov, zajetih v oceni.

Računsko sodišče je leta 2018 ocenilo novo shemo osnovnega plačila za kmete, ki je bila uvedena z reformo skupne kmetijske politike iz leta 2013. Ugotovilo je, da je shema operativno na dobri poti, da pa je njen vpliv na poenostavitev, ciljno usmerjanje in konvergenco ravni pomoči omejen ⁽¹⁵⁷⁾.

V podporni študiji za oceno ukrepov skupne kmetijske politike, ki se uporabljajo v vinskem sektorju ⁽¹⁵⁸⁾, je bilo ugotovljeno, da je na ravni vinogradnikov podpora, zagotovljena iz nacionalnih programov za podporo za prestrukturiranje in preusmeritev vinogradov, prinesla precejšnjo mehanizacijo in splošno povečanje stroškovne učinkovitosti upravljanja vinogradov. Na ravni proizvajalcev so programi – zlasti naložbeni ukrep – prispevali k izboljšanju konkurenčnosti proizvajalcev vina v EU in spodbudili vertikalno integracijo nižje v prodajni verigi. S pravili EU o označevanju je bila prednost dana enakim konkurenčnim pogojem in poštenim konkurenci za konkurente EU ter jasnim informacijam za potrošnike. V študiji je bilo poudarjeno, da so nacionalni programi za podporo na splošno skladni z okoljskimi cilji EU, vendar bi lahko imeli večjo vlogo pri prilagajanju vinogradov v EU podnebnim spremembam in bi lahko bolj neposredno spodbujali trajnostnost. Priporočeno je bilo, naj se od držav članic zahtevata boljša utemeljitev strateških odločitev v zvezi z izvedenimi ukrepi ter boljše spremljanje učinkov, doseženih z različnimi ukrepi.

Podporna študija ⁽¹⁵⁹⁾ za oceno zelene komponente v neposrednih plačilih je bila izdana konec leta 2017, na njeni podlagi pripravljen delovni dokument služb Komisije pa je bil sprejet novembra 2018 ⁽¹⁶⁰⁾. V okviru te ocene je bilo ugotovljeno, da se zdi splošni vpliv ukrepov v zvezi z zeleno komponento, kot se trenutno uporabljajo, na prakse upravljanja kmetij in na okolje/podnebnje precej omejen, čeprav med državami članicami obstajajo razlike. Videti je, da ti ukrepi niso pomembno vplivali na kmetijsko proizvodnjo ali ekonomsko sposobnost kmetij. Ocena je pokazala, da bi lahko države članice in kmetje naredili več, da bi se v celoti izpolnili cilji v zvezi z zeleno komponento; poleg tega bi bilo mogoče na ravni EU storiti več za poenostavitev

⁽¹⁵⁵⁾ Vir: poročila držav članic o spremljanju, ki jih je bilo treba predložiti do 31. januarja 2019.

⁽¹⁵⁶⁾ Delovni dokument služb Komisije o oceni bo dokončan leta 2019.

⁽¹⁵⁷⁾ Evropsko računsko sodišče, *Shema osnovnega plačila za kmete je operativno na dobri poti, a ima omejen vpliv na poenostavitev, ciljno usmerjanje in konvergenco ravni pomoči, Posebno poročilo št. 10/2018*.

⁽¹⁵⁸⁾ Delovni dokument služb Komisije o oceni bo dokončan leta 2019.

⁽¹⁵⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/evaluation/market-and-income-reports/greening-of-direct-payments_sl

⁽¹⁶⁰⁾ Delovni dokument služb Komisije, Povzetek ocene Uredbe (EU) št. 1307/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o pravilih za neposredna plačila kmetom na podlagi shem podpore v okviru skupne kmetijske politike ter razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 637/2008 in Uredbe Sveta (ES) št. 73/2009 glede zelene komponente pri neposrednih plačilih, SWD(2018) 479 final z dne 22. novembra 2018.

sheme. Državam članicam je pri izvajanju ukrepov na voljo precejšnja prožnost, ki pa je na splošno ne izkoriščajo za povečanje okoljskih in podnebnih koristi. Zdi se, da na odločitve namesto tega bolj vplivajo upravna vprašanja in kmetijski vidiki, vključno z željo, da se pri kmetijskih praksah zagotovi čim manj motenj.

V predlogih Komisije za skupno kmetijsko politiko po letu 2020 so obstoječe zahteve glede zelene komponente vključene v širši okvir, ki vključuje nov sklop pogojev (tj. izboljšan sistem obveznosti, ki jih morajo izpolnjevati upravičenci do plačil SKP na površino ali žival) in se med drugim odziva na tri posebne cilje: prispevati k blažitvi podnebnih sprememb in prilagajanju nanje, spodbujati trajnostni razvoj in učinkovito upravljanje naravnih virov ter prispevati k varstvu biotske raznovrstnosti.

Prihodnja skupna kmetijska politika je – poleg krepitve skrbi za okolje in podnebnih ukrepov – namenjena tudi krepitvi odpornosti kmetijskega sektorja in izboljšanju življenja na podeželju.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

Cilji programa

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja financira prispevek EU k programom za razvoj podeželja. Ti programi prispevajo k **pametni, trajnostni in vključujoči rasti** v EU, tako da podpirajo kmetijski, živilski in gozdarski sektor ter druge subjekte, ki delujejo na podeželju, kot so nekmetijska podjetja, nevladne organizacije in lokalni organi.

Sklad je tudi pomembno orodje za ublažitev podnebnih sprememb in podporo prehodu na nizkoogljično gospodarstvo, odporno proti podnebnim spremembam, saj kmetom in podjetjem na podeželju pomaga pri **zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in amoniaka** ter **prilagajanju na posledice podnebnih sprememb**. Sklad ima šest posebnih prednostnih nalog.

 Spodbujanje prenosa znanja in inovacij v kmetijstvu, gozdarstvu in na podeželskih območjih	 Krepitev sposobnosti preživetja kmetij in konkurenčnosti vseh vrst kmetijstva v vseh regijah ter spodbujanje inovativnih kmetijskih tehnologij in trajnostnega upravljanja gozdov
 Spodbujanje organiziranja živilske verige, vključno s predelavo in trženjem kmetijskih proizvodov, dobrobiti živali in obvladovanja tveganj v kmetijstvu	 Obnova, ohranjanje in izboljševanje ekosistemov, povezanih s kmetijstvom in gozdarstvom
 Spodbujanje učinkovite rabe virov ter podpiranje prehoda v kmetijskem, živilskem in gozdarskem sektorju na nizkoogljično gospodarstvo, odporno proti podnebnim spremembam	 Spodbujanje socialnega vključevanja, zmanjševanja revščine in gospodarskega razvoja na podeželskih območjih

Izvajanje in najnovejši dosežki

Do konca leta 2018 ⁽¹⁶¹⁾ so skupna plačila državam članicam za razvoj podeželja iz proračuna EU znašala 36,5 milijarde EUR (vključno s predhodnim financiranjem in vmesnimi plačili), kar ustreza 36 % skupnih obveznosti za obdobje 2014–2020. Leta 2018 so države članice predložile tretje letno poročilo o izvajanju, ki se nanaša na izvajanje do 31. decembra 2017 ⁽¹⁶²⁾.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja podpira rešitve za **spodbujanje podjetništva in zaposlovanja v kmetijstvu in podeželskih podjetjih** ter **izboljšanje njihove ekonomske sposobnosti in odpornosti**. Do konca leta 2017 je več kot 112 000 kmetijskih gospodarstev prejelo podporo za naložbe, namenjeno lažjemu prestrukturiranju in posodobitvi ter doseganju večje produktivnosti (25 % ciljne vrednosti), odobrenih je bilo več kot 49 % proračuna, dodeljenega za pomoč zagonskim podjetjem in podporo za naložbe v nezemeljske dejavnosti na podeželskih območjih; 51 400 mladih kmetov, ki prinašajo novo energijo in imajo potencial, da izkoristijo vse prednosti tehnologije v smislu večje produktivnosti in trajnostnosti, je prejelo zagonsko pomoč; 125 200 kmetijskih gospodarstev je prejelo podporo v obliki orodij za obvladovanje tveganj, da bi se zmanjšala negotovost glede prihodnosti, ki lahko ogrozi konkurenčnost kmetov; 60 327 kmetijskih gospodarstev pa je prejelo pomoč za sodelovanje v shemah kakovosti ⁽¹⁶³⁾.

Leta 2017 ⁽¹⁶⁴⁾ je bilo stanje izvajanja ukrepov, ki bodo bistveno prispevali k **okoljskim in podnebnim ciljem** politike, naslednje:

- 2,9 milijona hektarjev kmetijskih in gozdnih zemljišč je bilo zajetih v pogodbe o upravljanju, ki prispevajo k sekvestraciji ali ohranjanju ogljika (72,5 % ciljne vrednosti, ki je 4 milijone hektarjev);
- na 283 000 hektarjih namakanih zemljišč so bili namakalni sistemi zamenjani z učinkovitejšimi (22 % cilja) – glede na to, da od načrtov do izvedbe naložb preteče veliko časa, to pomeni dober napredek;
- 14,8 % kmetijskih zemljišč in 0,34 % gozdnih zemljišč je bilo zajetih v pogodbe o upravljanju, ki prispevajo k biotski raznovrstnosti – to je blizu ciljnim vrednostima, ki sta 18 % oziroma 2 %.

Cilj podpore v okviru sklada je izboljšati **dostop do storitev in infrastrukture informacijske in komunikacijske tehnologije za 18 milijonov državljanov na podeželskih območjih**; ta cilj se dosega prek 4 400 naložbenih projektov. Do leta 2017 je bilo projektom dodeljenih 36 % sredstev, namenjenih izboljšanju storitev informacijske in komunikacijske tehnologije na podeželskih območjih, 1 255 000 prebivalcev podeželja (7 % zadevne ciljne vrednosti) pa izboljšane storitve že uporablja ⁽¹⁶⁵⁾.

Do konca leta 2017 je bilo v okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja več kot 246 milijonov EUR porabljenih za obravnavanje **zaposlovanja v kmetijstvu in na podeželskih območjih** ter spodbujanje socialnega vključevanja, vseživljenjskega učenja in **poklicnega usposabljanja na področju kmetijstva in gozdarstva**. Več kot milijon upravičencev je bilo vključenih v poklicno usposabljanje v kmetijstvu, kar je skoraj 28 % ciljne vrednosti za zadevno obdobje. Na podeželskih območjih sredstva EU za razvoj podeželja podpirajo **strategije lokalnega razvoja**, ki zmanjšujejo revščino ter spodbujajo socialno vključevanje in gospodarski razvoj na podlagi pristopa LEADER. Danes je 59 % ljudi, ki živijo na podeželskih območjih (kar je približno 113 % ciljne vrednosti), zajetih z več kot 3 400 strategijami lokalnega razvoja, ki jih izvajajo lokalne akcijske skupine, ki so prejele 18 % razpoložljivih javnih finančnih sredstev ⁽¹⁶⁶⁾.

V okviru **evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti** je bilo do konca leta 2018 dejavnih skoraj 900 **operativnih skupin** ⁽¹⁶⁷⁾, ki izvajajo inovativne projekte z več akterji, da bi našle rešitev za specifično vprašanje, ali razvijajo konkretne priložnosti za kmetijski in gozdarski

⁽¹⁶¹⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽¹⁶²⁾ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom „Evropski strukturni in investicijski skladi za obdobje 2014–2020 – Zbirno poročilo 2018 na podlagi letnih poročil o izvajanju programov v letih 2014–2017“, COM(2018) 816 final z dne 19. decembra 2018.

⁽¹⁶³⁾ COM(2018) 816 final, str. 7, posodobljeni podatki (januar 2019).

⁽¹⁶⁴⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽¹⁶⁵⁾ COM(2018) 816 final, str. 6.

⁽¹⁶⁶⁾ COM(2018) 816 final, str. 11 in 12.

⁽¹⁶⁷⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>

sektor. Ti projekti imajo znaten potencial za oblikovanje inovativnih rešitev, ki bodo omogočile pametnejše, učinkovitejše in bolj trajnostno kmetovanje.

Evropsko partnerstvo za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti – primeri projektov operativnih skupin

BRIDE – obnavljanje biotske raznovrstnosti v okolju mlečne živinoreje

Intenzivno upravljana kmetijska zemljišča po vsej Irski imajo razmeroma nizke stopnje udeležbe v kmetijsko-okoljskih shemah. Projekt za obnavljanje biotske raznovrstnosti v okolju mlečne živinoreje je inovativno partnerstvo, ki se izvaja v povodju reke Bride v grofiji Cork na Irskem. Namen projekta je oblikovati in izvajati stroškovno učinkovit pristop, ki temelji na rezultatih, za preprečevanje izgube biotske raznovrstnosti v mlečni živinoreji in izboljšanje ozaveščenosti na nacionalni ravni o razpoložljivih možnostih za ohranjanje ter okrepitev prostoživečih vrst na intenzivno upravljanih kmetijskih zemljiščih brez pretiranega vpliva na kmetijsko proizvodnjo. Partnerstvo sestavlja več partnerjev (kot so kmetje, svetovalci, raziskovalci, mala in srednja podjetja, javni organi in nevladne organizacije), projekt pa je zasnovan tako, da je vključenih 65 kmetov, ki niso uradni partnerji in ki predlagane sheme sprejmejo in preskusijo na svojih kmetijah. Kmetije, ki izvajajo ukrepe, se spremljajo v določenih točkah projekta (npr. ob začetku, na sredini in ob koncu) in nagradijo s plačili glede na rezultate. Na začetku se je na ravni kmetij izmerila biotska raznovrstnost, med drugim vključno s pticami, netopirji, opraševalci in populacijami divjih rož.

Pričakovani rezultat sta povečanje velikosti območij, na katerih se upravlja biotska raznovrstnost, in izboljšanje splošne kakovosti biotske raznovrstnosti. Ta projekt je usmerjen tudi v oblikovanje oznake živil o biotski raznovrstnosti; oznaka bo posebno pomembna za zainteresirane strani v industriji, vključno z zadrugo proizvajalcev mleka in podjetjem za proizvodnjo mesa, ki sta partnerja v projektu. Kar zadeva medregionalno sodelovanje, je projekt omogočil stik z nemškimi kmeti, ki se prav tako ukvarjajo z biotsko raznovrstnostjo v kmetijskih praksah. Načrtuje se izmenjava praks s podobnimi operativnimi skupinami v Nemčiji in na Severnem Irskem.

SOCROSense – tehnologije za zaznavanje parametrov tal in kmetijskih rastlin

Namen projekta „Soil- and crop-sensing technologies“ (tehnologije za zaznavanje parametrov tal in kmetijskih rastlin; Flandrija, Belgija) je podpirati pionirske kmete, ki imajo izkušnje z uporabo tehnik bližnjega zaznavanja z globalnim pozicionirnim sistemom, osredotočenih na senzorje za zaznavanje parametrov tal in kmetijskih rastlin. Te pionirske kmetije so mešana skupina kmetov, pridelovalcev zelenjave, upravljavcev drevesnic in izvajalcev kmetijskih storitev. V sodelovanju z akterji iz raziskovalnih inštitutov in ustreznih podjetij želi ta skupina ustvariti dodano vrednost in oblikovati srednje- do dolgoročno vizijo za te senzorje. V okviru projekta se proučuje, kako je mogoče združiti tokove podatkov iz različnih senzorjev in kakšen potencial za usmerjanje pridelave kmetijskih rastlin v podjetjih ponuja tehnologija senzorjev, ki temeljijo na globalnem pozicionirnem sistemu.

Ocenjevanje in vrednotenje

Operativne skupine, ki so bile odobrene in so do aprila 2018 delovale v okviru evropskega partnerstva za inovacije na področju kmetijske produktivnosti in trajnosti (skupaj 612 operativnih skupin), so bile ocenjene⁽¹⁶⁸⁾ leta 2018. Ta ocena je bila osredotočena na trenutno stanje ustanavljanja in izvajanja operativnih skupin. Študija je potrdila veliko zanimanje za partnerski okvir in instrument. Med skupinami iz raziskave jih je 91 % pozitivno ocenilo svojo izkušnjo in bi drugim akterjem/organizacijam priporočile vključitev v projekt operativne skupine. Partnerji operativnih skupin so poudarili, da takih projektov ne bi bilo mogoče izvesti z drugimi nacionalnimi ali evropskimi okviri financiranja. Skupine so osredotočene na praktično in skupno izpolnjevanje potreb kmetov ter so se izkazale za edinstven, vsestranski in prožen okvir za obravnavanje različnih konkretnih izzivov in potreb kmetov od spodaj navzgor. Poleg tega skupnost kmetov povezujejo z zunanjimi strokovnjaki z dopolnilnim znanjem, ki pomagajo pri skupnem reševanju teh izzivov v različnih partnerskih strukturah. Različni projekti kažejo, da so partnerstva operativnih skupin dejansko vzpostavljena za (skupni) razvoj novih ali prilagojenih metod, orodij ali rešitev, ki jih kmetje neposredno uporabljajo. Ta partnerstva delujejo kot sredstva za povezovanje z drugimi (podeželskimi) pobudami in akterji na področju inovacij. Čeprav sedanji okvir financiranja ne more pokriti vseh stroškov, je 90 % operativnih

⁽¹⁶⁸⁾ <https://ec.europa.eu/eip/agriculture/en/publications/eip-agri-operational-groups-assessment-2018>

skupin že vzpostavilo odnose z organizacijami zunaj partnerstva ali namerava to storiti. Študija opozarja, da je treba to bolj olajšati, na primer z bolj strukturiranimi in dostopnimi informacijami o temah in pristopih operativnih skupin. Poleg tega je treba pravočasno in celovito izboljšati komunikacijo o operativnih skupinah.

Leta 2017 je bila izvedena študija o obvladovanju tveganja v kmetijstvu EU; objavljena je bila *leta 2018* ⁽¹⁶⁹⁾, njen namen pa je bil pojasniti tveganja, s katerimi se soočajo kmetje, ter izboljšati razumevanje zasnove in morebitne uporabe različnih orodij, s katerimi se lahko ta tveganja obravnavajo. V študiji je ugotovljeno, da so evropski kmetje izpostavljeni različnim tveganjem (npr. v zvezi z vremenom, zdravjem živali in rastlin, tržno dinamiko, ki vpliva na vidike dohodka in sposobnosti preživetja kmetij), ki so heterogeno porazdeljena med državami članicami EU. Hkrati splošna razpoložljivost in uporaba analiziranih orodij za obvladovanje tveganja v EU nista dobro razviti, med orodji, sektorji in državami pa obstajajo razlike (npr. najpogostejše orodje je zavarovanje). V študiji je poudarjena potreba po okrepitevi ustreznih znanj, spretnosti in zmogljivosti (na upravni ravni in ravni kmetij) ter podanih več priporočil, vključno z oblikovanjem podatkovne zbirke za izmenjavo informacij v zvezi z upravljanjem tveganja v kmetijstvu, dodatno podporo raziskavam in spodbujanje pilotnih ukrepov za obvladovanje tveganja.

Računsko sodišče je *leta 2018* ⁽¹⁷⁰⁾ proučilo tri nove metode (t. i. možnosti poenostavljenega obračunavanja stroškov) za izračun finančnega prispevka EU za projekte in dejavnosti za projekte na področju razvoja podeželja. Ugotovilo je, da so nove možnosti enostavnejše, vendar niso osredotočene na rezultate.

V zakonodajnem predlogu za skupno kmetijsko politiko (SKP) po letu 2020 so upoštevane glavne izkušnje, pridobljene v tekočem obdobju razvoja podeželja, zato se v njem zmanjšuje obsežnost predpisov v zvezi z ukrepi in izboljšujejo sinergije z instrumenti SKP (tj. z neposrednimi plačili in sektorskimi programi). Pri novih strateških načrtih SKP bo treba posebno pozornost nameniti privabljanju mladih kmetov, poleg tega bodo spodbujali zaposlovanje, rast, socialno vključevanje in lokalni razvoj na podeželju.

Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo

Cilji programa

Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo ⁽¹⁷¹⁾ podpira **ohranjanje morskih bioloških virov** in državam članicam pomaga pri doseganju ciljev skupne ribiške politike. Sklad ima naslednje štiri posebne prednostne naloge.

⁽¹⁶⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/2017-risk-management-eu-agriculture_sl

⁽¹⁷⁰⁾ Posebno poročilo št. 11/2018: Nove možnosti za financiranje projektov na področju razvoja podeželja so enostavnejše, vendar niso osredotočene na rezultate.

⁽¹⁷¹⁾ Uredba (EU) št. 508/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. maja 2014 o Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo in razveljavitvi uredb Sveta (ES) št. 2328/2003, (ES) št. 861/2006, (ES) št. 1198/2006 in (ES) št. 791/2007 in Uredbe (EU) št. 1255/2011 Evropskega parlamenta in Sveta.

 Spodbujanje konkurenčnega, okoljsko trajnostnega, gospodarsko uspešnega ter družbeno odgovornega ribištva in ribogojstva	 Spodbujanje izvajanja skupne ribiške politike
 Spodbujanje uravnoveženega in vključujočega ozemeljskega razvoja ribiških in ribogojnih območij	 Spodbujanje takega razvoja in izvajanja integrirane pomorske politike EU, ki dopolnjuje kohezijsko politiko in skupno ribiško politiko

Izvajanje in najnovejši dosežki

Izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo se je leta 2018 v primerjavi s predhodnimi leti bistveno pospešilo. Sredstva iz sklada je prejelo več kot 7 143 ribiških plovil⁽¹⁷²⁾, od katerih jih je bilo 50 % iz flote za mali priobalni ribolov. Z zagotovljeno podporo se še naprej spodbuja trajnostno ravnotežje med ribiškimi flotami in viri ter **varstvom morskih ekosistemov**. Sklad je podprl tudi boljše upravljanje več kot 100 000 km² območij **Natura 2000** in skoraj 95 000 km² drugih zavarovanih morskih območij.

Financirani projekti pozitivno vplivajo na neposredne upravičence projektov ter imajo multiplikacijski učinek v proizvodni in dobavni verigi in povezanih storitvenih panogah. Po ocenah podpora koristi več kot 35 000 ribičem in njihovim zakoncem/partnerjem ter članom organizacij proizvajalcev, pa tudi 33 000 drugim osebam (kot so uslužbenci predelovalnih podjetij in uporabniki pristanišč).

Do konca leta 2017⁽¹⁷³⁾ je bilo v okviru Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo financiranih več kot 18 000 projektov. Namen več kot polovice teh projektov je malim in srednjim podjetjem na področju ribištva in akvakulture pomagati povečati konkurenčnost. Več kot tretjina jih je namenjenih tudi ohranjanju in varovanju morskega okolja ter spodbujanju učinkovite rabe virov.

Sveže ribe z Dunaja⁽¹⁷⁴⁾:

Po zaslugi Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo lahko zdaj kupite sveže ribe in zelenjavo, proizvedeno na Dunaju.

Zagonsko podjetje, ki se ukvarja z akvapponiko, je bilo ustanovljeno leta 2016 s prispevkom iz sklada v višini približno 30 000 EUR in združuje pridelavo zelenjave z ribogojstvom v velikih rastlinjakih v avstrijski prestolnici, kjer proizvaja jajčevce, paradižnik, kumare, paprike in čili ter goji some in ostriže.

Kmetija prideluje zelenjavo na približno 400 m² in lahko proizvede do 12 ton rib na leto. Odpadne vode iz ribogojnice, ki so bogate s hranili, se uporabljajo za zalivanje rastlin, odpadna toplota iz rastlinjaka pa se uporablja za ogrevanje sistema za gojenje rib.

Komisija je leta 2018 svojo **politiko ohranjanja ribištva** še naprej usmerjala k cilju doseganja največjega trajnostnega donosa⁽¹⁷⁵⁾ za ribje staleže najpozneje do leta 2020 in doseganja trajnostne uspešnosti flote.

⁽¹⁷²⁾ Končno poročilo o programu za Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo, str. 2.

⁽¹⁷³⁾ Države članice najnovejše podatke zagotovijo vsako leto 31. maja v letnih poročilih o izvajanju. Nanašajo se na stanje izvajanja na koncu preteklega leta.

⁽¹⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/2019-fresh-fish-from-vienna_en.pdf

⁽¹⁷⁵⁾ „Največji trajnostni donos“ pomeni največji donos v teoretičnem ravnovesju, ki se lahko v povprečju stalno ulovi v staležu v obstoječih povprečnih okoljskih razmerah, ne da bi to bistveno vplivalo na proces razmnoževanja (člen 4 Uredbe (EU) št. 1380/2013 o skupni ribiški politiki).

Višji in stabilni donosi prispevajo k ustvarjanju delovnih mest, rasti in naložbam v EU. V *letnem gospodarskem poročilu o ribiški floti* ⁽¹⁷⁶⁾ za leto 2018 je bila znova potrjena jasna povezava med ribolovom na najvišji stopnji trajnostnega donosa in gospodarskim donosom ter **donosnostjo za flote**. Poročilo je pokazalo, da so bili leta 2016 (najnovejši razpoložljivi podatki) čisti dobički rekordno visoki. Vrednost za povprečno floto EU je bila ocenjena na 16,9-odstotno neto stopnjo dobička, kar pomeni, da je bil že dosežen ne le vmesni mejnik za leto 2017 (tj. 9 %), ampak tudi ciljna vrednost za leto 2023 (10 %). Razlog za **večjo gospodarsko uspešnost ribiške flote EU** je predvsem trajnostno izkoriščanje ribjih staležev. Poročilo kaže, da gospodarska uspešnost stagnira, kadar so flote odvisne od staležev, ki se še vedno prekomerno lovijo ali so prekomerno izkoriščeni. Donosnost flot, ki ribarijo trajnostno in jih je vse več, se jasno izboljšuje. Trajnostna uporaba morskih virov je osnova za gospodarsko rast flote. K veliki gospodarski uspešnosti so prispevale tudi nižje cene goriva in višje povprečne cene rib.

EU v okviru svoje integrirane pomorske politike izvaja agendo za boljše mednarodno upravljanje oceanov. Še naprej je imela vodilno vlogo pri spodbujanju in uvajanju trajnostnega ribištva na mednarodni ravni. Rezultat uspešnih pogajanj med EU in Kitajsko je **oceansko partnerstvo med EU in Kitajsko**, podpisano na vrhu EU in Kitajske 16. julija 2018. To je bilo prvo tovrstno oceansko partnerstvo, s katerim je določen celovit okvir za dialog in sodelovanje pri zadevah v zvezi z oceani, ki so v skupnem interesu.

Preprečevanje **nezakonitega, neprijavljenega in nereguliranega** ribolova

Ribolov je nezakonit, če:

- se izvaja brez dovoljenja;
- ni v skladu z ukrepi RFMO* za ohranjanje in upravljanje;
- ni v skladu z nacionalnimi zakoni ali mednarodnimi obveznostmi.

Ribolov je neprijavljen, če:

- ni prijavljen ali pa je prijavljen v nasprotju z mednarodnimi ali nacionalnimi zakoni in drugimi predpisi ali predpisi RFMO.

Ribolov je nereguliran, če:

- ribiško plovilo nima državne pripadnosti;
- ribolovne dejavnosti ogrožajo ribje staleže.

* RFMO: regionalna organizacija za upravljanje ribištva.

Vir: letno poročilo Generalnega direktorata za pomorske zadeve in ribištvo o dejavnostih za leto 2018.

Novi **sporazum za preprečevanje nereguliranega ribolova na odprtem morju v osrednjem Arktičnem oceanu**, ki ga je s pogajanjem dosegla Komisija, Svet pa ga je oktobra 2018 odobril v imenu EU, je zgodovinski mejnik. Preprečeval bo nereguliran komercialni ribolov na odprtem morju v osrednjem Arktičnem oceanu, tj. na približno 2,8 milijona km², kar približno ustreza velikosti Sredozemskega morja, s čimer bo zaščitil občutljivi arktični ekosistem in ga ohranil za prihodnje generacije, hkrati pa bo spodbujal trajnostni razvoj regije.

Ocenjevanje in vrednotenje

Pri **oceni predhodnega programa** je bilo ugotovljeno, da so bili cilji sklada pretežno doseženi, vendar so mogoče izboljšave: okrepiti je treba povezavo med financiranjem in cilji politike, dodatno okrepiti trajnostno izkoriščanje ribištva, izboljšati sistem izvajanja in se bolj osredotočiti na rezultate. V sedanjem programu za obdobje 2014–2020 se obravnavajo številna od teh vprašanj: vsa različna finančna sredstva za podporo ciljem skupne ribiške politike, vključno z okoljsko, gospodarsko in socialno trajnostnim ribolovom in akvakulturo, so združena v en krovni okvir. S sedanjim programom je bil uveden tudi nov okvir uspešnosti, osredotočen na doseganje ciljev, določenih mejnikov in ciljnih vrednosti. V okviru ocene je bilo za obdobje po letu 2020 priporočeno izboljšanje povezave med financiranjem in trajnostnim izkoriščanjem ribištva. Potreben

⁽¹⁷⁶⁾ 2018 Annual Economic Report on the EU Fishing Fleet (Letno gospodarsko poročilo o ribiški floti EU za leto 2018) (STECF 18-07), <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/2018-annual-economic-report-eu-fishing-fleet-stecf-18-07>.

je tudi bolj strateški pristop, ki bi omogočil konkurenčnejšo akvakulturo, povečal proizvodnjo in zagotovil večje upoštevanje posebnih izzivov, s katerimi se spoprijema malo priobalno ribištvo.

Ker je bilo pri ocenah ugotovljeno, da sedanji program še vedno velja za preveč zapletenega in obremenjujočega, je Komisija za naslednje programsko obdobje predlagala ⁽¹⁷⁷⁾ poenostavljeno strukturo, ki temelji na štirih prednostnih nalogah. Te prednostne naloge opisujejo področje uporabe podpore sklada v skladu s cilji skupne ribiške politike, pomorske politike in ukrepov mednarodnega upravljanja oceanov. Predpisovalni ukrepi se ne zahtevajo več, namesto tega pa so opisana različna področja podpore za vsako prednostno nalogo, s čimer je zagotovljena prožnost novega programa. S to novo strukturo bo optimizirano izvajanje programa glede na cilje politike na podlagi uspešnosti in doseganja rezultatov. Države članice bi pripravile operativni program, v katerem bi navedle najprimernejše načine za doseganje ciljev iz uredbe. Osnovno načelo bi bilo, da je dovoljeno vse, kar ni v uredbi izrecno prepovedano. V okviru ribiške politike bi bili določeni seznam „izvzetih“ območij, da bi se preprečili škodljivi vplivi na ohranjanje ribištva (npr. splošna prepoved naložb za povečanje ribolovne zmogljivosti), in omejitve glede operativnih stroškov ali omejitve v primeru, da ni dokazanega nedelovanja trga. To pomeni velik premik od sedanjih in preteklih pravil o financiranju.

Regionalne organizacije za upravljanje ribištva in sporazumi o ribištvi

Cilji programov

EU spodbuja trajnostno upravljanje in ohranjanje ribolovnih virov ter podpira zunanje ukrepe skupne ribiške politike v različnih **regionalnih organizacijah za upravljanje ribištva** ⁽¹⁷⁸⁾ in mednarodnih organizacijah, kot sta Mednarodna oblast za morsko dno in Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo, ki sta bila ustanovljena s Konvencijo Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu. Komisija se tudi pogaja o dvostranskih **sporazumih o partnerstvu o trajnostnem ribištvi** med EU in „tretjimi“ državami zunaj EU ter jih izvaja. Cilj je vzpostaviti regulativni okvir za floto EU za ribolov v oddaljenih vodah in hkrati zagotoviti trajnostno izkoriščanje ribolovnih virov tretjih držav. Ti sporazumi floti EU omogočajo dostop do presežnih staležev rib, ki jih ne lovijo lokalne flote tretjih držav, in zagotavljanje trajnostne preskrbe evropskih državljanov s hrano.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Komisija je leta 2018 še naprej izpolnjevala svojo zavezo glede doseganja bolj trajnostnega ribištva po vsem svetu. Vmesne ciljne vrednosti za **ohranitvene ukrepe**, ki so jih regionalne organizacije za upravljanje ribištva sprejele v skladu z znanstvenimi mnenji, so bile leta 2017 že dosežene. Leta 2018 je bilo 52 od 59 (88 %) ohranitvenih ukrepov ⁽¹⁷⁹⁾, ki so jih sprejele regionalne organizacije za upravljanje ribištva, katerih članica je EU, skladnih z znanstvenimi mnenji.

Leta 2018 so potekala pogajanja o **sporazumih o ribištvi** s skupno osmimi državami. Pogajanja so bila uspešno zaključena, kar je omogočilo obnovitev protokola k sporazumu s Slonokoščeno obalo, Marokom, Zelenortske otoki in Gvinejo Bissau. Poleg tega sta bila sklenjena nov sporazum in protokol z Gambijo. Potekajo tudi pogajanja z državami Sao Tome in Principe, Kiribati in Madagaskar. Začeli so se tudi pogovori z Gabonom in Mozambikom za obnovitev protokolov s tema državama.

Približno 250 plovil EU ⁽¹⁸⁰⁾, ki plujejo pod zastavo ene od držav članic EU, je leta 2018 uporabljalo dovoljenje za ribolov, ki je bilo izdano na podlagi sporazumov o ribištvi in jim je omogočalo dostop do staležev rib tretjih

⁽¹⁷⁷⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 508/2014 Evropskega parlamenta in Sveta, COM(2018) 390 final.

⁽¹⁷⁸⁾ Regionalne organizacije za upravljanje ribištva so mednarodni organi, ustanovljeni za zagotavljanje ohranjanja in trajnostnosti čezmorskih in izrazito selivskih staležev rib. So glavno sredstvo za večstransko sodelovanje in zagotavljajo pravni okvir, pri katerem se lahko upoštevajo posebne lastnosti in značilnosti vsakega zadevnega območja in vrste.

⁽¹⁷⁹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za pomorske zadeve in ribištvo o dejavnostih za leto 2018, str. 26.

⁽¹⁸⁰⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za pomorske zadeve in ribištvo o dejavnostih za leto 2018, str. 28.

držav. Poleg tega imajo ti dvostranski sporazumi z zagotavljanjem sektorske podpore bistveno vlogo pri trajnostnem razvoju upravljanja ribiškega sektorja partnerske države. V partnerskih državah sporazumi o partnerstvu o trajnostnem ribištvi s podpiranjem spremljanja in nadzora dejavnosti nacionalnih in tujih flot spodbujajo boljše vodenje in upravljanje lokalnega ribiškega sektorja. Zagotavljajo tudi znatna finančna sredstva, s katerimi prispevajo k trajnostnemu razvoju lokalnih ribolovnih dejavnosti ter boju proti nezakonitemu, neprijavljenemu in nereguliranemu ribolovu.

Sporazumi o ribištvi so z zagotavljanjem trajnostnega izkoriščanja presežnih morskih bioloških virov prispevali k delovnim mestom in rasti v tretjih državah in EU. Ocenjuje se, da se na podlagi sporazumov o partnerstvu o trajnostnem ribištvi ustvari 6 000 neposrednih in 9 000 posrednih delovnih mest ⁽¹⁸¹⁾, saj se 70 % ulova, pridobljenega na podlagi sporazumov o partnerstvu, predela v partnerski državi.

Ocenjevanje in vrednotenje

Leta 2018 so bile izvedene ocene sporazumov z Zelenortskimi otoki, Slonokoščeno obalo in Madagaskarjem. Rezultati so se upoštevali pri pogajanjih za obnovitev ustreznih sporazumov na naslednjih področjih: dogovorjena raven ribolovnih možnosti, ustrezni veljavni tehnični predpisi ter pravila o izvajanju in spremljanju večletnih sektorskih programov.

Evropsko računsko sodišče je leta 2015 poročalo ⁽¹⁸²⁾, da Komisija na splošno dobro upravlja sporazume o partnerstvu v ribištvi. Vendar je ugotovilo, da še vedno obstajajo možnosti za izboljšanje v zvezi s pogajalskim procesom in izvajanjem protokolov, ter dalo ustrezna priporočila. Računsko sodišče je leta 2018 izvedlo nadaljnjo revizijo, da bi preverilo izvajanje priporočil.

Evropska komisija je kot del naslednjega proračunskega okvira EU za obdobje 2021–2027 predlagala dodelitev sredstev za mednarodno razsežnost skupne ribiške politike, vključno z obveznimi prispevki za regionalne organizacije za upravljanje ribištva in druge mednarodne organizacije ter sporazume o partnerstvu o trajnostnem ribištvi.

LIFE – program za okolje in podnebne ukrepe

Cilji programa

LIFE ⁽¹⁸³⁾ je edini program EU, ki je namenjen izključno okolju, ohranjanju narave in podnebnim ukrepom, tj. področjem, ki med državljani vzbujajo vse večjo zaskrbljenost. Iz programa se financirajo zelo različne dejavnosti od varstva **biotske raznovrstnosti** do podpore **krožnemu gospodarstvu**, od predstavitve novih **tehnologij in postopkov za zmanjšanje emisij** do pripravljalnega dela za mednarodna pogajanja ter od **izvrševanja okoljske in podnebne zakonodaje** do zmanjševanja negativnih učinkov. Program LIFE deluje tudi kot pomemben spodbujevalec razvoja ter **izmenjave dobrih praks in znanja**.

Naloge programa so **povečati in izboljšati zmogljivosti**, pospešiti **izvajanje zakonodaje EU**, pomagati zasebnim akterjem, zlasti podjetjem, pri **preskušanju tehnologij in rešitev majhnega obsega** ter pritegniti druga finančna sredstva. Sklad ima šest posebnih ciljev.

⁽¹⁸¹⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 2.

⁽¹⁸²⁾ Evropsko računsko sodišče, *Posebno poročilo št. 11/2015*, https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr15_11/sr_fisheries_sl.pdf.

⁽¹⁸³⁾ Uredba (EU) št. 1293/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2013 o vzpostavitvi programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) in razveljavitvi Uredbe (ES) št. 614/2007.

 Prispevati k okolju prijaznejšemu gospodarstvu, ki je gospodarnejše z viri, ter k razvoju in izvajanju okoljske politike in zakonodaje EU (prednostno področje okolje in učinkovita raba virov)	 Zmanjšati emisije toplogrednih plinov EU ter razvijati in izvajati podnebno politiko in zakonodajo EU (prednostno področje blažitev podnebnih sprememb)
 Ustaviti in obrniti trend izgube biotske raznovrstnosti, podpirati omrežje Natura 2000 in preprečiti propadanje ekosistemov (prednostno področje biotska raznovrstnost)	 Povečati odpornost EU proti podnebnim spremembam (prednostno področje prilagajanje podnebnim spremembam)
 Podpirati boljše okoljsko upravljanje in informacije na vseh ravneh (prednostno področje okoljsko upravljanje in informacije)	 Podpirati boljše podnebno upravljanje in informacije na vseh ravneh (prednostno področje podnebno upravljanje in informacije)

Izvajanje in najnovejši dosežki

Glede na to, da tradicionalni projekti LIFE v povprečju trajajo štiri do pet let, je bilo leta 2018 zaključenih le zelo malo projektov ⁽¹⁸⁴⁾, zato je v tej zgodnji fazi rezultate težko oceniti. Projekti, ki se trenutno izvajajo, prispevajo k **prehodu na nizkoogljično gospodarstvo, ki bo gospodarno z viri in odporno proti podnebnim spremembam**, ter k **varstvu okolja**, vključno z biotsko raznovrstnostjo in omrežjem Natura 2000, tako da prispevajo k:

- izboljšanju stanja ohranjenosti 186 prostoživečih vrst in 106 različnih habitatov na območju, velikem kot Poljska;
- zmanjšanju emisij CO₂ za približno 13 milijonov ton na leto, kar je toliko emisij CO₂, kot jih je leta 2015 nastalo v Litvi;
- zmanjšanju porabe energije za približno 1 000 000 megavatnih ur na leto, kolikor znaša povprečna letna poraba električne energije približno 280 000 gospodinjstev;
- zmanjšanju količine odpadkov, s katerimi se ne ravna ustrezno, za približno milijon ton na leto. Približno toliko je znašala skupna količina komunalnih odpadkov, nastalih v Sloveniji v letu 2016.

Kar zadeva **integrirane projekte**, jih je bilo v 21 državah članicah financiranih 37. Ti projekti organe držav članic podpirajo pri čim bolj celovitem izvajanju okoljske in podnebne zakonodaje. Omogočajo tudi uporabo drugih virov financiranja EU, vključno s kmetijskimi, strukturnimi in regionalnimi skladi ter skladi za raziskave, nacionalnimi finančnimi sredstvi in naložbami zasebnega sektorja. Integrirani projekti v okviru podprograma za okolje so projekti, pri katerih se okoljski načrti ali strategije izvajajo na velikih območjih (na regionalni, večregionalni, nacionalni ali nadnacionalni ravni). S sofinanciranjem iz programa LIFE v višini 367,8 milijona EUR bi morali integrirani projekti pritegniti skupno 9,2 milijarde EUR iz drugih virov EU ter javnih in zasebnih virov.

⁽¹⁸⁴⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 2.

Za preskušanje inovativnih pristopov sta bila uvedena naslednja dva pilotna finančna instrumenta.

Zasebno financiranje za energijsko učinkovitost prek finančnih posrednikov podpira naložbe za izvajanje akcijskih načrtov držav članic za energijsko učinkovitost. Prispeva k ustvarjanju novega finančnega produkta na trgu, ki je ciljno usmerjen v energijsko učinkovitost in s tem neposredno prispeva k razogljičenju našega gospodarstva. Do konca leta 2018 je bilo z bankami v devetih državah članicah podpisanih devet dogovorov, na podlagi katerih so bila končnim prejemnikom odobrena posojila v višini 60 milijonov EUR.

Finančni mehanizem za naravni kapital podpira financiranje posojil in lastniškega kapitala. Njegov namen je prikazati, da se lahko s projekti na področju naravnega kapitala ustvarijo prihodki ali prihranijo stroški. Do konca leta 2018 so bili z upravičenci iz Irske, Hrvaške in Grčije v okviru finančnega mehanizma za naravni kapital podpisani trije sporazumi o poslih v skupni višini 32,5 milijona EUR za podporo trajnostnemu gozdarstvu in kmetijstvu, ekoturizmu, razvoju rešitev za gospodarjenje z zemljišči, ki temeljijo na naravi, ter dejavnostim za ponovno prepuščanje območij divjini.

Projekti, ki se trenutno izvajajo, prispevajo k prehodu na **nizkoogljično gospodarstvo, ki bo gospodarno z viri in odporno proti podnebnim spremembam**, ter k **varstvu okolja, vključno z biotsko raznovrstnostjo** in omrežjem **Natura 2000**, tako da se z njimi med drugim prispeva k: (1) izboljšanju stanja ohranjenosti 186 prostoživečih vrst in 106 različnih habitatov na območju, velikem kot Poljska; (2) zmanjšanju emisij CO₂ za približno 13 milijonov ton letno, kar je toliko emisij ogljikovega dioksida, kot jih je leta 2015 nastalo v Litvi; (3) porabe energije za približno 1 000 000 megavatnih ur na leto, kolikor znaša povprečna letna poraba električne energije približno 280 000 gospodinjstev; (4) zmanjšanju količine odpadkov, s katerimi se ne ravna ustrezno, za približno milijon ton na leto. Približno toliko je znašala skupna količina komunalnih odpadkov, nastalih v Sloveniji v letu 2016.

V okviru programa LIFE je bila **leta 2018** uvedena prva pobuda EU za **obravnavanje zmanjšanja števila divjih žuželk opraševalk**. Pobuda določa strateške cilje in sklop ukrepov, ki bi jih morale sprejeti EU in države članice, da bi se spopadle z zmanjševanjem števila opraševalcev v EU in prispevale k svetovnim ohranitvenim prizadevanjem.

V okviru razpisov za zbiranje **predlogov** za tradicionalne projekte, objavljenih v obdobju 2014–2018, je prispelo približno 5 000 predlogov, na podlagi katerih so bila nepovratna sredstva odobrena za 588 predlogov: 455 jih je bilo financiranih v okviru podprograma za okolje, 133 pa v okviru podprograma za podnebne ukrepe. Med **upravičenci** so različni subjekti – od malih do velikih podjetij (skupaj 40 %, med katerimi je 35 % malih in srednjih podjetij) ter zasebnih nekomercialnih organizacij (25 %) in javnih organov (35 %).

Ocenjevanje in vrednotenje

Nedavna vmesna ocena programa LIFE ⁽¹⁸⁵⁾ je potrdila, da sedanji program dobro napreduje in prispeva k strategiji Evropa 2020. Poleg tega večina zainteresiranih strani meni, da je LIFE zelo pomemben instrument za obravnavanje okoljskih in podnebnih prednostnih nalog.

Vendar so bile v oceni opredeljene tudi **možnosti** za dodatno povečanje splošne učinkovitosti programa, izboljšanje skladnosti med programom LIFE in drugimi skladi EU ter okrepitev spodbujevalne vloge programa. Nadaljnje možnosti za izboljšave se nanašajo na strateško usmerjenost programa ter povečanje učinkovitosti in poenostavitev upravljanja programa LIFE.

Dejavnosti v okviru programa LIFE za obdobje 2014–2020 so namenjene reševanju nekaterih težav neposredno na terenu, glavni učinek programa pa je posreden zaradi njegove spodbujevalne vloge; podpira majhne ukrepe, namenjene začetku, razširitvi in pospežitvi praks trajnostne proizvodnje, distribucije in potrošnje ter varstvu naravnega kapitala z: olajšanjem razvoja in izmenjave dobrih praks in znanja; krepitevijo zmogljivosti in pospeševanjem izvajanja okoljske in podnebne zakonodaje in politik ter olajševanjem prehoda

⁽¹⁸⁵⁾ Evropska komisija (2017), *Report on the Mid-term Evaluation of the Programme for Environment and Climate Action (LIFE)* (Poročilo o vmesni oceni programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE)), SWD(2017) 355 final; Ecorys (2017), *Support for an external and independent LIFE mid-term evaluation report* (Podporna študija za poročilo o zunanji in neodvisni vmesni oceni programa LIFE).

na čisto energijo; pomočjo zainteresiranim stranem pri preskušanju tehnologij in rešitev majhnega obsega ter mobilizacijo finančnih sredstev iz drugih virov za spodbujanje trajnostnih finančnih naložb na splošno.

Ta pristop se bo še naprej uporabljal v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027.

Predlog za program LIFE po letu 2020⁽¹⁸⁶⁾ je osredotočen na razvoj in izvajanje inovativnih načinov za odzivanje na okoljske in podnebne izzive, s čimer spodbuja spremembe v oblikovanju, izvajanju in izvrševanju politik. Poleg tega bo zagotovil zadostno prožnost za odzivanje na nove in nujne prednostne naloge, ki se bodo pojavile med trajanjem programa. Za prosilce in upravičence bo izvajanje novega programa LIFE poenostavljeno, sprejeti pa bodo tudi ukrepi za bolj uravnoteženo ozemeljsko pokritost.

Ta pristop se bo še naprej uporabljal v večletnem finančnem okviru za obdobje 2021–2027.

⁽¹⁸⁶⁾ COM(2018) 385 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:89c7a49c-6d7a-11e8-9483-01aa75ed71a1.0005.01/DOC_1&format=PDF.

Varnost in državljanstvo (razdelek 3)

Občutek varnosti je ena od najosnovnejših in univerzalnih pravic. Za Junckerjevo Komisijo je varnost že od prvega dne glavna prednostna naloga. Vendar se v zadnjih letih varnostne grožnje povečujejo. Države članice EU so že sodelovale, da bi zagotovile učinkovit odziv na različne varnostne grožnje, tudi na nove oblike terorističnih napadov, radikalizacijo, nove oblike organiziranega kriminala in kibernetске grožnje. Sodelovati bodo morale tudi v prihodnje.

Varnostne grožnje ne poznajo meja in dobivajo vse bolj mednarodni značaj. Ti izzivi so tako zapleteni, da jih nobena država članica ne more oziroma ne bi smela biti primorana reševati sama. Proračun EU podpira države članice pri njihovih odgovornostih in prizadevanjih. S programi v razdelku 3 proračuna EU (3,5 milijarde EUR, kar je 2 % skupnega proračuna EU za leto 2018) se obravnavajo ključni politični izzivi, kot so varnost, azil, migracije in vključevanje državljanov držav zunaj EU („tretjih“ držav), zdravje in varstvo potrošnikov ter kultura in dialog z državljanji.

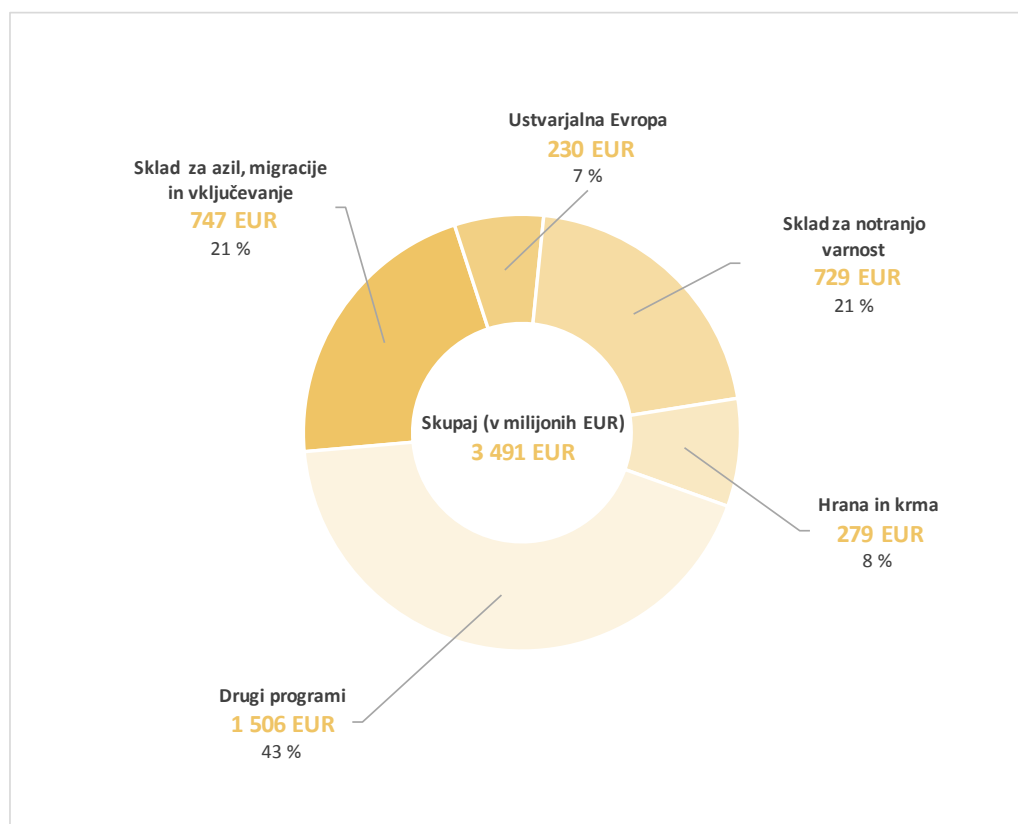

Diagram: Glavni programi, ki so se leta 2018 financirali v okviru razdelka 3 „Varnost in državljanstvo“. Vsi zneski so v milijonih EUR. Kategorija „Drugi programi“ med drugim zajema programe za potrošnike, instrument za zagotavljanje nujne pomoči v EU (IES), sisteme IT, pravosodje, pravice, enakost in državljanstvo, mehanizem Unije na področju civilne zaščite, program Evropa za državljane, zdravje, decentralizirane agencije, pilotne projekte in pripravljalne ukrepe ter ukrepe, financirane v okviru pooblastil Komisije in posebnih pristojnosti, podeljenih Komisiji.

Vir: Evropska komisija

Izzivi na področju migracij so nadnacionalni in jih države članice ne morejo ustrezno obravnavati same. **Leta 2018** je **celoviti pristop EU k migracijam** še naprej prinašal oprijemljive rezultate, pri čemer je bil poudarek na poglobljanju sodelovanja s partnerskimi državami, krepitvi varovanja meja EU ter boljšem upravljanju migracijskih tokov v duhu solidarnosti in odgovornosti.

Evropska agenda o migracijah je prispevala k bistvenemu zmanjšanju števila nedovoljenih prihodov, zlasti po osrednje- in vzhodnosredozemski poti, ter k zmanjšanju števila nedovoljenih vstopov v EU pod raven iz leta 2014; zagotovila je takojšnjo finančno in operativno pomoč najbolj obremenjenim državam članicam ter neposredno pomagala ljudem v stiski; povečala je število zakonitih poti in podprla vračanje tistih, ki nimajo pravice biti v EU, s pogajanjem o sporazumih/ureditvah za ponovni sprejem.

Prav tako pomembno je, da je **Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex)** leta 2018 napotila 11 000 mejnih policistov v okviru operacije za pomoč pri patroljiranju na zunanjih mejah Unije, zlasti v Bolgariji, Grčiji, Italiji in Španiji.

Države članice so junija 2018 ob priznavanju pomena te podpore pozvale k nadaljnji okrepitvi vloge agencije, vključno s sodelovanjem z državami zunaj EU, in sicer s povečanjem sredstev in dodelitvijo večjih pooblastil. Komisija je v odgovor na to septembra 2018 predstavila nove predloge, na podlagi katerih je bil marca 2019 dosežen dogovor, da se bo agencija nadalje okrepila ter da ji bodo zagotovljeni lastna oprema, stalna enota, v kateri bo od leta 2021 5 000 mejnih policistov, najpozneje do leta 2027 pa 10 000 mejnih policistov, in večja pooblastila za izvajanje vračanj. Poleg tega je predlagala novo uredbo o ustanovitvi Evropskega azilnega podpornega urada (EASO) in z njo razširila njegov mandat.

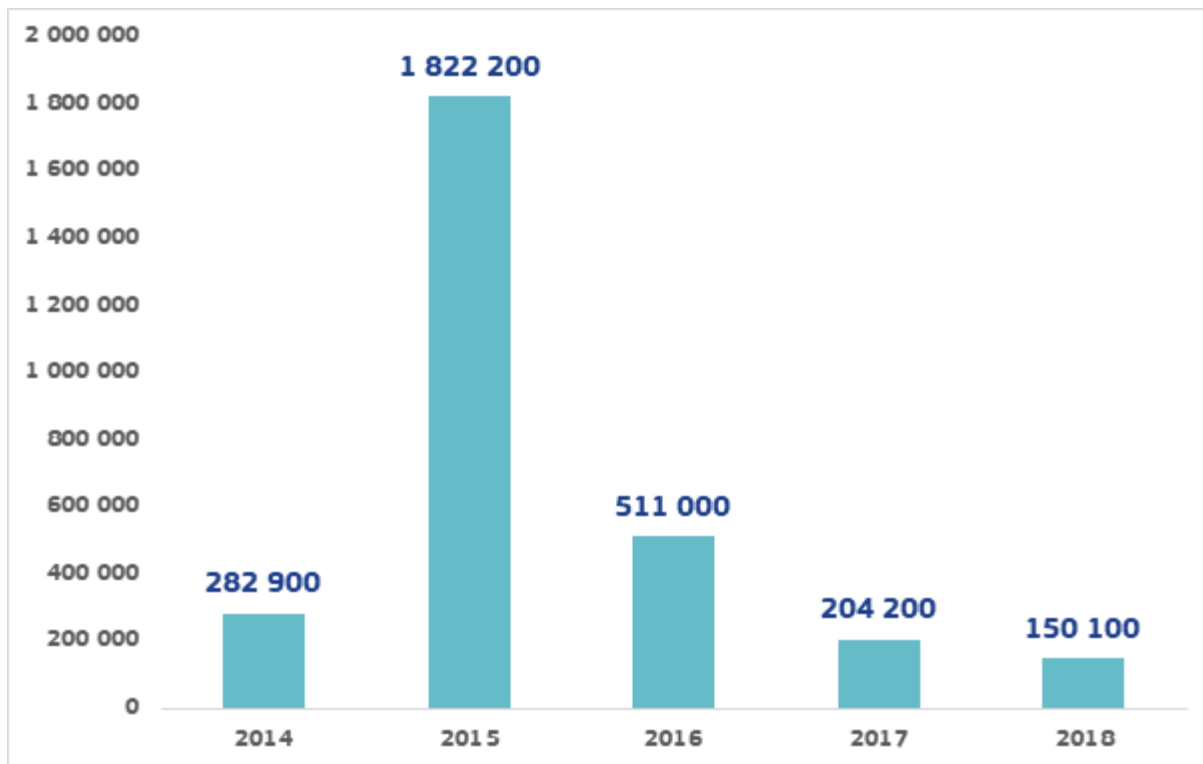

Diagram: Število nedovoljenih vstopov, odkritih na zunanjih mejah EU.

Vir: Evropska agencija za mejno in obalno stražo (Frontex).

Za odziv EU na migracijsko krizo je bilo potrebno **hitro in obsežno ukrepanje, podprto s proračunom EU**. Financiranje, ki je bilo v sedanjem večletnem finančnem okviru sprva dodeljeno varnosti in migracijam, je bilo zaradi obsega potreb podvojeno. **Proračun je imel ključno vlogo pri oblikovanju skupnega odziva, saj je zagotovil finančna sredstva** za upravljanje tokov prihajajočih prosilcev za azil in migrantov, razvoj zmogljivosti za iskanje in reševanje življenj, upravljanje učinkovitih vračanj in zagotavljanje operativne podpore najbolj obremenjenim državam članicam. Brez te podpore ne bi bilo mogoče učinkovito upravljati migracijske krize iz leta 2015, kakršne dotlej še ni bilo.

Voditelji držav ali vlad EU in Turčije so 18. marca 2016 sprejeli izjavo EU in Turčije, da bi ustavili tokove nedovoljenih migracij iz Turčije v EU, zagotovili boljše pogoje za sprejem beguncev v Turčiji ter odprli organizirane, varne in zakonite poti v Evropo za sirske begunce. Dve leti in pol pozneje je nedovoljenih prihodov na egejske otoke še vedno za 96 % ⁽¹⁸⁷⁾ manj kot v obdobju pred začetkom izvajanja izjave, število smrtnih žrtev na morju pa se je bistveno zmanjšalo. Države članice so na podlagi izjave ter ob podpori Sklada za azil, migracije in vključevanje do konca leta 2018 iz Turčije preselile 18 640 oseb. EU je z instrumentom za begunce v Turčiji to državo podprla pri njenih prizadevanjih za gostitev beguncev. Ta instrument je zajet v razdelku 4 „Evropa v svetu“ (glej analizo v nadaljevanju).

⁽¹⁸⁷⁾ Vir podatkov: grška policija.

Medtem ko morajo vse strani in vse države članice EU nadaljevati prizadevanja, v Turčijo pa je treba vrniti še več oseb za zmanjšanje pritiska na grške otoke ⁽¹⁸⁸⁾, je izjava EU in Turčije postala pomemben element celovitega pristopa EU za upravljanje migracij. Imela je takojšen učinek. Število prihodov se je predvsem zaradi sodelovanja s turškimi organi bistveno zmanjšalo, kar jasno kaže, da je poslovni model tihotapcev, ki izkoriščajo migrante in begunce, mogoče razbiti. Medtem ko je oktobra 2015 mejo s Turčijo v enem dnevu prečkalo tudi do 10 000 oseb, se je povprečno dnevno število prečkanj ⁽¹⁸⁹⁾ v letu 2018 zmanjšalo na približno 88.

Sklad za azil, migracije in vključevanje

Cilji programa

Solidarnost in pravična delitev odgovornosti med državami članicami sta temeljni prvini skupnih politik na področju azila, migracij in zunanjih meja. **Upravljanje migracijskih tokov in varnostne grožnje so izzivi, s katerimi se države članice ne morejo spoprijeti same.** Sklad za azil, migracije in vključevanje ⁽¹⁹⁰⁾ spodbuja učinkovito upravljanje migracijskih tokov ter razvoj skupnega pristopa EU k azilu in migracijam.

Sklad ima naslednje štiri posebne cilje.

 Azil: krepitev in razvoj skupnega evropskega azilnega sistema z zagotavljanjem učinkovite in enotne uporabe zakonodaje EU na tem področju.	 Vračanje: izboljšanje poštenih in učinkovitih strategij vračanja, ki prispevajo k boju proti nedovoljenim migracijam, s poudarkom na trajnostnosti in uspešnosti postopka vračanja.
 Zakonite migracije in vključevanje: podpora zakonitim migracijam v države članice EU v skladu s potrebami trga dela in spodbujanje uspešnega vključevanja državljanov tretjih držav.	 Solidarnost: zagotavljanje, da lahko države članice EU, ki jih migracijski in azilni tokovi najbolj prizadenejo, računajo na solidarnost drugih držav članic EU.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Finančna sredstva, mobilizirana za sklad za obdobje 2014–2020, so znašala skupno 7 milijard EUR, poleg tega je bila 1 milijarda EUR namenjena financiranju v nujnih primerih. V okviru solidarnosti in pravične delitve bremena z najbolj prizadetimi državami članicami je bil prvotni proračun bistveno povečan z dodatnimi sredstvi za podporo premestitvi in preselitvi ter vključevanju in vračanju (zagotovljena sredstva so bila

⁽¹⁸⁸⁾ Od 21. marca 2016 je bilo iz Grčije v Turčijo na podlagi izjave EU in Turčije vmjenih 1 806 migrantov, na podlagi dvostranskega protokola Grčije in Turčije pa 601.

⁽¹⁸⁹⁾ Vir podatkov: grška policija.

⁽¹⁹⁰⁾ Uredba (EU) št. 516/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o ustanovitvi Sklada za azil, migracije in vključevanje, o spremembi Odločbe Sveta 2008/381/ES in razveljavitvi odločb št. 573/2007/ES in št. 575/2007/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter Odločbe Sveta 2007/435/ES.

povezana z revizijo dublinske uredbe). Do konca leta 2018 je bilo v okviru Sklada za azil, migracije in vključevanje dodeljenih že več kot 5 milijard EUR ⁽¹⁹¹⁾.

Sklad za azil, migracije in vključevanje je leta 2018 še naprej uresničeval vse štiri posebne cilje. Leta 2018 je bilo na zunanjih mejah skupno odkritih približno 150 000 nedovoljenih vstopov, kar pomeni 25-odstotno zmanjšanje v primerjavi z letom 2017 in najmanjše število takih vstopov v zadnjih petih letih. Skupno je bilo v letu 2018 odkritih 92 % manj nedovoljenih vstopov kot leta 2015, ko jih je bilo v celotnem obdobju migracijske krize največ.

EU je zagotovila tudi **ustrezen sprejem** beguncev. Z nujno pomočjo so se izpolnjevale nujne in osnovne potrebe, pri čemer so se zagotavljali hrana, zavetišča in zdravstvena oskrba beguncev ter podpora za mladoletnike brez spremstva. Zmogljivosti azilnih služb so bile okrepljene, da bi bile lahko kos velikemu številu prošelj za azil.

Leta 2018 je finančna pomoč Grčiji prispevala k izboljšanju razmer na žariščnih točkah na egejskih otokih in v državi na splošno. Sklad za azil, migracije in vključevanje je za razbremenitev žariščnih točk podprl premestitev 29 540 oseb na celino. V okviru nujne pomoči so bile v sprejemnih centrih razdeljene odeje, bunde in paketi drugih zimskih potrebščin, zagotovljena pa je bila tudi prisotnost policistov za povečanje varnosti migrantov in osebja. Leta 2018 sta Komisija in Evropski azilni podporni urad še naprej podpirala delovanje grške azilne službe in pritožbenih odborov. Podpora je obsegala nakup delovne opreme (opreme IT, vključno s 158 delovnimi postajami), skupino tolmačev, usposabljanje za 300 članov osebja in napotitev 20 policistov za izvajanje akcijskega načrta iz izjave EU in Turčije ⁽¹⁹²⁾. Poleg tega je bila v okviru več projektov za nujno pomoč zagotovljena podpora za storitve in dejavnosti za mladoletnike:

	V celotnem letu je bilo na voljo 520 nastanitvenih mest.		1 845 otrok se je vozilo v državne šole.
	784 mladoletnikom so bile zagotovljene storitve nastanitve in zaščite.		

Vir: Poročilo o programu za leto 2018, str. 3.

Projekti za Italijo so bili osredotočeni na zagotavljanje učinkovitih in usklajenih storitev psihosocialne zaščite za mladoletnike brez spremstva na žariščnih točkah; zagotavljanje nastanitve in sprejema za kandidate za premestitev; podporo azilnim oddelkom uradov za priseljevanje in uradov mejne policije ter zagotavljanje pomoči pri prostovoljnih vrnitvah iz Italije in ponovnem vključevanju migrantov v njihovih matičnih državah.

Preselitev ⁽¹⁹³⁾ zagotavlja varne in zakonite poti osebam, ki potrebujejo mednarodno zaščito. Različni programi EU za preselitev so od leta 2015 do konca leta 2018 pomagali več kot 48 700 najranljivejšim osebam najti zatočišče v EU. Med njimi je skoraj 21 000 posameznikov, ki so jih države članice leta 2018 ⁽¹⁹⁴⁾ preselile v okviru skupne zaveze o preselitvi več kot 50 000 oseb, potrebnih zaščite, do konca oktobra 2019. Ta zaveza je doslej najboljše program EU za preselitev.

Program za preselitev ⁽¹⁹⁵⁾ se je zaključil leta 2018. Zaradi usklajenih prizadevanj držav članic in drugih zadevnih zainteresiranih strani je bilo do konca leta 2018 **premeščenih** 34 709 ljudi (12 710 iz Italije in 21 999 iz Grčije), kar pomeni več kot 95 % vseh upravičenih in registriranih kandidatov za premestitev v Italijo in Grčijo na podlagi sklepov Sveta iz leta 2015. Od tega je bilo leta 2018 premeščenih 1 556 ljudi.

⁽¹⁹¹⁾ Poročilo Evropske komisije o upravljanju proračuna in finančnem poslovanju za proračunsko leto 2018, 29. marec 2019.

⁽¹⁹²⁾ <https://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement>

⁽¹⁹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/resettlement_en

⁽¹⁹⁴⁾ V obdobju od 9. decembra 2017 do 31. decembra 2018.

⁽¹⁹⁵⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/content/relocation_en

Na področju **vklučevanja** je leta 2018 dva milijona državljanov tretjih držav prejelo pomoč prek ukrepov vključevanja v okviru nacionalnih, lokalnih in regionalnih strategij, s čimer je bilo v obdobju 2014–2018 skupno 5,38 milijona prejemnikov te pomoči. Ukrepi so obsegali izobraževanje in usposabljanje, vključno s poučevanjem jezika in pripravljalnimi ukrepi za lažji dostop do trga dela. Poleg tega sta bila zagotovljena svetovanje in pomoč na področju stanovanj, sredstev za preživljanje, upravnega in pravnega svetovanja ter zdravstvene in psihološke oskrbe.

V letu 2018 je 39 500 ⁽¹⁹⁶⁾ oseb (16 049 leta 2017) ob podpori Sklada za azil, migracije in vključevanje **prostovoljno zapustilo** EU. Med vsemi osebami v postopku vračanja jih je 23 843 pred vrnitvijo ali po njej prejelo pomoč za ponovno vključevanje, sofinancirano iz sklada. Približno 9 260 zaposlenih se je udeležilo usposabljanja za krepitev zmogljivosti na področjih, povezanih z vračanjem. Za zagotovitev skladnosti odstranitve s človekovimi pravicami in dostojanstvom oseb v postopku vračanja se je s finančno podporo iz sklada spremljalo 3 510 postopkov odstranitve. Navedene stopnje prostovoljnega vračanja so še vedno nižje od predvidenih ⁽¹⁹⁷⁾. Za povišanje splošne stopnje vračanja je nujno vzporedno obravnavati notranje in zunanje vidike migracijske politike z izboljšanjem pravnega okvira za vračanje in povečanjem števila sporazumov o ponovnem sprejemu oseb z državami zunaj EU („tretjimi“ državami). S hitrim sprejetjem predloga revizije direktive o vračanju ⁽¹⁹⁸⁾ se bodo postopki izboljšali in pospešili, možnosti za pobeg in nedovoljeno sekundarno gibanje se bodo zmanjšale, predlog pa bo prispeval tudi k temu, da bodo na podlagi odločb o vrnitvi izvedene dejanske vrnitve.

Ocenjevanje in vrednotenje

Pri oceni ⁽¹⁹⁹⁾ predhodnih skladov ⁽²⁰⁰⁾ in vmesni oceni ⁽²⁰¹⁾ sedanjega sklada je bilo ugotovljeno, da so instrumenti kljub različnim nacionalnim potrebam na splošno podpirali države članice pri boljšem izvajanju politik EU na področju azila in migracij. Skladi so imeli pomembno vlogo pri izboljšanju azilnih sistemov in krepitvi zmogljivosti za sprejem v državah članicah.

Vmesna ocena je pokazala, da je imel sklad, v celoti gledano, ključno vlogo pri spopadanju s težkimi razmerami, povezanimi z migracijskimi izzivi, in je v primerjavi s predhodniki dosegel bistveno poenostavitev. S Skladom za azil, migracije in vključevanje je bilo obravnavanih več ključnih medsektorskih vidikov, ki so bili pri oceni predhodnih instrumentov opredeljeni kot pomanjkljivosti: upravno breme je bilo z združitvijo treh skladov v enega zmanjšano; uveden je bil večletni pristop in oblikovan okvir za začetno spremljanje in oceno, prožnost mehanizma dodeljevanja sredstev je bila povečana z uvedbo dodelitve znatnih sredstev za nujno pomoč, poleg tega je bilo na podlagi načela solidarnosti izboljšano sodelovanje med državami članicami pri preselitvi in premeščanju upravičencev do mednarodne zaščite znotraj EU. Kljub tem pomembnim izboljšavam, uporabljenim ob vzpostavitvi Sklada za azil, migracije in vključevanje, je bilo pri vmesni oceni še vedno opredeljenih več pomanjkljivosti, kot je nadaljnja potreba po povečanju prožnosti sklada in sistema za razdeljevanje finančnih sredstev, zmanjšanju razdrobljenosti nacionalnih programov ter okrepitvi skladnosti in usklajevanja z drugimi skladi EU. Poleg tega je bilo pri vmesni oceni ugotovljeno, da je treba sistem spremljanja in vrednotenja dodatno izboljšati z vključitvijo bolj opredeljenih kazalnikov in poenostavljenih postopkov.

⁽¹⁹⁶⁾ Vir podatkov: *letna poročila o izvajanju za leto 2018*. Podatek za leto 2018 vključuje vse države članice razen Grčije. Grčija poročila še ni predložila. Podatek za leto 2017 vključuje vse države članice.

⁽¹⁹⁷⁾ Določen je bil cilj 340 698 prostovoljnih vrnitev do konca leta 2020.

⁽¹⁹⁸⁾ Direktiva 2008/115/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2008 o skupnih standardih in postopkih v državah članicah za vračanje nezakonito prebivajočih državljanov tretjih držav.

⁽¹⁹⁹⁾ Poročila o naknadnem vrednotenju za obdobje 2011–2013 o ukrepih, sofinanciranih s štirimi skladi na podlagi okvirnega programa „Solidarnost in upravljanje migracijskih tokov“, COM(2018) 456.

⁽²⁰⁰⁾ Evropski sklad za begunce, Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav, Evropski sklad za vračanje.

⁽²⁰¹⁾ SWD(2018) 339, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018SC0339>.

Ne moremo si več privoščiti, da se bomo vsakič, ko prispe nova ladja, sproti prerekali o priložnostnih rešitvah. Priložnostne rešitve niso dovolj. Potrebujemo solidarnost zdaj in v prihodnosti – solidarnost mora biti trajna. ⁽²⁰²⁾

Predsednik Jean-Claude Juncker

Računsko sodišče je napovedalo, da namerava proučiti tudi vprašanje migracij in način, kako jih EU upravlja ⁽²⁰³⁾. Z revizijo si bo zlasti prizadevalo ugotoviti, ali so bili s podporo EU za Grčijo in Italijo doseženi njeni cilji ter ali so bili azilni postopki in postopki premestitve in vračanja učinkoviti in hitri.

Komisija je ugotovitve različnih ocen v celoti upoštevala v predlogu za okrepljeni Sklad za azil in migracije za večletni finančni okvir po letu 2020 ⁽²⁰⁴⁾. S predlogom je zlasti znatno povečana prožnost sklada, saj spoznanja, pridobljena iz nedavnih izkušenj, kažejo, da izzivi na področju migracij niso predvidljivi in da lahko geopolitični razvoj dogodkov neposredno vpliva na migracijske tokove. V praksi bo mogoče z ohranitvijo postopka za ocenjevanje potreb v okviru vmesnega pregleda nekaj razpoložljivih sredstev prerazporediti za odpravo novega ali dodatnega pritiska na države članice ⁽²⁰⁵⁾.

Predlog vključuje tudi **pomembno povečanje financiranja za zunanje vidike migracij**. Povečale se bodo možnosti programov, da podpirajo ukrepe zunaj EU. Velik delež sredstev bo namenjen podpori na področju vračanja, ponovnega sprejema in ponovnega vključevanja ter operativnega sodelovanja s partnerskimi tretjimi državami.

Sklad za notranjo varnost

Cilji programa

Sklad za notranjo varnost ⁽²⁰⁶⁾ spodbuja izvajanje strategije notranje varnosti, sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj ter upravljanje zunanjih meja EU. Sestavljata ga dva instrumenta: instrument za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov ter Sklad za notranjo varnost – policija. Odprava nadzora na notranjih mejah EU („schengensko območje“) pomeni, da je treba nujno zagotoviti **učinkovito varovanje zunanjih meja**, spremljati pa ga morajo skupni ukrepi za učinkovit nadzor zunanjih meja EU. Nekatere države članice nosijo veliko breme zaradi svoje specifične zemljepisne lege in dolžine zunanje meje EU, ki jo morajo upravljati.

⁽²⁰²⁾ Govor predsednika Junckerja o stanju v Uniji, september 2018.

⁽²⁰³⁾ Audit preview: *EU Migration management: Hotspots and beyond* (Revizijski pregled: upravljanje migracij v EU: žariščne točke in drugi vidiki), https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/AP19_MIGRATION/AP_MIGRATION_EN.pdf.

⁽²⁰⁴⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o vzpostavitvi Sklada za azil in migracije, COM(2018) 471.

⁽²⁰⁵⁾ Na podlagi vmesnega pregleda, izvedenega za sedanjí sklad, so bile pri več državah opredeljene vrzeli v financiranju, zato je bilo leta 2019 danih na voljo dodatnih 175 milijonov EUR.

⁽²⁰⁶⁾ Uredba (EU) št. 513/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o vzpostavitvi instrumenta za finančno podporo na področju policijskega sodelovanja, preprečevanja kriminala in boja proti njemu ter obvladovanja kriz v okviru Sklada za notranjo varnost in o razveljavitvi Sklepa Sveta 2007/125/PNZ (UL L 150, 20.5.2014). Uredba (EU) št. 515/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. aprila 2014 o vzpostavitvi instrumenta za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov v okviru Sklada za notranjo varnost in o razveljavitvi Odločbe št. 574/2007/ES (UL L 150, 20.5.2014).

Sklad za notranjo varnost v okviru svojih sestavnih delov uresničuje naslednje posebne cilje.

Sklad za notranjo varnost – policija	
 Boj proti kriminalu: preprečevanje kriminala, boj proti hudim kaznivim dejanjem ter čezmejnemu in organiziranemu kriminalu, vključno s terorizmom.	 Obvladovanje tveganj in kriz: krepitev sposobnosti držav članic in same EU za učinkovito obvladovanje tveganj in kriz, povezanih z varnostjo.
Instrument za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov	
 Vizumi: učinkovita obdelava schengenskih vizumov s podpiranjem skupne vizumske politike.	 Meje: doseganje enotne in visoke ravni nadzora zunanjih meja EU s podpiranjem integriranega upravljanja meja.

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽²⁰⁷⁾

Sredstva, mobilizirana za Sklad za notranjo varnost **za obdobje 2014–2020, so znašala 3,9 milijarde EUR**, od tega je bilo 2,7 milijarde EUR namenjene instrumentu za meje in vizume, 1,2 milijarde EUR pa policijskemu sodelovanju. Od skupnega zneska je bilo 390,2 milijona EUR namenjenega financiranju v nujnih primerih.

Leta 2018 je **Sklad za notranjo varnost – policija** še naprej podpiral preprečevanje tveganj in kriz, povezanih z varnostjo (vključno s terorizmom), ter boj proti njim, da bi zagotovil visoko stopnjo varnosti v EU. Skupna finančna sredstva EU za ukrepe na tem področju, ki jih financirajo države članice, so leta 2018 dosegla 150 milijonov EUR, kar je 55 % več kot leta 2017.

Na podlagi sklada so bile **leta 2018 nadalje okrepljene izmenjava informacij in operacije**. Leta 2018 je bilo s podporo sklada ustanovljenih 413 skupnih preiskovalnih skupin in Evropska večdisciplinarna platforma proti grožnjam kriminala. Poleg tega je bilo 31. marca 2019 preprečevanju kriminala namenjenih 164 projektov, 69 projektov pa je prispevalo k izboljšanju izmenjav informacij o preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj, povezanih s sistemi Europol: to pomeni 13-odstotno povečanje v primerjavi s številom podobnih projektov, o katerih se je poročalo leta 2017. Države članice so okrepile dejavnosti usposabljanja, zato je bilo uslužbencev organov pregona z opravljenim usposabljanjem o čezmejnih temah leta 2018 več kot 27 526, kar pomeni 230-odstotno povečanje v primerjavi z letom 2017.

Sklad za notranjo varnost – policija je v podporo prizadevanjem v **boju proti financiranju terorizma** financiral dejavnosti za preprečevanje novih načinov delovanja teroristov ter v podporo razvoju skupnih ukrepov in partnerstev med javnimi organi in zasebnimi subjekti. Leta 2018 so bili izbrani trije novi projekti, ki so jim bila dodeljena finančna sredstva v višini 2,6 milijona EUR. Sklad za notranjo varnost – policija je s 6 milijoni EUR podprl tudi delovanje mreže za ozaveščanje o radikalizaciji, ki povezuje približno 5 000 strokovnih delavcev iz držav članic. Poleg tega je za podporo mestom pri prizadevanjih za boljše varovanje javnih prostorov financiral več projektov pod vodstvom mest, ki proučujejo inovativne načine za varovanje svojih prebivalcev in javnih prostorov.

V proračunskem letu 2018 je bilo v okviru **instrumenta za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov** porabljenih skupno 234 milijonov EUR finančnih sredstev EU, kar je 13 % več kot v letu 2017.

⁽²⁰⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za migracije in notranje zadeve o dejavnostih za leto 2018.

Leta 2018 so države članice v okviru **Evropskega sistema varovanja meja** (EUROSUR) ⁽²⁰⁸⁾ porabile skupno 234 milijonov EUR finančnih sredstev EU, ki so bila nacionalnim programom dodeljena iz instrumenta za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov. Število prehodov zunanjih meja EU prek avtomatiziranih izhodov za mejno kontrolo (financiranih iz navedenega instrumenta) se stalno povečuje in je leta 2018 doseglo skoraj 21 milijonov.

Nujna pomoč ⁽²⁰⁹⁾

Grčija je s sredstvi iz Sklada za notranjo varnost izvedla projekt za nujno pomoč (7,1 milijona EUR) za zaposlitev dodatnega osebja službe za sprejem in identifikacijo. Projekt se je nanašal na prisotnost osebja grške nacionalne policije na petih žariščnih točkah za **povečanje varnosti migrantov in osebja**.

V letu 2018 je Italija izvedla projekte (prispevek EU v višini 62,9 milijona EUR) v zvezi z **žariščnimi točkami in drugimi območji izkrcanja**. Ti projekti so obsegali javno naročilo za nakup opreme za mejne kontrole, storitve tolmačenja/medkulturnega posredovanja ter nadgradnjo in delovanje sredstev za nadzor meja. Poleg tega je bilo Italiji leta 2018 v okviru nujne pomoči dodeljenega dodatnega **4,41 milijona EUR**.

Obsežni informacijski sistemi: EU zadnja leta razvija obsežne centralizirane informacijske sisteme za zbiranje, obdelavo in izmenjavo informacij, pomembnih za upravljanje varnosti, migracij in zunanjih meja. Ti sistemi so bistveni za varnostno sodelovanje, pa tudi za upravljanje zunanjih meja in migracij v EU.

- **Schengenski informacijski sistem** je vseevropski obsežen informacijski sistem, ki shranjuje in zagotavlja informacije o nekaterih kategorijah iskanih ali pogrešanih oseb ali predmetov ter vsebuje razpise ukrepov v zvezi z njimi. Leta 2018 je bilo v sistemu opravljenih 6 milijard poizvedb, leta 2017 pa 5 milijard. S tem je zmanjšana možnost, da bi lahko ljudje, ki predstavljajo grožnjo za varnost, vključno z državljani EU, ki se vračajo, neopaženo prečkali mejo.
- **Sistem za avtomatizirano identifikacijo prstnih odtisov** pomaga identificirati storilce kaznivih dejanj in teroriste, ki vstopajo na schengensko območje in se gibljejo po njem z lažnimi identitetami.
- Leta 2018 sta bili sprejeti dve uredbi ⁽²¹⁰⁾ o **Evropskem sistemu za potovalne informacije in odobritve** (ETIAS), ki se financira v okviru Sklada za notranjo varnost. S sistemom se bodo zbirale informacije o vseh osebah, ki potujejo v Evropo brez vizuma. Zagotovil bo, da se bodo vsi morebitni pomisleki glede varnosti in nedovoljenih migracij odkrili pred vstopom v schengensko območje. To bo prispevalo k učinkovitejšemu upravljanju zunanjih meja EU, izboljšalo notranjo varnost EU in omogočilo boljše upravljanje nedovoljenih migracij.
- Konec leta 2018 se je začel razvoj **sistema vstopa/izstopa**, ki se financira iz Sklada za notranjo varnost. S sistemom bo upravljanje zunanjih meja EU posodobljeno, tako da bo ročno žigosanje potnih listov nadomeščeno z elektronskim evidentiranjem podatkov o identiteti državljanov tretjih držav (pa tudi o času, datumu in kraju njihovega vstopa in izstopa).

Ocenjevanje in vrednotenje

Vmesno vrednotenje ⁽²¹¹⁾ je potrdilo, da se je Sklad za notranjo varnost dobro odzival na spreminjajoče se potrebe, ki sta jih povzročili migracijska in varnostna kriza, ter omogočil preusmeritev sredstev v prizadete države članice.

⁽²⁰⁸⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en

⁽²⁰⁹⁾ Primeri v tem oknu so iz *letnega poročila* Generalnega direktorata za migracije in notranje zadeve o dejavnostih za *leta 2018*.

⁽²¹⁰⁾ Uredba (EU) 2018/1240 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. septembra 2018 o vzpostavitvi Evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS) ter spremembi uredb (EU) št. 1077/2011, (EU) št. 515/2014, (EU) 2016/399, (EU) 2016/1624 in (EU) 2017/2226 (UL L 236) ter Uredba (EU) 2018/1241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. septembra 2018 o spremembi Uredbe (EU) 2016/794 za namene vzpostavitve Evropskega sistema za potovalne informacije in odobritve (ETIAS).

⁽²¹¹⁾ COM(2018) 464, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0464&qid=1563880081668&from=SL>.

Ugotovitve vrednotenja dokazujejo pomen **instrumenta za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov** za zagotavljanje učinkovitega integriranega upravljanja meja prek širše izmenjave informacij in sodelovanja, tudi z Evropsko agencijo za mejno in obalno stražo. To je prispevalo k razvoju informacijskih sistemov za nadzor in upravljanje meja. V vrednotenju je bilo poudarjeno, da je **Sklad za notranjo varnost – policija** bistven za izboljšanje zmogljivosti držav članic za obravnavanje varnostnih groženj z nadnacionalno razsežnostjo, kot so terorizem, organizirani kriminal in korupcija. Sklad spodbuja sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj na evropski ravni prek izmenjave informacij in razširjanja dobre prakse, vzpostavitve nadnacionalnih mrež in projektov ter sodelovanja držav članic v skupnih preiskovalnih skupinah.

Glavna spoznanja iz vrednotenja se nanašajo na potrebo po povečanju trajnostnosti sklada, saj je kontinuiteta ukrepov zelo odvisna od financiranja EU. Sprejeti bi bilo treba dodatne ukrepe za zmanjšanje upravnega bremena, okvir za vrednotenje in spremljanje pa bi bilo mogoče izboljšati z boljšo opredeljitvijo kazalnikov, ki bi jih bilo treba uvesti že na začetku. Časovne razporede poročanja bi bilo treba uskladiti s časovnimi razporedi držav članic. Večina držav članic opozarja, da bi morala Komisija zagotoviti dodatne usmeritve za izvajanje sklada. Pri instrumentu za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov bi bilo mogoče pričakovati večjo dodano vrednost EU na področju konzularnega sodelovanja in sodelovanja z državami zunaj EU. Kar zadeva Sklad za notranjo varnost – policija, si je treba še naprej prizadevati za napredek pri izboljševanju zmogljivosti držav članic za zaščito kritične infrastrukture, razvoju shem usposabljanja in programov izmenjav ter ukrepanju v sodelovanju z državami zunaj EU in mednarodnimi organizacijami. Države članice so pozvane, naj izboljšajo prožnost zasnove nacionalnih programov in dodelitve finančnih sredstev ⁽²¹²⁾.

Komisija je ugotovitve vrednotenja v celoti upoštevala v predlogu za **okrepljeni Sklad za notranjo varnost** ⁽²¹³⁾. Predlog vključuje zlasti nov sklop ciljev, ki bodo prožnejše in učinkoviteje podpirali države članice pri uresničevanju nalog na naslednjih prednostnih varnostnih področjih: boj proti terorizmu in radikalizaciji; huda kazniva dejanja in organizirani kriminal; kibernetika kriminaliteta ter zaščita žrtev kaznivih dejanj. S predlogom je povečana prožnost sklada, tako da je velik del finančnih sredstev rezerviran za nepredvidene varnostne izzive, kar omogoča hiter odziv na izredne razmere in usmerjanje sredstev v države članice, ki jih najbolj potrebujejo. Ker je varnost globalno vprašanje, odvisno od našega ukrepanja zunaj meja EU, in medsektorsko vprašanje, ki zahteva usklajen odziv EU, bo izboljšani sklad še naprej podpiral ukrepe v državah zunaj EU ter hkrati zagotavljal popolno dopolnjevanje s prednostnimi nalogami EU na področju notranje varnosti in splošnimi cilji v navedenih državah. Poleg tega bo učinkoviteje sodeloval z drugimi skladi EU, vključno s skladi kohezijske politike in programom Obzorje Evropa, pa tudi Skladom za integrirano upravljanje meja ter Skladom za azil in migracije, da bi se maksimiral odziv EU na varnostne izzive na vseh področjih.

Da bi se zagotovilo boljše in bolj povezano upravljanje zunanjih meja EU, **bo sedanji sklad za meje in vizume prestavljen iz Sklada za notranjo varnost v novi Sklad za integrirano upravljanje meja** ⁽²¹⁴⁾. Sklad za integrirano upravljanje meja bo prispeval k nadaljnjemu razvoju skupne vizumske politike in zagotavljal izvajanje evropskega integriranega upravljanja meja na zunanjih mejah EU, da bi se upravljalo učinkovito prehajanje zunanjih meja EU. Prožnost bo ključna za razdelitev finančnih sredstev. Omogočila bo določitev ustreznega načina izvajanja in področij, ki bi jim bilo treba dodeliti finančna sredstva, hkrati pa ohranitev kritične mase vnaprejšnjega financiranja za strukturne in velike večletne naložbe v skladu s potrebami držav članic. Pri dodeljevanju se bo v celoti upoštevalo tudi, da morajo države članice naložbe usmeriti v ključne prednostne naloge EU v skladu z zakonodajo EU („pravni red Unije“).

⁽²¹²⁾ V okviru dialogov z državami članicami za vmesni pregled Komisija ponovno oceni svoje prednostne naloge pri financiranju in ustrezne dodelitve sredstev. V okviru instrumenta za finančno podporo na področju zunanjih meja in vizumov je bil revidiranim nacionalnim programom zagotovljen dodatni znesek v višini 158,6 milijona EUR (poročilo o programu za leto 2018).

⁽²¹³⁾ COM(2018) 472, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1540391576418&uri=CELEX%3A52018PC0472>.

⁽²¹⁴⁾ COM(2018) 473, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1540390917212&uri=CELEX%3A52018PC0473>.

Program na področju zdravja

Namen programa na področju zdravja je dopolniti in podpreti politike držav članic pri izboljševanju zdravja javnosti in zmanjševanju neenakosti na področju zdravja, spodbujanju inovacij na področju zdravja in povečevanju trajnostnosti zdravstvenih sistemov ter jim zagotoviti dodano vrednost.

Leta 2018 je bilo dodeljenega skupno 60,7 milijona EUR, da bi lahko EU še naprej podpirala zdravstvene dejavnosti držav članic. Razpoložljivi proračun za obdobje 2014–2020 znaša 449,4 milijona EUR ⁽²¹⁵⁾. Leta 2018 je ta znesek obsegal: 6,9 milijona EUR za resne čezmejne nevarnosti za zdravje; 7,4 milijona EUR za učinkovite, dostopne in odporne sisteme zdravstvenega varstva ⁽²¹⁶⁾ ter 22 milijonov EUR za izboljšanje dostopa do strokovnega medicinskega znanja in informacij za posebna zdravstvena stanja.

Leta 2018 so bili z državami članicami podpisani sporazumi za šest skupnih ukrepov, in sicer na področju (a) neenakosti na področju zdravja, (b) inovativnega partnerstva za boj proti raku, (c) cepljenja, (d) pripravljenosti in ukrepanja na vstopnih točkah (letališčih, pristaniščih in kopenskih križiščih), (e) ukrepov v podporo mreži e-zdravje in (f) zdravstvenih informacij za trajnosten zdravstveni informacijski sistem EU, ki bo podpiral znanje držav, raziskave na področju zdravja in oblikovanje politik ⁽²¹⁷⁾.

V **skupni ukrep o cepljenju (2018–2021)** so vključeni 20 držav, Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni, Svetovna zdravstvena organizacija, industrija in zainteresirane strani. Usklajuje ga francoski nacionalni inštitut za zdravje in medicinske raziskave. Cilj skupnega ukrepa je s souporabo orodij za močnejše odzive držav na izzive cepljenja spodbuditi dolgoročno evropsko sodelovanje na področju bolezni, ki jih je mogoče preprečiti s cepljenjem ⁽²¹⁸⁾.

Vir: Evropska komisija.

Pri izvajanju programa na področju zdravja v letu 2019 se upoštevajo priporočila, ki izhajajo iz naknadne ocene drugega programa na področju zdravja za obdobje 2008–2013, ter priporočila na podlagi vmesne ocene tretjega programa na področju zdravja, in sicer izboljšanje spremljanja programa in zagotovitev bolj proaktivnega razširjanja rezultatov ter spodbujanje boljšega sodelovanja med službami Komisije.

Komisija je za proračunsko obdobje 2021–2027 predlagala vključitev programa na področju zdravja v poenostavljen celovit program Evropski socialni sklad plus ⁽²¹⁹⁾. Z njim se bodo obravnavali odpornost in učinkovitost sistemov zdravstvenega varstva in politik javnega zdravja, neenakosti pri dostopu do javnega zdravja, kakovost zdravstvenega varstva v državah članicah ter zaščita pred resnimi čezmejnimi nevarnostmi za zdravje.

⁽²¹⁵⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽²¹⁶⁾ Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane, letno poročilo o dejavnostih za leto 2018.

⁽²¹⁷⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽²¹⁸⁾ Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane, letno poročilo o dejavnostih za leto 2018.

⁽²¹⁹⁾ COM(2018) 382 final.

Hrana in krma

Cilji programa

Cilj programa za hrano in krmo je prispevati k visoki ravni **zdravja ljudi, živali in rastlin** v prehranski verigi in na področjih, povezanih z njo, s **preprečevanjem in izkoreninjanjem bolezni in škodljivih organizmov** ter zagotavljanjem visoke ravni varstva potrošnikov in okolja, pri tem pa **krepiti konkurenčnost živilske industrije in industrije krme v EU** in spodbujati ustvarjanje delovnih mest.

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽²²⁰⁾

Leta 2018 je bilo dodeljenega skupno **282,2 milijona EUR** ⁽²²¹⁾, da bi lahko EU nadaljevala delo na področju varnosti hrane in krme. Razpoložljivi proračun za obdobje 2014–2020 znaša 1 892 milijonov EUR ⁽²²²⁾. S tem so se krila nepovratna sredstva za države članice za izkoreninjenje živalskih bolezni (137,6 milijona EUR), veterinarske sklade za nujne primere (48,4 milijona EUR), zagotovitev zdravja rastlin (15,6 milijona EUR ⁽²²³⁾) in druge podpirne ukrepe (74,6 milijona EUR) ⁽²²⁴⁾.

V okviru programa se je sofinanciralo 139 nacionalnih veterinarskih programov za obvladovanje in izkoreninjenje živalskih bolezni, vključno s tistimi, ki se lahko prenesejo na ljudi. Od leta 2014 se na primer iz držav vzhodne Evrope, ki niso članice EU, na države na vzhodni meji EU širi **afriška prašičja kuga** (pogubna bolezen za prašiče in divje prašiče). Virusno bolezen razširjajo divji prašiči ali okuženi prašiči ali pa se razširja z okuženimi materiali, kot so vozila in škornji. Leta 2018 je imelo devet držav članic vzpostavljene nacionalne programe za obvladovanje in izkoreninjenje afriške prašičje kuge, ki jih je odobrila EU. Za navedene programe je bilo porabljenega skupno 13,7 milijona EUR. Za sofinanciranje izrednih ukrepov je bilo porabljenega 36,1 milijona EUR. Poleg tega sta bili finančno podprti dve sosednji državi, ki nista članici EU (Moldavija in Ukrajina). Število držav članic, ki so odkrile okužbe, se je leta 2018 s šest povečalo na deset.

V okviru programa je bilo sofinanciranih 24 nacionalnih programov preiskav o zdravju rastlin. Ti zagotavljajo zgodnje odkrivanje in izkoreninjenje izbruhov škodljivih organizmov v rastlinah. V okviru programa se na primer financirajo ukrepi zoper rastlinsko bakterijo *Xylella fastidiosa*, ki okuži oljke in koščičasto sadje ⁽²²⁵⁾. EU od leta 2017 finančno prispeva k nadomestilu lastnikom za vrednost uničenih rastlin.

Program podpira izvrševanje zakonodaje EU o hrani in krmi z dvema ukrepoma: inšpektorji za hrano se usposablja v okviru programa „Boljše usposabljanje za varnejšo hrano“ (160 tečajev v učilnici z več kot 500 udeleženci in približno 6 500 udeležencev e-tečajev), nacionalne laboratorije za izvrševanje pa podpira 46 evropskih referenčnih laboratorijev (16,9 milijona EUR). Ti referenčni laboratoriji zagotavljajo tehnično podporo in usklajeno pomoč državam članicam EU pri izvajanju uradnih revizij na področju živil in krme (kontrole). Oba ukrepa pomagata pri zagotavljanju enotnega izvrševanja in nazadnje enakih konkurenčnih pogojev na enotnem trgu.

Ocenjevanje in vrednotenje

Vmesna ocena programa je bila uporabljena za razvoj sklopa za hrano in krmo v predlogu programa za enotni trg ⁽²²⁶⁾. Z ukrepi prehranske verige, podprtimi na podlagi predlaganega programa, kot so veterinarski in fitosanitarni ukrepi za spodbujanje visoke ravni zdravja in dobrobiti živali ter zdravja rastlin in preprečevanje kriz na področju zdravja živali in rastlin, se v veliki meri nadaljuje obstoječi program.

⁽²²⁰⁾ Poročilo o programu za leto 2018. Znesek v višini 282,2 milijona EUR vključuje 4,5 milijona EUR za Evropsko agencijo za kemikalije.

⁽²²¹⁾ Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane, letno poročilo o dejavnostih za leto 2018.

⁽²²²⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽²²³⁾ Vključuje raziskave in nujne ukrepe.

⁽²²⁴⁾ Generalni direktorat za zdravje in varnost hrane, letno poročilo o dejavnostih za leto 2018. Znesek v višini 74,6 milijona EUR vključuje dve leti financiranja referenčnih laboratorijev EU.

⁽²²⁵⁾ https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/emergency_measures/xylella-fastidiosa_en

⁽²²⁶⁾ COM(2018) 441 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52018PC0441>).

Pomanjkljivost programa za hrano in krmo, ki je bila opredeljena v vmesni oceni ⁽²²⁷⁾ in vključena v priporočilo Računskega sodišča, je bila pomanjkanje kazalnikov, ki omogočajo ocene stroškovne učinkovitosti.

Komisija si je leta 2018 prizadevala za razvoj in izvajanje celovitega sklopa kazalnikov stroškovne učinkovitosti za glavna področja porabe, zajeta v programu za živila in krmo. Ti kazalniki bodo uporabljeni pri naknadnem vrednotenju programa. Prav tako bodo podlaga za okvir spremljanja sklopa za hrano in krmo v programu za enotni trg v okviru prihodnjega večletnega finančnega okvira.

Program za potrošnike

Program za potrošnike ⁽²²⁸⁾ podpira potrošniško politiko EU, tako da pomaga javnosti, da v celoti uživa svoje pravice potrošnikov in dejavno sodeluje na enotnem trgu. Tako podpira rast, inovacije in uresničevanje ciljev strategije Evropa 2020.

Preiskava spletišč telekomunikacij in drugih digitalnih storitev

V okviru mreže za sodelovanje na področju varstva potrošnikov so organi 21 držav članic EU ter Norveške in Islandije preverili 207 spletišč operaterjev, ki ponujajo storitve, kot je dostop do fiksne in mobilne telefonije, interneta ter avdio in video prenosa.

Preverjanje je razkrilo nepravilnosti, dve tretjini spletišč pa sta bili označeni za nadaljnjo preiskavo. Največja težava je bila pomanjkanje jasnih informacij o obravnavanju pritožb. Organi so zadevna spletišča pozvali, naj svoje prakse uskladijo s potrošniško zakonodajo EU. Podrobni rezultati preiskave so na voljo na spletu

(https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results_of_2017_-_telecommunication_sweep_0.pdf).

Predhodni rezultat vmesnega vrednotenja ⁽²²⁹⁾ je sklep, da ima program za potrošnike ključno vlogo pri podpiranju potrošniške politike EU in zagotavljanju konkretnih koristi za evropske potrošnike in druge zainteresirane strani. Na splošno je bil v okviru dejavnosti, financiranih na podlagi programa za potrošnike za obdobje 2014–2020, dosežen napredek pri izpolnjevanju posebnih ciljev programa na področju varnosti, obveščanja in izobraževanja potrošnikov, pravic in pravnega varstva ter izvrševanja, program pa prinaša dodano vrednost EU. Vendar so bile v okviru vrednotenja opredeljene tudi možnosti za izboljšanje programa, zlasti v zvezi s poenostavitvijo in upravnim bremenom (ki so ga zainteresirane strani ocenile kot veliko). Prav tako bi se lahko izboljšala uporaba podatkovne in informacijske podlage pri sprejemanju odločitev v okviru programa. Pri vrednotenju je bilo ugotovljeno, da bi bilo treba v prihodnosti okrepiti zmožnost programa, da se odzove na nove izzive, povezane z razvojem trga, digitalizacijo in novimi zahtevami politike.

Rezultati ocene so se upoštevali v novem predlogu novega **programa za enotni trg** v prihodnjem večletnem finančnem okviru, ki vključuje sklop za potrošnike, da bi se zlasti okrepil položaj potrošnikov in da bi se ti zavarovali. Novi program bo zagotavljal uveljavljanje pravic potrošnikov ter visoko raven varstva potrošnikov in varnosti proizvodov, prav tako pa bo potrošnikom pomagal v primeru težav, denimo pri spletnem nakupovanju. Omogočil jim bo tudi lažji dostop do pravnega varstva, kot je predlagano v novem dogovoru za potrošnike ⁽²³⁰⁾. S podpiranjem dejavnosti na področju potrošniške politike v okviru prihodnjega programa za enotni trg se bodo tudi razvile vzajemne koristi s Skladom za pravosodje, pravice in vrednote, da bi se zagotovilo spoštovanje potrošniške zakonodaje.

⁽²²⁷⁾ <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2017/SL/COM-2017-546-F1-SL-MAIN-PART-1.PDF>

⁽²²⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32014R0254>

⁽²²⁹⁾ Vmesna ocena je končana, vendar poročilo še ni sprejeto in objavljeno.

⁽²³⁰⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3041_sl.htm

Ustvarjalna Evropa

Cilji programa

Ustvarjalna Evropa je okvirni program Evropske komisije za podporo evropskega kulturnega in ustvarjalnega sektorja. Razdeljen je na dva podprograma, in sicer Kultura in MEDIA, ter medsektorski sklop. Njegova cilja sta spodbujanje kulturne in jezikovne raznolikosti ter povečanje konkurenčnosti teh sektorjev z izgradnjo zmogljivosti za delovanje na nadnacionalni ravni s podporo neodvisnim produkcijskim in distribucijskim podjetjem na avdiovizualnem področju ter najrazličnejšim podjetjem na področju kulture.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Podprogram MEDIA podpira okrepljen regulativni okvir, ki omogoča čezmejno kroženje del. Nova pravila bodo prispevala k širši distribuciji avdiovizualnih del po vsej EU: z revidirano direktivo o avdiovizualnih medijskih storitvah se krepijo obveznosti ponudnikov storitev na zahtevo glede spodbujanja evropskih del; z uredbo o čezmejni prenosljivosti storitev spletnih vsebin je Evropejcem omogočeno, da med potovanjem v EU uporabljajo storitve spletnih vsebin; direktiva o spletnem prenosu in retransmisiji radijskih in televizijskih programov; namen nove direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu pa je zagotoviti boljši čezmejni in spletni dostop do avtorsko zaščitenih vsebin, zlasti z olajšanjem licenciranja avdiovizualnih in del, ki niso več v prodaji. Podprogram MEDIA ta razvijajoči se regulativni okvir spremlja s spodbujanjem sodelovanja v vrednostni verigi, da bi se podprli projekti z velikim potencialom kroženja.

Velik prispevek h kulturnemu sodelovanju na ravni EU in ključni dosežek v letu 2018 je bilo sprejetje **Nove evropske agende za kulturo** ⁽²³¹⁾. Njen cilj je, da bi se na socialne in gospodarske izzive, s katerimi se sooča EU, odzivali z uporabo kulture za vzpostavitev bolj vključujoče in pravične Unije, ki podpira inovacije, ustvarjalnost ter trajnostna delovna mesta in rast. V novi agendi je določenih več kot **25 ukrepov v petih razsežnostih** (socialna, gospodarska in zunanja razsežnost, kulturna dediščina, strategija #Digital4Culture) ter predlagana večja vključenost držav članic v sodelovanje na področju politike in izvajanje rezultatov politike prek skupnih projektov, vključno z mednarodnimi kulturnimi organizacijami in nacionalnimi kulturnimi ustanovami v tretjih državah.

Leta 2018 je bilo v okviru programa Ustvarjalna Evropa predloženih skupno 5 290 vlog (748 v okviru podprograma Kultura in 4 542 v okviru podprograma MEDIA), od tega jih je bilo za financiranje izbranih 2 429 (234 za podprogram Kultura in 2 195 za podprogram MEDIA).

Leta 2018 so se v okviru podprograma MEDIA prek kanalov delile tudi zgodbe, ki so dosegle 122 milijonov ljudi, in sicer prek kinematografov (55 milijonov), TV (57 milijonov), festivalov in dogodkov (8,5 milijona) ter videa na zahtevo (VOD) (1,82 milijona).

Podprogram MEDIA bistveno prispeva k temu, da so evropski filmi dostopni tudi na drugih trgih, ne samo na domačem. Skupno se je s podporo podprograma MEDIA leta 2018 v kinematografih zunaj domače države predvajalo 563 filmov. Devetnajst posameznih filmov je prek konzorcija distributerjev prejelo ciljno usmerjeno podporo za distribucijo na v povprečju 25 ozemljih, da bi se spodbujal čezmejni dostop.

V okviru podprograma Kultura je bilo leta 2018 podprtih 132 projektov evropskega sodelovanja, od tega jih je bilo 29 povezanih s posebnim razpisom na področju kulturne dediščine kot prispevkom k evropskemu letu kulturne dediščine. Ti projekti poudarjajo kulturno raznolikost Evrope in prinašajo gospodarske koristi za mikro, mala in srednja podjetja, dejavna v kulturnih sektorjih, kot so glasba, založništvo in oblikovanje.

Sprememba delovnega programa, sprejeta aprila 2018, je omogočila financiranje več manjših projektov sodelovanja, razširitev sodelovanja na natečaju za nagradi Evropske unije za kulturno dediščino in literaturo, razširitev ukrepa za krepitev zmogljivosti za prihodnje evropske prestolnice kulture, podelitev treh sklopov nepovratnih sredstev Mednarodnemu svetu za spomenike in spomeniška območja Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (UNESCO) ter Svetu Evrope za uresničevanje posebnih ciljev

⁽²³¹⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=SL>

evropskega leta kulturne dediščine in uvedbo novega eksperimentalnega programa mobilnosti za umetnike in ustvarjalne posameznike.

V okviru medsektorskega sklopa je **jamstveni instrument za kulturne in ustvarjalne sektorje** inovativen tržni instrument, ki obravnava vrzel v financiranju za mala in srednja podjetja v teh sektorjih. *Do konca tretjega četrtega leta 2018* je bilo v okviru instrumenta podpisanih enajst jamstvenih sporazumov z desetimi finančnimi posredniki iz Belgije, Češke, Španije, Francije, Italije, Poljske, Portugalske in Romunije. Skupno je bilo v okviru sheme dodeljenih več kot 630 posojil končnim upravičencem, od katerih jih je bilo 60 % iz avdiovizualnega sektorja in 40 % iz drugih kulturnih sektorjev.

Poleg tega so dodatne odobritve proračunu za leto 2018 omogočile financiranje medsektorskega projekta v okviru evropskega leta kulturne dediščine za spodbujanje kinematografske dediščine z digitalizacijo klasičnih filmov in organizacijo projekcij na prizoriščih, na katerih se kaže bogata evropska arhitektura.

Projekt politike „**Kulturni in ustvarjalni prostori ter mesta**“ *se je začel novembra 2018*, trajal pa bo do marca 2021. Namen projekta je podpreti kulturne in ustvarjalne prostore ter druge akterje, zlasti tiste na lokalni ravni. Proučil se bo tudi širši okvir ustvarjalnih vozlišč, kulturnih središč in lokalnih okoliščin, da bi se javni prostori bolje izkoristili za družbeno oživitvev prek kulture, da bi se bolje povezali razvoj mest, socialna vključenost, ustvarjanje delovnih mest, razvoj znanj in spretnosti ter inovacijske politike, pri tem pa ustvaril prostor za eksperimentiranje s politiko in podporo novim pristopom ter preizkušanje idej o kulturi in ustvarjalnem gospodarstvu v okviru sodelovalnega gospodarstva. Mesta in regionalni organi bodo dejavno vključeni v projekt in organizacijo vrste urbanih laboratorijev.

Komisija je prek sodelovanja **tretjih držav** v programu Ustvarjalna Evropa okrepila kulturno sodelovanje EU, zlasti z Zahodnim Balkanom ter južnim in vzhodnim sosedstvom, s čimer je prispevala k spodbujanju kulturne raznolikosti ter podpori kulturnega in ustvarjalnega sektorja. Podpisana sta bila dva sporazuma o sodelovanju Armenije in Kosova ⁽²³²⁾ v programu Ustvarjalna Evropa, s čimer se je število tretjih držav, ki so se pridružile programu, povečalo na 13. Udeležba vseh držav Zahodnega Balkana (Albanije, Severne Makedonije, Kosova, Črne gore, Srbije ter Bosne in Hercegovine) v programu Ustvarjalna Evropa omogoča krepitev strategije EU - Zahodni Balkan.

Ocenjevanje in vrednotenje

Glede na vmesno oceno ⁽²³³⁾ je program Ustvarjalna Evropa na splošno dosegel dobre rezultate, pri čemer sta bila povpraševanje in udeležba zainteresiranih strani velika. Program Ustvarjalna Evropa ostaja zelo pomemben in obravnava trenutne izzive v sektorju, kot sta razdrobljenost trgov in njihova vse večja digitalizacija. S podpiranjem kroženja raznolikih vsebin je program prispeval tudi k širjenju in zaščiti evropskih vrednot. Program Ustvarjalna Evropa je bil pomemben tudi za spreminjajoče se prednostne naloge sektorjev, strategije, ki jih izvajajo države članice, in prednostne naloge politike EU. Kljub dosežkom pa je treba v okviru programa storiti še več za podporo kulturnim in ustvarjalnim sektorjem pri popolnem izkoriščanju priložnosti, ki jih ponuja digitalizacija, pri čemer je treba upoštevati nova občinstva in vzorce potrošnje ter način izdelave in produkcije kulturnih in ustvarjalnih del, dostopa do njih in njihove monetizacije v digitalnem gospodarstvu.

Komisija je predlagala, naj se v naslednjem večletnem finančnem okviru povečajo sredstva za program Ustvarjalna Evropa ⁽²³⁴⁾. Novi program gradi na dosežkih sedanjega programa ter hkrati krepi odziv, da bi se obravnavalo preoblikovanje kulturnih in ustvarjalnih sektorjev. Namen novega programa Ustvarjalna Evropa je osredotočiti se na moč mrež in sodelovanja za prispevanje h krepitvi teh sektorjev. Upravičencem bo ponudil priložnosti za razvoj tehnološko in umetniško inovativnih evropskih čezmejnih pobud za izmenjavo, soustvarjanje, koprodukcijo, distribucijo in spodbujanje evropskih del ter za dostop širokega in raznolikega občinstva do njih. Pričakuje se, da bo okrepil inovacije, tudi prek medsektorskega sodelovanja, da bi se čim bolj izkoristila digitalna tehnologija za ustvarjanje in razvoj občinstva. Novi program bo podpiral tudi sektor novičarskih medijev, da bi se spodbujali raznoliki in pluralistični mediji, okrepilo kakovostno novinarstvo in

⁽²³²⁾ To poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSZN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.

⁽²³³⁾ SWD(2018) 159 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=SWD:2018:159:FIN> (str. 39).

⁽²³⁴⁾ COM(2018) 366 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:509e1bcb-63f0-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0017.02/DOC_1&format=PDF.

spodbujala medijska pismenost. Izvajanje programa bo tudi racionalizirano, da bi se povečala stroškovna učinkovitost in zmanjšalo upravno breme.

Program za pravice, enakost in državljanstvo

Cilj **Programa za pravice, enakost in državljanstvo** ⁽²³⁵⁾ je prispevati k nadaljnjemu razvoju EU, pri katerem se spodbujajo in dejansko uresničujejo enakost in pravice oseb, kakor so zapisane v Pogodbah EU, Listini o človekovih pravicah in mednarodnih konvencijah o človekovih pravicah. Program se izvaja z neposrednim upravljanjem. V okviru programa, katerega proračun je leta 2018 znašal **62 milijonov EUR**, so se financirali ukrepi javnih organov, univerz, nevladnih organizacij in drugih organizacij, ki podpirajo politike Komisije na področju temeljnih pravic.

Leta 2018 so se v okviru programa financirali ukrepi **za boj proti diskriminaciji in spodbujanje enakosti**, kot sta platforma EU za listine o raznovrstnosti in njen forum iz leta 2018 z naslovom „Diversity in Diverse Europe“ (Raznolikost v raznoliki Evropi) ⁽²³⁶⁾. Za **spodbujanje enakosti žensk in moških** se je na evropski dan enakega plačila financirala kampanja za „odpravo plačne vrzeli med spoloma“. S programom se je s financiranjem evropske konference „Gender Equality & YOU“ (Enakost spolov in TI) (oktober 2018, Dunaj) spodbujala tudi politična razprava o udeležbi žensk na trgu dela in o prihodnjih prednostnih nalogah za delo na področju enakosti spolov. Kar zadeva **varstvo zasebnosti in osebnih podatkov**, je program pripomogel k povečanju ozaveščenosti malih in srednjih podjetij, javnih organov in posameznikov o novih pravilih o varstvu podatkov ⁽²³⁷⁾, za kar so bila uporabljena navodila v obliki spletnega orodja, ki so poleg brošur in informativnih listov na voljo na spletišču Komisije v vseh jezikih EU. Program je tudi glavni finančni steber **politike Komisije za invalide** ter podpira izvajanje Konvencije ZN o pravicah invalidov in evropske strategije o invalidnosti.

V okviru programa so bili podprti tudi pomembni projekti na področju **preprečevanja in zatiranja rasizma, ksenofobije in drugih oblik nestrpnosti**, pri čemer je bil poudarek na posebnih oblikah nestrpnosti, kot so antisemitizem, sovraštvo do muslimanov, afrofobija in rasizem proti temnopoltim, homofobija in transfobija.

Facing facts!

„Facing facts!“ je pobuda civilne družbe, katere cilj je s sodelovanjem med civilno družbo in javnimi organi izboljšati prepoznavanje in evidentiranje kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora na nacionalni ravni in širše (ter odzivanje nanje). V okviru projekta je bila razvita vrsta spletnih tečajev o prepoznavanju in spremljanju kaznivih dejanj iz sovraštva in sovražnega govora ter boju proti njim, pri čemer so bili ti tečaji namenjeni posameznim aktivistom, organizacijam civilne družbe, organom kazenskega pregona in vladnim predstavnikom.

Pri **vmesnem vrednotenju** ⁽²³⁸⁾ je bilo ugotovljeno, da je program na splošno prispeval k izboljšanju ravni poznavanja zakonodaje in politik EU ter pravic, vrednot in načel, na katerih temelji splošni cilj krepitve enakosti in pravic oseb. Vrednotenje je pokazalo, da se je uspešnost programa na splošno izboljšala v primerjavi s predhodnim programom, kar zadeva osredotočenost dejavnosti in njihovo učinkovitost. Vendar je bila pri vrednotenju opredeljena tudi potreba po izboljšanju, na primer večjem osredotočanju na nastajajoče potrebe, npr. e-nasilje, pregledu kazalnikov spremljanja, večji geografski uravnoteženosti upravičencev in zmanjšanju upravnega bremena (ki je po ocenah zainteresiranih strani v okviru programa še vedno veliko).

Komisija je v okviru večletnega finančnega okvira po letu 2020 predlagala nov **Sklad za pravosodje, pravice in vrednote** ⁽²³⁹⁾. Ta vključuje dva programa financiranja, tj. **program za pravice in vrednote** ⁽²⁴⁰⁾

⁽²³⁵⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX:32013R1381>.

⁽²³⁶⁾ https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=634080

⁽²³⁷⁾ Splošna uredba o varstvu podatkov (GDPR) se je začela uporabljati maja 2018.

⁽²³⁸⁾ Poročilo COM(2018) 508 o vmesni oceni izvajanja programa za pravice, enakost in državljanstvo za obdobje od 2014 do 2020.

⁽²³⁹⁾ COM(2018) 383.

⁽²⁴⁰⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>.

ter **program za pravosodje** ⁽²⁴¹⁾. Komisija želi s tem predlogom zaščititi evropske vrednote, pravice in pravosodje v vsakodnevem življenju ljudi. Program se bo osredotočil predvsem na ljudi in subjekte, ki prispevajo k uresničevanju in oživljanju naših skupnih vrednot, pravic in bogate raznolikosti, njegov končni cilj pa je spodbujanje in ohranjanje naše enakopravne, vključujoče in demokratične družbe, ki temelji na pravicah. Podvajanje dejavnosti v okviru tega obsežnega sklada bo preprečeno, za razvoj vzajemnih koristi ob ohranjanju posebnosti politike pa se bodo viri lahko razdelili med program za pravice in vrednote ter program za pravosodje. Izvajanje bo tudi racionalizirano, da bi se povečala stroškovna učinkovitost in zmanjšalo upravno breme.

Program za pravosodje

Program za pravosodje ⁽²⁴²⁾ prispeva k nadaljnjemu razvoju evropskega območja pravice, ki temelji na vzajemnem priznavanju in medsebojnem zaupanju. Program pri izvajanju vseh svojih ukrepov spodbuja enakost spolov ter otrokove pravice, vključno z otrokom prijaznim pravosodjem. Dejavnosti programa so skladne s prepovedjo diskriminacije na podlagi katerega koli od razlogov iz člena 21 Listine o temeljnih pravicah ⁽²⁴³⁾.

Rezultati programa za pravosodje, doseženi leta 2018 ⁽²⁴⁴⁾, so tesno povezani z dejavnostjo Komisije glede priprave, podpore in zagotavljanja pravilnega izvajanja pomembnega števila pravnih instrumentov EU v civilnem in kazenskem pravu, izboljšanja njihovega izvrševanja in pravnih sredstev, ki so na voljo v državah članicah, ter zagotavljanja ustreznega čezmejnega sodelovanja in sodelovanja na ravni EU. S financiranjem je bila na primer podprta uporaba **evropskega naloga za prijetje**, ki je z več kot 10 000 zadevami letno najuspešnejši instrument EU v kazenskih zadevah. V okviru programa se financira tudi **Evropska pravosodna mreža** v civilnih in gospodarskih zadevah, katere cilj je okrepiti sodelovanje med nacionalnimi pravosodnimi organi. Mreža z izboljšanjem praktične uporabe in izvajanja civilnopravnih instrumentov EU prispeva k izgradnji mostov in medsebojnega zaupanja med državami članicami. V okviru programa za pravosodje so bile podprte študije za preverjanje skladnosti za zakonodajo EU, ki so jo prenesle države članice EU. Podprti so bili tudi izobraževanje v pravosodju in pravosodne mreže ⁽²⁴⁵⁾.

Evropski portal e-pravosodje

Evropski portal e-pravosodje se financira iz programa za pravosodje ⁽²⁴⁶⁾. Ta skupna pobuda Komisije in Sveta EU zagotavlja informacije v več jezikih in elektronske storitve, kot so povezave med nacionalnimi registri. Portal, ki se je sčasoma razvil, ponuja več različnih vsebin ter je postal točka „vse na enem mestu“ za javnost, podjetja, pravne strokovnjake in sodstvo. Dopolnjen je bil z obsežnim iskalnikom evropske in nacionalne sodne prakse, tako da zdaj omogoča decentralizirano iskanje v poslovnih in trgovinskih registrih držav članic. Nadaljuje se tudi popolno preoblikovanje podobe portala. Leta 2018 je imel portal skoraj 3 milijone obiskov, kar je več kot šestkrat toliko kot v izhodiščnem letu 2012.

Vmesno vrednotenje izvajanja programa za pravosodje za obdobje 2014–2020, ki je bilo končano leta 2018 ⁽²⁴⁷⁾, je pokazalo, da je program dober in da je prispeval k uresničevanju evropskega območja pravice, ki temelji na vzajemnem priznavanju in medsebojnem zaupanju, zlasti s spodbujanjem pravosodnega sodelovanja v civilnih in kazenskih zadevah. Ugotovljeno je bilo, da so metode financiranja primerne za cilje programa in potrebe ciljnih skupin. Program prinaša visoko evropsko dodano vrednost. V okviru vrednotenja so bile opredeljene tudi številne pomanjkljivosti, povezane zlasti z zelo omejenim obsegom ciljne skupine, neuravnoteženo geografsko porazdelitvijo upravičencev in kazalniki spremljanja. Zainteresirane strani so

⁽²⁴¹⁾ COM(2018) 384.

⁽²⁴²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1382>.

⁽²⁴³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT>.

⁽²⁴⁴⁾ Poročilo o programu za leto 2018.

⁽²⁴⁵⁾ Evropska mreža institucij za izobraževanje v pravosodju, <http://www.ejtn.eu/About-us>.

⁽²⁴⁶⁾ <https://e-justice.europa.eu/home.do?plang=en&action=home>

⁽²⁴⁷⁾ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij o vmesni oceni izvajanja programa za pravosodje za obdobje 2014–2020, COM(2018) 507.

upravno breme ocenile kot veliko. Vrednotenje je pokazalo, da je treba okrepiti vzajemne koristi in sodelovanje z drugimi pobudami EU.

Komisija je za obdobje 2021–2027 predlagala nov **program za pravosodje** ⁽²⁴⁸⁾, ki bo skupaj s programom za pravice in vrednote del novega Sklada za pravosodje, pravice in vrednote. Pri tej arhitekturi so se upoštevale ugotovitve vmesnega vrednotenja, na primer z obravnavanjem razdrobljene narave in omejenih sredstev sedanjih programov financiranja EU, namenjenih vrednotam, pravicam, državljanstvu in pravosodju, zaradi katerih je omejena sposobnost EU, da se odzove na obstoječe in nove izzive pri ohranjanju odprtih, demokratičnih in vključujočih družb v Evropi.

Program Evropa za državljane

Cilj **programa Evropa za državljane** ⁽²⁴⁹⁾ je prispevati k seznanjenosti javnosti z EU, njeno zgodovino in raznolikostjo ter krepiti evropsko državljanstvo in izboljšati pogoje za državljansko in demokratično udeležbo na ravni EU. Program ima pomembno vlogo pri spodbujanju državljanske udeležbe in demokratičnega delovanja državljanov.

Program se izvaja ⁽²⁵⁰⁾ z nepovratnimi sredstvi za ukrepe in nepovratnimi sredstvi za poslovanje, ki se dodelijo evropskim organizacijam civilne družbe in možganskim trustom, dejavnim na tematskih področjih, na katera so usmerjeni program in lokalni organi. Izvaja se predvsem prek Izvajalske agencije EU za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo (EACEA).

K izvajanju treh sklopov prispeva financiranje v okviru programa Evropa za državljane, ki za obdobje **2014–2020 znaša 185,5 milijona EUR** ⁽²⁵¹⁾. Leta 2018 je bilo izmed 1 796 prejetih vlog izbranih 417 projektov, v dejavnostih programa pa naj bi sodelovalo približno 1 200 000 udeležencev. Program se je izvajal v skupno 34 upravičenih sodelujočih državah.

Sklop 1, *demokratično delovanje in državljanska udeležba*, podpira dejavnosti, s katerimi se razvija razumevanje procesa oblikovanja politik Unije pri državljanih ter spodbujajo priložnosti za družbeno in medkulturno udejstvovanje ter prostovoljstvo na ravni EU. Leta 2018 je bilo za podporo izbranih 255 projektov partnerstva med mesti, 35 mrež mest in 31 projektov civilne družbe, 24 organizacij civilne družbe in možganskih trustov pa se je financiralo z nepovratnimi sredstvi za poslovanje.

Sklop 2, *evropski zgodovinski spomin*, podpira dejavnosti, s katerimi se spodbuja razprava (ali „refleksija“) o evropski kulturni raznolikosti in skupnih vrednotah. Podpira tudi dejavnosti za refleksijo o vzrokih totalitarnih režimov v sodobni zgodovini Evrope ter za obeleževanje spomina na njihove žrtve. Za podporo je bilo izbranih skupno 37 projektov zgodovinskega spomina, z nepovratnimi sredstvi za poslovanje pa se je financiralo šest organizacij za ohranjanje zgodovinskega spomina.

Namen sklopa 3, *horizontalni ukrep: ovrednotenje*, je povečati učenje na podlagi izkušenj, okrepiti prenosljivosti rezultatov in posledično povečati trajne učinke podprtih dejavnosti.

⁽²⁴⁸⁾ COM(2018) 384, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2018%3A384%3AFIN>.

⁽²⁴⁹⁾ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=OJ%3AJOL_2014_115_R_0002.

⁽²⁵⁰⁾ *Poročilo o programu za leto 2018 in letno poročilo Generalnega direktorata za migracije in notranje zadeve o dejavnostih za leto 2018.*

⁽²⁵¹⁾ Zneski v skladu s pravno podlago. Medtem so bila programu Evropa za državljane dodeljena dodatna sredstva.

Informacije proti manipulaciji: kako se upreti propagandi?

Ta projekt je koordiniral poljski muzej Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN⁽²⁵²⁾ namenjen pa je bil srednješolcem iz Češke, Madžarske in Poljske, da bi izboljšali svoje znanje ter postali kritično analitični uporabniki sodobnih medijev in obenem odgovorni državljani v demokratični družbi. Proučili so se mehanizmi prepričljivega jezika in propagande, ki so temeljili na posebnih zgodovinskih dogodkih leta 1956 na Madžarskem in leta 1968 v nekdanji Češkoslovaški in na Poljskem. Dijaki so se naučili izvesti lastne medijske projekte, pri čemer so sodelovali na delavnicah o zasnovi razstav, vodili razprave, zbirali in dokumentirali ustno zgodovino, izvajali družbene raziskave ter snemali in urejali video posnetke. Na zaključni slovesnosti v muzeju POLIN je bilo predstavljeno deset ustvarjalnih šolskih projektov.

Ta projekt je koordiniral poljski muzej Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN⁽²⁵³⁾, namenjen pa je bil srednješolcem iz Češke, Madžarske in Poljske, da bi izboljšali svoje znanje ter postali kritično analitični do sodobnih medijev in odgovorni državljani v demokratični družbi. Proučili so se mehanizmi prepričljivega jezika in propagande, ki so temeljili na posebnih zgodovinskih dogodkih leta 1956 na Madžarskem in leta 1968 v nekdanji Češkoslovaški in na Poljskem. Dijaki so se naučili izvesti lastne medijske projekte, pri čemer so sodelovali na delavnicah o zasnovi razstav, vodili razprave, zbirali in dokumentirali ustno zgodovino, izvajali družbene raziskave ter snemali in urejali video posnetke. Na zaključni slovesnosti v muzeju POLIN je bilo predstavljeno deset ustvarjalnih šolskih projektov.

Vmesno vrednotenje⁽²⁵⁴⁾ je potrdilo koristnost programa pri spodbujanju državljske udeležbe, krepitvi občutka skupne pripadnosti in podpiranju medsebojnega razumevanja. Njegova struktura s tremi sklopi in horizontalnim ukrepom za analizo, razširjanje in uporabo rezultatov projekta je bila učinkovita. Nepovratna sredstva za poslovanje in ukrepe so prispevala k doseganju zelenih rezultatov. Program Evropa za državljane je dokazal svojo dodano vrednost na ravni EU prek vpliva na udeležence in svoje vloge pri dopolnjevanju drugih programov financiranja EU in pobud politik na področju izobraževanja, kulture in državljanstva EU. Vrednotenje je pokazalo, da so še možnosti za izboljšanje prepoznavnosti, vzajemnih koristi in sodelovanja z drugimi obstoječimi programi EU ter revizijo kazalnikov spremljanja.

Komisija je v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 predstavila **predlog uredbe o vzpostavitvi programa za pravice in vrednote (2021–2027)**⁽²⁵⁵⁾, ki dejavnosti programa Evropa za državljane ter programa za pravice, enakost in državljanstvo združuje v novem skupnem okviru. Ta programa sta majhna instrumenta, ki ne moreta doseči kritične mase in katerih uspešnost je omejena z njunima razmeroma majhnima proračunoma. Zato bo njuna združitev privedla do poenostavitve, vzajemnih koristi, sodelovanja in krepitve ter bo pomagala izboljšati njuno uspešnost. Podpora evropski državljski pobudi je zagotovljena tudi s prihodnjim programom za pravice in vrednote. Namen programa za pravice in vrednote je zaščititi ter spodbujati pravice in vrednote, kakor so zapisane v Pogodbah EU, ter podpirati odprte, demokratične in vključujoče družbe.

Mehanizem Unije na področju civilne zaščite

Namen mehanizma Unije na področju civilne zaščite je podpirati, usklajevati in dopolnjevati ukrepe držav članic za usklajevanje ravnanja ob naravnih in drugih nesrečah za izboljšanje sistemov za preprečevanje naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek, ter za pripravljenost in odzivanje nanje. Program si s celovitim pristopom, ki zajema preprečevanje nesreč, pripravljenost in odzivanje nanje, prizadeva zmanjšati človeške izgube ter okoljsko in materialno škodo, ki jo povzročijo nesreče.

Države članice vire in strokovnjake združijo v obliki prostovoljnega nabora in jih držijo v pripravljenosti za misije EU za civilno zaščito. Sodelujoče skupine morajo izpolnjevati minimalna merila kakovosti in opraviti postopek certificiranja, da se zagotovi kakovost in interoperabilnost. Usposobljene in certificirane odzivne

⁽²⁵²⁾ Muzej zgodovine poljskih Judov, <https://www.polin.pl/en/about-museum>.

⁽²⁵³⁾ Muzej zgodovine poljskih Judov, <https://www.polin.pl/en/about-museum>.

⁽²⁵⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0170:FIN:SL:PDF>

⁽²⁵⁵⁾ COM(2018) 383, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=COM%3A2018%3A383%3AREV1>.

zmogljivosti in strokovnjaki zagotavljajo učinkovit odziv na nesreče. Prostovoljni nabor omogoča tudi hitrejšo napotitev.

Leta 2018 je bil mehanizem Unije na področju civilne zaščite aktiviran za odziv na devet primerov izrednih razmer na ozemlju Evropske unije ⁽²⁵⁶⁾. Gozdni požari v južni Evropi (leta 2018 tudi v severni Evropi) so uničili veliko lastnine in sredstev za preživetje, vplivali na gospodarstvo ter med drugim povzročili škodo omrežni infrastrukturi, podjetjem ter kmetijskim in gozdarskim dejavnostim. Mehanizem Unije na področju civilne zaščite je bil petkrat aktiviran za odziv na gozdne požare v Grčiji, Latviji, na Portugalskem in Švedskem ⁽²⁵⁷⁾.

Fotografije: © Evropska unija, 2018/Pavel Koubek

Švedska: gašenje gozdnih požarov.

Vir: Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 30.

V okviru vrednotenja ⁽²⁵⁸⁾ mehanizma Unije na področju civilne zaščite je bilo ugotovljeno, da se je z novimi dodatnimi zmogljivostmi zaradi prostovoljnega nabora izboljšala splošna pripravljenost na nesreče na ravni EU, poleg tega so bili zagotovljeni viri za odziv, ki jih je mogoče takoj napotiti in ki združujejo številne skupine za pomoč, strokovnjake in opremo iz sodelujočih držav.

Evropski parlament in Svet sta leta 2018 dosegla dogovor o predlogu ⁽²⁵⁹⁾ za nadaljnjo krepitev mehanizma. Z novim pravnim okvirom ⁽²⁶⁰⁾ bodo okrepljene zmogljivosti odzivanja na nesreče na ravni EU, zlasti z vzpostavitvijo dodatne rezerve zmogljivosti „rescEU“ za odzivanje na nesreče. Take zmogljivosti bi vključevale letala za gašenje požarov, pa tudi druga sredstva za odzivanje na razmere, v katerih skupne zmogljivosti EU ne zadoščajo za zagotovitev učinkovitega odziva (npr. v nujnih zdravstvenih primerih ali kemičnih, bioloških, radioloških in jedrskih nesrečah).

⁽²⁵⁶⁾ Poročilo o programu za mehanizem Unije na področju civilne zaščite, str. 2.

⁽²⁵⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 10.

⁽²⁵⁸⁾ Vmesna evalvacija mehanizma Unije na področju civilne zaščite (2014–2016), SWD(2017) 287.

⁽²⁵⁹⁾ Predlog sklepa o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite, COM(2017) 772.

⁽²⁶⁰⁾ Sklep (EU) 2019/420 o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite.

Evropa v svetu (razdelek 4)

Razdelek 4 finančnega okvira pokriva zelo raznovrstne zunanje ukrepe, kot so razvojno sodelovanje ter predpristopna in humanitarna pomoč.

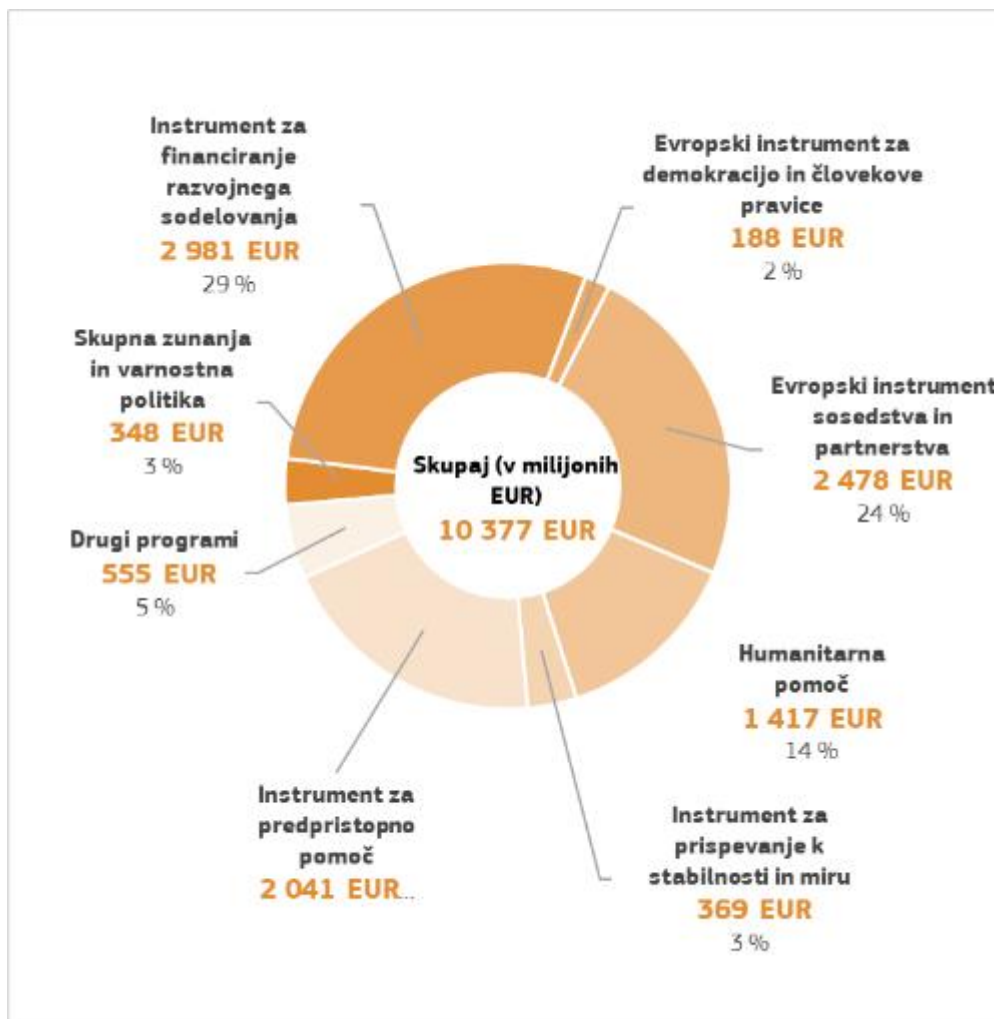

Diagram: Glavni programi, ki so se leta 2018 financirali v okviru razdelka 4, Evropa v svetu. Vsi zneski so v milijonih EUR. Kategorija „Drugi programi“ med drugim vključuje makrofinančno pomoč, Jamstveni sklad za zunanje ukrepe, mehanizem Unije na področju civilne zaščite, pobudo Prostovoljci EU za humanitarno pomoč, Evropski sklad za trajnostni razvoj (EFSD), instrument partnerstva, instrument za sodelovanje na področju jedrske varnosti (INSC), decentralizirane agencije, druge ukrepe in programe, pilotne projekte in pripravljalne ukrepe ter ukrepe, ki se financirajo v okviru pooblastil Komisije in posebnih pristojnosti, poverjenih Komisiji.

Vir: Evropska komisija.

Za programe, povezane z Evropo v svetu, so dodeljene odobritve za prevzem obveznosti v višini 10,4 milijarde EUR (6 % celotnega proračuna EU za leto 2018). Razvojna pomoč EU je okrepljena z Evropskim razvojnim skladom, ki se ne financira iz proračuna EU, temveč z neposrednimi prispevki držav članic EU.

Evropska unija in njene države članice še vedno zagotovijo največ uradne razvojne pomoči na svetu, ki je leta 2018 znašala 74,4 milijarde EUR.

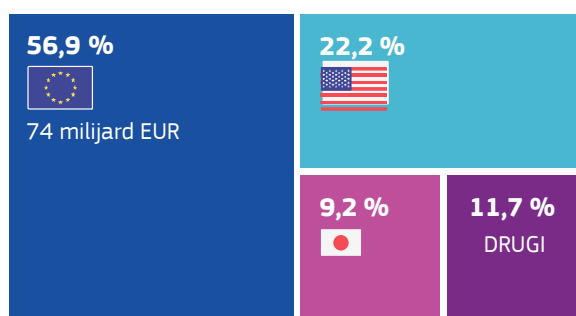

Diagram: Prispevek k uradni razvojni pomoči

Vir: Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD). Zneski vključujejo pomoč, ki so jo države članice zagotovile zunaj proračuna EU.

Instrument za predpristopno pomoč

Cilji programa

Instrument za predpristopno pomoč⁽²⁶¹⁾ **države kandidatke in potencialne kandidatke** podpira pri sprejemanju in izvajanju **političnih, institucionalnih, pravnih, upravnih, socialnih in gospodarskih reform**, ki so potrebne za spoštovanje vrednot EU in postopno usklajitev s pravili, standardi, politikami in praksami EU z namenom pridobitve članstva v EU. Instrument prispeva k **stabilnosti, varnosti in blaginji** v državah upravičenkah⁽²⁶²⁾. Državljanom držav upravičenk zagotavlja boljše priložnosti in omogoča razvoj standardov, ki so enaki tistim v EU. Finančna pomoč se zagotavlja na petih področjih politike: (a) reforme pri pripravi za članstvo v EU ter s tem povezano vzpostavljanje institucij in krepitev zmogljivosti; (b) socialno-ekonomski in regionalni razvoj; (c) zaposlovanje, socialne politike, izobraževanje, spodbujanje enakosti spolov in razvoja človeških virov; (d) kmetijstvo in razvoj podeželja ter (e) regionalno in teritorialno sodelovanje.

	Podpora za politične reforme.		Podpora za gospodarski, socialni in ozemeljski razvoj za pametno, trajnostno in vključujočo rast.
	Krepitev sposobnosti držav upravičenk, da izpolnjujejo obveznosti v zvezi s članstvom EU, s podporo postopnemu usklajevanju s <i>pravnim redom</i> Unije ter njegovemu sprejetju, izvajanju in izvrševanju.		Krepitev regionalnega povezovanja in teritorialnega sodelovanja, v katerega so vključene države upravičenke, države članice in po potrebi tretje države.

⁽²⁶¹⁾ Uredba (EU) št. 231/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA II), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0231&from=SL>.

⁽²⁶²⁾ Sedanji upravičenci so: Albanija, Bosna in Hercegovina, Severna Makedonija, Kosovo*, Črna gora, Srbija in Turčija. (* To poimenovanje ne posega v stališča glede statusa ter je v skladu z RVSN 1244/1999 in mnenjem Meddržavnega sodišča o razglasitvi neodvisnosti Kosova.)

Izvajanje in najnovejši dosežki

Program za leto 2018 je zaznamovalo sprejetje **strategije „Verodostojna širitvena perspektiva in okrepljeno sodelovanje EU z Zahodnim Balkanom“** ⁽²⁶³⁾ 6. februarja 2018, katere cilj je dati obnovljen zagon reformam na Zahodnem Balkanu in bolje podpreti priprave za uspešen pristop k EU. V okviru strategije je bil predlagan celovit akcijski načrt s 57 ukrepi na podlagi šestih vodilnih pobud za podporo preoblikovanju Zahodnega Balkana; te pobude so pravna država, varnost in migracije, socialno-ekonomski razvoj, povezljivost, digitalna agenda ter sprava in dobri sosedski odnosi.

Napredek je bil *leta 2018* dosežen v **vseh vodilnih pobudah** strategije. Ukrepi, ki so jih Komisija, agencije EU in države članice EU sprejele za izvedbo strategije, so vključevali: okrepljen politični dialog (srečanja na visoki ravni in obiski), tesnejše sodelovanje med partnerji z Zahodnega Balkana in različnimi agencijami EU, pripravo in krepitev instrumentov EU za financiranje (npr. naložbeni okvir za Zahodni Balkan in njegov jamstveni sklad), odprtje in spodbujanje dostopa do programov EU (Ustvarjalna Evropa, instrument za povezovanje Evrope ali program Evropa za državljane), povečano krepitev zmogljivosti in preusmeritev finančnega sodelovanja v okviru instrumenta za predpristopno pomoč.

V zvezi z navedenim je ključni dejavnik izboljšanje **povezljivosti** na Zahodnem Balkanu ter med Zahodnim Balkanom in EU. V zvezi z agendo o povezljivosti je bil dosežen nadaljnji napredek ⁽²⁶⁴⁾; v okviru instrumenta za predpristopno pomoč je bila največ 1 milijarda EUR namenjena za naložbene projekte v zvezi s povezljivostjo in tehnično pomoč za obdobje 2015–2020. Po **srečanjih na vrhu o Zahodnem Balkanu** (Dunaj 2015, Pariz 2016, Trst 2017 in Sofija/London 2018) je bilo v okviru instrumenta zagotovljenih 700 milijonov EUR za projekte povezljivosti v prometnem in/ali energetskem sektorju, ki so zagotovili skupne naložbe v višini več kot 2,4 milijarde EUR. Poseben poudarek je bil namenjen pripravi in financiranju konkretnih naložbenih projektov za regionalno infrastrukturo, pa tudi izvajanju tehničnih standardov in spremljajočih reformnih ukrepov. Na primer uskladitev in poenostavitev postopkov na mejnih prehodih, reforme železnic, informacijski sistemi ter sheme za varnost v cestnem prometu in vzdrževanje. Pričakovani rezultati so med drugim izgradnja ali nadgradnja: 450 km električnih daljnovodov in pripadajočih transformatorskih postaj, 108 km plinovoda, 320 km železniških prog in povezanih postaj, 141 km avtocest, dveh čezmejnih mostov in dveh pristanišč.

Kar zadeva migracije, se je število migrantov brez urejenega statusa na **Zahodnem Balkanu** znatno zmanjšalo, še naprej pa so se povečevale dejavnosti tihotapljenja in pojavljale nove podpote. EU je še naprej zagotavljala finančno podporo državam, ki jih je prizadel **migracijski pritisk** na zahodnobalkanski poti. V okviru instrumenta za predpristopno pomoč so bila dodeljena sredstva za podporo (zlasti) Bosni in Hercegovini, Severni Makedoniji in Srbiji ter podporo pri upravljanju migracijskega toka. Ker se je narava krize spremenila, je podpora bolj osredotočena na strukturni pristop, da bi se izboljšale razmere v zatočiščih. Hkrati se na regionalni ravni podpirata boj proti tihotapljenju in izboljšanje mejnih kontrol.

Primeri konkretnih rezultatov v *letu 2018* v okviru **instrumenta za predpristopno pomoč** so predstavljeni v nadaljevanju.

Most Svilaj, ki Bosno in Hercegovino povezuje s Hrvaško

Gradbena dela na povezavi mostu na spodnjem toku reke Save na koridorju Vc v bližini Svilaja so bila uspešno zaključena konec februarja 2019. Novi čezmejni most je del prvega projekta povezljivosti, ki je bil odobren na podlagi agende o povezljivosti v letu 2015 in financiran prek naložbenega okvira za Zahodni Balkan. EU je prek instrumenta za predpristopno pomoč zagotovila nepovratna sredstva v višini 25,1 milijona EUR za skupno naložbo v višini 109,5 milijona EUR.

Podpora reformam na področju pravosodja

⁽²⁶³⁾ COM(2018) 65 final.

⁽²⁶⁴⁾ Glej *Connectivity agenda co-financing of investment projects in the Western Balkans 2018* (Agenda o povezljivosti – sofinanciranje naložbenih projektov na Zahodnem Balkanu leta 2018), <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/connectivity-agenda-2018-sofia-summit.pdf>.

Komisija je v Albanijo napotila mednarodno nadzorno misijo, da bi nadzirala ponovno ocenjevanje vseh sodnikov in tožilcev (preverjanje). Glavne dejavnosti spremljanja izvaja skupina mednarodnih opazovalcev (sedem jih je iz držav članic EU, eden pa iz Združenih držav), ki so vključeni v vse faze dela domačih institucij za preverjanje. Postopek preverjanja je prinesel konkretne rezultate. Obravnavanih je bilo več kot 200 preiskovalnih spisov in sprejetih približno 100 odločitev. V povprečju je za vsakega sodnika, katerega mandat je potrjen, en sodnik razrešen. Mednarodna nadzorna misija je zagotovila ključno zunanje in neodvisno spremljanje postopka preverjanja, s čimer je pomagala utrditi splošno verodostojnost te dejavnosti.

Regionalni stanovanjski program

EU je **leta 2018** prispevala dodatnih 40 milijonov EUR za regionalni stanovanjski program ⁽²⁶⁵⁾. Skupna podpora tako znaša 287 milijonov EUR, EU pa je z 234 milijoni EUR oziroma več kot 80 % vseh prispevkov največja donatorka.

Do konca leta 2018 je bil v okviru regionalnega stanovanjskega programa 12 000 ljudem v stiski zagotovljeno kakovostno in trajno stanovanje (skoraj 4 000 stanovanjskih enot). Da bi se izboljšalo življenje teh preseljenih ljudi, je bila zagotovljena tudi dodatna pomoč, s katero se je med drugim poskrbelo, da imajo dostop do storitev (zdravstvo, izobraževanje itd.) in uveljavljajo svoje pravice (pokojsnine, dodatki, dokumentacija itd.). Poleg tega je bilo v okviru programa podprtih več kot 30 000 delovnih mest in lokalnim družbam dodeljenih 1 000 pogodb. Z njim se je tudi izboljšala usposobljenost delavcev ter izvajalo sodelovanje z lokalnimi podjetji in lokalnimi upravami, da bi zagotavljali boljše storitve.

Ocenjevanje in vrednotenje

Evropska komisija je leta 2018 končala dve tematski vrednotenji, ki sta zajemali povečanje EU zaradi vključitve novih članic („širitve“) in regijo sosedstva.

Vrednotenje podpore EU pri reformi varnostnega sektorja v državah širitve in sosedstva (v obdobju 2010–2016) se je izvedlo, da bi prispevalo h krepitvi demokratične odgovornosti in preglednosti ter izboljšanju politike in prakse z učenjem na podlagi dejstev. Vrednotenje je potrdilo, da je EU s spodbujanjem vrednot in interesov EU v regijah širitve in sosedstva dosegla pozitivne učinke. V vrednotenju so bila opredeljena priporočila za politiko, namenjena krepitvi vloge EU kot strateškega akterja, krepitvi nacionalne odgovornosti, izboljšanju učinkovitosti postopkov financiranja in doseganju boljših rezultatov.

Pri vrednotenju podpore EU socialni zaščiti pri zunanjem delovanju (v obdobju 2007–2013) je bilo ocenjeno, koliko je ta podpora prispevala k doseganju ciljev sodelovanja EU na področju socialne zaščite. Ugotovljeno je bilo, da bi morala EU spodbujati širok strateški pristop, pri katerem bi več pozornosti namenila trajnostnosti, razmisliti o povečanju podpore socialni zaščiti ter podpreti razvoj ustreznih sistemov spremljanja in vrednotenja.

Politične prednostne naloge Evropske komisije so še naprej podprte z ukrepi instrumenta za predpristopno pomoč II iz leta 2019, zlasti z osnovami širitve, kot so pravna država in demokratično upravljanje, gospodarska rast in delovna mesta, pa tudi drugimi pomembnimi prednostnimi nalogami, kot sta agenda o poveztivosti in varnost. Prednostne naloge, ki izhajajo iz stanja v Uniji, in prednostne naloge iz strategije za Zahodni Balkan ⁽²⁶⁶⁾ iz februarja 2018 bodo izražene v programih za leti 2019 in 2020. Po sprejetju strategije za Zahodni Balkan, Izjave iz Sofije ⁽²⁶⁷⁾ in širitvenega svežnja bo močnejši poudarek na regionalni razsežnosti konkurenčnosti, raziskav in inovacij ter na ukrepih, ki jih morajo države sprejeti za vzpostavitev regionalnega gospodarskega prostora. Podpora izobraževanju in zaposlovanju prav tako ostaja prednostna naloga z ukrepi, usmerjenimi v podporo reformi sistemov poklicnega usposabljanja, pa tudi zavodom za zaposlovanje in socialnim službam, ki se osredotočajo na mlade, ženske in ranljive skupine (vključno z Romi).

Na podlagi večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 je treba zagotoviti kontinuiteto. Pomembni element, ki temelji na uspešnosti, se je ohranil in je poenostavljen, da se bo olajšalo spremljanje in poročanje ter zagotovila resnična spodbuda za upravičence.

⁽²⁶⁵⁾ Regionalni stanovanjski program je skupna pobuda Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Črne gore in Srbije, <http://regionalhousingprogramme.org>.

⁽²⁶⁶⁾ https://ec.europa.eu/commission/news/strategy-western-balkans-2018-feb-06_sl

⁽²⁶⁷⁾ https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

Evropski instrument sosedstva

Cilji programa

Vzpostavitev **območja skupne blaginje in dobrega sosedstva**, ki vključuje Unijo in partnerske države, z razvijanjem posebnega odnosa, ki temelji na sodelovanju, miru in varnosti, vzajemni odgovornosti in skupni zavezanosti univerzalnim vrednotam demokracije, pravne države in spoštovanja človekovih pravic v skladu s Pogodbo o EU.

Evropski instrument sosedstva ⁽²⁶⁸⁾ je glavni finančni instrument za izvajanje evropske sosedске politike ⁽²⁶⁹⁾, ki podpira **politične in gospodarske reforme**, da bi se v neposredni sosesčini EU oblikoval **prostor stabilnosti, varnosti in blaginje**. Z instrumentom se podpirajo ključne prednostne naloge v dvostranskih odnosih med EU in sosednjimi državami ⁽²⁷⁰⁾: demokracija in pravna država, trajnostni gospodarski razvoj, varnost in migracije ter mobilnost.

 Spodbujanje spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, pravne države, načel enakosti in boja proti vsem oblikam diskriminacije.	 Postopno vključevanje na notranji trg Unije ter poglobljeno sektorsko in medsektorsko sodelovanje.
 Ustvarjanje pogojev za boljšo organizacijo zakonitih migracij in spodbujanje dobro upravljanje mobilnosti ljudi.	 Podpiranje pametnega, trajnostnega in vključujočega razvoja v vseh njegovih vidikih.
 Spodbujanje krepitve zaupanja, dobrih sosedskih odnosov in drugih ukrepov, ki prispevajo k vsem vrstam varnosti, ter preprečevanje in reševanje sporov.	 Krepitev podregionalnega in regionalnega sodelovanja, sodelovanja na območju celotnega evropskega sosedstva in čezmejnega sodelovanja.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Leta 2018 je bilo 2,38 milijarde EUR namenjene za programe dvostranskega, regionalnega in čezmejnega sodelovanja (vključno s projekti prek skrbniških skladov EU: **regionalnega skrbniškega sklada Evropske unije za odziv na krizo v Siriji**, **nujnega skrbniškega sklada Evropske unije za Afriko** in **Sklada za spodbujanje naložb v sosedstvo**), ki so pomenili odziv na izzive v okviru sosedске politike.

⁽²⁶⁸⁾ Uredba (EU) št. 232/2014 z dne 11. marca 2014 o vzpostavitvi evropskega instrumenta sosedstva.

⁽²⁶⁹⁾ EU prek svoje evropske sosedске politike, ki je bila revidirana novembra 2015, sodeluje s svojimi južnimi in vzhodnimi sosedami, da spodbuja stabilizacijo, varnost in blaginjo v skladu z globalno strategijo za zunanjo in varnostno politiko Evropske unije.

⁽²⁷⁰⁾ Partnerske države so: Alžirija, Armenija, Azerbajdžan, Belorusija, Egipt, Gruzija, Izrael, Jordanija, Libanon, Libija, Moldavija, Maroko, Sirija, Palestina**, Tunizija in Ukrajina. (** To poimenovanje ne pomeni priznanja države Palestine in ne posega v stališča posameznih držav članic glede tega vprašanja.)

V skladu z revidirano evropsko sosedsko politiko⁽²⁷¹⁾ stabilizacija ostaja glavni politični cilj v južnem sosedstvu. Napreduje s podpiranjem gospodarske rasti, dobrega upravljanja, pravne države in spoštovanja človekovih pravic ter krepitve varnosti in sodelovanja na področju migracij in mobilnosti s partnerskimi državami.

Instrument se je izkazal za prožen in odziven instrument za obravnavanje političnih prednostnih nalog in odzivanje na dolgotrajne krize (begunska kriza ter krizi v Siriji in Ukrajini).

Evropski instrument sosedstva je bil ključen pri odzivu EU na krize v **južnem sosedstvu**.

EU se je prek evropskega instrumenta sosedstva na **krizo v Siriji** odzvala s podporo izpolnjevanju širših potreb sirskega prebivalstva v državi ter sosednjih Iraku, Jordaniji in Libanonu. Del navedenega financiranja je bil namenjen za izvajanje regionalnemu skrbniškemu skladu EU za odziv na krizo v Siriji. Do 30. septembra 2018 je podporo prek različnih projektov prejelo več kot 1,9 milijona posameznikov. Ti podatki temeljijo na prvih 40 projektih skrbniškega sklada EU, kar je enako financiranju v višini 800 milijonov EUR. Skrbniški sklad EU deluje predvsem v Iraku, Jordaniji, Libanonu in Turčiji ter obravnava sektorje izobraževanja, preživetja, zdravja in vode, sanitarnih storitev in higijene.

Izvajanje ukrepov v zvezi z izobraževanjem in zaščito dobro napreduje. Več kot 200 000 otrok in mladih ima zdaj dostop do osnovnega in nadaljnega izobraževanja, psihosocialne podpore in zaščite pred nasiljem na podlagi spola. Dosedanji skupni rezultati za sektor **izobraževanja** so 180 356 posameznikov z dostopom do osnovnega izobraževanja; 12 646 usposobljenih učiteljev; 177 zgrajenih ali prenovljenih izobraževalnih objektov ter 6 501 mlada oseba z dostopom do višjega in nadaljnega izobraževanja.

V okviru evropskega instrumenta sosedstva se regionalni skrbniški skladi EU financirajo skupaj z drugimi instrumenti, kot je instrument za financiranje razvojnega sodelovanja. Tako regionalni skrbniški sklad Evropske unije v odziv na krizo v Siriji spodbuja boljše **možnosti za preživljanje** za begunce in gostiteljske skupnosti prek boljše zaposljivosti, večje finančne zmogljivosti in boljših proizvodnih zmogljivosti ciljnih skupin. Rezultati v sektorju preživetja so doslej dosegli 75 317 posameznikov in 738 organizacij, in sicer mikro, malih in srednjih podjetij v regiji.

V okviru tega skrbniškega sklada EU se je 856 889 posameznikom zagotovil dostop do **zdravstvenega varstva**, 3 838 zdravstvenim delavcem se je zagotovilo usposabljanje, 66 zdravstvenim domovom in bolnišnicam v regiji pa oprema ali obnova. V **sektorju vode, sanitarnih storitev in higijene** je imelo korist od skrbniškega sklada EU 59 944 oseb. Dokončanih je bilo skupno 37 (od 128 načrtovanih) objektov za vodo in odpadno vodo.

Oddelek za Severno Afriko (nujnega skrbniškega sklada EU za Afriko)⁽²⁷²⁾ je kot namenski instrument za obravnavanje **migracijske krize v sosesčini EU** še naprej znatno širil svoj doseg z odobritvijo desetih novih programov za pet držav v vrednosti 285 milijonov EUR v **letu 2018**, vključno s prispevki dvema medregionalnima programoma in širitvijo ukrepov, ki se že izvajajo. EU je v **Libiji** leta 2018 povečala podporo lokalnim organom in občinam, s čimer se je skupni prispevek EU libijskim občinam **leta 2018** povečal na več kot 100 milijonov EUR, usmerjen pa je bil v 49 občin (kar je 42 % vseh libijskih občin). Dejavnosti so razširjene po vsej državi, usmerjene v različne regije in osredotočene na krepitev zmogljivosti občinskih organov, pa tudi krepitev odnosov med državnimi in nedržavnimi občinskimi akterji.

Evropsko računsko sodišče je revidiralo skrbniški sklad EU za Afriko in v posebnem poročilu⁽²⁷³⁾ ugotovilo, da je izredni skrbniški sklad Evropske unije za Afriko prilagodljivo orodje, vendar bi morala biti njegova zasnova bolj osredotočena. Ugotovilo je tudi, da je bil ta skrbniški sklad hitrejši pri zagonu projektov kot tradicionalni instrumenti in da mu je na splošno uspelo pospešiti izvajanje projektov. Opredelilo je možnosti za izboljšanje kakovosti ciljev skrbniškega sklada EU za Afriko, izbirnega postopka za projekte, hitrosti izvajanja in spremljanja skrbniškega sklada.

⁽²⁷¹⁾ Pregled evropske sosedske politike (JOIN(2015) 50 final z dne 18. novembra 2015).

⁽²⁷²⁾ https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/region/north-africa_en

⁽²⁷³⁾ Evropsko računsko sodišče, *Nujni skrbniški sklad Evropske unije za Afriko: prilagodljiv, vendar premalo osredotočen*, Posebno poročilo št. 32/2018.

EU ostaja pomembna partnerka držav **vzhodnega partnerstva**. Vrh vzhodnega partnerstva v Bruslju je zaznamoval nov pristop tega tesnega partnerstva s sprejetjem dokumenta „**20 ciljev za leto 2020**“⁽²⁷⁴⁾, v katerem so skupaj določeni dogovorjeni cilji za tekoče reforme v partnerskih državah na štirih prednostnih področjih: krepitev gospodarstva, upravljanja, povezljivosti in družbe.

V okviru **evropskega instrumenta sosedstva** so bili doseženi naslednji konkretni rezultati.

- EU je od začetka vzhodnega partnerstva leta 2009 podprla več kot 70 000 podjetij, zagotovila posojila v višini 2 milijard EUR in ustvarila več kot 28 000 delovnih mest.
- Program Erasmus + je od leta 2009 omogočil študij ali poučevanje v državah EU več kot 30 000 študentom in članom akademskega osebja iz držav vzhodnega partnerstva. Septembra 2018 se je odprla prva evropska šola zunaj meja EU in sprejela prvih 30 učencev. Priprave potekajo že drugo leto.
- „EU4Business“ – krovna pobuda, ki zajema vso podporo EU za mala in srednja podjetja v regiji vzhodnega partnerstva – izboljšuje dostop do financiranja ter okolje malih in srednjih podjetij po vsej regiji. Z aktivnim portfeljem podpore EU, ki presega 260 milijonov EUR (in dopolnjuje druge oblike podpore), je podprla več kot 57 000 malih in srednjih podjetij (v prihodnjih letih bo nadaljnjo pomoč prejelo še 50 000 podjetij).
- Leta 2016 je bila sprejeta odločitev o razširitvi vseevropskih prometnih omrežij na vzhodno sosedstvo do leta 2030 kot konkretnem koraku k boljšim povezavam in poenostavljenemu pristopu k naložbam v infrastrukturo. Ta odločitev dopolnjuje reforme v sektorju, zaradi katerih je promet zanesljivejši, varnejši in okolju prijaznejši.
- Več kot 300 občin, v katerih živi 20 milijonov ljudi v državah vzhodnega partnerstva, je podpisalo evropsko Konvencijo županov. Na podlagi tega se bodo emisije CO₂ do leta 2020 zmanjšale za skoraj 20 milijonov ton, kar je enako zasaditvi skoraj 500 milijonov dreves.

Ocenjevanje in vrednotenje

Evropski instrument sosedstva je glede na vmesno oceno⁽²⁷⁵⁾ na splošno relevanten in ustreza namenu. EU je omogočil izvajanje revidirane sosedске politike. Dokazal je tudi, da se lahko prožno odzove na več kriz in nove izzive v sosedstvu, zlasti v Ukrajini in Tuniziji.

Komisija je leta 2018 izvedla oceno učinka⁽²⁷⁶⁾, ki je zajemala celotni razdelek za zunanje delovanje „Evropa v svetu“ v večletnem finančnem okviru za obdobje 2014–2020. V oceni učinka je bilo ugotovljeno zlasti, da bi večini zunanjih instrumentov (razen tistih, ki so zelo specifični) koristila povezava v en instrument, kar velja tudi za evropski instrument sosedstva. Širši instrument bi zagotovil geografsko in tematsko celovitejši pristop, ki bi olajšal izvajanje različnih politik na transregionalni, večsektorski in svetovni ravni. EU bi lahko spodbujala usklajene odzive in vzajemno korist ter zmanjšala tematsko in geografsko razdrobljenost.

Glede na to je Komisija 14. junija 2018 sprejela predlog o vzpostavitvi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje⁽²⁷⁷⁾. V novem instrumentu se predlagata ohranitev temeljnih posebnosti posebnega partnerstva s partnerji iz evropskega sosedskega programa ter hkrati zagotovitev večje skladnosti, vzajemne koristi („sinergije“), prožnosti in poenostavitve. Instrument vsebuje poglavje, namenjeno sosedstvu, s posebnimi določbami, ki veljajo za vzhodno in južno sosedstvo. Te posebnosti in ključna načela so ohranjeni in okrepljeni, zlasti pristop na podlagi uspešnosti („več za več“) in pristop razlikovanja, s čimer se spodbujajo skupno dogovorjene politične in gospodarske reforme. Glede na zelo pozitivne doslej dosežene rezultate se predlaga tudi nadaljevanje čezmejnega sodelovanja med državami članicami EU ter partnerskimi državami v vzhodnem in južnem sosedstvu.

⁽²⁷⁴⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/news_corner/news/eu-identifies-20-key-deliverables-2020-eastern-partnership_en

⁽²⁷⁵⁾ SWD(2017) 602, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eni_en_0.pdf str. 32.

⁽²⁷⁶⁾ SWD(2018) 337, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/10102/2018/EN/SWD-2018-337-F1-EN-MAIN-PART-1.PDF>.

⁽²⁷⁷⁾ COM(2018) 460, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d2c24540-6fb9-11e8-9483-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF.

Instrument razvojnega sodelovanja

Cilji programa

Glavni cilj **instrumenta razvojnega sodelovanja** ⁽²⁷⁸⁾ je zmanjšanje in dolgoročno izkoreninjenje revščine, prispeva pa k doseganju različnih ciljev zunanjega delovanja EU, zlasti k spodbujanju trajnostnega gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja, pa tudi spodbujanju demokracije, pravne države, dobrega upravljanja in spoštovanja človekovih pravic; ohranjanju miru in preprečevanju konfliktov; izboljšanju kakovosti okolja in trajnostnega upravljanja svetovnih naravnih virov; pomoči prebivalstvu, državam in regijam, ki se spopadajo z naravnimi nesrečami ali nesrečami, ki jih povzroči človek, ter podpiranju mednarodne ureditve, ki temelji na okrepljenem večstranskem sodelovanju in odgovorni svetovni politiki. EU namerava prek instrumenta razvojnega sodelovanja zagotoviti tudi, da se bodo pozitivni in negativni vplivi migracije na razvoj izražali v nacionalnih in regionalnih razvojnih strategijah. Instrument zagotavlja tudi pomoč državam, ki želijo okrepiti upravljanje migracij, da bi dosegle razvojne rezultate.

Instrument razvojnega sodelovanja zajema vse države v razvoju, razen držav, ki so upravičene do financiranja na podlagi instrumenta za predpristopno pomoč. Sestavljen je iz treh delov: (1) geografskih programov; (2) tematskih programov, v okviru katerih se financirajo (2.1) svetovne javne dobrine in podpora ter (2.2) organizacije civilne družbe in lokalni organi; (3) vseafriškega programa, v okviru katerega se financira izvajanje skupne strategije Afrike in EU.

Krovni cilj: zmanjšanje in dolgoročno izkoreninjenje revščine.

 Spodbujanje trajnostnega gospodarskega, družbenega in okoljskega razvoja.	 Utrjevanje in podpora demokracije, pravne države, dobrega upravljanja, človekovih pravic in ustreznih načel mednarodnega prava.
--	--

Izvajanje in najnovejši dosežki

Leta 2018 je bilo instrumentu razvojnega sodelovanja dodeljene 2,981 milijarde EUR. Sredstva, dodeljena za obdobje 2014–2020, znašajo 19,661 milijarde EUR ⁽²⁷⁹⁾. Program se izvaja z neposrednim (zlasti nepovratna sredstva) in posrednim upravljanjem v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami, agencijami držav članic in državami upravičenkami.

Dvostranska pomoč EU v okviru instrumenta razvojnega sodelovanja se je vse bolj osredotočala na države, ki to pomoč najbolj potrebujejo. Podobna prednostna razvrstitev se izvede na ravni države z osredotočanjem pomoči na omejeno število sektorjev v vsaki partnerski državi.

Izzivi, ki vplivajo na uspešnost programov razvojnega sodelovanja ⁽²⁸⁰⁾

Skozi celotno mandatno dobo leta 2018 so se zaradi več kriz poslabšale že tako krhke in nestabilne razmere, ki vplivajo na veliko partnerskih držav. Za številne partnerske države je še vedno značilna nestabilnost, vključno s političnimi težavami, konflikti, korupcijo in šibkimi vladami. Krizne razmere ter politična in gospodarska nestabilnost ogrožajo izvajanje programa (zlasti v „občutljivih“ sektorjih, kot so človekove pravice in demokracija, migracije in varnost), zaradi česar so ukrepi za krepitev odpornosti še bolj potrebni. Vse ožji prostor za civilno družbo, pravno državo, demokracijo in človekove pravice ogroža rezultate ter slabi naše

⁽²⁷⁸⁾ Uredba (EU) št. 233/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o vzpostavitvi instrumenta za financiranje razvojnega sodelovanja za obdobje 2014–2020.

⁽²⁷⁹⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 21.

⁽²⁸⁰⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 47.

partnerje. Nadnacionalne težave, vključno s **terorizmom in nedovoljenimi migracijami**, so se še stopnjevale in postajale pomembnejše. Politične in varnostne krize in/ali incidenti so *leta 2018* vplivali na delo delegacij EU v več državah. Vse te povezane grožnje in zahtevne razmere so predstavljale velike izzive za partnerske države, programe sodelovanja, ki jih upravlja Komisija, in delo delegacij EU.

Delegacije EU se spopadajo s posebnimi **izzivi pri zaposlovanju** izkušenega in usposobljenega osebja, zaradi česar so delovna mesta prosta po več mesecev, kar je težko obvladovati, zlasti zaradi velike delovne obremenitve. Te težave pri zaposlovanju so še posebno velike v državah, v katerih so razmere težke ali negotove.

Prav tako je v številnih regijah velika možnost **nesreč, povezanih s podnebnimi spremembami**, zato so te regije še posebno izpostavljene naravnim nesrečam in škodljivim učinkom podnebnih sprememb.

Skrbniški sklad EU za Kolumbijo

V **Kolumbiji** je bila podpora prizadevanjem za vzpostavitev miru osrednja značilnost odnosov med EU in Kolumbijo v zadnjih dvajsetih letih, pri čemer vse strani priznavajo, da ima EU ključno podporno vlogo v kolumbijskem mirovnem sporazumu. Podpora se usmerja zlasti prek **skrbniškega sklada EU za Kolumbijo**, v okviru katerega so bile *leta 2018* sklenjene pogodbe za skupno 18 projektov v višini 59,5 milijona EUR. Vsi projekti se osredotočajo na razvoj podeželja v najrevnejših regijah in regijah, najbolj prizadetih zaradi konfliktov, in sicer s ponovnim vključevanjem nekdanjih borcev, spodbujanjem gospodarske **dejavnosti in produktivnosti ter obnovo družbene strukture**.

Skrbniški sklad EU za Afriko

Namen **skrbniškega sklada EU za Afriko (EUTF)** je obravnavanje migracij in prisilnih razselitev ter spodbujanje socialno-ekonomskega razvoja, s čimer med drugim prispeva k ustvarjanju novih dostojnih delovnih mest v številnih afriških partnerskih državah. Do 31. decembra 2018 je bilo za območja Sahela in Čadskega jezera, Afriškega roga ter regij severne Afrike odobrenih 187 projektov v vrednosti 3 589,9 milijona EUR. Program se osredotoča na podporo visoki stopnji produktivne in dostojne zaposlitve, tudi prek poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ter razširitev kritja socialne zaščite z vzpostavitvijo nacionalno opredeljenih sistemov in minimalnih ravni socialne zaščite.

Skrbniški sklad Bêkou za Srednjeafriško republiko

Skrbniški sklad Bêkou za Srednjeafriško republiko, ki deluje v središču humanitarno-razvojne povezave, ima edinstveno vlogo pri spodbujanju stabilizacije in miru z ustvarjanjem delovnih mest, zagotavljanjem osnovnih storitev, spodbujanjem socialnega dialoga in krepitvijo odpornosti za skupnost. Varno vračanje civilistov in njihova ponovna vključitev v skupnosti je zaradi več kot 694 000 notranje razseljenih oseb in 543 000 beguncev v sosednjih državah temelj za procese izgradnje miru v Srednjeafriški republici.

Zbirka orodij za poklicno izobraževanje in usposabljanje

Pomembni dosežki *leta 2018*, zlasti s poudarkom na **zaposljivosti mladih**, vključujejo uvedbo zbirke orodij za poklicno izobraževanje in usposabljanje, tj. instrumenta, ki zagotavlja svetovalne storitve za krepitev povezav med sistemom poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter industrijo v partnerskih državah, s čimer prispeva k ciljema trajnostnega razvoja 4 (kakovostno izobraževanje) in 8 (dostojno delo in gospodarska rast). To je primer celovitejšega pristopa k zaposlovanju, h kateremu se poziva v sporočilu ⁽²⁸¹⁾ o novem zavezništvu Afrike in Evropske unije za trajnostne naložbe in delovna mesta, ki ga je predsednik Juncker napovedal septembra 2018.

⁽²⁸¹⁾ COM(2018) 643 final, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2018/SL/COM-2018-643-F1-SL-MAIN-PART-1.PDF>.

Globalno zavezništvo o podnebnih spremembah+ ⁽²⁸²⁾

Globalno zavezništvo o podnebnih spremembah+ ⁽²⁸³⁾ je vodilna podnebna pobuda EU, ki prispeva k cilju trajnostnega razvoja 13 (podnebni ukrepi). Uporablja se za podporo partnerskim državam, ki so najbolj občutljive za podnebne spremembe (zlasti majhnim otoškim državam v razvoju in najmanj razvitim državam), da bi postale odporne proti podnebnim spremembam.

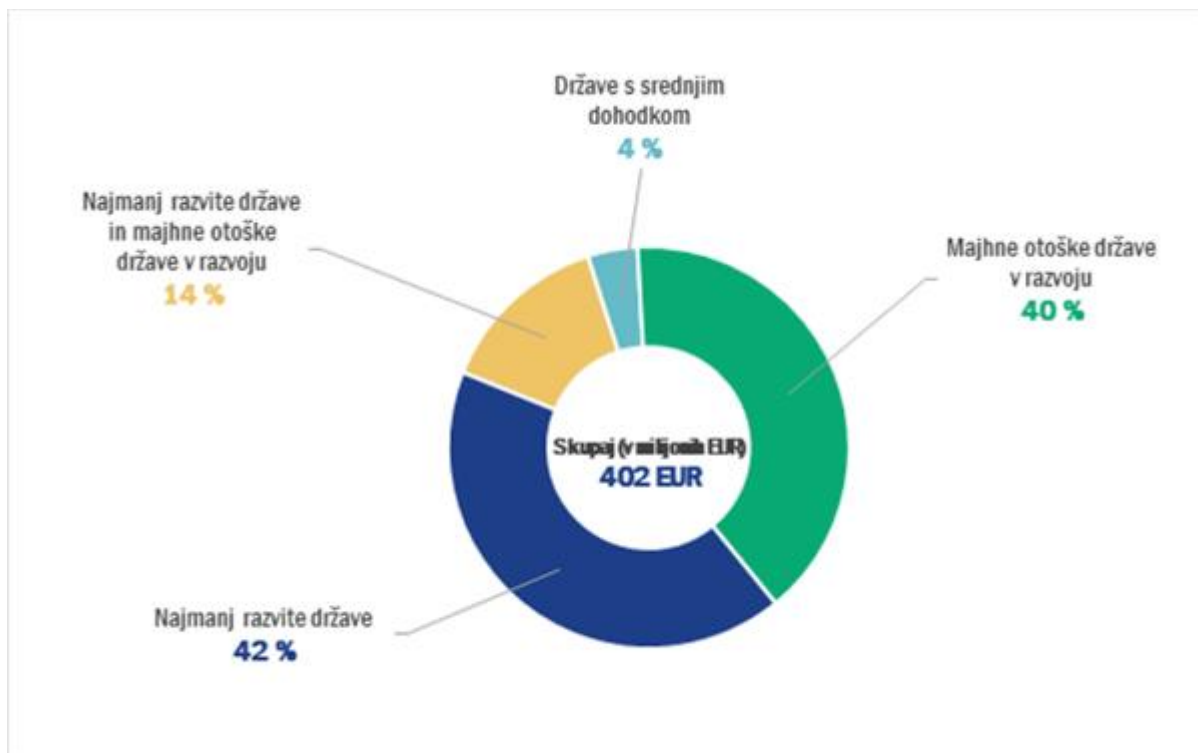

Diagram: Globalno zavezništvo o podnebnih spremembah+ – geografska porazdelitev projektov od začetka programa ⁽²⁸⁴⁾

Vir: Letno poročilo Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 16.

Med novimi projekti, odobrenimi leta 2018, je deset državnih ukrepov in en program za več držav (Local Climate Adaptive Living Facility – instrument za življenje, prilagojeno lokalnemu podnebnju), da bi se izboljšal dostop lokalnih organov do podnebnega financiranja.

Preklopite na zeleno ⁽²⁸⁵⁾

Komisija je še naprej podpirala pobudo „Preklopite na zeleno“, vodilni ukrep EU na področju zelenega gospodarstva, za katerega je EU v zadnjih desetih letih namenila približno 300 milijonov EUR. Pri nedavnem vrednotenju ⁽²⁸⁶⁾ sodelovanja EU na področju zelenega gospodarstva so bili sprejeti pozitivni sklepi o pobudi „Preklopite na zeleno“, pri čemer je bil poudarjen zlasti njen „veliki vpliv v smislu sprejemanja praks trajnostne porabe in proizvodnje ter povišanih ravni naložb mikro, malih in srednjih podjetij, ki so zlasti pripevale k ustvarjanju zelenih delovnih mest“ ⁽²⁸⁷⁾.

⁽²⁸²⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 16.

⁽²⁸³⁾ <http://www.gcca.eu>

⁽²⁸⁴⁾ Globalno zavezništvo o podnebnih spremembah+ (GCCA+). Diagram kaže, da je podpora EU večinoma namenjena najmanj razvitim državam in majhnim otoškim državam v razvoju. Države, ki so oboje, tj. najmanj razvite države in majhne otoške države v razvoju, so se upoštevale in prikazale v posebni kategoriji, saj je njihova občutljivost za podnebne spremembe še večja, ter v skladu z načelom nepreztja iz Agende 2030.

⁽²⁸⁵⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 17.

⁽²⁸⁶⁾ <https://europa.eu/capacity4dev/public-environment-climate/documents/scp-evaluation-full-package-publications>

⁽²⁸⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 17.

Za afriške države obstaja resničen gospodarski interes za vlaganje v sončno energijo. Več sončne energije v naboru energetskih virov bo javne finance razbremenilo strukturnih primanjkljajev javnih podjetij za dobavo električne energije. Izvedeni so bili uspešni prvi ukrepi na področju obnovljivih virov energije, zlasti v zahodni Afriki. Na omrežje povezani obrati za pridobivanje sončne energije in vetrne elektrarne, ki se trenutno pripravljajo, gradijo ali obratujejo, bodo ustvarili več kot 600 megavatov električne energije.

Leta 2018 je začela v celoti obratovati elektrarna v Zagtoulju (Burkina Faso) z največjo zmogljivostjo 33 megavatov, ki jo je sofinancirala EU.

EU trenutno sofinancira pet drugih sončnih elektrarn v zahodni Afriki: Gorou Banda in Agadez (Niger), Defissol (Benin), Odienné (Slonokoščena obala) in Bauchi (Nigerija). Finančna sredstva EU skupno prispevajo k dodatni proizvodnji največ 206 megavatov sončne energije v zahodni Afriki.

Ocenjevanje in vrednotenje

Pri vrednotenju ⁽²⁸⁸⁾ instrumenta razvojnega sodelovanja v vmesnem pregledu je bilo ugotovljeno, da je instrument na splošno še vedno relevanten in ustreza namenu. V glavnem je v skladu z novo politiko (npr. novim Evropskim soglasjem o razvoju in agendo za trajnostni razvoj do leta 2030), čeprav bi bilo lahko izvajanje nekaterih prednostnih nalog v njegovi sedanjí obliki težavno. V vrednotenju je bilo opozorjeno tudi, da sicer obstajajo nekateri dokazi o skladnosti med instrumentom razvojnega sodelovanja in drugimi instrumenti za zunanje financiranje ter politikami EU o zunanjem delovanju, vendar je potreben bolj strateški pristop.

Ta pomislek se je upošteval *leta 2018*, ko je Komisija izvedla oceno učinka, ki je zajemala razdelek za zunanje delovanje „Evropa v svetu“ v večletnem finančnem okviru za obdobje 2014–2020. Ocenjeno je bilo, da bi združitev več instrumentov v en širši instrument omogočila racionalizacijo njihovih upravljavskih in nadzornih sistemov ter tako zmanjšala upravno breme za vse zainteresirane strani. Uporaba poenostavljenega sistema nadzora bi zadevnim institucijam omogočila boljši in celovitejši pregled nad zunanjimi odhodki EU. Evropski razvojni sklad je v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027 vključen v novi instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje ⁽²⁸⁹⁾, ki se odziva na cilje zunanjega delovanja EU.

Evropski sklad za trajnostni razvoj (EFSD)

Splošni namen **Evropskega sklada za trajnostni razvoj** ⁽²⁹⁰⁾ je prispevanje k ciljem iz agende Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030, zlasti izkoreninjenju revščine, ter zavezam iz nedavno prenovljene evropske sosedске politike. Evropski sklad za trajnostni razvoj naj bi s spodbujanjem naložb v Afriki in sosedstvu obravnaval tudi specifične socialno-ekonomske temeljne vzroke migracij, vključno z nedovoljenimi migracijami, ter prispeval k trajnostnemu ponovnemu vključevanju migrantov, ki se vračajo v svoje države izvora, in krepitev tranzitnih in gostiteljskih skupnosti.

Jamstvo Evropske unije za Evropski sklad za trajnostni razvoj bo zajemalo portfelje naložb, ki jih bodo izvajali upravičeni partnerji na ciljnih področjih, t. i. **naložbena okna**. Prvi sklop naložbenih oken vključuje: trajnostno energijo in povezljivost, financiranje mikro, malih in srednjih podjetij, trajnostno kmetijstvo, razvoj podeželja in kmetijske dejavnosti, trajnostna mesta in digitalizacijo za okolje.

Do konca leta 2018 ⁽²⁹¹⁾ je bilo podpisano prvo jamstvo z nizozemsko razvojno banko FMO (De Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden) za instrument za delitev tveganja ⁽²⁹²⁾ NASIRA ⁽²⁹³⁾. Za

⁽²⁸⁸⁾ SWD(2017) 600 final, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-dci_en_0.pdf.

⁽²⁸⁹⁾ COM(2018) 460.

⁽²⁹⁰⁾ Uredba (EU) 2017/1601 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. septembra 2017 o vzpostavitvi Evropskega sklada za trajnostni razvoj (EFSD), jamstva EFSD ter jamstvenega sklada EFSD.

⁽²⁹¹⁾ *Letno poročilo* Generalnega direktorata za mednarodno sodelovanje in razvoj o dejavnostih za leto 2018, str. 32.

⁽²⁹²⁾ Z instrumentom Nasira bodo obravnavana velika tveganja, tako zaznana kot resnična, povezana s posojanjem podjetnikom, od katerih so bili številni prisiljeni zapustiti svoje domove in ki imajo težave pri izposojanju denarja, v državah, ki mejijo na EU, in v podsaharski Afriki. Tem podjetnikom bo omogočen dostop do naložbenih posojil, in sicer tako, da bodo lokalnim finančnim

spodbuditev naložb v višini do 1 milijarde EUR za podjetnike iz podsaharske Afrike in sosedstva bo porabljenih 75 milijonov EUR finančnih sredstev EU. S tem naj bi se ustvarilo ali podprlo do 800 000 delovnih mest in prinesle koristi tistim, ki imajo težave pri dostopanju do ugodnih posojil, kot so notranje razseljeni ljudje, begunci, ženske in mladi.

Jamstvo Evropske unije za Evropski sklad za trajnostni razvoj pomaga povečati naložbe v partnerske države, ki jih potrebujejo, tudi na področjih in v sektorjih z visokim tveganjem. Njegov začetek je bil obetaven ⁽²⁹⁴⁾. Glede na to bo predlog za **instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje za večletni finančni okvir za obdobje po letu 2020** vključeval Evropski sklad za trajnostni razvoj plus. Pričakuje se, da se bo z vključitvijo sklada v širši instrument poenostavil pravni okvir ter povečala učinkovitost procesov in operacij. Izboljšala bi se prepoznavnost, ki jo zagotavljajo trenutni razdrobljeni instrumenti, ter omogočilo boljše obveščanje o vplivu in rezultatih. Politika bi bila bolj usklajena, ukrepi pa bi se bolje dopolnjevali ⁽²⁹⁵⁾.

Program EU za humanitarno pomoč

Cilji programa

Namen programa za humanitarno pomoč je zagotoviti **podporo in zaščito prebivalstvu, ki so ga prizadele naravne nesreče ali nesreče, ki jih povzroči človek**. Glede na to, da so EU in njene države članice skupaj največji donator humanitarne pomoči na svetu, imajo ključno vlogo pri obravnavi humanitarnih izzivov. Program za humanitarno pomoč zagotavlja pomoč najranljivejšemu prebivalstvu v državah v krizi, vključno s „pozabljenimi krizami“ (krize z majhno medijsko pozornostjo in malo poročanja).

Izvajanje in najnovejši dosežki

Evropska komisija je leta 2018 ⁽²⁹⁶⁾ zagotovila več kot 1,4 milijarde EUR ⁽²⁹⁷⁾ pomoči najranljivejšim osebam v več kot 90 državah, s čimer je dosegla več kot 144 milijonov upravičencev ⁽²⁹⁸⁾.

Leta 2018 so več kot polovico proračuna za humanitarno pomoč prejele najranljivejše države, dodatnega 33,9 % pa je bilo dodeljenega „**pozabljenim krizam**“. Kar zadeva pogodbe, jih je bilo 62 % izdanih v zelo kratkem času (v 11 dneh). Poleg tega se je EU zavezala, da bo okrepila zmogljivost in odpornost ranljivih skupnosti ter je vzpostavila akcijski načrt za odpornost, katerega 80 % ukrepov je na dobri poti ⁽²⁹⁹⁾.

Primer odziva EU na **velike krize** sta nujna pomoč in podpora milijonom ljudi v Siriji, s katerima EU še naprej rešuje življenje. Pomoč se zagotavlja iz vseh humanitarnih vozlišč, tudi čez konfliktne linije in mejne prehode. Pomoč prispeva k nujno potrebni **preskrbi s hrano, zdravili, vodo in zatočišči** za milijone Sircev, ki so jih spopadi neposredno prizadeli ali so zaradi spopadov notranje razseljeni. V sosednjem Libanonu so sredstva EU prispevala k denarni pomoči najranljivejšim beguncem, (sekundarnemu) zdravstvenemu varstvu, ki rešuje

institucijam, kot so banke in mikrofinančne institucije, z navedenim instrumentom zagotovljena portfeljska jamstva, ki vsebujejo posojila podjetnikom. <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/181213-eip-28-guarantees-brochure-final.pdf>.

⁽²⁹³⁾ Več informacij o instrumentu Nasira je na voljo na spletnem naslovu: www.nasira.info.

⁽²⁹⁴⁾ Sklic na veljavni EFSD v predlogu za večletni finančni okvir, COM(2018) 460 final, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:d2c24540-6fb9-11e8-9483-01aa75ed71a1.0011.02/DOC_1&format=PDF, str. 7.

⁽²⁹⁵⁾ Glej SWD(2018) 337 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0337&from=EN>, str. 24.

⁽²⁹⁶⁾ Poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o programu humanitarne pomoči, str. 2.

⁽²⁹⁷⁾ Leta 2018 se je iz proračuna EU zagotovilo 1,4 milijarde EUR humanitarne pomoči (brez Evropskega razvojnega sklada in zunanjih namenskih prejemkov). Ob upoštevanju tudi zunanjih namenskih prejemkov držav članic, namenjenih za instrument za begunce v Turčiji, operacij v srednji in zahodni Afriki, odobritev Evropskega razvojnega sklada (45,6 milijona EUR) ter nujne pomoči v EU (199 milijonov EUR) je EU leta 2018 za humanitarno pomoč upravljala skupni znesek v višini 1,6 milijarde EUR.

⁽²⁹⁸⁾ Ti statistični podatki temeljijo na združevanju ocenjenega števila „upravičencev ukrepov“, kakor so jih navedli partnerji, ki izvajajo humanitarne projekte, ki jih financira ECHO. Posamezni upravičenec, ki potrebuje humanitarno pomoč, jo lahko prejme iz več kot enega humanitarnega ukrepa in več kot enega projekta.

⁽²⁹⁹⁾ Poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o programu humanitarne pomoči, str. 2.

življenja, neformalnemu izobraževanju in zatočiščem, vključno z vodo, higieno in komunalno ureditvijo, za izboljšanje življenjskih razmer ranljivih družin, ki jih je razselitev najbolj prizadela. EU v Turčiji in Jordaniji podpira najranljivejše begunce, med drugim tudi z denarno pomočjo, saj se ta šteje za najbolj stroškovno učinkovito in dostojno metodo ⁽³⁰⁰⁾.

Kriza v Jemnu ⁽³⁰¹⁾

Večino leta 2018 so bili za Jemen značilni nenehni konflikti, ki so neposredno vplivali na civiliste, in očitne kršitve mednarodnega humanitarnega prava. Kriza v Jemnu je največja humanitarna kriza na svetu. Konec leta 2018 je po podatkih ZN 22,2 milijona ljudi potrebovalo humanitarno pomoč in/ali pomoč v obliki zaščite.

EU si je leta 2018 močno prizadevala za odločnejši odziv na krizo v Jemnu in je zanj skupno namenila 127,5 milijona EUR. S temi sredstvi podpira reševalne akcije prebivalstva, prizadetega zaradi konfliktov, in ljudi, ki so jih prizadele neustrezna prehranska varnost ter prehranska in zdravstvena kriza. Zaščita, logistika, izobraževanje v izrednih razmerah in zagovorništvo so vključeni v projekte ali podprti s samostojnimi projekti. Prek te pomoči je bilo doseženih več kot 14 milijonov ranljivih ljudi.

Ocenjevanje in vrednotenje

Celovito vrednotenje humanitarne pomoči EU v obdobju 2012–2016 ⁽³⁰²⁾ je pokazalo, da je pomoč EU pozitivno prispevala k reševanju življenj, zmanjšanju obolevnosti in trpljenja ter bolj dostojanstvenemu življenju prebivalstva, ki so ga prizadele nesreče. Obseg financiranja, namenjenega ukrepom humanitarne pomoči, je EU omogočil resničen učinek v praksi, tako da je lahko obravnavala potrebe velikega števila upravičencev po vsem svetu. V regijah, kjer je EU dodelila le omejena sredstva v primerjavi s celotnimi dodeljenimi finančnimi sredstvi, je vrednotenje pokazalo, da je lahko pozitivno vplivala tudi z izbiro projektov z velikim potencialom finančnega vzvoda ali multiplikacijskega učinka.

Vendar je bilo v vrednotenju ugotovljeno tudi, da bi se Komisija lahko usmerila v obširnejše in bolj strateško sodelovanje s ključnimi partnerji, da bi se poenostavili postopki in omogočil bolj povezan, dosleden pristop k humanitarni pomoči, zlasti kadar to spremlja premik k načrtovanju večletnih programov in financiranju. Hkrati bo Komisija še naprej potrebovala svojo raznoliko skupino partnerjev pri okvirnih sporazumih o partnerstvu, vključno s tistimi, ki so razmeroma majhni ali srednje veliki, zaradi njihove specifične geografske prisotnosti in/ali področnega ali tematskega strokovnega znanja ⁽³⁰³⁾. Program EU za humanitarno pomoč bo na podlagi naslednjega večletnega okvirnega programa za obdobje 2021–2027 še naprej zagotavljal nujno pomoč in pomoč, ki rešuje življenja, ljudem, ki so jih prizadele nesreče, ki jih povzroči človek, ali naravne nesreče.

Pobuda Prostovoljci EU za humanitarno pomoč

Pobuda Prostovoljci EU za humanitarno pomoč združuje prostovoljce in organizacije iz različnih držav, zagotavlja praktično podporo projektom humanitarne pomoči ter prispeva h krepitvi lokalnih zmogljivosti in odpornosti skupnosti, ki so jih prizadele nesreče.

Zaradi humanitarnih katastrof se je močno povečal pritisk na humanitarne organizacije, zato je potrebnih več usposobljenih ljudi. Pobuda Prostovoljci EU za humanitarno pomoč evropskim državljanom omogoča, da svojo solidarnost pokažejo s sodelovanjem v humanitarnih projektih po vsem svetu, hkrati pa pomaga organizacijam pokriti njihove posebne kadrovske potrebe.

⁽³⁰⁰⁾ Poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o programu humanitarne pomoči, str. 2.

⁽³⁰¹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 19.

⁽³⁰²⁾ *Comprehensive evaluation of EU humanitarian aid in the period 2012–2016* (Celovita ocena humanitarne pomoči EU v obdobju 2012–2016), SWD(2019) 3, str. 74.

⁽³⁰³⁾ *Comprehensive evaluation of EU humanitarian aid in the period 2012–2016* (Celovita ocena humanitarne pomoči EU v obdobju 2012–2016), SWD(2019) 3, str. 80.

S pobudo **Prostovoljci EU za humanitarno pomoč** se je do decembra 2018 financiralo 728 organizacij pošiljateljic in gostiteljic ⁽³⁰⁴⁾. Ta podpora je vključevala krepitev njihovih zmogljivosti, tehnično pomoč in upravljanje napotitve prostovoljcev v skupnosti, ki so jih prizadele nesreče.

V podporo izvajanju tega programa je bila razvita platforma (platforma za pobudo Prostovoljci EU za humanitarno pomoč ⁽³⁰⁵⁾), da bi se zagotovila prostor za objavo prostih mest za prostovoljsko delo in zgodb s terena ter forum za razprave (za prostovoljce, organizacije pošiljateljice prostovoljcev in lokalne organizacije gostiteljice). Ta platforma podpira partnerstva in sodelovanje med projekti, gosti spletne prostovoljske dejavnosti in organizacijam omogoča, da upravljajo učenje, razvoj in mentorstvo ter oblikujejo certifikate za prostovoljce v okviru pobude Prostovoljci EU za humanitarno pomoč ⁽³⁰⁶⁾.

V naslednjem večletnem finančnem okviru (2021–2027) naj bi bila pobuda Prostovoljci EU za humanitarno pomoč vključena v evropsko solidarnostno enoto ⁽³⁰⁷⁾, da bi se olajšalo vključevanje mladih v solidarnostne dejavnosti v Evropi in tujini na podlagi enega samega instrumenta EU. Ob tem se bodo poskušale doseči vzajemne koristi in racionalizacija z drugimi prostovoljskimi programi EU, zlasti evropsko solidarnostno enoto. Komisija si bo prizadevala zagotoviti večjo jasnost za državljane EU ⁽³⁰⁸⁾, ki iščejo priložnosti za prostovoljstvo v EU in zunaj nje.

Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice

Cilji programa

Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice ⁽³⁰⁹⁾ zagotavlja pomoč za razvoj ter utrjevanje demokracije in pravne države ter spoštovanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Program pomaga civilni družbi, da postane učinkovita sila za politične reforme in zaščito človekovih pravic. Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice se lahko zaradi svoje ključne prednosti, tj. zmožnosti hitrega delovanja, osredotoči na občutljiva politična vprašanja in inovativne pristope ter neposredno sodeluje z lokalnimi organizacijami civilne družbe, ki morajo ohraniti svojo neodvisnost od javnih organov, pri čemer zagotavlja veliko prožnost in večjo sposobnost odzivanja na spreminjajoče se okoliščine.

Namen programa je okrepiti varstvo, spodbujanje, izvajanje in spremljanje **človekovih pravic** in **temeljnih svoboščin**, zlasti s **podporo zadevnim organizacijam civilne družbe, zagovornikom človekovih pravic ter žrtvam zatiranja in zlorab**. Hkrati v okviru evropskega instrumenta za demokracijo in človekove pravice potekajo prizadevanja za **utrjevanje demokracije v tretjih državah** s spodbujanjem participativne in predstaviške demokracije, krepitev celotnega demokratičnega cikla in pravne države ter izboljšanjem zanesljivosti volilnih postopkov. V okviru navedenega evropskega instrumenta se za agendi za človekove pravice in demokracijo šteje, da sta neločljivo medsebojno povezani.

Evropski instrument za demokracijo in človekove pravice naj bi bil nišni instrument, usmerjen zlasti v obravnavo najtežjih vprašanj človekovih pravic ter zaščito aktivistov za človekove pravice in demokracijo, ki so izpostavljeni tveganjem, pri čemer podpira nekatere izbrane ključne akterje in procese na področju človekovih pravic ter deluje na področjih, kjer ima EU poseben interes in ponuja dodano vrednost (npr. preprečevanje uporabe smrtne kazni in spodbujanje zanesljivih volilnih postopkov).

⁽³⁰⁴⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 37.

⁽³⁰⁵⁾ https://webgate.ec.europa.eu/echo/eu-aid-volunteers_en

⁽³⁰⁶⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 37.

⁽³⁰⁷⁾ COM(2018) 440.

⁽³⁰⁸⁾ Sodelujoči v pobudi Prostovoljci EU za humanitarno pomoč morajo biti državljani države članice EU ali rezidenti za daljši čas v EU, https://ec.europa.eu/echo/what/humanitarian-aid/eu-aid-volunteers_en.

⁽³⁰⁹⁾ Uredba (EU) št. 235/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. marca 2014 o vzpostavitvi instrumenta financiranja za demokracijo in človekove pravice po svetu.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Leta 2018 je bilo za spodbujanje demokracije in človekovih pravic dodeljenih skupno 188 milijonov EUR od skupnega zneska 1 333 milijonov EUR za programsko obdobje 2014–2020 ⁽³¹⁰⁾.

Podpora zagovornikom človekovih pravic, ki so izpostavljeni tveganjem

ProtectDefenders.eu je prvi celovit mehanizem EU za zagovornike človekovih pravic, ustanovljen za zaščito zagovornikov, ki so izpostavljeni največjim tveganjem in se spoprijemajo z najtežjimi razmerami po vsem svetu. Vzpostavljen je bil leta 2015, leta 2018 pa je bilo njegovo delovanje podaljšano z dotlej največjim proračunom v višini 19,95 milijona EUR, dodeljenim za štiri leta. V mehanizmu se je združil konzorcij 12 neodvisnih organizacij civilne družbe, ki so specializirane za zaščito človekovih pravic in demokracije ter prisotne po vsem svetu; zagovornikom človekovih pravic zagotavlja nujno podporo, materialno pomoč, začasno premeštev/zatočišče, podporo za usposabljanje in krepitev zmogljivosti.

Podpora demokraciji

Program **Podpiranje demokracije** (4,6 milijona EUR), ki deluje pod okriljem pobude za demokracijo, se osredotoča na podporo delegacijam EU na področjih udeležbe civilne družbe v demokratičnih procesih.

Med dosedanjimi dosežki sta forum državljanov v vlogi opazovalcev, ki od leta 2016 združuje 250 domačih organizacij opazovalcev z vsega sveta ter olajšuje medsebojne izmenjave strokovnjakov, spodbuja deklaracijo o globalnih načelih za opazovalce volitev in usposablja domače opazovalce v Afganistanu, Demokratični republiki Kongo, Libanonu, na Madagaskarju in Maldivih, ter uvedba vsakoletne svetovne kampanje „EU4Democracy“, ki spodbuja podporo EU demokraciji v partnerskih državah.

Podpora določenim ključnim akterjem in procesom

„**Globalni kampus za človekove pravice in demokracijo**“ (prispevek v višini približno 5 milijonov EUR letno) je edinstvena globalna mreža več kot 100 univerz, ki poučujejo človekove pravice in demokracijo ter jih spodbujajo. V okviru globalnega kampusa, ki ga EU podpira že od samega začetka, se na leto podeli več kot 150 magistrskih nazivov s področja človekovih pravic in demokracije; ta mreža pokriva sedem regij po svetu ⁽³¹¹⁾ in predstavlja zgled **odličnosti na področju izobraževanja o človekovih pravicah in demokraciji**.

Stalna podpora svetovni zvezi nacionalnih institucij za človekove pravice in njenim štirim regionalnim mrežam (Afrika, Evropa, Azija in Latinska Amerika) nacionalnih institucij za človekove pravice (prispevek EU za obdobje 2019–2021 znaša 3,75 milijona EUR) je strateška in pravočasna: svetovanje in podpora, ki jih te mreže zagotavljajo posameznim nacionalnim institucijam za človekove pravice na ključnih področjih mandata, omogočata bolj strateško, relevantno in učinkovito sodelovanje nacionalnih institucij za človekove pravice na svetovni, regionalni in nacionalni ravni. Triletni ciljno usmerjeni program bo vodil danski inštitut za človekove pravice, kot ga je pooblastila svetovna zveza nacionalnih institucij za človekove pravice, gradil pa bo na rezultatih prejšnjega programa, ki se je izvajal v obdobju 2015–2018 ter je zagotovil prepotrebne priložnosti za usposabljanje in krepitev zmogljivosti, platforme za izmenjavo in komuniciranje, institucionalni razvoj in hitro podporo nacionalnim institucijam za človekove pravice, ki so se znašle v težavah.

Ocenjevanje in vrednotenje

Glede na vmesni pregled ⁽³¹²⁾ je evropski instrument za demokracijo in človekove pravice (v obdobju 2014–2017) uspešno uresničeval svoje cilje ter bil spodbuden, prožen in odziven instrument. Njegovi ključni dodani vrednosti sta neodvisnost delovanja in prisotnost po vsem svetu, ki omogočata hitro posredovanje v najtežjih razmerah v posameznih državah, s čimer se ustvarjajo sinergije in dopolnjevanje, kadar drugi instrumenti in

⁽³¹⁰⁾ Poročilo o programu za leto 2018, str. 6.

⁽³¹¹⁾ <https://www.eiuc.org>

⁽³¹²⁾ SWD(2017) 604 final, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/swd-mid-term-review-eidhr_en_0.pdf.

donatorji ne morejo delovati ali ne delujejo. V okviru instrumenta so se obravnavali izzivi na področju človekovih pravic in demokracije, in to tudi v najtežjih okoljih, kar potrjuje, da je evropski instrument za demokracijo in človekove pravice bolj kot kadarkoli pomemben za politične prednostne naloge EU.

Instrument je tudi na splošno ocenjen kot učinkovit zaradi razmeroma nizke ravni upravnih odhodkov in njegovih bistvenih, vgrajenih prožnih orodij (npr. neposredna podpora zagovornikom človekovih pravic, neposredna manjša nepovratna sredstva, sodelovanje z neformalnimi partnerji).

Čeprav ima omejena finančna sredstva v primerjavi z drugimi instrumenti zunanjega financiranja, je v središču vrednot EU. Ker so demokracija in človekove pravice izpostavljeni večjemu pritisku, bodo morda potrebna dodatna finančna sredstva.

V naslednjem večletnem finančnem okviru bo instrument za demokracijo in človekove pravice vključen v novi predlagani instrument za sosedstvo, razvoj in mednarodno sodelovanje ⁽³¹³⁾. Ukrepi v zvezi z demokracijo in človekovimi pravicami imajo lahko kot del širšega instrumenta večji dostop do nedodeljenih sredstev. Tako bi se meje z drugimi instrumenti odpravile, zato bi bili mogoči bolj povezani programski pristopi in skladnost z ukrepi držav.

Skupna zunanja in varnostna politika

Cilji

Operacije skupne zunanje in varnostne politike Evropske unije prispevajo k **ohranjanju miru, preprečevanju konfliktov in krepitvi mednarodne varnosti**.

V okviru skupne zunanje in varnostne politike se izvajajo štiri vrste ukrepov.

- Izvajanje civilnih misij za spodbujanje stabilnosti in krepitev odpornosti s krepitvijo pravne države na strateški in operativni ravni v nestabilnih razmerah.
- Delo posebnih predstavnikov Evropske unije, ki spodbujajo politike in interese EU v konfliktnih regijah in državah ter si dejavno prizadevajo za utrditev miru ter spodbujanje stabilnosti in pravne države.
- Operativni ukrepi ⁽³¹⁴⁾, pa tudi podpora Evropski akademiji za varnost in obrambo ⁽³¹⁵⁾.
- Projekti za boj proti širjenju orožja za množično uničevanje (vključno z njihovimi mehanizmi za izvajanje) ter boj proti nedovoljenemu širjenju in trgovini z drugim konvencionalnim orožjem, zlasti s podpiranjem večstranskih dejavnosti.

Da bi bila skupna zunanja in varnostna politika učinkovita, mora biti EU pripravljena na hiter in prožen odziv na nove grožnje njenim strateškim interesom, zato ukrepov ni mogoče vnaprej načrtovati; specifični ukrepi so zaradi svoje narave pogosto napovedani tik pred zdajci in imajo kratko obdobje izvajanja, ki ga je morda treba pozneje prilagoditi, podaljšati ali prekiniti glede na spreminjajoče se potrebe in prednostne naloge na terenu.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Leto 2018 so skupne obveznosti za ukrepe skupne zunanje in varnostne politike znašale 369,9 milijona EUR. V obdobju 2014–2018 je na različnih stopnjah delovalo 13 različnih civilnih misij in 11 aktivnih posebnih predstavnikov Evropske unije (tisti v Afganistanu je dejavnosti leta 2018 končal) ⁽³¹⁶⁾.

⁽³¹³⁾ COM(2018) 460.

⁽³¹⁴⁾ Kakor so vključeni v Pogodbo o Evropski uniji (člen 28), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A12016M028>.

⁽³¹⁵⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/4369/european-security-and-defence-college-esdc_en

⁽³¹⁶⁾ Poročilo o programu za skupno zunanjo in varnostno politiko, str. 2.

Najnovejša civilna misija je svetovalna misija EU v Iraku, ustanovljena oktobra 2017. **Svetovalna misija EU v Iraku:** (i) svetuje in zagotavlja strokovno pomoč iraškim oblastem na strateški ravni o civilnih vidikih iraškega nacionalnega varnostnega programa in povezanih načrtov, (ii) ocenjuje možnosti za morebitno nadaljnje ukrepanje EU in (iii) pomaga delegaciji EU pri usklajevanju podpore EU in držav članic. Njen mandat kot del podpore misije iraški strategiji za boj proti organiziranemu kriminalu zajema tudi nekatere vidike varstva kulturne dediščine. Mandat misije je bil oktobra 2018 podaljšan za nadaljnjih 18 mesecev ⁽³¹⁷⁾.

Poleg tega skupna zunanja in varnostna politika podpira tudi projekte za spodbujanje **razoroževanja, neširjenja orožja za množično uničevanje in nadzora nad izvozom orožja**. V obdobju 2014–2018 se je začelo 29 različnih projektov neširjenja in razoroževanja, dokončanih pa jih je bilo še 22 ⁽³¹⁸⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

Skupna zunanja in varnostna politika bo v naslednjem večletnem finančnem okviru še naprej eden od ključnih instrumentov za izvajanje globalne strategije za zunanjo in varnostno politiko EU.

Visoka predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko je za obdobje po letu 2020 s podporo Komisije predložila predlog za evropski mirovni instrument ⁽³¹⁹⁾, in sicer zunajproračunski sklad (ki ni del večletnega finančnega okvira) v višini 10,5 milijarde EUR v sedemletnem obdobju, ki sovpada s časovnim okvirom naslednjega večletnega finančnega okvira. Namen pobude je povečati zmožnost EU za financiranje operativnih ukrepov na podlagi skupne zunanje in varnostne politike, ki so vojaškega ali obrambnega pomena, zaradi česar se ne morejo financirati iz proračuna EU ⁽³²⁰⁾.

Predlagajo se naslednji ukrepi v okviru evropskega mirovnega instrumenta.

- Financiranje skupnih stroškov vojaških operacij EU v okviru skupne varnostne in obrambne politike.
- Prispevanje k financiranju vojaških operacij v podporo miru, ki jih vodijo drugi mednarodni akterji.
- Sodelovanje v širših ukrepih, s katerimi naj bi se oborožene sile partnerskih držav podprle z infrastrukturo, opremo ali vojaško pomočjo, pa tudi v drugih operativnih ukrepih v okviru skupne zunanje in varnostne politike EU, ki so vojaškega ali obrambnega pomena, če tako odloči Svet.

Instrument za prispevanje k stabilnosti in miru

Cilji programa

Instrument za prispevanje k stabilnosti in miru zagotavlja hitro in kratkoročno podporo v državah ali regijah, kjer nastaja ali se odvija kriza. Zagotavlja tudi dolgoročnejšo podporo dejavnostim za **preprečevanje konfliktov, vzpostavljanje miru in pripravljenost na krize** ter dejavnostim, **ki obravnavajo svetovne, medregionalne in nove grožnje**.

Izvajanje in najnovejši dosežki

EU se je leta 2018 prek **instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru** še naprej odzivala na krize v Evropi, Afriki, na Bližnjem vzhodu, v Aziji ter Severni in Južni Ameriki ⁽³²¹⁾. Skupno je bilo instrumentu namenjenih 360 milijonov EUR, od tega 254,1 milijona EUR v okviru komponente za kratkoročno odzivanje na

⁽³¹⁷⁾ Poročilo o programu za skupno zunanjo in varnostno politiko, str. 4.

⁽³¹⁸⁾ Poročilo o programu za skupno zunanjo in varnostno politiko, str. 2.

⁽³¹⁹⁾ Predlog visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko Svetu, ob podpori Komisije, za sklep Sveta o vzpostavitvi evropskega mirovnega instrumenta.

⁽³²⁰⁾ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/46331/new-european-peace-facility-worth-%E2%82%AC105-billion-bolster-international-security_en.

⁽³²¹⁾ Poročilo o programu za instrument za prispevanje k stabilnosti in miru, str. 2.

krize in 33,7 milijona EUR v okviru komponente za strukturno vzpostavljanje miru. Znesek v višini 254,1 milijona EUR je bil namenjen odzivanju na krize in njihovu preprečevanju po vsem svetu, kar je bil neposreden odziv na politične prednostne naloge EU, zajeta pa so bila različna tematska področja, vključno z reformo na področju stabilizacije in varnosti, mediacijo, dialogom in krepitevijo zaupanja, volitvami in politično tranzicijo, pa tudi bojem proti terorizmu in preprečevanjem nasilnega ekstremizma ⁽³²²⁾.

V okviru **instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru** se je *leta 2018* v severovzhodnem delu Sirije na območjih, ki jih je izpod Daiša osvobodila svetovna koalicija, začel izvajati njegov prvi projekt, ki ga financira EU. Namen projekta odstranjevanja min (10 milijonov EUR) je **izboljšati fizično varnost in olajšati dostop do zemljišč in infrastrukture** – vključno z izobraževanjem o nevarnosti min za osebe v postopku vračanja, razseljene osebe in gostiteljske skupnosti. Je prvo nehumanitarno posredovanje EU na območju od začetka konflikta ⁽³²³⁾.

Srednjeafriška republika EU še vedno povzroča precejšnjo zaskrbljenost. Z instrumentom je bilo leta 2018 namenjenega 40,5 milijona EUR dodatnega financiranja za ohranjanje delovanja EU v državi. Financiranje je zagotovilo **nov in stalen zagon mirovnemu procesu**, ki je bil konec leta 2017 na robu propada, hkrati pa je vzbudilo upe glede dogovorjenega premirja in celovitega političnega dogovora, ki je bil konec leta 2018 razlog za zadržano upanje ⁽³²⁴⁾.

Poleg tega je bilo leto 2018 prvo leto izvajanja ukrepov za krepitev zmogljivosti v podporo varnosti in razvoju, zlasti tam, kjer je delovanje državnih institucij ogroženo. Osem takih ukrepov se je začelo izvajati v Maliju, Srednjeafriški republiki, Somaliji in Libanonu ⁽³²⁵⁾.

Ocenjevanje in vrednotenje

V vrednotenju ⁽³²⁶⁾ je bilo ugotovljeno, da instrument izpolnjuje svoje cilje. V zvezi z ukrepi za odzivanje na krize pa je vrednotenje pokazalo, da ta komponenta izpolnjuje svoje zaveze in prinaša pomembne rezultate ter da je odzivna in prožna glede na hitro razvijajoči se okvir miru in varnosti. Instrument je EU z obravnavanjem obstoječih in novih svetovnih groženj omogočil pomemben prispevek k obravnavanju groženj mednarodnemu miru in varnosti ter miru in varnosti v EU. Ponudil je priložnosti za širšo platformo za politično izmenjavo o ključnih vprašanjih na področju varnostne politike z vladami držav upravičenk in institucionalnimi partnerji.

V vrednotenju je bilo poudarjeno, da je treba zmožnost EU, da se hitro odzove na nepredvidene dogodke in obravnava ključna varnostna vprašanja na svetovni ravni, dodatno okrepiti v vseh prihodnjih instrumentih zunanjega delovanja ⁽³²⁷⁾. Zato Komisija predlaga, naj se v naslednjem večletnem finančnem okviru združi več instrumentov zunanjega delovanja, da bi se zagotovil celovit pristop v celostnem instrumentu za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje ⁽³²⁸⁾, ki med drugim zagotavlja prožnost pri usmerjanju virov tja, kjer so v spreminjajočih se mednarodnih razmerah najbolj potrebni ⁽³²⁹⁾.

Instrument partnerstva za sodelovanje s tretjimi državami

Instrument partnerstva za sodelovanje s tretjimi državami je prvi instrument, ki je posebej namenjen **spodbujanju strateških interesov EU po vsem svetu** z utrjevanjem njenih zunanjih strategij, politik in ukrepov. Instrument ima štiri glavne cilje:

- zagotavljanje politične podpore in odzivanje na svetovne izzive;
- spodbujanje mednarodne razsežnosti strategije Evropa 2020;

⁽³²²⁾ Služba za instrumente zunanje politike, *letno poročilo o dejavnostih*. 2018, str. 25.

⁽³²³⁾ *Poročilo o programu za instrument za prispevanje k stabilnosti in miru*, str. 3.

⁽³²⁴⁾ *Poročilo o programu za instrument za prispevanje k stabilnosti in miru*, str. 3.

⁽³²⁵⁾ *Poročilo o programu za instrument za prispevanje k stabilnosti in miru*, str. 2.

⁽³²⁶⁾ *Vmesna ocena instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru*, SWD(2017) 607.

⁽³²⁷⁾ *Vmesna ocena instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru*, SWD(2017) 607, str. 22.

⁽³²⁸⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje, COM(2018) 460.

⁽³²⁹⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje, COM(2018) 460, str. 2.

- izboljšanje dostopa do trga ter povečanje trgovinskih, naložbenih in poslovnih priložnosti za družbe EU;
- spodbujanje javne diplomacije in akademskega sodelovanja.

EU ima s partnerskimi državami po vsem svetu sklenjene številne mednarodne sporazume, zaradi česar ima vpliv na številnih področjih mednarodnih odnosov. Skupna teža vseh držav članic, ki delujejo v skladu s skupnimi politikami in strategijami, EU omogoča edinstven vpliv pri spopadanju s svetovnimi izzivi ⁽³³⁰⁾.

Proračun, dodeljen ukrepom v okviru instrumenta partnerstva *leta 2018*, je znašal 126,9 milijona EUR ⁽³³¹⁾. Financirane dejavnosti je mogoče razdeliti na tri glavne kategorije:

- izmenjave, dogodki, delitev znanja;
- strokovno znanje, tehnična pomoč;
- promocija, ozaveščanje, sodelovanje ⁽³³²⁾.

V podporni študiji vrednotenja ⁽³³³⁾ je bilo dokazano, da je imel instrument partnerstva s krepitvijo in odpiranjem področij za sodelovanje in dialog med EU in tretjimi državami pogosto ključno omogočitveno vlogo. Vrednotenje instrumenta ⁽³³⁴⁾ je pokazalo, da instrument vpliva na politiko/politične procese v partnerskih državah v skladu z interesi EU in da je prispeval k razvoju vzajemno koristnih odnosov s temi državami ⁽³³⁵⁾.

Instrument partnerstva bo v naslednjem večletnem finančnem okviru vključen v novi instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje ⁽³³⁶⁾, s čimer bosta zagotovljeni večja doslednost in učinkovitost pri podpori zunanjih politik EU.

Sodelovanje z Grenlandijo

Komisija se je leta 2014 ⁽³³⁷⁾ z vlado Grenlandije dogovorila o „**programskem dokumentu za trajnostni razvoj Grenlandije za obdobje 2014–2020**“.

Cilj tega programa je **prispevati k višjemu življenjskemu standardu** z izboljšanjem izobraževanja, razvoja spretnosti in znanja. S tem bo s kritično maso usposobljenih oseb in konkurenčno delovno silo zagotovljen neprekinjen gospodarski napredek Grenlandije v vse bolj globaliziranem svetovnem gospodarstvu. S povečano produktivnostjo delovno sposobnega prebivalstva se bo zmanjšal vse večji pritisk na javne finance, ki je posledica vse večjega deleža starejših. Poleg tega se bo zaradi visoko izobražene in usposobljene delovne sile zmanjšala ekonomska odvisnost od nekaterih sektorjev, pri čemer je taka delovna sila osnovni pogoj za razvoj in vključujočo rast v novih sektorjih.

Sodelovanje EU s čezmorskimi državami in ozemlji, vključno z Grenlandijo, se bo v naslednjem večletnem finančnem okviru ⁽³³⁸⁾ nadaljevalo v sinergiji z ukrepi na podlagi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje.

⁽³³⁰⁾ Poročilo o programu za instrument partnerstva, str. 1.

⁽³³¹⁾ Poročilo o programu za instrument partnerstva, str. 2.

⁽³³²⁾ Poročilo o programu za instrument partnerstva, str. 2.

⁽³³³⁾ Zunanje vrednotenje instrumenta partnerstva (od leta 2014 do sredine leta 2017), str. 48.

⁽³³⁴⁾ Vmesna ocena instrumenta partnerstva za sodelovanje s tretjimi državami, SWD(2017) 608.

⁽³³⁵⁾ Služba za instrumente zunanje politike, *letno poročilo o dejavnostih za leto 2018*, str. 46.

⁽³³⁶⁾ Predlog uredbe o vzpostavitvi instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje, COM(2018) 460.

⁽³³⁷⁾ Podpisan je bil 28. oktobra 2014 po Sklepu Sveta 2014/137/EU z dne 14. marca 2014 o odnosih med Evropsko unijo na eni strani ter Grenlandijo in Kraljevino Dansko na drugi strani.

⁽³³⁸⁾ COM(2018) 461.

Instrument finančne podpore za spodbujanje gospodarskega razvoja turške skupnosti na Cipru

Ta instrument **olajšuje ponovno združitev Cipra**, in sicer s spodbujanjem (a) gospodarskega razvoja turške skupnosti na Cipru; (b) gospodarskega povezovanja otoka; (c) izboljšanja stika med obema skupnostma in z EU ter (d) priprav na prevzem zakonodaje EU po celoviti politični rešitvi ciprskega vprašanja.

Komisija je imela pri izvajanju ⁽³³⁹⁾ tega programa nekaj težav. Primeri takih težav so mednarodno nepriznani status upravičenca (turška skupnost na Cipru), slaba sposobnost črpanja finančnih sredstev in spori s pogodbeniki. Kljub temu so bila **leta 2018** dokončana velika infrastrukturna dela, za katera so bile pogodbe večinoma sklenjene leta 2009. Izvajale se bodo nadaljnje naložbe v infrastrukturo z močnim poudarkom na okolju in obeh skupnostih. Zagotavlja se nadaljnja podpora za krepitev zasebnega sektorja in ukrepe na trgu dela s poudarkom na inovacijah in povečanju zaposljivosti. Prav tako so bili sprejeti konkretni ukrepi za izkoreninjenje bolezni živali in izboljšanje standardov za varnost hrane.

V teku je vrednotenje programa pomoči, zagotovljene v obdobju 2013–2018, končano pa naj bi bilo do konca leta 2019.

Program naj bi se nadaljeval v okviru naslednjega večletnega finančnega okvirnega programa za olajšanje ponovne združitve Cipra s spodbujanjem gospodarskega razvoja turške skupnosti na Cipru.

Instrument za sodelovanje na področju jedrske varnosti

Instrument za sodelovanje na področju jedrske varnosti ⁽³⁴⁰⁾ prispeva k spodbujanju izvajanja mednarodnih pogodb in konvencij ter sprejemanju najvišjih varnostnih standardov, ki dopolnjujejo delo znotraj EU. Prav tako po vsem svetu izvaša *pravni red Skupnosti* (*pravni red* Unije) in spodbuja sodelovanje na področju jedrske varnosti. Je edino posebno orodje Evropske unije, ki **obravnavava vprašanja v zvezi z jedrsko varnostjo v partnerskih državah** in dopolnjuje druge instrumente za zunanje financiranje, na primer kot del evropske sosedске politike. Zajema sodelovanje pri jedrskih nadzornih ukrepih, ki je bistveno za svetovno politiko proti širjenju orožja.

Eden od ključnih dosežkov je povezan z **varnim ravnanjem z radioaktivnimi odpadki**. Pomemben mejnik, namenjen zagotovitvi stabilnosti in varnosti kraja nesreče v Černobilu za okolje, je bil dosežen 29. novembra 2016, ko je bila čez jedrski reaktor, uničen aprila 1986, nameščena nova varna zaščitna struktura. Nova varna zaščita je velikanska struktura v obliki loka, ki pokriva poškodovano černobilsko enoto št. 4, da bi se preprečili nadaljnji izpusti radioaktivnih snovi. Vsebuje tudi daljinsko vodeno opremo za popolno odstranitev poškodovanega reaktorja in radioaktivnega materiala. Ta pomembni mejnik v projektu je bil dosežen s skupnimi prizadevanji Evropske unije, Ukrajine, Evropske banke za obnovo in razvoj ter mednarodne skupnosti. Skupni stroški projekta znašajo približno 1,5 milijarde EUR, pri čemer je EU prispevala več kot 430 milijonov EUR (v okviru programa tehnične pomoči, ki spodbuja partnerstva med EU in Skupnostjo neodvisnih držav ter Gruzijo (Takis) ⁽³⁴¹⁾ (210 milijonov EUR), in programov za sodelovanje na področju jedrske varnosti (220 milijonov EUR)).

Komisija je predlagala vzpostavitev evropskega instrumenta za jedrsko varnost v okviru večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027, ki bo dopolnjeval instrument za sodelovanje ter razvojno in mednarodno sodelovanje, na podlagi Pogodbe Euratom ⁽³⁴²⁾.

⁽³³⁹⁾ Poročilo o programu za finančno pomoč za Turke na Cipru, str. 2

⁽³⁴⁰⁾ Uredba Sveta (Euratom) št. 237/2014 z dne 13. decembra 2013 o vzpostavitvi instrumenta za sodelovanje na področju jedrske varnosti.

⁽³⁴¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-92-54_en.htm

⁽³⁴²⁾ COM(2018) 462.

Instrument za begunce v Turčiji

Turčija trenutno gosti skoraj 4 milijone beguncev, in EU je odločena, da jo bo podpirala pri obravnavanju tega izziva. **Instrument EU za begunce v Turčiji**, ki upravlja skupno 6 milijard EUR (3 milijarde EUR za obdobje 2016–2017 in 3 milijarde EUR za obdobje 2018–2019), določa skupni mehanizem usklajevanja, namenjen zagotavljanju celovite in usklajene obravnave potreb beguncev in gostiteljskih skupnosti v Turčiji. Glavna prednostna področja so humanitarna pomoč, izobraževanje, zdravje, komunalna infrastruktura in socialno-ekonomska podpora. Instrument usmerja finančne prispevke iz proračuna EU, zlasti programa za humanitarno pomoč in instrumenta za predpristopno pomoč, pa tudi prispevke držav članic.

Za vsa sredstva, dodeljena za obdobje 2016–2017 v višini 3 milijard EUR, so bile sklenjene pogodbe, tako da je bilo uvedenih 72 projektov, ki so prinesli oprijemljive rezultate. Na področju **izobraževanja** so bila v sodelovanju s turškim ministrstvom za nacionalno izobraževanje dodeljena nepovratna sredstva v višini 300 milijonov EUR. Z njimi se je podprlo vključevanje sirskih otrok v turški izobraževalni sistem, saj je bil zagotovljen **dostop do izobraževanja** več kot 600 000 **otrokom**. Ta podpora se nadaljuje tudi v okviru druge tranše, z ministrstvom za nacionalno izobraževanje pa je bil podpisan še nov projekt v vrednosti 400 milijonov EUR.

Instrument je zagotovil 300 milijonov EUR pomoči, da se je beguncem zagotovil dostop do **zdravstvenih storitev**. Izvedenih je bilo več kot 4 milijone pregledov v okviru primarnega zdravstvenega varstva in cepljenih več kot 500 000 sirskih otrok beguncev. Poleg tega zdaj deluje 143 zdravstvenih domov za migrante z več kot 2 000 zaposlenimi. Instrument bo še naprej zagotavljal pomoč na področju zdravstva, izobraževanja, komunalne infrastrukture in socialno-ekonomske podpore s posebnim poudarkom na ustvarjanju možnosti beguncev v Turčiji za preživetje. V okviru mreže socialne varnosti v sili mesečna denarna nakazila prejema 1,5 milijona najranljivejših beguncev ⁽³⁴³⁾.

	1,5 milijona prejemnikov v okviru mreže socialne varnosti v sili za pokritje osnovnih potreb		4 500 učiteljev turškega jezika, zaposlenih v 23 provincah, je zagotovilo učenje jezika za več kot 400 000 otrok
	470 000 otrok, ki hodijo v šolo, in njihove družine so prejeli podporo prek pogojnega denarnega nakazila za program izobraževanja		Trenutno se gradi 136 novih šol za odzivanje na potrebe izobraževanja
	Izvedenih je bilo več kot 1,2 milijona predporodnih pregledov		Več kot 60 000 učencev se je udeležilo dopolnilnega pouka in učnih ur, s katerimi bodo nadoknadili izgubljeni čas izobraževanja
	Več kot 635 000 sirskih otrok beguncev ima dostop do izobraževanja		Skoraj 67 500 otrok je uporabljalo šolski prevoz

Sodelovanje EU s Turčijo je prispevalo tudi k zmanjšanju nezakonitih in nevarnih prehodov meje v EU ter zmanjšanju števila smrtnih žrtev na morju.

Računsko sodišče je v posebnem poročilu o instrumentu za begunce v Turčiji ⁽³⁴⁴⁾ proučilo, ali instrument učinkovito podpira begunce v Turčiji, pri čemer se je osredotočilo na upravljanje prve tranše instrumenta in rezultate, dosežene na področju humanitarne pomoči. Ugotovilo je, da je ta instrument hitro mobiliziral

⁽³⁴³⁾ https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/frit_factsheet.pdf

⁽³⁴⁴⁾ „Instrument za begunce v Turčiji: koristna podpora, vendar so potrebne izboljšave, da bi dosegli večjo stroškovno učinkovitost“, Posebno poročilo št. 27/2018, https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_SL.pdf.

potrebna sredstva za hiter odziv na begunsko krizo, vendar ni v celoti izpolnil svojega cilja glede učinkovitega usklajevanja tega odziva.

Jamstveni sklad za zunanje ukrepe

Dajanje posojil v okviru **Jamstvenega sklada za zunanje ukrepe** je povezano s tremi različnimi instrumenti: zunanjim mandatom Evropske investicijske banke, ki izkorišča jamstvo iz proračuna EU za EIB, zunanjimi posojili Euratoma in posojili za makrofinančno pomoč EU tretjim državam. Sklad se financira iz proračuna EU in ga je treba vzdrževati na določenem deležu (ciljni delež je trenutno 9 %) neporavnanih posojil in jamstev za posojila.

Programi ⁽³⁴⁵⁾ **makrofinančne pomoči** ⁽³⁴⁶⁾ zagotavljajo finančno podporo partnerskim državam, ki doživljajo plačilnobilanco krizo in so del programa Mednarodnega denarnega sklada. Ta podpora je v glavnem v obliki srednje- in dolgoročnih posojil, včasih v kombinaciji z nepovratnimi sredstvi. Makrofinančna pomoč je namenjena ponovni vzpostavitvi vzdržnega zunanjega finančnega stanja, hkrati pa spodbuja ekonomske prilagoditve in strukturne reforme. Izplačila so vezana na izpolnjevanje posebnih pogojev politike (navedenih v memorandumu o soglasju in vzajemno dogovorjenih z državo upravičenko) in uspešne preglede.

Komisija je leta 2018 predložila dva nova zakonodajna predloga za operacije makrofinančne pomoči, ki sta ju Parlament in Svet sprejela prav tako leta 2018. To sta programa Gruzija II (45 milijonov EUR, vključno z 10 milijoni EUR nepovratnih sredstev) in Ukrajina IV (posojila v vrednosti 1 milijarde EUR). V obeh primerih je bila prva tranša z eno samo transakcijo izplačana decembra 2018: Gruzija II (15 milijonov EUR) in Ukrajina IV (500 milijonov EUR).

Cilj **mandata za zunanje naložbe** Evropske investicijske banke je podpirati razvoj zasebnega sektorja v ciljnih tretjih državah ter socialne in gospodarske infrastrukture, blažitev posledic podnebnih sprememb in prilagajanje nanje ter dolgoročno gospodarsko odpornost, povezano z migracijami. Evropska investicijska banka je leta 2018 podpisala pogodbe za projekte v skupni vrednosti 4,5 milijarde EUR.

V poročilih o naknadnem vrednotenju makrofinančne pomoči ⁽³⁴⁷⁾ in vmesnem pregledu mandata za zunanje naložbe Evropske investicijske banke ⁽³⁴⁸⁾ je bilo ugotovljeno, da instrumenti za zunanje financiranje na splošno ustrezajo namenu in da v zvezi z doseganjem ciljev nastajajo pozitivni trendi. Poročila kažejo, da je za instrumente zunanjega financiranja potrebnih več sredstev, saj so dosegli mejo svoje finančne zmogljivosti.

Komisija je v odziv na ta vmesni pregled in močno povečanje števila ljudi, ki se želijo nezakonito preseliti v Evropo, predlagala **načrt za zunanje naložbe** za odpravo temeljnih vzrokov migracij iz držav, ki mejijo na Evropsko unijo, zajema pa Evropski sklad za trajnostni razvoj ter kvantitativne in kvalitativne spremembe mandata za zunanje naložbe. Komisija bo to dodatno nadgradila v naslednjem večletnem finančnem okviru. Novi Evropski sklad za trajnostni razvoj plus bi moral predstavljati celovit finančni sveženj, ki zagotavlja zmogljivost financiranja v obliki nepovratnih sredstev, proračunskih jamstev in finančnih instrumentov po vsem svetu. Podpirati bi moral načrt za zunanje naložbe ter združevati operacije mešanega financiranja in operacije proračunskega jamstva, ki jih krije jamstvo za zunanje delovanje, vključno s tistimi, ki krijejo tveganja državnih posojilojemalcev, povezana z dajanjem posojil, ki je bilo izvedeno že v okviru zunanjega mandata Evropske investicijske banke. Evropska investicijska banka bi morala glede na svojo vlogo v skladu s Pogodbama in svoje izkušnje v zadnjih desetletjih pri podpiranju politik Unije ostati naravni partner Komisije za izvajanje operacij v okviru jamstva za zunanje delovanje.

⁽³⁴⁵⁾ Vsak program makrofinančne pomoči temelji na *ad hoc* zakonodajnem sklepu (običajno gre za soodločanje Evropskega parlamenta in Sveta po rednem zakonodajnem postopku). Nepovratna sredstva se financirajo iz proračuna EU.

⁽³⁴⁶⁾ Za več podrobnosti o makrofinančni pomoči glej https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/international-economic-relations/macro-financial-assistance-mfa-non-eu-partner-countries_en#documents.

⁽³⁴⁷⁾ Vsa naknadna vrednotenja so na voljo na spletišču Generalnega direktorata za gospodarske in finančne zadeve: https://ec.europa.eu/info/evaluation-reports-economic-and-financial-affairs-policies-and-spending-activities_sl.

⁽³⁴⁸⁾ *Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o vmesnem pregledu uporabe Sklepa št. 466/2014/EU o odobritvi jamstva EU Evropski investicijski banki za izgube pri financiranju v podporo naložbenim projektom zunaj Unije*, COM(2016) 584 final z dne 14. septembra 2016.

Mehanizem Unije na področju civilne zaščite

Namen mehanizma Unije na področju civilne zaščite je podpirati, usklajevati in dopolnjevati ukrepe držav članic za usklajevanje ravnanja ob naravnih in drugih nesrečah za izboljšanje sistemov za preprečevanje naravnih nesreč in nesreč, ki jih povzroči človek, ter za pripravljenost in odzivanje nanje. Program si s celovitim pristopom, ki zajema preprečevanje nesreč, pripravljenost in odzivanje nanje, prizadeva zmanjšati človeške izgube ter okoljsko in materialno škodo, ki jo povzročijo nesreče. Države članice vire in strokovnjake združijo v obliki prostovoljnega nabora in jih držijo v pripravljenosti za misije EU za civilno zaščito.

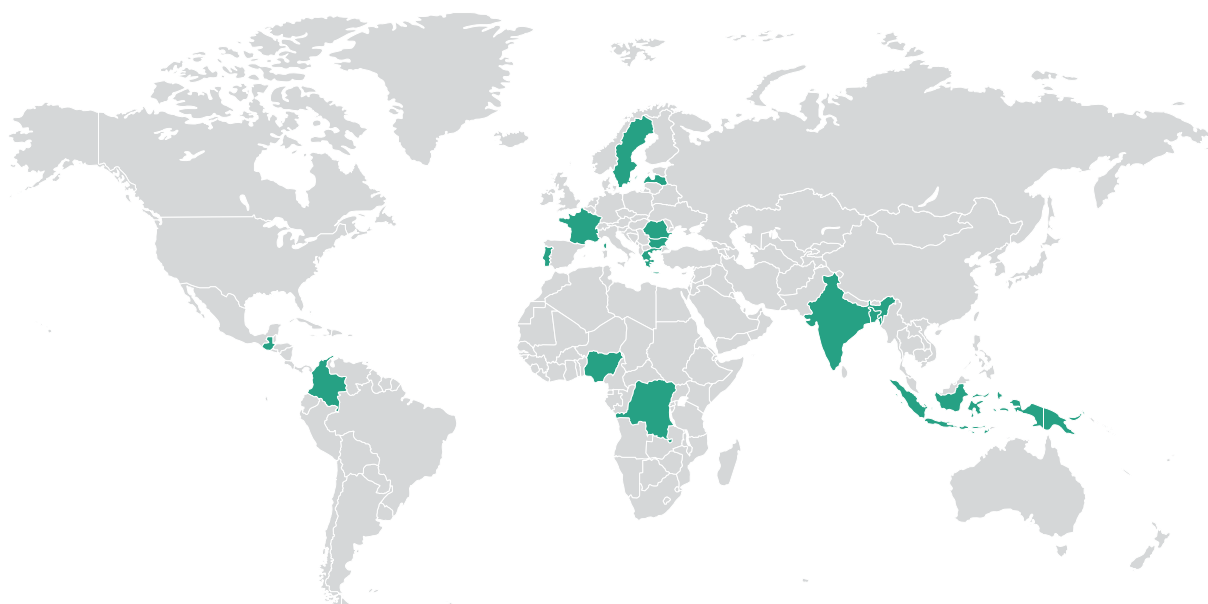
Odziv mehanizma Unije na področju civilne zaščite v letu 2018
17 sodelujočih držav je prispevalo pri **20** primerih izrednih razmer

Sredstva in strokovno znanje		Materialna pomoč
Več kot 500 gasilcev		1 728 kompletov za postavitve zavetišč
30 strokovnjakov mehanizma Unije za civilno zaščito		Šotori/zavetišča za 8 500 ljudi
9 uradnikov Centra za usklajevanje nujnega odziva za zvezo		2,2 milijona tablet za prečiščevanje vode
11 letal za gašenje požarov		Odvrženih 24 milijonov litrov vode
6 helikopterjev za gašenje požarov		76 električnih generatorjev
2 modula za prečiščevanje vode		2 milijona litrov prečiščene vode
2 avtobusa za izolacijo obolelih za ebolo		13 zabojnikov in modulov

Leta 2018 je bilo zaradi nenadnih in obsežnih izrednih razmer prejetih 11 prošenj za pomoč iz držav zunaj EU. V okviru mehanizma so bili pomoč in strokovnjaki napoteni v Bangladeš, Kolumbijo, Demokratično republiko Kongo, Gvatemalo, Indijo, Nigerijo, Indonezijo in Papuo Novo Gvinejo ⁽³⁴⁹⁾.

⁽³⁴⁹⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za evropsko civilno zaščito in evropske operacije humanitarne pomoči o dejavnostih za leto 2018, str. 30.

Mehanizem Unije na področju civilne zaščite – prošnje za pomoč leta 2018.

Bangladeš		Indonezija	
Pripravljenost in preprečevanje	november	Potres	oktober
Bolgarija		Latvija	
Onesnaževanje morja	avgust	Gozdni požari	julij
Kolumbija		Nigerija	
Okoljska nesreča	april, maj	Poplave	september
Demokratska republika Kongo		Papua Nova Gvineja	
Nemiri	maj	Potres	februar
Epidemija	maj, avgust		
Francija		Portugalska	
Onesnaževanje morja	oktober	Pripravljenost in preprečevanje	april
		Gozdni požari	avgust
Grčija		Romunija	
Gozdni požari	julij	Medicinska pomoč	marec
Gvatemala		Švedska	
Vulkan	junij	Gozdni požari	junij, julij
Indija			
Poplave	september		

Vira: ECHO, geografski informacijski sistem Komisije (GISCO).

Mehanizem Unije na področju civilne zaščite lahko zunaj EU zapolni pomembne vrzeli v nujnih primerih, kadar ni mogoče v celoti napotiti humanitarne pomoči in/ali kjer so potrebni posebno tehnično strokovno znanje ali sredstva. Poleg tega se lahko ocene, ki jih izvajajo strokovnjaki za civilno zaščito, napoteni na podlagi mehanizma Unije na področju civilne zaščite, koristno uporabijo v širših okvirih sanacije po nesreči.

Pomembno je, da mehanizem Unije na področju civilne zaščite najde pravo ravnovesje med vlogo okvira vzajemne pomoči med evropskimi državami po naravnih nesrečah in nesrečah, ki jih povzroči človek, ter razvojem v kompleksnejši instrument, ki bo sposoben reševanja raznolikih kriz s svetovno razsežnostjo ⁽³⁵⁰⁾. Zato je bil mehanizem okrepljen ⁽³⁵¹⁾, da bi se zagotovilo boljše usklajevanje med posredovanjem EU in ukrepi Združenih narodov.

⁽³⁵⁰⁾ Vmesna evalvacija mehanizma Unije na področju civilne zaščite (2014–2016), SWD(2017) 287 final, str. 19.

⁽³⁵¹⁾ Sklep (EU) 2019/420 o spremembi Sklepa št. 1313/2013/EU o mehanizmu Unije na področju civilne zaščite, člen 16(2).

Posebni instrumenti

Posebni instrumenti so namenjeni omogočanju večje prožnosti finančnega okvira. Vključujejo rezervo za nujno pomoč, instrument prilagodljivosti, Solidarnostni sklad Evropske unije in Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji.

Rezerva za nujno pomoč

Leta 2018 je bilo iz **rezerve za nujno pomoč** mobiliziranega **372,2 milijona EUR** za financiranje operacij za humanitarno in civilno krizno upravljanje in zaščito v tretjih državah. Uporabljena je bila na primer za financiranje zagotavljanja zdravil, hrane in zaščite za prebivalce Venezuele, ki jih je prizadela tamkajšnja kriza. Rezerva je bila uporabljena tudi za financiranje zdravstvenega varstva, hranilne in prehranske varnosti ter sanitarnih storitev in vode v begunskih taboriščih Rohingov v Bangladešu.

Rezerva za nujno pomoč bo v okviru novega večletnega finančnega okvira še naprej obravnavala izredne razmere, ki jih ob pojavu krize ni mogoče rešiti s financiranjem v nujnih primerih v okviru posebnih programov. Njen obseg bo razširjen, tako da se bo lahko uporabila tudi za nujne primere v kateri od držav članic.

Instrument prilagodljivosti

Instrument prilagodljivosti zagotavlja finančna sredstva za jasno opredeljene odhodke, ki jih ni mogoče kriti iz proračuna EU, ne da bi bil presežen najvišji letni znesek za odhodke, določen v večletnem finančnem okviru. Leta 2018 je bilo iz njega mobiliziranih **837,2 milijona EUR**, zlasti za financiranje takojšnjih proračunskih ukrepov za obvladovanje trenutnih izzivov migracij, pritoka beguncev in varnostnih groženj ter za zagotovitev financiranja podaljšanja programa za podporo strukturnim reformam.

Komisija je predlagala, naj se v naslednjem večletnem finančnem okviru poenostavijo postopki za mobilizacijo teh instrumentov in poveča obseg instrumenta prilagodljivosti.

Solidarnostni sklad Evropske unije

Cilji programa

Solidarnost je ena od temeljnih vrednot EU in vodilno načelo procesa evropskega povezovanja. Solidarnostni sklad Evropske unije, ustanovljen leta 2002, je eden od najbolj konkretnih izrazov solidarnosti z državami članicami in državami, ki se pogajajo o svojem pristopu k EU. Sklad se lahko uporabi v primeru velikih nacionalnih ali regionalnih **naravnih nesreč** (potresi, poplave, suše, gozdni požari, nevihte itd.) za financiranje nujnih ukrepov od prvega dne nesreče, kot so ponovna usposobitev osnovne infrastrukture, zagotavljanje začasne nastanitve, financiranje reševalnih služb za pomoč prizadetemu prebivalstvu, zagotovitev preventivne infrastrukture in čiščenje.

Izvajanje in najnovejši dosežki

Od ustanovitve Solidarnostnega sklada Evropske unije leta 2002 je bila pomoč zagotovljena v odziv na več kot 80 nesreč, vključno s poplavami, gozdnimi požari, potresi, nevihtami in sušo. Pomoč iz Solidarnostnega sklada Evropske unije je bila izplačana za nujne operacije in operacije obnove v 24 državah. To pomeni več kot 5 milijard EUR.

Solidarnostni sklad Evropske unije je leta 2018 še naprej nudil ključno podporo, ki je dopolnjevala finančno pomoč, pa tudi jasno in oprijemljivo kazal evropsko solidarnost s prizadetim prebivalstvom.

46,5 milijona EUR Francija	49,2 milijona EUR Portugalska	3,2 milijona EUR Španija	3,8 milijona EUR Grčija	12,3 milijona EUR Poljska
Za regiji Saint-Martin in Guadalupe, ki sta ju prizadela orkana Irma in Maria	Po poletnih gozdnih požarih oktobra 2017		Po potresu leta 2017	Po nevihtah in obilnih padavinah avgusta 2017
16,9 milijona EUR Litva	2,3 milijona EUR Bolgarija		17,7 milijona EUR Latvija	
Po obilnih padavinah in poplavih leta 2017	Po nevihtah in poplavih oktobra 2017		Po katastrofalnih poplavih leta 2017	
Skupaj 151,9 milijona EUR				

Leta 2018 je bilo **osmim državam članicam** dodeljenih skupno **152 milijonov EUR** ⁽³⁵²⁾, da bi se jim omogočilo financiranje **nujnih operacij in operacij obnove** na področju osnovne infrastrukture, pomoči prebivalstvu, začasne nastanitve, zaščite kulturne dediščine in čiščenja. Podpora, zagotovljena leta 2018, je bila namenjena zlasti za naravne nesreče, ki so se zgodile v predhodnem letu. To so bili na primer orkana Irma in Maria v francoskih čezmorskih regijah Saint-Martin in Guadalupe, potresa na Lezbosu in Kosu v Grčiji, poplave v Latviji in Litvi ter gozdni požari na Portugalskem in v Španiji.

Komisija je leta 2018 prejela naslednje štiri vloge za podporo: poplave v Burgasu (Bolgarija) konec leta 2017; stalne suše na Cipru; poletne poplave v severovzhodni Romuniji in ekstremni vremenski pojavi oktobra/novembra po vsej Italiji. Bolgarija je novembra 2018 prejela finančni prispevek v višini 2,3 milijona EUR. Ocena drugih treh primerov se nadaljuje v letu 2019.

Podpora iz Solidarnostnega sklada prispeva k večji odpornosti držav članic in regij ter pripravljenosti na odpravljanje posledic naravnih nesreč.

Ocenjevanje in vrednotenje

Komisija je izvedla **prvo vrednotenje Solidarnostnega sklada Evropske unije** ⁽³⁵³⁾, ki zajema obdobje 2002–2017, in ugotovila, da sklad učinkovito izpolnjuje svoje naloge in da je cenjen zaradi svoje pripravljenosti, da posreduje z dodatnimi finančnimi sredstvi. Ugotovljeno je bilo tudi, da sklad v nacionalnih javnih upravah spodbuja dodatno učenje na področju obvladovanja tveganja nesreč. Vrednotenje je pokazalo, da se bodo z vključitvijo obvladovanja tveganja nesreč v nacionalne sisteme verjetno ustvarile sinergije za učinkovitejše izvajanje.

Vrednotenje je pokazalo, da je Solidarnostni sklad prilagodljiv in prožen instrument za posredovanje EU v primeru nesreč. Mehanizem, vzpostavljen za vsakoletno razpoložljivost sredstev, na ravni EU zagotavlja, da lahko sklad zagotovi pomoč tudi pri katastrofalnih dogodkih, kar dokazujejo nepovratna sredstva v rekordni višini več kot 1 milijarde EUR, odobrena v odziv na vrsto potresov, ki so Italijo prizadeli v letih 2016 in 2017. Na operativni ravni je ta prožnost zagotovljena z možnostjo, da države upravičenke nepovratna sredstva uporabijo za retroaktivno kritje nastalih odhodkov, tj. za projekte, ki so se začeli in izvedli že pred dejansko napotitvijo Solidarnostnega sklada na terenu.

Po drugi strani je ena od najbolj kritiziranih značilnosti Solidarnostnega sklada čas to, da je za dodelitev nepovratnih sredstev v povprečju še vedno potrebno približno eno leto. Solidarnostni sklad v sedanjem

⁽³⁵²⁾ Poročilo o upravljanju proračuna in finančnem poslovanju Evropske komisije za proračunsko leto 2018, oddelek III poročila o proračunu v skladu s členom 249 finančne uredbe, 29. marec 2019.

⁽³⁵³⁾ SWD(2019) 186 final z dne 15. maja 2019.

regulativnem okviru ni instrument za hitro posredovanje v primeru nesreč, in potrebna je nadaljnja razprava o rešitvah, ki bodo prispevale k obravnavanju časa za njegovo mobilizacijo.

Instrument solidarnosti se bo izvajal še naprej, pri čemer bo nekaj novih značilnosti omogočilo večjo prožnost pri njegovem izvajanju.

Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji

Cilji programa

Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji zagotavlja podporo delavcem, ki so presežni zaradi velikih strukturnih sprememb v svetovnih trgovinskih vzorcih, ki so posledica globalizacije, ali zaradi še vedno trajajoče svetovne finančne in gospodarske krize, in samozaposlenim osebam, ki so iz istih razlogov opustile dejavnost.

Izvajanje in najnovejši dosežki ⁽³⁵⁴⁾.

Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji je v obdobju 2014–2018 ponudil podporo **49 062 delavcem in osebam v 27 različnih gospodarskih sektorjih**, ki jim je namenjena pomoč ter **niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposabljaajo**. Stopnja ponovne vključitve presežnih delavcev na trg dela se je v primerjavi s prejšnjim obdobjem financiranja 2007–2013 izboljšala (z 49 % na 56 %) ⁽³⁵⁵⁾. Države članice so leta 2018 prejele 27,7 milijona EUR za podporo nekdanjim delavcem, ki so postali presežni. Nekaj primerov podpore, ki je bila ponujena leta 2018 ⁽³⁵⁶⁾:

- za 550 nekdanjih delavcev v založniškem sektorju v Grčiji;
- za 730 nekdanjih delavcev v portugalskem sektorju oblačil;
- za 1 858 nekdanjih delavcev družbe Air France;
- za 2 285 nekdanjih zaposlenih družbe Caterpillar v Belgiji;
- za 646 nekdanjih delavcev družbe Goodyear v Nemčiji;
- za 303 nekdanje delavce v španskem sektorju oblačil v Galiciji;
- za 900 nekdanjih delavcev družbe Ericson na Švedskem.

Ta finančna podpora je bila uporabljena za pomoč tem delavcem pri iskanju nove zaposlitve, poklicno svetovanje, izobraževanje in usposabljanje, mentorstvo in usmerjanje ali spodbujanje podjetništva in ustanavljanja podjetij.

Ocenjevanje in vrednotenje ⁽³⁵⁷⁾

Rezultati vmesne ocene Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji ⁽³⁵⁸⁾ iz leta 2018 kažejo, da ta presežnim delavcem ponuja edinstveno kombinacijo prilagojenih ukrepov, ki vodijo k bolj trajnostnim rezultatom ter povečujejo samozavest upravičencev (ki na koncu bolj proaktivno iščejo zaposlitev), in izboljšuje njihovo zaposljivost.

⁽³⁵⁴⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje o dejavnostih za leto 2018, str. 10. Za dodatne informacije glej COM(2018) 297 final, str. 2–4.

⁽³⁵⁵⁾ Stopnje ponovne vključitve se med primeri zelo razlikujejo, odvisno na primer od konkretnega gospodarskega položaja na zadevnem območju.

⁽³⁵⁶⁾ V nekaterih primerih je bilo za pomoč zaproseno leta 2017.

⁽³⁵⁷⁾ Letno poročilo Generalnega direktorata za zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje o dejavnostih za leto 2018.

⁽³⁵⁸⁾ Poročilo Komisije o vmesni oceni Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji (ESPG) (COM(2018) 297 final z dne 16. maja 2018) ter priloženi Delovni dokument služb Komisije o vmesni oceni Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji (ESPG) (SWD(2018) 192 final z dne 16. maja 2018).

Vendar je vrednotenje pokazalo tudi, da so merila upravičenosti do finančnih sredstev Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji omejena na presežnosti zaradi globalizacije ali finančne in gospodarske krize, ne zajemajo pa drugih pomembnih gospodarskih sprememb. Kadar delavci na primer postanejo presežni zaradi avtomatizacije ali digitalizacije, ne morejo prejeti podpore iz Evropskega sklada za prilagoditev globalizaciji. Poleg tega je vložitev vloge za podporo nepotrebno obremenjujoča (potrebna je obsežna utemeljitev), postopek odobritve pa je dolgotrajen. Nazadnje je vrednotenje pokazalo, da je treba izboljšati spremljanje in poročanje, da bi se bolje analizirala učinkovitost sklada.

Komisija je na podlagi teh ugotovitev 30. maja 2018 sprejela predlog za okrepljen in učinkovitejši Evropski sklad za prilagoditev globalizaciji ⁽³⁵⁹⁾ od leta 2021 s širšim področjem uporabe, ki zajema tudi vsa velika prestrukturiranja, na primer prestrukturiranja zaradi avtomatizacije in digitalizacije, ter z nižjim pragom za pomoč, pa tudi poenostavljenim in hitrejšim proračunskim mehanizmom.

⁽³⁵⁹⁾ Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za prilagoditev globalizaciji (ESPG), COM(2018) 380 final.

Oddelek 2

Notranja kontrola in finančno poslovanje

1. Proračun EU se dobro upravlja

Evropska komisija pripisuje velik pomen pravilni uporabi proračuna EU. Njeni dobro zasnovani sistemi kontrol zmanjšujejo tveganja v zvezi z **zakonitostjo in pravilnostjo** finančnih transakcij.

V tem okviru se sprejme ukrep upravljanja, da se preprečijo, odkrijejo in odpravijo vse napake, nepravilnosti ali goljufije. Leta 2018 je bila že drugo leto zapored ocenjena splošna stopnja **napake nižja od 2 %** ⁽³⁶⁰⁾. Za segmente, pri katerih je tveganje ob plačilu večje od 2 %, so vzpostavljeni ukrepi upravljanja.

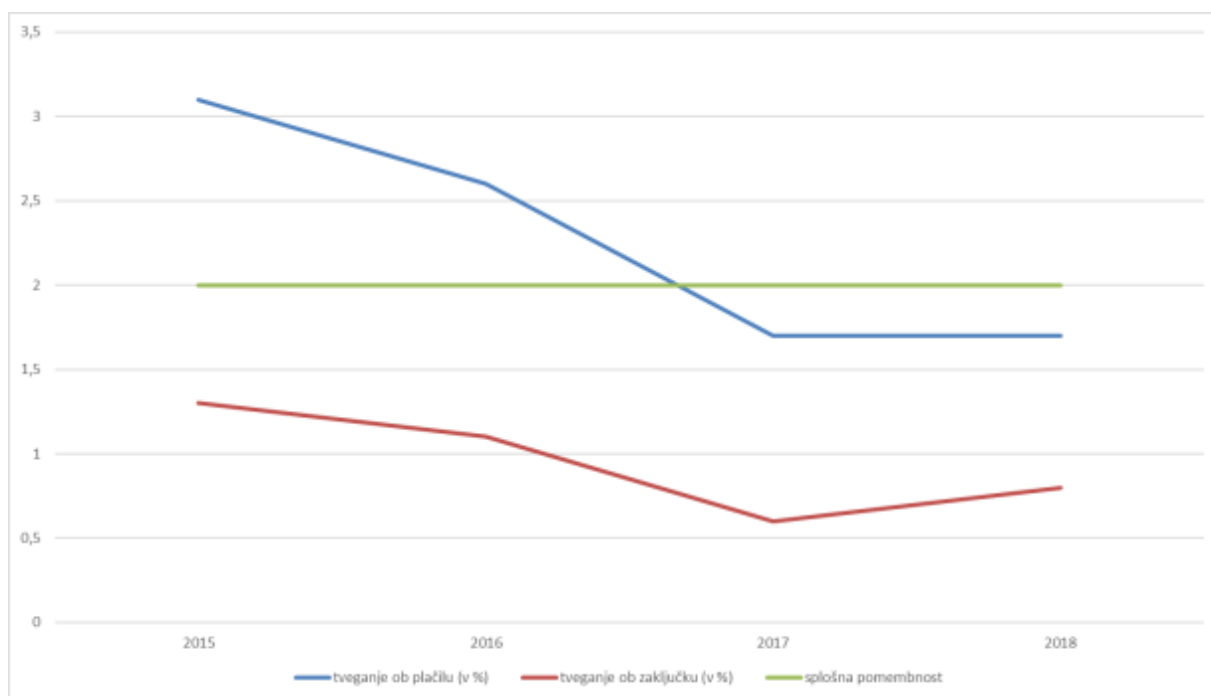

Diagram: Skupno tveganje ob plačilu in ob zaključku v daljšem časovnem obdobju.

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Leta 2018 so **vsi odredbodajalci na podlagi prenosa pooblastil** ⁽³⁶¹⁾ **podali razumno zagotovilo** glede svojih sistemov preverjanja (kontrol) in finančnega poslovanja. Po potrebi je bilo to zagotovilo podano s pridržki, ki so ključni v verigi odgovornosti. S pridržki se zagotovi preglednost glede ugotovljenih izzivov in pomanjkljivosti na posebnih področjih, pa tudi glede ukrepov, potrebnih za njihovo reševanje. V letnih poročilih o dejavnostih za leto 2018 **finančni vpliv pridržkov ostaja omejen**.

⁽³⁶⁰⁾ „Prag pomembnosti“ je v večini primerov določen pri 2 % zadevnih odhodkov, kar je v skladu z metodologijo Evropskega računskega sodišča.

⁽³⁶¹⁾ Člena 73 in 74 Uredbe (EU, Euratom) 2018/1046 z dne 18. julija 2018 o finančnih pravilih, ki se uporabljajo za splošni proračun Unije (UL L 193, 30.7.2018); v nadaljnjem besedilu: finančna uredba.

Model upravljanja, zagotovil in odgovornosti, ki ga je vzpostavila Komisija, je bil **leta 2018 dodatno okrepljen** (glej „sestavne elemente“ v diagramu na naslednji strani). Poleg tega:

- Sprejeta je bila revidirana finančna uredba, s katero se zmanjšuje birokracija za upravičence do sredstev EU in poenostavlja vsaka pomembna faza v postopku financiranja. Ti ukrepi za poenostavitev so vključeni v nove programe porabe sredstev, ki jih je predlagala Komisija.
- Revidirani okvir notranje kontrole Komisije se zdaj v celoti izvaja.
- Zunaj Komisije sta bili okrepljeni obravnava nasprotij interesov in okvirna finančna uredba za decentralizirane agencije ⁽³⁶²⁾, Komisija pa je pripravila predloge za zaščito proračuna EU pred splošnimi pomanjkljivostmi pravne države v državah članicah.
- Finančno upravljanje se je še izboljšalo, kar je privedlo do nižjih stopenj napak, pravočasnih plačil, nadaljnjega povečanja učinkovitosti in ustreznih stroškov kontrole glede na poslovodno okolje.
- Opredelitev morebitnih pomanjkljivosti vodi do stalne ravni finančnih popravkov in izterjav.
- Notranji revizor je v svojem splošnem mnenju menil, da je Komisija **leta 2018** uvedla postopke za upravljanje, obvladovanje tveganj in notranjo kontrolo, ki so kot celota ustrezni, da dajejo razumno zagotovilo o doseganju njenih finančnih ciljev, razen za tista področja, za katera so generalni direktorji izrazili pridržke (glej pododdelek 5 oddelka 2).

Stalno izboljševanje finančnega poslovodenja in sistemov nadzora je potrdilo tudi **Evropsko računsko sodišče**. Evropsko računsko sodišče je **leta 2018** glede zakonitosti in pravilnosti plačil iz proračuna EU za leto 2017 drugo leto zapored dalo mnenje s pridržki („pozitivno, vendar ...“) in ne odklonilnega (negativnega) mnenja. Poleg tega je Evropsko računsko sodišče enajsto leto zapored podalo tudi **pozitivno mnenje (brez pridržkov) o zaključnem računu EU**.

Kolegij na podlagi zagotovil in pridržkov v letnih poročilih o dejavnostih ⁽³⁶³⁾ sprejema to letno poročilo o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna EU za leto 2018 in prevzema skupno politično odgovornost za upravljanje proračuna EU.

Komisija je te pozitivne rezultate dosegla s svojim **modelom zagotovil** in **zanesljivim okoljem kontroliranja**.

Komisija je okrepila svoj zanesljivi model zagotovil in odgovornosti

Da bi Komisija zagotovila dobro finančno poslovodenje, ima vzpostavljene trdne ureditve. Glavni **sestavni elementi** njene močne verige zagotavljanja zanesljivosti in odgovornosti, podprti z jasnimi vlogami in odgovornostmi. Predstavljeni so v diagramu na naslednji strani.

Osnovni model zagotovil in odgovornosti je bil **leta 2018 okrepljen** s krepitvijo nadzora na interni ravni, obenem pa se je ohranila decentralizirana odgovornost odredbodajalcev na podlagi prenosa pooblastil za dobro finančno upravljanje sredstev, dodeljenih njihovim službam. (Glej tudi pododdelek 9.1 oddelka 2 o „zanesljivih ureditvah upravljanja“).

⁽³⁶²⁾ Okvirna finančna uredba za organe, ustanovljene na podlagi PDEU in Pogodbe Euratom, sprejeta 18. decembra 2018.

⁽³⁶³⁾ Člen 74(9) finančne uredbe.

Zagotavljanje zanesljivosti in odgovornosti za proračun EU s strani Komisije: jasne vloge in odgovornosti

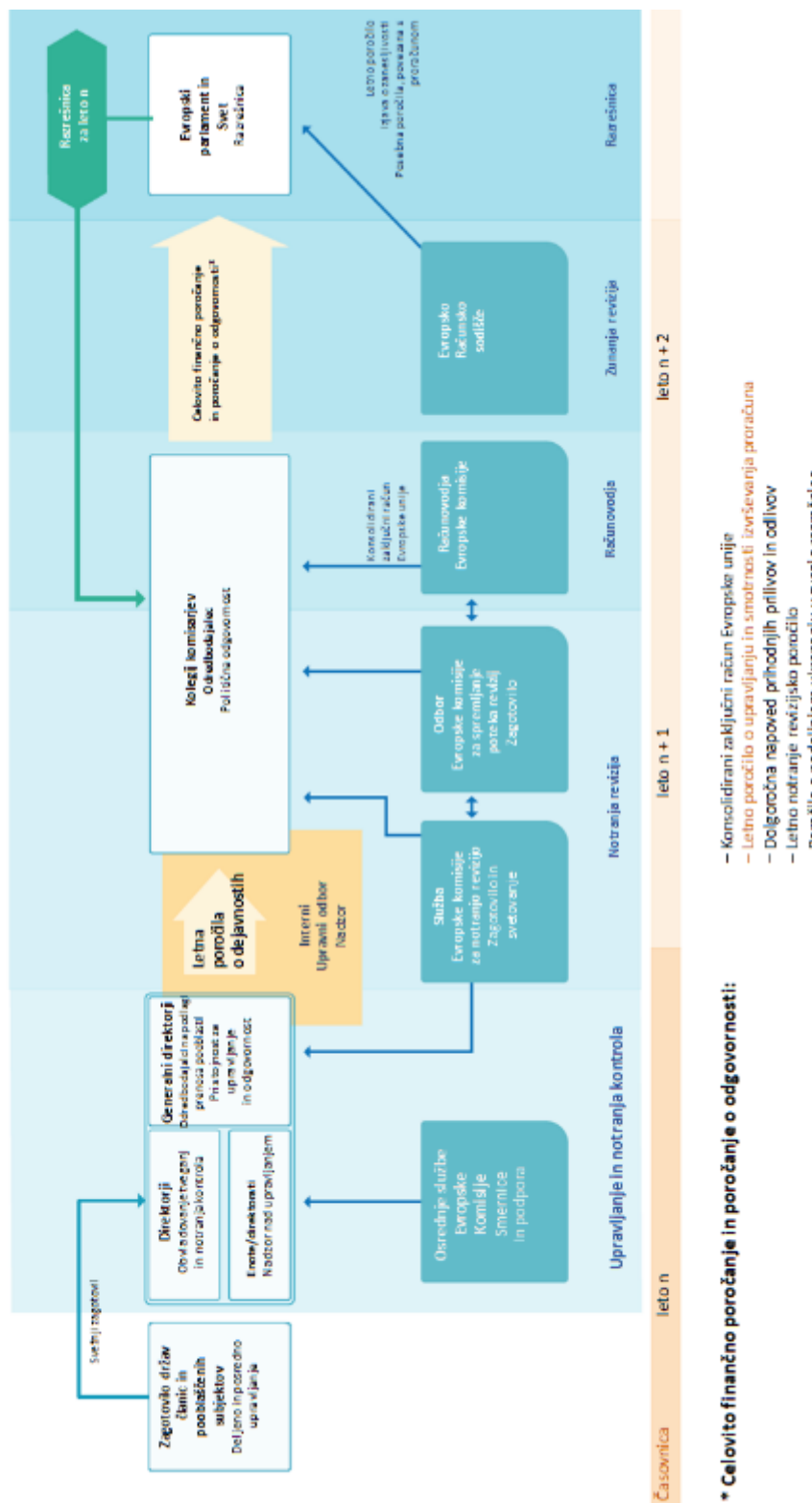

Diagram: Zagotavljanje zanesljivosti in odgovornosti s strani Komisije: jasne vloge in odgovornosti.

Vir: Evropska komisija.

Revidirani okvir notranje kontrole je bil izveden

Okvir notranje kontrole, ki ga je določila Komisija, temelji na okviru iz leta 2013, ki ga je predlagal Odbor sponzorskih organizacij Treadwayeve komisije (COSO). Izpolnjuje najvišje mednarodne standarde.

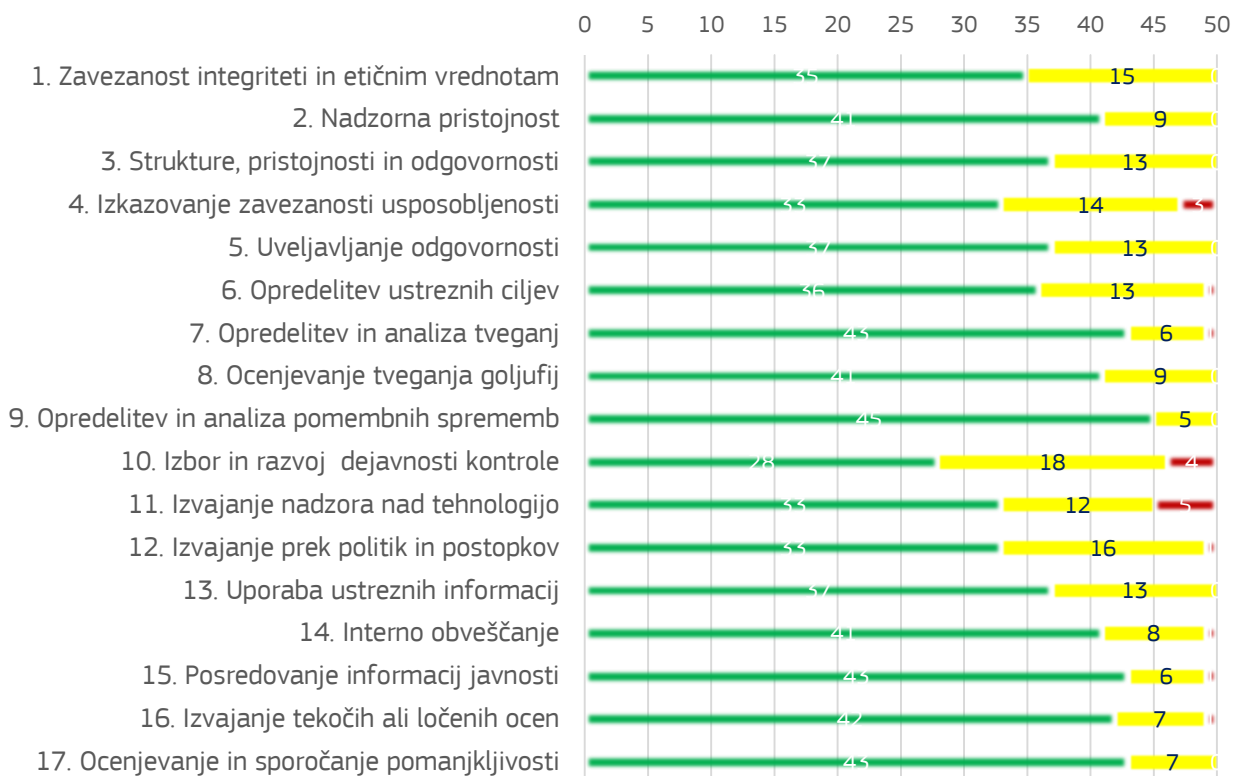
V tem internem okviru in v skladu z decentraliziranim modelom upravljanja, ki ga je določila Komisija, vsaka služba Komisije vzpostavi organizacijsko strukturo in sisteme notranjih kontrol, ki so najprimernejši za zagotovitev doseganja njenih političnih in operativnih ciljev, vključno z dobrim finančnim poslovanjem.

Leto 2018 je bilo prvo leto popolnega izvajanja revidiranega okvira notranje kontrole v vseh službah Komisije. Zaradi intenzivnih komunikacijskih prizadevanj, delavnic in izmenjave dobrih praks se je kultura notranje kontrole bistveno izboljšala. Okvir notranjega nadzora se v različnih službah Komisije vse bolj obravnava kot močno orodje upravljanja. Službe Komisije v skladu s to višjo stopnjo zrelosti vse bolj spremljajo učinkovitost svojih sistemov notranjih kontrol, kar presega zgolj premisleke o skladnosti. Nadaljevala se bodo prizadevanja za nadgradnjo doseženega napredka.

Na splošno so službe Komisije ocenile svoje sisteme notranje kontrole kot učinkovite (glej diagram v nadaljevanju). Glavne sporočene prednosti so povezane z okoljem nadzora in oceno tveganja. To odraža nedavno revizijo ureditev upravljanja pri Komisiji in okrepitev internega nadzora nad obvladovanjem tveganj v letu 2018.

Nekatere službe Komisije so opredelile tudi področja, ki jih je pri njihovih dejavnostih kontrole treba izboljšati. Ta so skladna s povezanimi ugotovitvami in/ali pridržki revizij. Izvajajo se ukrepi za odpravo ugotovljenih pomanjkljivosti, vključno s prilagoditvijo zadevnih strategij kontrole.

Ocena delovanja 17 načel notranje kontrole

- Se izvaja in dobro deluje
- Se izvaja in deluje, vendar so potrebne manjše izboljšave
- Se izvaja in deluje, potrebne so pomembne izboljšave

Diagram: Ocena 17 načel okvira notranje kontrole, ki ga je določila Komisija, iz leta 2018. Graf prikazuje število služb (os X), ki menijo, da povezano načelo dobro deluje, potrebuje nekatere izboljšave ali potrebuje večje izboljšave.

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Potrjevanje lokalnih sistemov

Ker je točnost lokalnih finančnih sistemov, ki prispevajo podatke za interni finančni in računovodski sistem Komisije, ključna za zagotovitev splošne zanesljivosti zaključnega računa, jih računovodja potrdi ločeno. To se izvede poleg ocen sistemov notranjih kontrol, ki jih izvedejo posloводства služb Komisije.

Od dela, opravljenega leta 2018, se nobena od ugotovljenih pomanjkljivosti ne nanaša na zasnovo ali izvajanje lokalnih sistemov, ki ne bi izpolnjevali meril za potrditev. Poleg tega nobena od odkritih pomanjkljivosti verjetno ne bo bistveno vplivala na zaključni račun.

Ne glede na to so bila na podlagi analize oblikovana številna priporočila, namenjena izboljšanju okolja kontroliranja in kakovosti računovodstva v odredbodajalskih službah ⁽³⁶⁴⁾, da bi se ublažila tveganja za točnost poročanja o finančnem poslovoidenju in regulativnem upravljanju ⁽³⁶⁵⁾.

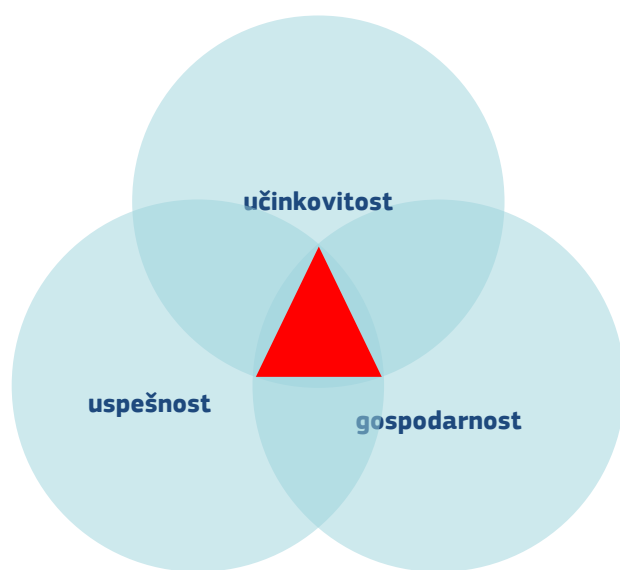
⁽³⁶⁴⁾ Zlasti izvajalske agencije, služba za vodenje in plačevanje posameznih pravic, kadrovska služba ter službi za širitev in pravosodje.

⁽³⁶⁵⁾ Zlasti različne težave z okoljem računovodskega kontroliranja, izterjava terjatev in zagotavljanje informacij za izračun obveznosti za prejemke zaposlenih.

2. Sistemi kontrol so stroškovno učinkoviti

Komisija si prizadeva zagotoviti stroškovno učinkovitost svojih sistemov upravljanja in kontrole. Stroškovno učinkovite kontrole so tiste, s katerimi se vzpostavi pravo ravnovesje med **uspešnim** in **učinkovitim** izpolnjevanjem načrtovanih ciljev kontrole ter **sprejemljivimi stroški**. Kontrole morajo biti dovolj trdne, da se zagotovi, da so sistemi finančnega poslovanja in finančne transakcije skladni s pravnimi in pogodbenimi pravili ter podpirajo boj proti goljufijam. Vendar ne smejo biti tako obremenjujoče, da bi preprečile hitro obdelavo podpisov pogodb in plačil. Tudi ustrezni stroški morajo ostati na sprejemljivi ravni.

Vse službe Komisije so leta 2018 po skupni oceni uspešnosti, učinkovitosti in gospodarnosti svojih kontrol sklenile, da so na splošno stroškovno učinkovite.

To pomeni, da so vzpostavile pravo ravnovesje med temi tremi dejavniki.

Učinkovitost pri zaščiti proračuna EU: **tveganje ob zaključku znaša 0,8 %** (glej pododdelek 2.1). Poleg tega **se izvaja strategija na področju boja proti goljufijam** (glej pododdelek 4).

Uspešnost: **povprečni čas, ki ga Komisija porabi za plačilo, je le 18 dni** (kar je precej pod zakonsko določeno zgornjo mejo 30 dni), prizadevanja za doseganje večjih sinergij in uspešnosti pa se nadaljujejo (glej pododdelek 2.2).

Gospodarnost: na splošno so ocenjeni **stroški kontrol Komisije sprejemljivi** (glej pododdelek 2.3).

Vir: Evropska komisija.

Poleg tega se **kontrole ustrezno okrepijo**, kadar so na podlagi ugotovitev revizije ugotovljene pomanjkljivosti in/ali pomanjkljivosti vodijo do pridržkov. Izboljšave lahko sprožijo tudi spremembe v okolju kontroliranja ali notranje reorganizacije.

Stroškovna učinkovitost kontrol pomeni **strategije kontrol, ki temeljijo na razlikovanju tveganj**. To vključuje višje stopnje podrobnosti in/ali pogostosti kontrole na področjih z večjim tveganjem ter manj intenzivne kontrole, ki povzročajo nižje stroške ali pomenijo manjše breme, na področjih z manjšim tveganjem. Stroškovna učinkovitost kontrol se lahko zagotovi tudi drugače, na primer z: (i) zmanjšanjem tveganj s poenostavljenimi programi ⁽³⁶⁶⁾ in/ali procesi, (ii) navzkrižnim sklicevanjem na revizije in kontrole, ki jih izvajajo drugi subjekti ⁽³⁶⁷⁾, in/ali (iii) doseganjem ekonomije obsega s skupnimi funkcijami kontrole. Ti vidiki so se v celoti upoštevali tudi pri pripravi predlogov za prihodnje programe porabe sredstev (glej tudi točko o pripravi programov za obdobje po letu 2020 na koncu pododdelka 5).

⁽³⁶⁶⁾ Na primer poenostavljeno obračunavanje stroškov, kar pomeni uporabo pavšalnih zneskov, pavšalnih stopenj in stroškov na enoto za določitev zneskov za povračilo ali plačilo upravičencem.

⁽³⁶⁷⁾ Komisija se lahko (v celoti ali delno) opira na ocene, kontrole ali revizije, ki so jih pripravili drugi subjekti, kolikor so bile te pripravljene ob upoštevanju pogojev, ki ustrezajo pogojem, ki jih uporablja Komisija, in zagotavljajo enakovredno zagotovilo (člena 126 in 127 finančne uredbe).

2.1. Sistemi kontrol so učinkoviti: sistemske pomanjkljivosti in finančne napake se preprečijo, odkrijejo in popravijo

Z učinkovitimi kontrolami se zagotovi, da se izpolnijo cilji notranje kontrole. To se meri glede na koristi kontrol, od katerih se nekatere lahko količinsko opredelijo, druge pa ne. Glavne koristi dobro zasnovanih sistemov kontrol so zmanjšano tveganje v zvezi z zakonitostjo in pravilnostjo finančnih transakcij, pa tudi preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje goljufij (glej pododdelek 4).

Tveganje v zvezi z zakonitostjo in pravilnostjo finančnih transakcij ostaja manjše od 2 %

Večletni kontrolni cikel Komisije: orodje upravljanja za preprečevanje, odkrivanje in popravljanje finančnih napak in njihovih vzrokov

Za porabo EU veljajo **skupne značilnosti kontrole**, vendar so lahko posamezni programi porabe sredstev zelo raznoliki. Zato je treba **strategije na področju kontrole prilagoditi** različnim načinom upravljanja, področjem politik in/ali posebnim postopkom financiranja („načini“) ter z njimi povezanim tveganjem. Na področjih z večjim tveganjem se bodo uporabile višje stopnje podrobnosti in/ali pogostosti kontrol, na področjih z manjšim tveganjem pa bi se morale izvajati kontrole, ki so manj intenzivne, povzročajo nižje stroške ali pomenijo manjše breme.

Komisija vsako leto poda zagotovila za svoje zadevne odhodke, ki so leta 2018 znašali **150,3 milijarde EUR** (glej graf v nadaljevanju; za opredelitve pojmov in podrobnosti glej Prilogo 2).

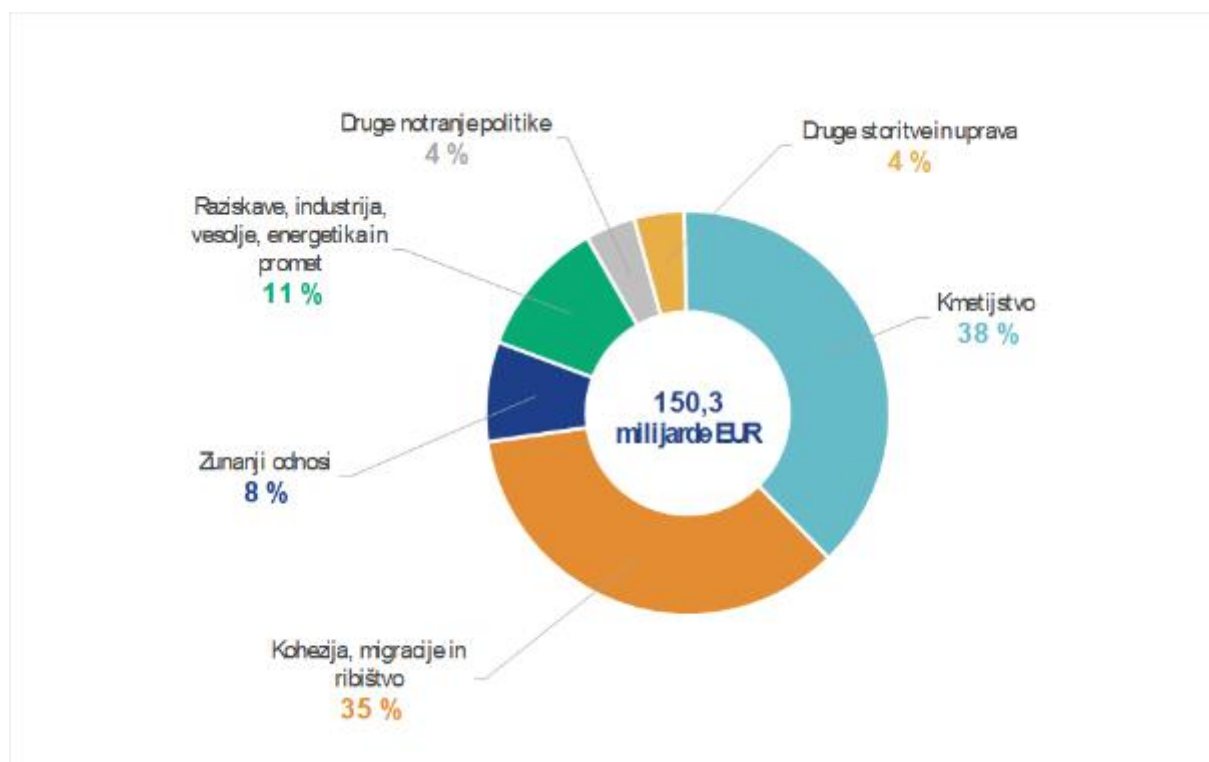

Diagram: Zadevni odhodki Evropske komisije za leto 2018 po področjih politike
 („zadevni odhodki“ vključujejo izvedena plačila, od katerih je odšteto novo izplačano predhodno financiranje (ki je še vedno v lasti Komisije), prišteto pa jim je prejšnje predhodno financiranje (lastništvo preneseno na upravičence), obračunano med proračunskim letom.)
 Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Komisija je odgovorna za zagotovitev pravilne porabe finančnih sredstev EU (vključno z Evropskim razvojnim skladom in skrbniškimi skladi EU). To velja ne glede na to, ali so za izvrševanje sredstev pristojne službe Komisije same (neposredno upravljanje; približno 21 % odhodkov v letu 2018), pooblaščen zunanji subjekti (posredno upravljanje; približno 8 %) ali organi držav članic (deljeno upravljanje; približno 71 %).

V skladu s tem je Komisija pri 79 % proračuna odvisna zlasti od zanesljivosti informacij o upravljanju in kontroli, ki jih države članice in drugi pooblaščen organi sporočijo na podlagi svojih sistemov kontrol. Preden jih Komisija sprejme kot partnerje za soupravljanje proračuna EU, zato preventivno preveri, ali izpolnjujejo vse pogoje finančnega poslovanja (primerjaj postopek „imenovanja“ ali „akreditacije“ za organe držav članic, „stebno oceno“ za pooblaščen organe). Poleg tega lahko Komisija opravi revizije na podlagi tveganja, da bi preverila zanesljivost sistemov kontrole, rezultate kontrole in/ali poročila o upravljanju, ki jih predložijo navedeni subjekti, vendar to stori brez podvajanja ravni kontrole.

Večina služb uporablja le en način upravljanja. Medtem ko neposredno upravljanje uporablja vseh 50 služb, posredno upravljanje uporablja 22 služb, deljeno upravljanje pa sedem.

Komisija tveganja v zvezi z zakonitostjo in pravilnostjo finančnih transakcij analizira ne le zaradi poročanja, ampak tudi zato, ker je to pomembno **orodje upravljanja**. To vključuje odkrivanje vseh pomanjkljivosti na ravni programa in njihovo popravljanje, ugotavljanje temeljnih vzrokov sistemskih napak in preprečevanje napak v prihodnosti ter pripravo naslednjih programov z upoštevanjem pridobljenih izkušenj. Ta pristop zagotavlja stalno izboljševanje finančnega poslovanja Komisije med posameznimi leti.

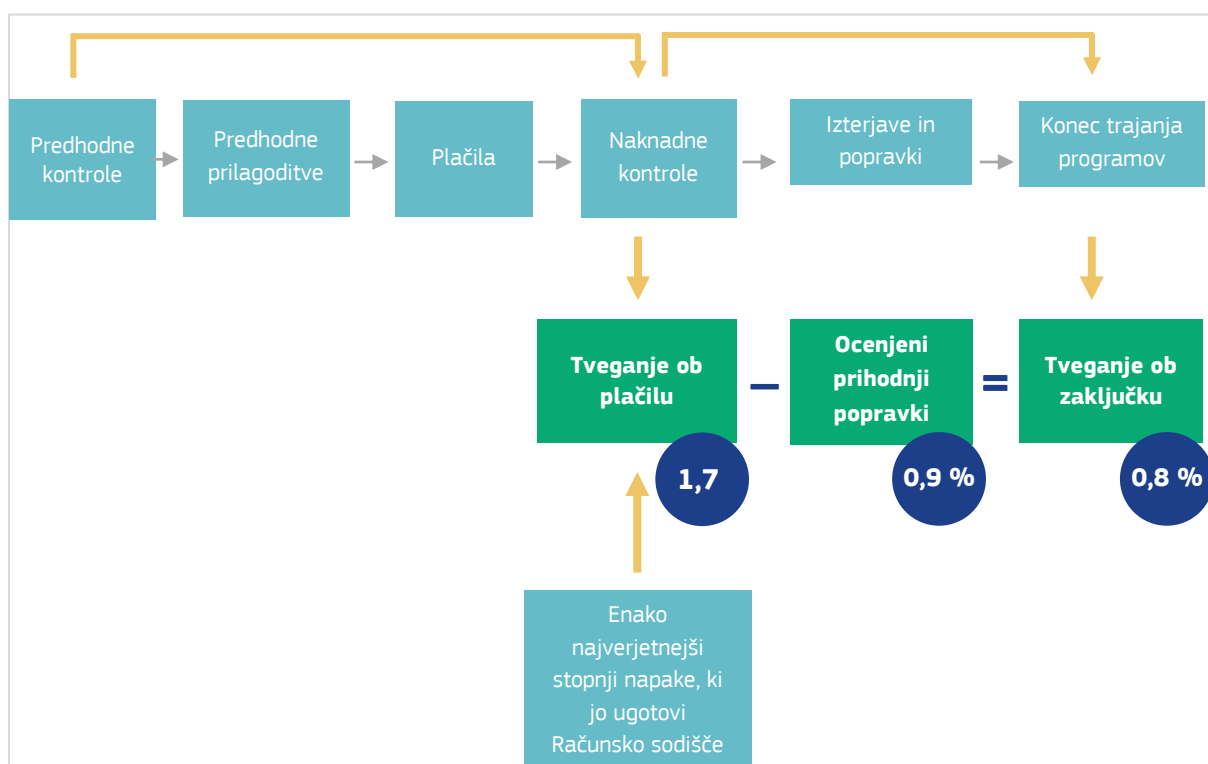

Diagram: Večletni kontrolni cikel Evropske komisije

Vir: Evropska komisija.

Programi EU za porabo sredstev so po zasnovi večletni, zato tudi povezani sistemi kontrol in cikli upravljanja zajemajo več let. To pomeni, da se napake, ki se odkrijejo v katerem koli letu, ustrezno popravijo v tekočem ali naslednjih letih do konca trajanja programa. Zato se tveganje (kot % in v znesku) oceni v dveh ključnih fazah cikla: **ob plačilu in ob zaključku** (glej zgornji diagram). Komisija meni, da je **proračun učinkovito zaščen, kadar je tveganje ob zaključku pod 2-odstotnim pragom pomembnosti**⁽³⁶⁸⁾.

- S **tveganjem ob plačilu** se količinsko opredelijo tiste napake, ki morda ostanejo po uporabi preventivnih kontrol in izvedbi plačil⁽³⁶⁹⁾. Službe Komisije te napake običajno odkrijejo s pregledi ali

⁽³⁶⁸⁾ Pomembnost je izraz za velikost napake. Informacije so pomembne, če bi se lahko razumno pričakovalo, da bi njihov izpust, napačna navedba ali zmanjšanje pomena vplivalo na odločitev, ki jo uporabniki (na primer organ, odgovoren za razrešnico) sprejmejo na njihovi podlagi. Določitev specifičnih meril pomembnosti vključuje odločitev odredbodajalca na podlagi prenosa pooblastil. Za večino dejavnosti je to referenčno merilo za stopnjo preostalih napak določeno na 2 %.

⁽³⁶⁹⁾ Ali enakovrednem postopku, na primer po sprejetju (registraciji v računovodskem sistemu Komisije) odhodka ali odobritvi predhodnega financiranja.

revizijami. Merjenje na tej stopnji odredbodajalcem omogoča, da popravijo napake in po potrebi sprejmejo dodatne preventivne ukrepe (npr. dodatne smernice za upravičence) ter ocenijo učinkovitost svojih (predhodnih) kontrol in jih po potrebi prilagodijo.

Ko se napaka odkrije, se nato popravi z izterjavo ali izravnavo s prihodnjimi plačili. Ker napaka morda ne bo takoj odkrita in popravljena, popravki pogosto ne bodo izvedeni v istem proračunskem letu kot povezana plačila. Vendar večletni kontrolni sistemi zagotavljajo, da se **potrebni popravki izvedejo med trajanjem zadevnega programa**.

- Za določitev **tveganja ob zaključku** se **ocenjeni prihodnji popravki** odštejejo od tveganja ob plačilu. To so popravki, za katere vsaka služba oceni, da jih bo zaradi (naknadnih) kontrol izvedla v naslednjih letih. Te zadržane ocene prihodnjega poslovanja deloma temeljijo na povprečnih finančnih popravkih in izterjavah, izvedenih v preteklih letih, ki so bili po potrebi prilagojeni, da bi se zlasti nevtralizirali elementi, ki za sedanje programe niso več veljavni.

V pododdelku 3 je prikazan popoln pregled *vseh* ukrepov, ki so bili leta 2018 uporabljeni za zaščito proračuna EU. Navedeni rezultati za leto 2018 se ne smejo zamenjevati z ocenami prihodnjih popravkov, ki so opisani tukaj. Prvič, obseg rezultatov je širši, saj vsebujejo preventivne in popravne ukrepe, ne le naknadnih popravkov. Drugič, časovni okvir je drugačen, saj se rezultati nanašajo na odhodke iz prejšnjih let (v katerih so bile napake morda večje) – v primerjavi z ocenjenimi prihodnjimi popravki, izračunanimi tako, da se nanašajo samo na odhodke v letu 2018.

Čeprav se ta pristop dosledno uporablja v vseh službah Komisije, posamezne službe po potrebi zagotovijo tudi dodatne informacije o posebnostih svojega področja. Nadaljnja metodološka pojasnila so navedena v Prilogi 2.

Ti koncepti so bili razviti, da bi ustrezali okviru upravljanja Komisije, vendar se večinoma zblizujejo s tistimi, ki jih Evropsko računsko sodišče uporablja pri svojem revizijskem pristopu (glej tudi primerjavo v preglednici na naslednji strani).

- Tveganje ob plačilu je najbližje „najverjetnejši stopnji napake“, ki jo določi Evropsko računsko sodišče. Sodišče je v zadnjih letih priznalo, da so podatki Komisije v večini primerov večinoma ustrezali ocenam Sodišča in/ali so v njegovem razponu ⁽³⁷⁰⁾.
- „Zadevni odhodki“ kot podlaga za izračun zneska, v zvezi s katerim obstaja tveganje, vključujejo izvršena plačila, od katerih je odšteto novo izplačano predhodno financiranje (ki je še vedno v lasti Komisije), prišteto pa jim je prejšnje predhodno financiranje (lastništvo preneseno na upravičence), obračunano med proračunskim letom. To je popolnoma v skladu s pristopom Evropskega računskega sodišča ⁽³⁷¹⁾.
- „Prag pomembnosti“, ki je v večini primerov ⁽³⁷²⁾ določen pri 2 % zadevnih odhodkov, je prav tako v skladu z metodologijo Sodišča ⁽³⁷³⁾.

Poleg tega Komisija izračuna stopnje napak po programih (ali drugih ustreznih segmentih), da bi lahko predložila zagotovilo posloводства od spodaj navzgor ter opredelila in obravnavala težave na določenih področjih. To pomeni, da so informacije Komisije o stopnjah napak **podrobnejše** od informacij Sodišča. Poleg tega se pri metodologiji Komisije upošteva **večletna** narava programov porabe sredstev, zlasti dejstvo, da se lahko napake, ki niso bile ugotovljene ob plačilu, še vedno odkrijejo in popravijo v naslednjih letih.

Evropska komisija
upravljavski vidik

Evropsko računsko sodišče
revizijski vidik

⁽³⁷⁰⁾ Evropsko računsko sodišče, *Letno poročilo za leto 2017*, odstavki 1.32, 1.34 in 1.36.

⁽³⁷¹⁾ Evropsko računsko sodišče, *Letno poročilo za leto 2017*, metodološka Priloga 1.1, odstavek 15.

⁽³⁷²⁾ Edine izjeme so: (a) 1 % za prihodke (s strani službe za proračun; stroške glede na zelo velike zneske); in (b) razpon od 2 % do 5 % za program Obzorje 2020 (s strani služb za raziskave in družine; glej podrobnosti v pododdelku 5).

⁽³⁷³⁾ Evropsko računsko sodišče, *Letno poročilo za leto 2017*, metodološka Priloga 1.1, odstavek 23.

Cilj	• predložitev letnega zagotovila posloводства • opredelitev pomanjkljivosti in ukrepanje na večletni osnovi	• zagotovitev revizijskega mnenja o zakonitosti in pravilnosti finančnih transakcij v določenem letu
Stopnja podrobnosti	• proračun EU kot celota in posamezne stopnje napak za vsako službo in področje politike v vseh razdelkih večletnega finančnega okvira (1 do 5) ter za prihodke • stopnje napake se izračunajo za posamezno področje politike, program in/ali zadevne (pod)segmente • odhodki in prihodki v zadevnem letu (ali za raziskave v dveh letih) z večletno perspektivo	• proračun EU kot celota in posamezne stopnje napak za razdelke večletnega finančnega okvira 1a, 1b, 2 in 5 ter za prihodke • odhodki in prihodki v zadevnem letu
Večletnost	• dve stopnji napak („tveganje ob plačilu“ in „tveganje ob zaključku“); večletnost se vnaprej upošteva za tveganje ob zaključku z ocenjenimi prihodnjimi popravki za vse programe	• ena stopnja napake („najverjetnejša napaka“); večletnost se upošteva retroaktivno, in sicer samo s finančnimi popravki, izvedenimi za zaključene programe
Prag pomembnosti	• 2 % • razen za prihodke (1 %) in program Obzorje 2020 (med 2 % in 5 %)	• 2 %
Več informacij	• Priloga 2 k temu poročilu	• Letno poročilo Evropskega računskega sodišča; Priloga 1.1

Preglednica: Metodologija, ki jo Komisija uporablja za oceno tveganja ob plačilu in zaključku, v primerjavi z metodologijo Računskega sodišča

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih in letno poročilo Evropskega računskega sodišča.

Rezultati kontrol za leto 2018 kažejo, da je ob ocenjenem tveganju ob zaključku v višini 0,8 % porabe EU proračun EU zaščiten

Grafi na naslednji strani prikazujejo tveganja ob plačilu in zaključku za obdobje 2016–2018 za celotno Komisijo in po glavnih področjih politike proračuna EU (v %). Dodatne podrobnosti in opredelitve so na voljo v Prilogi 2.

Diagram: Tveganja ob plačilu in zaključku za obdobje 2016–2018 za celotno Komisijo v %.

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Diagrami: Tveganje ob plačilu in zaključku za obdobje 2016–2018 po področjih politike v odstotkih.

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Ocenjeno tveganje ob plačilu (1,7 %) ostaja stabilno in pod 2-odstotno ravno. Prihodnji popravki (0,9 %) so ocenjeni zadržano. Ocenjeno tveganje ob zaključku (0,8 %) ostaja zelo majhno.

Kar zadeva *kmetijstvo*, se tveganje ob plačilu še vedno zmanjšuje (rahlo nadaljnje zmanjšanje), in sicer v absolutnem znesku in kot delež (2,1 %). Tako kot v prejšnjih letih je tveganje še vedno večje (3,2 %) na področju razvoja podeželja (drugi steber skupne kmetijske politike) kot v tržnih intervencijah (2,5 %) in neposrednih plačilih (1,8 %) v okviru Jamstvenega sklada (skupaj prvi steber skupne kmetijske politike). Pričakuje se, da bodo zaradi zasnove programov in sistemov kontrole skoraj vse napake, ki vplivajo na plačila in ob koncu leta še niso bile odkrite, pokrite s poznejšimi finančnimi popravki. To pojasnjuje visoko stopnjo ocenjenih prihodnjih popravkov (1,9 % za *leto 2018*, 2,1 % leta 2017). Tako ocenjeno tveganje ob zaključku (tukaj imenovano „končno tveganje“, ker programi Jamstvenega sklada še niso uradno zaključeni) ostaja majhno, saj znaša 0,2 %.

Kar zadeva *kohezijo, migracije in ribištvo*, se sedanji programi v celoti izvajajo po načrtih. Tveganje ob plačilu se je z 1,1 % v letu 2017 povečalo na 1,7 % v *letu 2018*, vendar so se povečali tudi ocenjeni prihodnji popravki (na 0,4 %). Tveganje ob zaključku je ocenjeno na 1,3 %, kar je na splošno skladno z letom 2017 (1,1 %).

Kar zadeva *kohezijo*, so se pri številnih operativnih programih v državah članicah *leta 2018* začela izvajati prva plačila. Zaradi tega so se leta 2018 plačila v primerjavi z letom 2017 znatno povečala, in sicer za približno 20 milijard EUR. Revizorji so lahko proučili celoten proces za večje število programov in večji obseg odhodkov. Zaradi tega se je v primerjavi z letom 2017 povečalo število operativnih programov, za katere so bili izraženi pridržki, zvišala pa se je tudi tehtana povprečna stopnja napake. Tveganje ob plačilu se je povečalo zlasti za Evropski sklad za regionalni razvoj, ki vključuje največji delež odhodkov na tem področju politike, in sicer na 2,0 %.

Leta 2018 so revizijski organi držav članic poročali o nepravilnostih na podlagi skupne tipologije, ki jo je odobrila in priporočila Komisija. Glavni razlogi za ugotovljene nepravilnosti so neupravičeni odhodki in nepravilnosti v javnem naročanju. To ustreza tudi najpogostejšim vrstam nepravilnosti, ki so jih službe Komisije odkrile z revizijami. Še en pomemben vir ugotovitev revizije so manjkajoča dokumentacija ali težave v zvezi z revizijsko sledjo.

Da bi se v prihodnosti v vseh primerih odpravile najpogostejše napake – poleg finančnih popravkov za pretekle odhodke in popravilnih ukrepov v zvezi s sistemom –, službe Komisije revizijske organe spodbujajo, naj organom upravljanja in organom za potrjevanje poročajo o glavnih virih ugotovljenih nepravilnosti. To organom, pristojnim za programe, omogoča, da prilagodijo notranje kontrole, okrepijo kontrolne sezname ter dodatno usposobijo osebe in upravičence. Za organe, pristojne za programe, se organizirajo dogodki za krepitev zmogljivosti in skupne delavnice, zlasti z revizijskimi organi (na primer za določitev minimalne dokumentacije, ki bi morala biti na voljo, da se zagotovi ustrezna revizijska sled, kar je Sodišče priporočilo v letnem poročilu za leto 2017).

Glede na pomen javnega naročanja za kohezijsko politiko je bil akcijski načrt Komisije za javna naročila posodobljen, da bi se izboljšala skladnost postopkov javnega naročanja ⁽³⁷⁴⁾ na tem področju politike. Poseben poudarek je namenjen ukrepom, ki državam članicam pomagajo pri nadaljnji profesionalizaciji javnih naročnikov v skladu s svežnjem za javno naročanje, ki ga je Komisija sprejela oktobra 2017. Komisija je na spletu objavila obsežne smernice, dobre prakse in pojasnila, v okviru tega akcijskega načrta pa se spodbuja izmenjava med strokovnjaki, da se javnim naročnikom in organom, pristojnim za programe, zagotovi podpora pri obravnavanju teh težav in zmanjšajo napake.

Za vse napake, ki jih države članice, Komisija ali Računsko sodišče odkrijejo pri svojih revizijah, se sistematično izvedejo finančni popravki. V okviru deljenega upravljanja programi niso zaključeni, dokler se ne izvedejo vsi finančni popravki, za kohezijsko politiko pa Komisija uporabi dodatne finančne popravke, kadar stopnja napake (sporočena ali ponovno izračunana) v letnih računovodskih izkazih programov presega 2 %.

⁽³⁷⁴⁾ Evropsko računsko sodišče lahko postopkovnim napakam v javnem naročanju dodeli do 100-odstotne stopnje napak – tudi če je njihov dejanski finančni vpliv (precej) manjši. Tudi kadar izbor izvajalca javnega naročila/odločitev o dodelitvi morda nista bila skladna in bi bil lahko izvajalec drug, pa to ne pomeni nujno, da bi bila vsa povezana plačila za celotno vrednost pogodbe 100-odstotno napačna. Če sta naročeni izdelek ali storitev dobro izvedena, denar davkoplačevalcev ni izgubljen.

Kar zadeva *zunanje odnose*, vsakoletne študije kažejo, da so se stopnje napak še znižale, zaradi česar se je tveganje ob plačilu zmanjšalo (0,9 % *za leto 2018*, zmanjšanje z 1,2 % leta 2017) (glej tudi pododdelek 5). Uporabljene strategije na področju kontrole vodijo do sistematičnih naknadnih popravkov, vendar se kot osnova za ocenjene prihodnje popravke uporabijo le popravki iz zadnjih let.

Kar zadeva široko področje politike *raziskav, industrije, vesolja, energetike in prometa*, je tehtano povprečno tveganje ob plačilu prvič manjše od 2 % (1,9 % *za leto 2018*, zmanjšanje z 2,4 % leta 2017). Na tem področju politike tveganje ob plačilu za programe raziskav in konkurenčnosti ostaja večje od 2 %. Večje tveganje je zaradi vračil zahtevanih dejansko upravičenih stroškov povezano z nepovratnimi sredstvi, ki se uporabljajo v programu Obzorje 2020 in programih konkurenčnosti za mala in srednja podjetja. Zaradi zapletenosti pri določanju natančnih neposrednih in posrednih stroškov, ki se lahko zaračunajo projektom, se pojavljajo napake pri zahtevkih za povračilo stroškov in povezanih plačilih. Čeprav je veliko takih napak pozneje odkritih in popravljenih z naknadnimi kontrolami (glej v nadaljevanju), še vedno vplivajo na tveganje v fazi plačila. Kljub temu si službe za raziskave nenehno prizadevajo znižati stopnjo napake, na primer z nadaljnjo poenostavitvijo vzorčnega sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev, jasnejšim sporočanjem pravil o upravičenosti (15 organiziranih dogodkov) in nadaljnjo razširitvijo pavšalnega financiranja. Predlog Komisije za raziskovalni program naslednje generacije (Obzorje Evropa) vključuje tudi poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov. Medtem je strategija na področju naknadne kontrole za raziskovalni program Obzorje 2020, ki je skupna vsem zadevnim službam, dobro vzpostavljena; na njeni podlagi so bili v preteklih letih izvedeni pomembni naknadni popravki, ki se uporabljajo kot osnova za ocenjene prihodnje popravke.

Vendar pa so zunaj nepovratnih sredstev iz programa Obzorje 2020 tveganja ob plačilu in zaključku instrumenta za povezovanje Evrope (promet, energija in telekomunikacije), ki ga izvaja Izvajalska agencija za inovacije in omrežja (INEA), manjša od 2 %. Poleg tega sta vrsta financiranja in povezana popolna revizija pooblaščenih subjektov, ki delujejo v (pod)programih za vesolje in globalni satelitski navigacijski sistem ⁽³⁷⁵⁾, kot sta Evropska vesoljska agencija (ESA) in Agencija za evropski GNSS (GSA), povezani z bistveno manjšima tveganjema ob plačilu in zaključku, ki sta bili kljub temu zadržano določeni na 0,5–0,6 %.

Kar zadeva *druge notranje politike*, tveganje ob plačilu, ocenjeni prihodnji popravki in tveganje ob zaključku ostajajo stabilni in majhni, in sicer znašajo 0,7 %, 0,1 % oziroma 0,6 %. Nekateri programi na področju izobraževanja in kulture imajo profil večjega tveganja (običajno so to tudi programi z zapletenim sistemom povračil; glej zgoraj), kar je vodilo do pridržkov (glej pododdelek 5).

Nazadnje, *druge službe in upravni oddelki* večinoma upravljajo vrste odhodkov z majhnim tveganjem. Kljub temu se sprejme preudaren pristop in uporabi zadržana stopnja napake v višini 0,5 %. Na podlagi tega tehtano povprečno tveganje ob plačilu znaša 0,2 %. Ker ima večina teh služb sisteme kontrol, v katerih prevladujejo predhodne kontrole, se uporablja zadržana ocena v višini 0,0 % v smislu sistemskih prihodnjih naknadnih popravkov. Zato je tveganje ob zaključku skoraj enako tveganju ob plačilu in ostaja zelo majhno, saj znaša 0,2 %.

Ker skupno **tveganje ob zaključku** po ocenah znaša **manj kot 2 %** skupnih zadevnih odhodkov, večletni sistemi kontrol služb, ki jih uporabljajo službe Komisije, na splošno zagotavljajo ustrezno obvladovanje tveganj, povezanih z zakonitostjo in pravilnostjo transakcij, zagotavljajo pa tudi, da finančni popravki in izterjave, izvedeni v celotnem trajanju programov, na splošno **ščitijo proračun EU**.

⁽³⁷⁵⁾ Na primer Galileo, EGNOS in Copernicus za satelitski navigacijski sistem ali opazovanje Zemlje.

2.2 Sistemi kontrol so učinkoviti: vodijo v manj obremenjujoče postopke in omogočajo pravočasna plačila

Komisija si je v letu 2018 še naprej prizadevala za ustvarjanje **sinergij in večjo učinkovitost** pri finančnem poslovanju.

Z **revizijo finančne uredbe leta 2018 se je birokracija zmanjšala** ⁽³⁷⁶⁾. Uvedene so bile konkretne poenostavitve za upravičence do finančnih sredstev EU, kar zadeva dostop do njih, njihovo uporabo in kontrole. Od prejemnikov se zahteva manj informacij, ki pa so bolj ciljno usmerjene; informacije se bodo zahtevale le enkrat (npr. dokazilo o pravnem statusu v okviru elektronskih nepovratnih sredstev/elektronskega javnega naročanja); Komisija se lahko zanese na obstoječe ocene (nacionalni organi/zaupanja vredne mednarodne organizacije), namesto da bi dvakrat preverjala isto (npr. tehnična/finančna zmogljivost); plačila lahko temeljijo na realizacijah ali doseženih rezultatih namesto na nastalih stroških, ki jih je bilo prej vedno treba dokazovati z dokazili; poleg tega se bo predhodno preverila sprejemljivost običajne računovodske prakse upravičencev, ki je v okviru naknadnih kontrol ne bo mogoče izpodbijati. Konkretni ukrepi za poenostavitev v okviru deljenega upravljanja vključujejo enostavnejša, harmonizirana in prožnejša finančna pravila, spremembe za sedem skladov in obnovitev obstoječih imenovanj izvajalskih organov v državah članicah. Kar zadeva goljufije, možnosti poenostavitev za prihodnje programe ponujajo priložnost, da postanejo ti še odpornejši proti goljufijam.

Nadaljnji **napredek** je bil dosežen na področju **enotne vstopne točke za vse ponudnike/vložnike**, ki je začela delovati v drugi polovici leta 2018.

Komisija je v naslednjem večletnem finančnem okviru dala prednost nadaljnji poenostavitvi in uskladitvi **naslednje generacije programov porabe sredstev**. Predlagala je bolj dosledno, osredotočeno in pregledno oblikovanje proračuna EU z jasno strukturo, ki bo bolj usklajena s političnimi prednostnimi nalogami. Predlagala je na primer, naj se število programov zmanjša za več kot tretjino in posledično združijo viri financiranja. S harmonizacijo pravil med programi predlaga tudi bolj usklajene in interoperabilne programe porabe sredstev, da bi se olajšalo združevanje podpore v okviru več programov in preprečila prekrivanja. Poleg tega novi programi porabe sredstev, ki jih je predlagala Komisija, omogočajo uporabo poenostavitvenih ukrepov, predvidenih v novi finančni uredbi.

Službe Komisije so poročale, da so pravočasno izvedle 92 % plačil. Leta 2018 je povprečni neto čas plačila Komisije znašal 18 dni (kar je precej manj od predpisane zgornje meje 30 dni). Poleg tega se je delež plačil, na katera vpliva zamuda, še bolj zmanjšal, in sicer z 10,4 % leta 2017 na 7,6 % leta 2018 (glej podrobnosti v Prilogi 6).

Stalna prizadevanja Komisije za uvedbo izboljšav v okolju kontroliranja in izkoriščanje sinergij prispevajo k manj obremenjujočim postopkom in večji učinkovitosti kontrol. To med drugim omogoča pravočasna plačila upravičencem in drugim prejemnikom finančnih sredstev EU.

⁽³⁷⁶⁾ Poleg tega je nova finančna uredba tudi tlakovala pot posodobitvi uredbe o finančnem okviru za organe EU, okrepitvi pravil o obravnavanju nasprotij interesov v državah članicah in pooblaščenih subjektih ter krepitvi sistema za zgodnje odkrivanje in izključitev goljufij (glej podrobnosti v pododdelku 4).

2.3 Stroški kontrol so gospodarni

Stroški kontrol se med službami zelo razlikujejo. To je mogoče pojasniti s številnimi dejavniki; glej primere v **okviru** spodaj.

Primeri povzročiteljev stroškov:

- različne stopnje zapletenosti programov, ki se upravljajo;
- obsegi in zneski, ki jih je treba obdelati (tj. obdelava velikega števila transakcij majhne vrednosti je delovno intenzivnejša);
- posebni profili tveganja programov, ki se upravljajo,
- morebitna ekonomija nezadostnega obsega za nekatere manjše programe ali sklade, ki jih upravljajo manjši pooblaščen subjekti.

Zato bi imela preprosta **primerjava** količinsko opredeljivih vidikov, ki bi jih sporočile službe, **omejeno vrednost**. Čeprav imajo lahko nekateri manjši programi in/ali službe ⁽³⁷⁷⁾ manjšo korist od ekonomije obsega, tako nadzora javnih naročil morda ne bo mogoče poenostaviti ne glede na zadevni znesek.

V letnih poročilih o dejavnostih za leto 2018 je večina služb poročala, da so bili njihovi ocenjeni stroški nadzora skozi čas na splošno **stabilni** ⁽³⁷⁸⁾. To je bilo zlasti posledica nespremenjenih okolij kontroliranja in strategij, vzpostavljenih za sedanje programe. Večina jih je poročala, da so stroški glede na njihovo okolje kontroliranja **primerni**. Tiste službe, ki so poročale o očitno visokih stroških za (nekateri dele) svojih ustreznih sistemov kontrol, so to pojasnile s sklicevanjem na specifične povzročitelje stroškov v takih primerih.

Poleg tega so zaradi preglednosti tiste službe, ki se ukvarjajo z deljenim in/ali posrednim upravljanjem, o stroških kontrol v državah članicah in pooblaščenih subjektih poročale ločeno od lastnih stroškov kontrol, ki jih ima Komisija.

⁽³⁷⁷⁾ Finančni pomen se med 50 službami Komisije zelo razlikuje. Upravljanje sredstev je zelo koncentrirano v nekaj službah z veliko porabo (npr. več kot 37 % skupnega zneska plačil izvede sam Generalni direktorat za kmetijstvo, 80 % zneska plačil izvede šest služb, 95 % pa 16 služb od skupno 50).

⁽³⁷⁸⁾ Spremembe, opažene v primerjavi z letom 2017, so v glavnem pojasnjene z novimi smernicami za oceno stroškovne učinkovitosti revizij („kontrol“) in poročanje o njej, s katerimi se usklajuje ocena stroškov kontrol.

3. Finančni popravki in izterjave kažejo, da večletni kontrolni cikel ščiti proračun EU

Glavni cilj finančnih popravkov in izterjav je zagotoviti, da se iz proračuna EU financirajo le odhodki, ki so v skladu s pravnim okvirom.

Pri izvrševanju proračuna EU je pomembno zlasti, da se preprečijo ali odkrijejo in naknadno popravijo sistemske pomanjkljivosti, ki povzročajo napake, nepravilnosti ali goljufije. Komisija in – v primeru programov, za katere se uporablja deljeno upravljanje – organi držav članic sprejemajo preventivne in popravne ukrepe (tj. finančne popravke in izterjave), kakor so določeni v zakonodaji EU, da bi proračun EU zaščitili pred nezakonitimi ali nepravilnimi odhodki – glej tudi pododdelek 2 zgoraj in Prilogo 2.

3.1 Pregled predhodnih in naknadnih kontrol

3.1.1 Predhodne kontrole

Preprečevanje je prva obrambna linija proti napakam. Ključni preprečevalni mehanizmi Komisije obsegajo prekinitev in začasno ustavitev plačil⁽³⁷⁹⁾ ter izvajanje predhodnih pregledov („kontrol“), s pomočjo katerih se neupravičeni zneski zavrnejo, preden Komisija sprejme odhodke in izvede plačila. Komisija se čedalje bolj osredotoča na take preventivne ukrepe, da bi bolje zaščitila proračun EU. To tudi spodbuja države članice k temu, da zmanjšujejo nepravilna plačila. **Leta 2018 so potrjeni preventivni ukrepi znašali 449 milijonov EUR, izvedeni preventivni ukrepi pa 551 milijonov EUR.** Med njimi so predhodne kontrole, kot so odbitki Komisije pred plačilom/sprejetjem, odbitki države članice od novih odhodkov, prijavljenih Komisiji (odbitki „pri viru“), in druge predhodne prilagoditve, brez katerih bi nastali odhodki, ki ne bi bili v skladu s pravnim okvirom.

Potrjeni preventivni ukrepi	2018
Kmetijska politika:	87
Evropski kmetijski jamstveni sklad	87
Razvoj podeželja	–
Kohezijska politika:	–
Evropski sklad za regionalni razvoj	–
Kohezijski sklad	–
Evropski socialni sklad	–
Finančni instrument za	–
Evropski kmetijski usmerjevalni in	–
Notranje politike	196
Zunanje politike	162
Uprava	3
Skupaj	449

Izvedeni preventivni ukrepi	2018
Kmetijska politika:	87
Evropski kmetijski jamstveni sklad	87
Razvoj podeželja	–
Kohezijska politika:	105
Evropski sklad za regionalni razvoj	105
Kohezijski sklad	–
Evropski socialni sklad	–
Finančni instrument za	–
Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni	–
Notranje politike	195
Zunanje politike	161
Uprava	3
Skupaj	551

Preglednice: Pregled preventivnih ukrepov za leto 2018 (v milijonih EUR) Opozoriti je treba, da lahko zaradi zaokroževanja na milijon evrov nastane vtis, da se vsote nekaterih finančnih podatkov v zgornjih preglednicah ne izidejo.

Vir: Evropska komisija.

⁽³⁷⁹⁾ Ti niso navedeni v spodnjih preglednicah, ampak v ločenem oddelku v Prilogi 4.

3.1.2 Naknadne kontrole

Kadar preventivni mehanizmi niso učinkoviti, Komisija v okviru svoje nadzorne vloge uporabi popravne mehanizme. Med glavnimi popravnimi mehanizmi Komisije so naknadne revizije (kontrole) sprejetih in izplačanih zneskov. V okviru deljenega upravljanja se na njihovi podlagi uvedejo finančni popravki, pri neposrednem in posrednem upravljanju pa privedejo do izterjav od končnih prejemnikov. **Leta 2018 so potrjeni popravni ukrepi znašali 1,2 milijarde EUR, izvedeni popravni ukrepi pa 2,6 milijarde EUR.** Med njimi so izdani nalogi za izterjavo, izvajanje rezultatov naknadnih kontrol v zahtevkih za plačilo in računih, izvedeni finančni popravki in nadomeščanje odhodkov (odtegnitve).

Potrjeni popravni ukrepi	2018
Kmetijska politika:	730
Evropski kmetijski jamstveni sklad	358
Razvoj podeželja	372
Kohezijska politika:	414
Evropski sklad za regionalni razvoj	286
Kohezijski sklad	90
Evropski socialni sklad	34
Finančni instrument za usmerjanje ribištva/Evropski sklad za ribištvo	–
Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad	3
Notranje politike	53
Zunanje politike	25
Uprava	0
Skupaj	1 222

Izvedeni popravni ukrepi	2018
Kmetijska politika:	1 579
Evropski kmetijski jamstveni sklad	876
Razvoj podeželja	702
Kohezijska politika:	965
Evropski sklad za regionalni razvoj	902
Kohezijski sklad	48
Evropski socialni sklad	12
Finančni instrument za usmerjanje ribištva/Evropski sklad za ribištvo	–
Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad	3
Notranje politike	47
Zunanje politike	18
Uprava	0
Skupaj	2 609

Preglednici: Pregled popravnih ukrepov za leto 2018 (v milijonih EUR)

Opozoriti je treba, da lahko zaradi zaokroževanja na milijon evrov nastane vtis, da se vsote nekaterih finančnih podatkov v zgornjih preglednicah ne izidejo.

Vir: Evropska komisija.

3.2 Preventivni in popravni mehanizmi – od potrditve do izvedbe

Potek dela preventivnih in popravnih mehanizmov, ki jih uporablja Komisija, vsebuje dva pomembna ukrepa, in sicer fazo **potrditve** in fazo **izvedbe**. Odbitek pred sprejetjem odhodka je na primer **potrjen** takoj, ko o njem odločijo ustrezne službe Komisije, finančni popravek pa je potrjen takoj, ko ga država članica sprejme ali ko o njem odloči Komisija z uradnim sklepom.

Nekateri preventivni in popravni mehanizmi se izvedejo v letu, v katerem so potrjeni, v večini primerov pa ima upravičenec do programa porabe sredstev na podlagi zakonodaje EU čas, da predloži pripombe ali zagotovi dodatno gradivo o predlaganih popravkih/odbitkih/zavrnitvah. Ko je tak razčiščevalni postopek končan, mora Komisija izterjati znesek, ki ustreza predlaganemu popravku, zato se taki mehanizmi izvedejo eno ali pogosto več let po potrditvi.

Šteje se, da je finančni popravek **izveden**, ko je uporabljen in evidentiran v izkazih Komisije, kar pomeni, da je finančno transakcijo potrdil pristojni odredbodajalec v naslednjih primerih: odbitek finančnega popravka od zneskov, ki jih je država članica prijavila v zahtevku za vmesno ali končno plačilo, nalog za izterjavo in/ali

preklic („prenehanje obveznosti“) odobritev za prevzem obveznosti, ki ustrezajo znesku finančnega popravka ⁽³⁸⁰⁾.

Primer: potek dela popravnih mehanizmov.

3.3 Preventivni in popravni ukrepi, uporabljeni leta 2018

Preglednica v nadaljevanju vsebuje popolno sliko (vključno z enkratnimi ukrepi) vseh preventivnih in popravnih ukrepov, ki so bili leta 2018 uporabljeni za zaščito proračuna EU – 1,7 milijarde EUR je bilo potrjenih, 3,2 milijarde EUR pa izvedenih. Ti zneski zajemajo preventivne in popravne ukrepe, izvedene leta 2018, ne glede na to, v katerem letu so nastali prvotni odhodki. Več podrobnosti je navedenih v Prilogi 4.

Sklad	Skupna plačila iz proračuna EU v letu 2018	Skupni zneski, potrjeni v letu 2018	Delež plačil iz proračuna EU v %	Skupni zneski, izvedeni v letu 2018	Delež plačil iz proračuna EU v %
Kmetijska politika:	56 777	817	1,4	1 666	2,9
<i>Evropski kmetijski jamstveni sklad</i>	44 310	445	1,0	964	2,2
<i>Razvoj podeželja</i>	12 467	372	3,0	702	5,6
Kohezijska politika:	54 040	414	0,8	1 070	2,0
<i>Evropski sklad za regionalni razvoj</i>	30 070	286	1,0	1 007	3,3
<i>Kohezijski sklad</i>	9 252	90	1,0	48	0,5
<i>Evropski socialni sklad</i>	13 932	34	0,2	12	0,1
<i>Finančni instrument za usmerjanje ribištva/Evropski sklad za ribištvo</i>	786	0	0,0	0	0,0
<i>Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad</i>	0	3	n. p.	3	n. p.
Notranje politike	26 213	249	0,9	243	0,9
Zunanje politike	9 519	188	2,0	179	1,9
Uprava	9 944	3	0,0	3	0,0
Skupaj	156 493*	1 671	1,1	3 161	2,0

Preglednica: Pregled finančnih popravkov in izterjav za leto 2018 ⁽³⁸¹⁾ (v milijonih EUR).

Opozoriti je treba, da lahko zaradi zaokroževanja na milijon eurov nastane vtis, da se vsote nekaterih finančnih podatkov v zgornji preglednici ne izidejo. * Brez 180 milijonov EUR, izplačanih v okviru razdelka „Posebni instrumenti“.

⁽³⁸⁰⁾ Na področju kohezije to ni vedno „neto“ povračilo v proračun EU, saj imajo države članice možnost neupravičene odhodke nadomestiti z novimi upravičenimi odhodki.

⁽³⁸¹⁾ Vključno s finančnimi popravki pri viru in popravki v zvezi s finančno potrditvijo na področju kmetijstva.

Vir: Evropska komisija

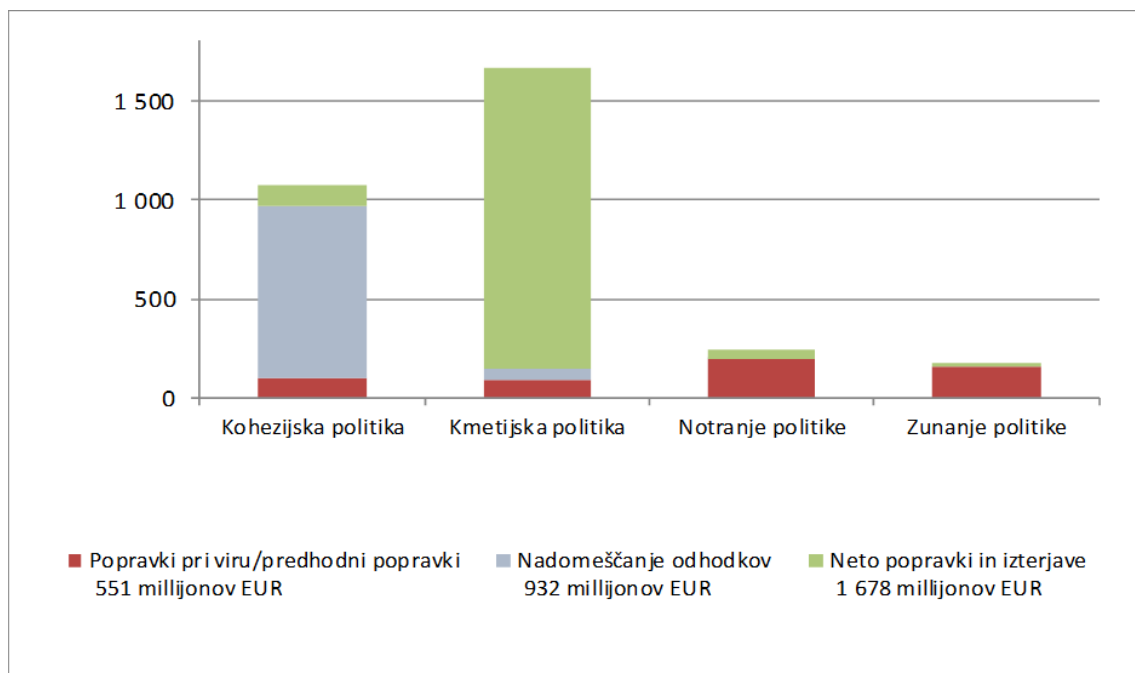
3.3.1 Vrste predhodnih in naknadnih mehanizmov v letu 2018

Diagram: Vrste finančnih popravkov in izterjav, izvedenih v letu 2018 (v milijonih EUR).

Vir: Evropska komisija

Neto popravki, ki vodijo v povračila že plačanih zneskov iz proračuna EU, so značilni za kmetijstvo in razvoj podeželja ter neposredno in posredno upravljanje. Za **kmetijstvo** je Komisija v letu 2018 neto finančne popravke uporabljala enako kot v predhodnih letih.

Za **kohezijsko** politiko so bili neto popravki pred programskim obdobjem 2007–2013 izjema. Uporabljeni so bili le v primerih, ko države članice niso mogle nadomestiti nepravilnih odhodkov z novimi odhodki ali se po ustreznem razčiščevalnem postopku niso strinjale z izvedbo finančnih popravkov, ki jih je predlagala Komisija. Komisija bo na podlagi pravnega okvira za obdobje 2014–2020 uporabila neto finančne popravke, tudi če bo država članica soglašala s predlaganimi popravki, če bo pri revizijah EU/Evropskega računskega sodišča ugotovljeno, da država članica ni odkrila, popravila in sporočila resne pomanjkljivosti, ki povzroči pomembno stopnjo tveganja pri povrnjenih odhodkih. V vseh drugih okoliščinah bo Komisija še naprej izvajala finančne popravke kot prej, kar pomeni, da lahko država članica še vedno znova uporabi sredstva, če sprejme popravke in ima dovolj dodatnih novih odhodkov, da nadomesti zneske, odtegnjene kot nepravilne.

Komisija uporablja številne razpoložljive preventivne instrumente, kot so prekinitve, začasna ustavitev plačil in zmanjšanje financiranja EU z namenom, da se bolje zaščiti proračun EU in da se države članice spodbujajo k zmanjšanju nepravilnih plačil.

3.4 Večletna narava programov EU za porabo sredstev

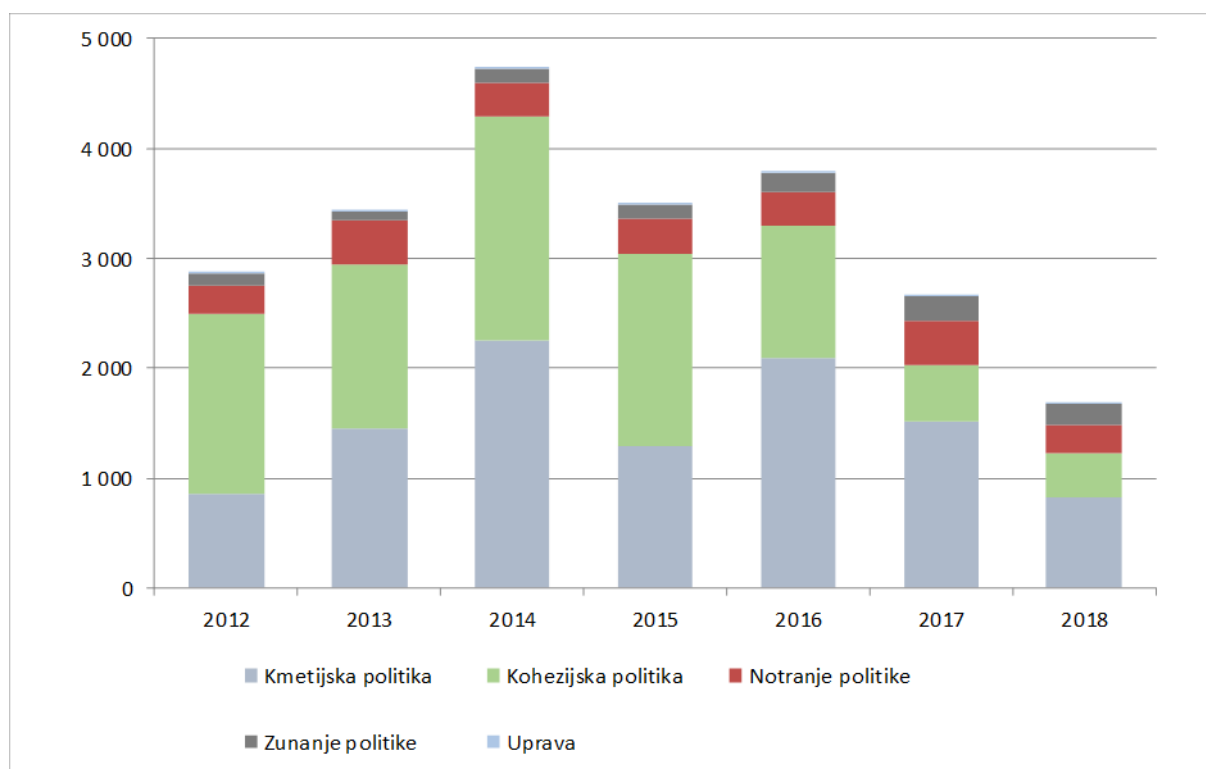

Diagram: Finančni popravki in izterjave, potrjeni v obdobju 2012–2018, skupaj (v milijonih EUR).

Vir: Evropska komisija

Kumulativni podatki zagotavljajo več koristnih informacij o pomenu popravnih mehanizmov, ki jih uporablja Komisija, saj se pri njih upošteva večletna narava večine porabe EU in nevtralizira učinek enkratnih dogodkov – glej Prilogo 4.

Za **Evropski kmetijski jamstveni sklad** je povprečna stopnja popravkov za finančne popravke Komisije na podlagi potrditve skladnosti obračunov za obdobje od leta 1999 do konca leta 2018 znašala 1,7 % odhodkov (pri čemer gre izključno za neto finančne popravke) – glej Prilogo 4, oddelek 2.4.

Za **Evropski sklad za regionalni razvoj**, **Kohezijski sklad** in **Evropski socialni sklad** za obdobje 2007–2013 je skupna stopnja finančnih popravkov, ki temelji samo na nadzoru Komisije, ob koncu leta 2018 znašala 2,0 % dodeljenih sredstev – glej Prilogo 4, oddelek 3.4.1.

V obdobju 2012–2018 je povprečni znesek potrjenih finančnih popravkov in izterjav znašal 3,2 milijarde EUR ali 2,3 % povprečnega zneska plačil iz proračuna EU, medtem ko je povprečni izvedeni znesek v tem obdobju znašal 3,5 milijarde EUR ali 2,4 % plačil.

4. Strategija Komisije na področju boja proti goljufijam je bila revidirana

Strategija Komisije na področju boja proti goljufijam in strategije služb na področju boja proti goljufijam

Komisija je v okviru dobrega finančnega poslovanja proračuna EU – zlasti v okviru deljenega upravljanja skupaj z državami članicami – odgovorna za boj proti goljufijam⁽³⁸²⁾. Poleg tega ima poseben cilj preprečevanja, odkrivanja ter odprave goljufij in nepravilnosti ter nadaljnjega ukrepanja v zvezi z njimi⁽³⁸³⁾.

Strategija Komisije na področju boja proti goljufijam⁽³⁸⁴⁾ kot bistveno orodje pri teh prizadevanjih zagotavlja okvir politike za preprečevanje, odkrivanje, preiskovanje in odpravljanje goljufij na ravni Komisije ter za dobro delovanje služb Komisije v zvezi z njihovimi pristojnostmi za upravljanje za zaščito finančnih interesov EU. Strategija Komisije na področju boja proti goljufijam, ki jo vodi Evropski urad za boj proti goljufijam, je bila prvič sprejeta leta 2011⁽³⁸⁵⁾, nedavno pa je bila revidirana⁽³⁸⁶⁾.

Ključni dosežek strategije iz leta 2011 je bil, da so **vse službe Komisije** razvile, začele izvajati in redno posodablajo **svojo strategijo na področju boja proti goljufijam** za področje politike, za katero so pristojne. Službe so do leta 2018 to nalogo izpolnile, kot je prikazano v spodnji preglednici.

Leto posodobitve strategij na področju boja proti goljufijam na ravni službe	2018	2017	2016	2015 ali prej	Skupaj
Število služb Komisije	13	18	9	10	50

Preglednica: Strategije na področju boja proti goljufijam, ki so jih posodobile službe Komisije.

Vir: Letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Poleg tega je bilo pri vrednotenju strategije Komisije na področju boja proti goljufijam iz leta 2011 opredeljeno povečanje učinkovitosti postopkov izbire in preiskovalnih postopkov Evropskega urada za boj proti goljufijam, opažena pa je bila tudi učinkovitejša izmenjava informacij, povezanih z goljufijami, med službami Komisije in Evropskim uradom za boj proti goljufijam. Kljub temu se je pozvalo k nadaljnjim izboljšavam⁽³⁸⁷⁾.

Z revizijo **strategije Komisije na področju boja proti goljufijam** se službe Komisije pripravljajo na izzive večletnega finančnega okvira za obdobje 2021–2027, pri čemer se upoštevajo: (i) pomembne spremembe zakonodaje EU na področju boja proti goljufijam (sprejetje direktive o zaščiti finančnih interesov⁽³⁸⁸⁾ in

⁽³⁸²⁾ Člen 325 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU).

⁽³⁸³⁾ Člen 36(2)(d) finančne uredbe.

⁽³⁸⁴⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Računskemu sodišču o strategiji Komisije na področju boja proti goljufijam (COM(2011) 376 final z dne 24. junija 2011).

⁽³⁸⁵⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Računskemu sodišču o strategiji Komisije na področju boja proti goljufijam (COM(2011) 376 final z dne 24. junija 2011).

⁽³⁸⁶⁾ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru, Odboru regij in Računskemu sodišču o strategiji Komisije za boj proti goljufijam: okrepljeni ukrepi za zaščito proračuna EU (COM(2019) 196 final z dne 29. aprila 2019).

⁽³⁸⁷⁾ SWD(2019) 500, oddelek 5.2.3.

⁽³⁸⁸⁾ Direktiva (EU) 2017/1371 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2017 o boju proti goljufijam, ki škodijo finančnim interesom Unije, z uporabo kazenskega prava (UL L 198, 28.7.2017, str. 29).

ustanovitev Evropskega javnega tožilstva ⁽³⁸⁹⁾); (ii) posebno poročilo Evropskega računskega sodišča o obvladovanju tveganja goljufije pri porabi EU ⁽³⁹⁰⁾; (iii) revizija dejavnosti za boj proti goljufijam na področju prihodkov, ki jo je izvedla Služba Komisije za notranjo revizijo ⁽³⁹¹⁾, in (iv) sporočilo o upravljanju v Evropski komisiji, sprejeto 21. novembra 2018 ⁽³⁹²⁾.

Cilj nove strategije je večja doslednost in usklajenost v boju proti goljufijam, izhaja pa iz na znanju temelječih, podatkovno vodenih ukrepov za boj proti goljufijam. K njenemu izvajanju, ki ga usklajuje Evropski urad za boj proti goljufijam, bodo prispevale vse službe Komisije.

Hkrati se bo Evropski urad za boj proti goljufijam nadalje razvil v **svetovalni center za prenos znanja za boj proti goljufijam**. Okrepil bo svoje delo s službami Komisije in državami članicami za celovitejšo in natančnejšo opredelitev, zbiranje, izboljšanje in analizo ustreznih podatkov, povezanih z goljufijami.

Evropski urad za boj proti goljufijam bo izvajal ali usklajeval večino teh ukrepov za razširitev in izboljšanje odkrivanja, razumevanja in ocenjevanja tveganj goljufij. Celovitejša analiza tveganj goljufij bo pomagala finančnim akterjem, revizorjem in preiskovalcem ter prispevala k stroškovno učinkovitejšemu izvajanju nadzora nad goljufijami.

Nova finančna uredba

Zaradi sprejetja predloga Komisije za **poenostavitev finančne uredbe in 15 sektorskih pravnih aktov** so službe dobile poenostavljeno osnovo za pripravo programov financiranja za obdobje po letu 2020. Nova finančna uredba je začela veljati 2. avgusta 2018. Z njo je bilo treba uskladiti druge sekundarne akte, kot je uredba o finančnem okviru za organe EU.

V novi finančni uredbi je bilo kot zelo pomembno opredeljeno izvajanje okrepljenih pravil o **nasprotjih interesov** na področju deljenega upravljanja v tesnem sodelovanju s službami z deljenim upravljanjem. Na tem področju se je začela izvajati raziskava o nacionalni zakonodaji, da bi se prispevalo k razvoju smernic za organe držav članic o tem, kako uporabljati nova pravila. Začela so se pogajanja o predlogu za zaščito proračuna EU v primeru splošnih pomanjkljivosti v zvezi z načelom **pravne države**.

Komisija je svoja prizadevanja osredotočila tudi na znatno poenostavitev predlogov za programe financiranja za obdobje po letu 2020 ter večjo prožnost in interoperabilnost navedenih programov. S tako poenostavitvijo, ki se dobro izvaja in spremlja, lahko programi porabe sredstev postanejo še odpornejši proti goljufijam. Delo na tem področju je vključevalo tudi zaščito prihodnjih programov porabe sredstev pred goljufijami.

Sistem za zgodnje odkrivanje in izključitev

Hkrati se je nadaljevalo tudi ukrepanje za preprečevanje goljufij, in sicer prek sistema za zgodnje odkrivanje in izključitev, ki omogoča zgodnje odkrivanje in izključitev nezanesljivih gospodarskih subjektov iz sredstev EU.

Komisija, pristojna za sistem za zgodnje odkrivanje in izključitev, ki ocenjuje primere načrtovanih sankcij za nezanesljive gospodarske subjekte, je v celoti začela delovati. Kjer je bilo ustrezno, so se odredbodajalci na podlagi njenih priporočil odločili za izključitev izvajalcev iz financiranja EU. To je velik korak v boju proti goljufijam.

V okviru notranje revizije je bila vloga komisije od njene ustanovitve leta 2016 pozitivno ocenjena. Služba za proračun izvaja priporočilo za povečanje ozaveščenosti služb Komisije in drugih institucij, da se zagotovi predložitev vseh morebitnih primerov komisiji.

Z začetkom veljavnosti finančne uredbe iz leta 2018 je bil sistem za zgodnje odkrivanje in izključitev okrepljen z vključitvijo komisije, pristojne za finančne nepravilnosti, kar omogoča usklajeno odločanje.

⁽³⁸⁹⁾ Uredba Sveta (EU) 2017/1939 z dne 12. oktobra 2017 o izvajanju okrepljenega sodelovanja v zvezi z ustanovitvijo Evropskega javnega tožilstva (EJT) (UL L 283, 31.10.2017, str. 1).

⁽³⁹⁰⁾ Evropsko računsko sodišče, *Boj proti goljufijam pri porabi EU: potrebni so ukrepi – Posebno poročilo št. 1/2019*.

⁽³⁹¹⁾ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu – Letno poročilo organu, odgovornemu za razrešnico, o notranjih revizijah, opravljenih leta 2016 (člen 99(5) finančne uredbe) (COM(2017) 497 final z dne 15. septembra 2017, str. 11).

⁽³⁹²⁾ Sporočilo Komisiji o upravljanju v Evropski komisiji (COM(2018) 7703 final z dne 21. novembra 2018); Sklep Komisije o Internem upravnem odboru (COM(2018) 7706 final z dne 21. novembra 2018).

Kar zadeva rezultate, je komisija, pristojna za sistem za zgodnje odkrivanje in izključitev, od leta 2016:

- sprejela 27 priporočil (vključno s tremi, v katerih je komisija odsvetovala izključitev, ker je zadevni gospodarski subjekt sprejel popravne ukrepe),
- v sedmih primerih na pristojnega odredbodajalca naslovila formalni odgovor (npr. nedopusten primer zaradi neugotovitve dejstev, primer prenehanja družbe ali primer, ki ne spada v pristojnost komisije),
- v štirih primerih pa od odredbodajalcev zahtevala, naj umaknejo zahtevek (npr. neobstoj pravne podlage za naložitev upravne sankcije).

Glede na to, da končno odgovornost nosijo posamezni odredbodajalci, je treba opozoriti, da so pristojni odredbodajalci, ki so zaprosili za mnenje, v celoti upoštevali priporočila komisije.

Namen sistema za zgodnje odkrivanje in izključitev je okrepiti zaščito finančnih interesov EU z zagotavljanjem: (i) zgodnjega odkrivanja gospodarskih subjektov, ki pomenijo tveganje za finančne interese EU, (ii) izključitve nezanesljivih gospodarskih subjektov iz možnosti pridobivanja sredstev EU in/ali naložitve denarne kazni in (iii) v najhujših primerih objave informacij v zvezi z izključitvijo in/ali denarno kaznijo na spletišču Komisije, da se okrepi odvračilni učinek.

Ta sistem, ki je bil vzpostavljen leta 2016, pomeni bistveno izboljšanje pri uporabi pravil o upravnih sankcijah v zvezi s temeljnimi pravicami, neodvisnostjo in preglednostjo. Če ni končne nacionalne sodbe, ali, če je ustrezno, končne upravne odločbe, se lahko institucije, agencije, uradi in organi EU odločijo naložiti sankcije za nezanesljive gospodarske subjekte šele po pridobitvi priporočila centralne medinstitucionalne komisije.

Ta komisija nima preiskovalnih pooblastil. Svojo oceno načeloma utemelji na dejstvih in ugotovitvah v okviru revizij ali preiskav, ki jih izvajajo Evropsko računsko sodišče, Evropski urad za boj proti goljufijam ali Služba za notranjo revizijo, ali katerih koli drugih preverjanj, revizij ali kontrol, ki se izvedejo pod odgovornostjo pristojnega odredbodajalca. Sestavljajo jo neodvisni stalni predsednik na visoki ravni, dva stalna člana, ki zastopata Komisijo (kot lastnika sistema), in en *ad hoc* član, ki zastopa odredbodajalca službe, ki je zaprosila za priporočilo. Spoštuje pravico zadevnega gospodarskega subjekta do obrambe in uporablja načelo, da raven vlade ne sme sprejeti nobenih ukrepov, ki bi presegali tiste, ki so potrebni za izvajanje dodeljene naloge („sorazmernost“).

Leta 2018 so različne odredbodajalske službe predložile 23 primerov, vključno s 16 primeri v zvezi z zgodnjim odkrivanjem, od katerih jih je bilo sedem že predloženih komisiji prek njenega stalnega sekretariata. Kar zadeva izključitev, je komisija izdala štiri priporočila, vključno z objavo izključitve za vse zadevne gospodarske subjekte. Priporočene izključitve so temeljile na hudih kršitvah poklicnih pravil, pomembnih kršitvah glavnih obveznosti pri izvajanju pogodbe in goljufijah. Kar zadeva preostale tri primere, ki jih je komisija prejela, ta v enem primeru ni izdala priporočila, temveč je na pristojnega odredbodajalca naslovila formalni odgovor (ker izključitev ni bila pravno utemeljena), druga dva primera pa še nista končana.

Komisija mora poročati tudi o odločitvah odredbodajalcev, da ne bodo (i) izključili gospodarskih subjektov, da se zagotovi neprekinjenost storitev za omejeno obdobje, dokler zadevni gospodarski subjekti ne sprejmejo popravnih ukrepov, in (ii) objavili informacij o upravnih sankcijah na spletišču Komisije, da se bodisi zaščiti zaupnost preiskav bodisi spoštuje načelo sorazmernosti, kadar gre za fizično osebo. Odredbodajalci takih odločitev niso sprejeli.

5. Poslovodstvo daje razumno zagotovilo, finančni učinek pridrzkov pa je omejen

Vseh 50 odredbodajalcev na podlagi prenosa pooblastil je v izjavah o zanesljivosti za leto 2018 ⁽³⁹³⁾ **izjavilo, da imajo razumno zagotovilo**, da: (i) informacije v njihovih poročilih predstavljajo resnično in pošteno sliko (tj. so zanesljive, popolne in pravilne) o stanju v njihovi službi; (ii) da so bili viri, dodeljeni njihovim dejavnostim, uporabljeni za predvideni namen in v skladu z načelom dobrega finančnega poslovodenja ter (iii) da vzpostavljeni kontrolni postopki dajejo potrebna jamstva glede zakonitosti in pravilnosti povezanih transakcij.

Odredbodajalci na podlagi prenosa pooblastil v okviru splošnega procesa oblikovanja zagotovil in s svojega upravljalškega vidika opravijo tudi podrobnejšo analizo za vsak program ali segment svojega portfelja. Uporabijo vse razpoložljive informacije, zlasti rezultate predhodnih in naknadnih kontrol, da bi odkrili kakršne koli morebitne pomanjkljivosti, ki bi lahko bile pomembne v kvantitativnem ali kvalitativnem smislu. Ob koncu vsakega proračunskega leta ugotovijo, ali bo finančni vpliv take pomanjkljivosti in/ali njen vpliv na ugled verjetno nad pragom pomembnosti. V takem primeru **svoji izjavi o zanesljivosti dodajo pridržek** za konkretno področje znotraj zadevnega programa ⁽³⁹⁴⁾.

Pridrži so ključni v strukturi odgovornosti. So kazalnik **preglednosti** Komisije v zvezi z ugotovljenimi izzivi ali pomanjkljivostmi in njihovega morebitnega finančnega vpliva. Zaradi njih se lahko v letnem poročilu o dejavnostih sprejme izjava o zanesljivosti s pridrži, kar je del dobrega finančnega poslovodenja. So tudi orodje za odpravo preostalih pomanjkljivosti. Čeprav je večina pridrzkov posledica ugotovitev glede upravljanja in kontrole preteklih plačil, imajo tudi pozitiven preventivni učinek, saj se pripravijo **akcijski načrti**, da se ublažijo prihodnja tveganja in okrepijo sistemi kontrole.

Poleg tega **število pridrzkov ni kazalnik kakovosti finančnega poslovodenja**. Vzrok za to je deloma neobstoj neposredne povezave med številom pridrzkov in njihovim finančnim vplivom, pa tudi dejstvo, da se zaradi nekaterih pomanjkljivosti poda več pridrzkov. Iz segmentov programa, ki jih izvaja več kot ena služba, lahko na primer izhaja več pridrzkov, ali pa je pomanjkljivost, ki je vzrok za „nov“ pridržek za sedanje programsko obdobje, nadaljevanje enega od pridrzkov iz predhodnega programskega obdobja (npr. pridržek za leto 2018 v zvezi s programom za konkurenčnost malih in srednjih podjetij, ki je naslednik programa za konkurenčnost in inovacije). Vendar se s to metodo poročanja **zagotavljata večja natančnost in preglednost**.

Za leto poročanja 2018 je 30 odredbodajalcev na podlagi prenosa pooblastil izdalo izjavo o zanesljivosti brez pridrška, 20 pa jih je izdalo izjave s pridržkom, in sicer s skupno 40 pridrži (glej **diagram** v nadaljevanju). Ti pridrži vplivajo na prihodke in odhodke. Zadevni odredbodajalci na podlagi prenosa pooblastil so v vseh primerih sprejeli akcijske načrte, da bi odpravili osnovne pomanjkljivosti in ublažili posledična tveganja. Popoln seznam pridrzkov za leto 2018 je v Prilogi 3.

⁽³⁹³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/annual-activity-reports_sl

⁽³⁹⁴⁾ Za podrobnosti glej Prilogo 3.

Od 40 pridrzkov se jih 38 ponavlja, **dva pa sta nova** (pridržek Izvajalske agencije za mala in srednja podjetja ter pridržek službe za notranje zadeve). Pet ponavljajočih se pridrzkov je bilo posodobljenih, in sicer se je spremenila njihova opredelitev iz količinsko opredeljenih v količinsko neopredeljene (ali obratno) ali pa se je spremenil njihov obseg (glej podrobnosti v **okviru** v nadaljevanju). Za vse pridrške je bil (ponovno) izračunan vpliv na odhodke v letu 2018.

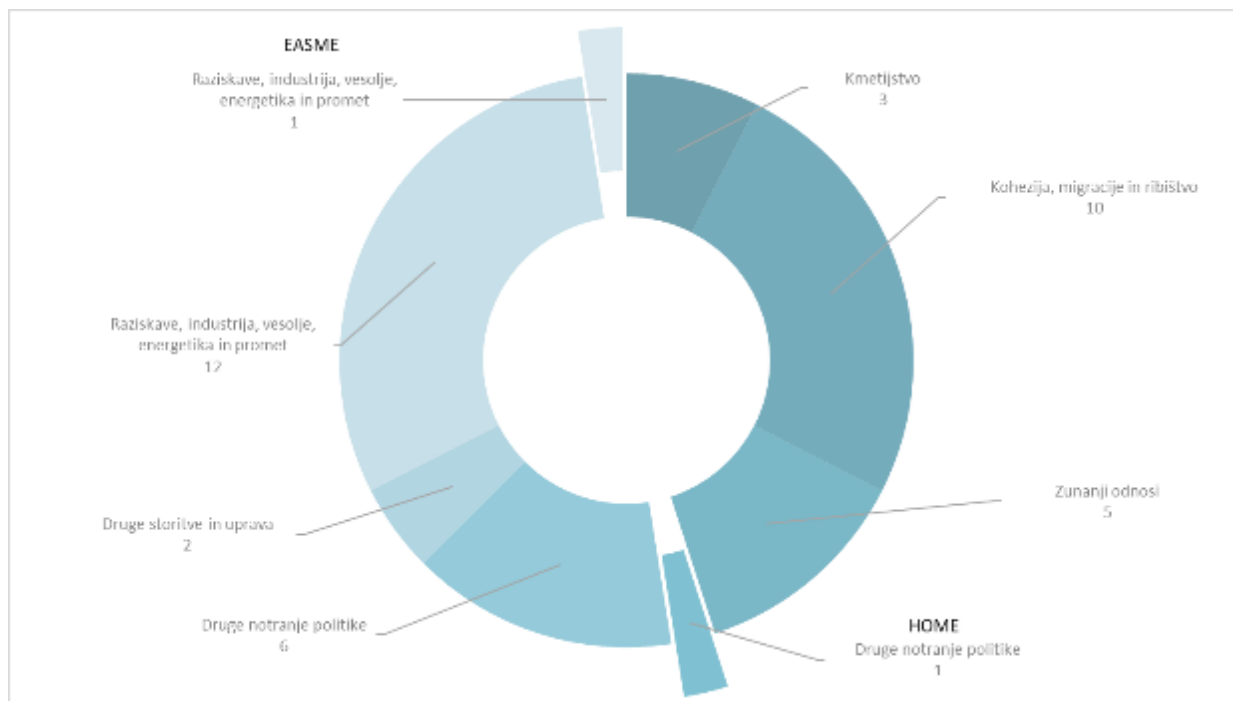

Diagram: Pridrški glede na področje politike.

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Deset pridrzkov za leto 2018 je v celoti ali deloma količinsko neopredeljenih. Pridrška ni mogoče količinsko opredeliti, če ni finančnega vpliva, če vpliva ni mogoče točno oceniti ali če bo vplival le na ugled.

Polovica pridrzkov se nanaša na **pretekle programe** za obdobje 2007–2013. Za te pretekle programe je ostalo le še zelo malo transakcij. Ti pridrški so ohranjeni kljub majhnemu finančnemu vplivu, saj povezane stopnje napak ostajajo nad 2-odstotnim pragom pomembnosti. (Glej tudi premislek v nadaljevanju (stran 173) o morebitni uvedbi pravila *de minimis* za pridrške, ki bi se uporabljalo za večino preteklih programov.)

Novi in posodobljeni pridrži v letu 2018

Dva pridrži sta bila uvedena na novo.

Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja je izdala dodatni pridrži za nepovratna sredstva za konkurenčnost malih in srednjih podjetij, ker je bila stopnja preostalih napak višja od 2 %. Ta program je naslednik programa za konkurenčnost in inovacije, v zvezi s katerim je bil prav tako izdan pridrži. Rezultati izvedenih začetnih revizij kažejo, da zapletenost programa (načini plačila na podlagi povračila upravičenih stroškov) morda še ni dovolj poenostavljena, da bi se stopnja napak znižala. Ta hipoteza bo ponovno proučena leta 2019, ko bodo na voljo rezultati večjega števila revizij.

Služba za notranje zadeve je izdala dodatni pridrži (v povezavi z ugledom) glede Evropske agencije za mejno in obalno stražo. Evropsko računsko sodišče je odkrilo nepravilen postopek javnega naročanja (izvajanje prevozov s trajekti v Grčiji), za katerega so bila plačila izvedena leta 2018, Evropski parlament pa je v najnovejšem poročilu agencije o razrešnici navedel več pomanjklivosti glede nadzora.

Pet ponavljajočih se pridržkov je bilo posodobljenih.

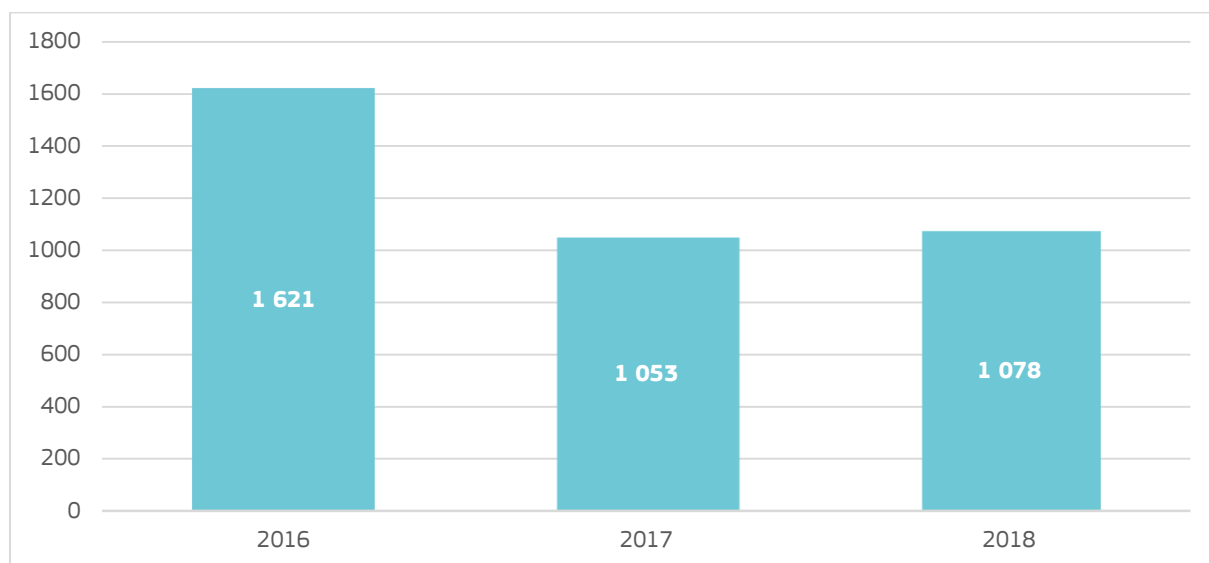
Službi za regionalno politiko in zaposlovanje sta količinsko opredeljene pridrži za leto 2017 za programe za obdobje 2007–2013 spremenili v količinsko neopredeljene pridrži za leto 2018. V letu 2018 namreč prizadetim operativnim programom ni bilo izplačano nobeno novo plačilo, čeprav se v prihodnjih letih pričakujejo izplačila povezanih končnih plačil.

Podporna služba za strukturne reforme je svoj količinsko neopredeljeni pridrži za leto 2017 spremenila v količinsko opredeljenega, ker se je pokazalo, kakšen je omejen obseg. Stopnja preostalih napak za nepovratna sredstva v okviru neposrednega upravljanja je bila na podlagi prvih rezultatov naknadnih kontrol, ki se zdaj izvajajo, ocenjena kot višja od 2 %. Vendar je ta pridrži omejen na nepovratna sredstva iz programov tehnične podpore, dogovorjenih z organizacijami, za katere stebrna ocena predhodno ni bila izvedena. Te organizacije so le manjši del vseh organizacij, s katerimi so bila dogovorjena taka nepovratna sredstva.

Služba za proračun je svoj količinsko opredeljeni pridrži za tradicionalna lastna sredstva za leto 2017 spremenila v količinsko neopredeljenega. To je mogoče pojasniti z dejstvom, da ni nove pomembne izpostavljenosti iz Združenega kraljestva za leto 2018, in nezmožnostjo, da se že zdaj količinsko opredeli obseg morebitnih goljufij s prenizkim vrednotenjem v drugih državah članicah. Izterjava tradicionalnih lastnih sredstev, izgubljenih v obdobju 2011–2017, se nadaljuje s postopki za ugotavljanje kršitev.

Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo je obseg svojega (količinsko neopredeljenega) pridrži za leto 2017 (glede pomanjklivosti pri notranji kontroli, ki jih je ugotovila Služba za notranjo revizijo) spremenila, da bi se upošteval dosednji napredek (nobeno od neizvedenih priporočil zdaj ni opredeljeno kot kritično). Vendar je bil ohranjen pridrži za leto 2018, saj se bodo vsi nadaljnji ukrepi po reviziji izvedli leta 2019.

Kadar je stopnja preostalih napak nad pragom pomembnosti, se **finančni vpliv, ki izhaja iz pridržka**, izračuna tako, da se zadevni odhodki programa ali segmenta pomnožijo s stopnjo preostalih napak. Skupni znesek za leto 2018 (1 078 milijonov EUR) in razvoj v primerjavi s predhodnimi leti sta prikazana v spodnji **preglednici in grafu**:

Področje politike	Plačila v letu 2018 skupaj	Finančni vpliv pridržkov
Kmetijstvo	56 830	725
Kohezija, migracije in ribištvo	56 802	284
Zunanji odnosi	13 281	16
Raziskave, industrija, vesolje, energetika in promet	16 242	42
Druge notranje politike	6 712	9
Druge storitve in uprava	6 881	0
Skupaj	156 749	1 078

od tega sedanji programi **1 037**

od tega pretekli programi **41**

Področje politike	Lastna sredstva v letu 2018 skupaj	Finančni vpliv pridržkov
Lastna sredstva	142 355	0

Diagram in preglednica: Finančni vpliv („izpostavljenost“) količinsko opredeljenih pridržkov za leta 2016, 2017 in 2018 (v milijonih EUR).

Vir: letna poročila Evropske komisije o dejavnostih.

Stabilni rezultati v obdobju 2017–2018 so bili doseženi z naslednjim:

- Stabilnost v *kmetijstvu*: finančni vpliv pridržkov ostaja dokaj stabilen (rahlo zmanjšanje) v primerjavi z lanskim letom – za tržne ukrepe, neposredna plačila in razvoj podeželja.
- Povečanje na področju *kohezije, migracij in ribištva*: podvojitev je mogoče pojasniti z izvajanjem sedanjih programov, ki se zdaj v celoti izvajajo v skladu z načrti, in povečanjem ustreznih odhodkov za približno 20 milijard EUR v primerjavi z letom 2017. Odkritih je tudi več primerov v zvezi z operativnimi programi v več državah članicah, ki jih prizadenejo visoke stopnje napak.
- Zmanjšanje na drugih področjih politike: na teh področjih se je finančni vpliv bolj ali manj prepolovil. Stopnje preostalih napak so se namreč še znižale, pridržki vplivajo na manj področij kot prej in/ali vplivajo na manjši obseg odhodkov v zadevnih segmentih (npr. neposredna nepovratna sredstva službe za razvoj).

Kar zadeva pridržke glede preteklih programov, se njihov finančni vpliv logično še naprej zmanjšuje: zmanjšanje na 41 milijonov EUR leta 2018 (129 milijonov EUR v letu 2017). Dokler povezane stopnje preostalih napak presegajo 2-odstotni prag pomembnosti, pridržkov ni mogoče odpraviti, čeprav se je njihov finančni vpliv zmanjšal na zelo nizko raven.

Tako kot v prejšnjih letih službe za *raziskave* in izvajalske agencije nimajo pridržkov in svojih izjav o zanesljivosti v zvezi s programom Obzorje 2020 niso podale s pridržkom. Za program namreč uporabljajo poseben prag pomembnosti v višini 2–5 %, da se upoštevajo s programom povezana tveganja in omejitve kontrol⁽³⁹⁵⁾. Zdi se, da je njihova sedanja stopnja preostalih napak nižja od 5 % in blizu 2 % (glej tudi pododdelek 1).

Napredek, dosežen leta 2018 pri oblikovanju zagotovila

Službe Komisije so si v letu 2018 še naprej prizadevale okrepiti oblikovanje zagotovila s svojimi letnimi poročili o dejavnostih. Na primer:

Službe za **kohezijo** so znatno revidirale, poenostavile in uskladile predstavitev svojih stopenj napak v skladu s priporočili Evropskega računskega sodišča in razpravo z njim ter v skladu z dogovorom z Osrednjo finančno službo Komisije. Poleg tega je bil predstavitvi preglednic s splošnim tveganjem ob plačilu/zaključku dodan vmesni seštevek za ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo v skladu s *podrazdelkom 1B* (glej pododdelek 1 in Prilogo 2).

Na področju **deljenega upravljanja** revizijski organi držav članic od leta 2018 o glavnih vrstah pomanjkljivosti, ki povzročajo nepravilnosti, poročajo v okviru skupne tipologije, ki jo uporabljajo Komisija in države članice (podrobnosti in ukrepe glej v okviru pododdelka 2.1). Poleg tega poročajo o morebitnih nasprotjih interesov na splošno in ukrepih za ublažitev takih razmer, da se zaščiti proračun EU.

Službi za **zunanje odnose**, pristojni za razvoj in sosedstvo, sta dodatno izboljšali oblikovanje zagotovila po odsekih za svoje portfelje, s čimer so njuni pridržki bolj osredotočeni na ustrezne odseke z večjim tveganjem (neposredna nepovratna sredstva). Obe službi sta se tudi odzvali na pripombe Evropskega računskega sodišča in zagotovili dodatne podrobnosti za povečanje preglednosti študij o stopnji preostalih napak.

Kljub temu si službe za **raziskave** še naprej prizadevajo dodatno znižati stopnjo napake, na primer z nadaljnjo poenostavitvijo vzorčnega sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstev, jasnejšim sporočanjem o pravilih o upravičenosti (organiziranih 15 dogodkov) in nadaljnjo razširitvijo pavšalnega financiranja. Predlog Komisije za raziskovalni program naslednje generacije (Obzorje Evropa) vključuje tudi poenostavljene možnosti obračunavanja stroškov (glej tudi v pododdelku 2.1).

⁽³⁹⁵⁾ V oceni finančnih posledic zakonodajnega predloga, priloženi predlogu Komisije za uredbo o Obzorju 2020, je navedeno: „Komisija zato meni, da je za stroške za raziskave v okviru Obzorja 2020 tveganje napake na letni osnovi med 2–5 % ob upoštevanju stroška kontrol, poenostavitve predlaganih ukrepov za zmanjšanje kompleksnosti pravil in tveganja, povezanega s povračilom stroškov raziskovalnih projektov, realističen cilj. Končni cilj je, da se stopnja preostalih napak ob zaključku programov čim bolj približa 2 %, potem ko bodo upoštevani finančni vpliv vseh revizij, popravki in obnovitveni ukrepi.“

Podporna služba za strukturne reforme je od svoje ustanovitve leta 2016 dosegla precejšen napredek pri vzpostavitvi zrelega sistema za notranjo kontrolo in upravljanje, da bi omogočila ustrezno upravljanje svojega rastočega proračuna. Funkcija naknadne kontrole je začela delovati leta 2018. To je službi omogočilo količinsko opredelitev izpostavljenosti tveganju pri upravljanju nepovratnih sredstev (glej zgoraj).

Splošno mnenje Službe za notranjo revizijo in odstavek s poudarjeno zadevo

Služba za notranjo revizijo je v svoja splošna mnenja za leta 2015, 2016 in 2017 znova vključila odstavek s poudarjeno zadevo ⁽³⁹⁶⁾, da bi morale službe, ki se za izvajanje delov svoje politike in/ali izvrševanje delov svojega proračuna zanašajo na pooblaščen subjekte, okrepiti svoje strategije in dejavnosti spremljanja in nadzora, ob tem pa ustrezno upoštevati specifične (tj. včasih omejene) mandate in vloge, ki so bili tem službam dodeljeni v zvezi s tem. To je bilo ponovljeno tudi za leta 2018. Za več podrobnosti glej pododdelek 6 in/ali Prilogo 5.

Ker se štirje pridržki nanašajo na težave agencij in drugih pooblaščenih subjektov (Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo, Evropski azilni podporni urad, Evropska agencija za mejno in obalno stražo ter Komisija Afriške unije), Komisija temu vprašanju še naprej posveča posebno pozornost. Osrednje službe in službe Komisije so leta 2018 ustanovile skupne delovne skupine za pojasnitev in razmejitev vloge služb, ki nadzorujejo take organe.

Ukrepe za izboljšanje stanja izvajajo agencije, partnerske službe in osrednje službe. To vključuje izboljšanje ureditev upravljanja (sprejeta je bila nova uredba o finančnem okviru) in priprave decentraliziranih agencij na okrepljeno obvladovanje tveganja.

Morebitni razvoj dogodkov v letu 2019

Komisija bo razmislila o tem, da bi z Evropskim računskim sodiščem proučila uvedbo pravila *de minimis* za pridržke. V primeru dogovora se pridržki ne bi več šteli za pomembne za segmente pod določenim deležem portfelja službe (npr. manj kot 5 %) in s finančnim vplivom pod določenim pragom (npr. manj kot 5 milijonov EUR). To bi veljalo za številne pretekle programe.

Pogled v prihodnost po letu 2019 in/ali 2020

Revidirana finančna uredba je začela veljati leta 2018. Zagotavlja poenostavljeno osnovo za programe financiranja za obdobje po letu 2020, v zvezi s katerimi potekajo medinstitucionalna pogajanja. Posebna pozornost se namenja maksimiranju poenostavitev, sinergij in učinkovitosti, pa tudi stroškovno učinkovitim sistemom kontrole, ki temeljijo na razlikovanju tveganj. Namen je doseči tako cilje politik/programov kot tudi cilje notranje kontrole, tj. hitra plačila, nizke stopnje napak in ekonomične stroške kontrol. K tem trem ciljem lahko prispevata povečana uporaba pavšalnih nepovratnih sredstev (s čimer se dodatno zmanjšuje potreba po podrobnem vodenju evidenc) in možnost financiranja na podlagi izločkov ali rezultatov (s čimer se odpravlja potreba po spremljanju delovnih ur prek evidence opravljenih ur).

⁽³⁹⁶⁾ Odstavek, vključen v revizorjevo poročilo, ki se zahteva ali je vključen po njegovi presoji in se nanaša na zadevo, ki je ustrezno predstavljena ali razkrita v računovodskih izkazih ter je po strokovnem mnenju revizorja tako pomembna, da je bistvena za uporabnike, da razumejo finančne izkaze (opredelitev instituta AICPA).

6. Zagotovilo, pridobljeno z delom Službe za notranjo revizijo

Službe Komisije so svoja zagotovila oblikovale tudi na podlagi dela Službe za notranjo revizijo. Več informacij o zagotovitvi, ki ga da Služba za notranjo revizijo, je v Prilogi 5 k temu letnemu poročilu o upravljanju in smotrnosti izvrševanja proračuna. Komisija v skladu s členom 118(8) finančne uredbe povzetek poročila o delu notranjega revizorja posreduje organu, pristojnemu za razrešnico.

Služba za notranjo revizijo ima vzpostavljeno strogo **politiko spremljanja**, da oceni izvajanje svojih priporočil. Njeno delo je potrdilo, da so revidirani subjekti uspešno in pravočasno izvedli 97 % njenih priporočil, ki jih je zadevna služba nadalje spremljala v obdobju 2014–2018.

Da bi Služba za notranjo revizijo prispevala h kulturi Komisije, ki temelji na smotrnosti poslovanja, in večjemu poudarku na stroškovni učinkovitosti, je leta 2018 v okviru svojega strateškega revizijskega načrta za obdobje 2016–2018 izvedla **revizije smotrnosti poslovanja** in revizije, ki vključujejo pomembne elemente smotrnosti (celovite revizije).

(i) Kar zadeva **horizontalne procese**, je Služba za notranjo revizijo podala priporočila, da bi pomagala izboljšati splošno uspešnost več ključnih postopkov na področju upravljanja, varnosti informacijske tehnologije, človeških virov, sinergij in uporabe virov.

- Zlasti je Služba za notranjo revizijo revidirala stanje pregleda „sinergij in učinkovitosti“, ki se je začel leta 2016, in priporočila sorazmerne izboljšave, ki naj bi pomagale zagotoviti, da bo ta pobuda nazadnje uspešna pri doseganju svojih ciljev. Komisija je po reviziji Službe za notranjo revizijo aprila 2019 izdala novo sporočilo **Pobuda za sinergije in učinkovitost: pregled stanja in pot naprej**.
- V zvezi s postopki upravljanja je Komisija novembra 2018 izdala sklop sporočil in sklepov („sveženj o upravljanju“), da bi obravnavala vprašanja, ki jih je Služba za notranjo revizijo opredelila v revizijskem poročilu, izdanem januarja 2018, in posodobila svojo ureditev korporativnega upravljanja. Služba za notranjo revizijo je leta 2018 podala dodatna priporočila na področjih upravljanja telekomunikacijskega programa instrument za povezovanje Evrope in upravljanja informacijske tehnologije v Generalnem direktoratu za mednarodno sodelovanje in razvoj.
- Kar zadeva upravljanje človeških virov, je Služba za notranjo revizijo v revizijah predložila več pripomb Skupnemu raziskovalnemu središču, glede na podobna vprašanja, ki so bila v zadnjih letih opredeljena v drugih službah Komisije, pa je Generalnemu direktoratu za človeške vire in varnost poslala poročilo o upravljanju, v katerem je opozorila na številna vprašanja, ki bi jih bilo treba proučiti, da bi se lahko Komisija učinkovito odzvala na izzive na področju človeških virov, s katerimi se spoprijemajo generalni direktorati in službe.
- Ustrezno usklajevanje dejavnosti in sodelovanje z zainteresiranimi stranmi sta bistvena za zagotovitev doslednega in učinkovitega ukrepanja na različnih področjih politike. Služba za notranjo revizijo je podala posebna priporočila glede dejavnosti usklajevanja med Komisijo (Generalnim direktoratom za mednarodno sodelovanje in razvoj, Generalnim direktoratom za sosedstvo in širitvena pogajanja ter Službo za instrumente zunanje politike) in Evropsko službo za zunanje delovanje ter sodelovanja med Eurostatom in organi EU ter mednarodnimi organizacijami.
- Različne revizije so pokazale, da je nadaljnji napredek mogoče doseči tudi pri izboljšanju splošne uspešnosti drugih horizontalnih procesov, kot je prikazano v Prilogi 5.
- Revidiranih je bilo več vidikov boljšega pravnega urejanja (kot je predstavljeno v Prilogi 5), vendar na teh področjih niso bila opredeljena pomembna vprašanja.

(ii) **Smotrnost pri izvajanju proračunskih odobritev za poslovanje in upravnih odobritev**

- Služba za notranjo revizijo je izvedla več revizij, s katerimi je ocenila upravljanje programov in plačilne postopke pri **deljenem upravljanju**, vendar na teh področjih ni opredelila pomembnih pomanjkljivosti glede smotrnosti.

- Na področju **sredstev, ki se neposredno upravljajo**, je bilo v okviru več revizij ocenjeno, kako izvajalce agencije upravljajo nepovratna sredstva (Izvajalska agencija za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo, Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja, Izvajalska agencija Evropskega raziskovalnega sveta, Izvajalska agencija za inovacije in omrežja ter Izvajalska agencija za raziskave), pri čemer razen za Izvajalsko agencijo za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo ni bilo opredeljene nobene pomembne pomanjkljivosti glede smotrnosti. V tej agenciji so bile ugotovljene resne pomanjkljivosti, ki vplivajo na učinkovitost celotnega sistema notranjih kontrol, vzpostavljenega za vodenje projektov v zvezi z nepovratnimi sredstvi za programa Erasmus+ in Ustvarjalna Evropa. Služba za notranjo revizijo je navedla, da je agencija te težave že začela odpravljati (glej pododdelek 5) v skladu z revizijskimi priporočili.
- Na področju **sredstev, ki se posredno upravljajo**, je bilo več revizij osredotočenih na vzpostavljene ureditve glede nadzora v službah. Čeprav v službah za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja ni bilo opredeljenih pomembnih pomanjkljivosti glede smotrnosti, je Služba za notranjo revizijo odkrila pomanjkljivosti v zvezi s specifičnimi vprašanji pri upravljanju finančnih instrumentov v službi za podnebne ukrepe, službi za okolje ter službi za sosedstvo in širitvena pogajanja. Služba za notranjo revizijo je poleg tega službi za mednarodno sodelovanje in razvoj podala priporočila v zvezi s postopkom oblikovanja zagotovil na sedežu, zlasti postopkom spremljanja letnih izjav o upravljanju, ki jih morajo zagotoviti mednarodne finančne institucije in/ali nacionalne agencije, ki izvajajo projekte v okviru posrednega upravljanja.

Služba za notranjo revizijo je poleg revizij februarja 2019 vsaki službi izdala **delne sklepe o stanju notranje kontrole**. Ti sklepi so prispevali k letnim poročilom zadevnih služb o dejavnostih za leto 2018 ter zajemajo vsa odprta priporočila, ki jih je Služba za notranjo revizijo v zvezi s sistemi upravljanja in nadzora v revidiranih procesih v službah izdala v zadnjih treh letih. Posebna pozornost je bila namenjena omejenemu sklepu, naslovljenemu na Izvajalsko agencijo za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo, in sicer v zvezi z enim kritičnim in dvema zelo pomembnima priporočiloma, ki so bila izdana v okviru revizije programov Erasmus+ in Ustvarjalna Evropa – upravljanje nepovratnih sredstev (faza 2 – od spremljanja projektov do plačila). Agencija je izdala pridržek v skladu z omejenim sklepom Službe za notranjo revizijo (glej pododdelek 5).

Nazadnje, Služba za notranjo revizijo je v skladu s svojo listino o delu izdala letno splošno mnenje o **finančnem poslovanju** Komisije. Mnenje temelji na revizijskem delu na področju finančnega poslovanja v Komisiji, ki ga je Služba za notranjo revizijo opravila v preteklih treh letih (obdobje 2016–2018). V njem so upoštewane tudi informacije iz drugih virov, in sicer poročil Evropskega računskega sodišča.

Notranji revizor je na podlagi teh revizijskih podatkov menil, da je Komisija leta 2018 uvedla postopke za upravljanje, obvladovanje tveganj in notranjo kontrolo, ki so kot celota ustrezni, da dajejo razumno zagotovilo o doseganju njenih finančnih ciljev. Vendar je splošno mnenje izraženo s pridržkom, povezanim s pridržki, ki so jih izrazili odredbodajalci na podlagi prenosa pooblastil v izjavah o zanesljivosti, izdanih v njihovih letnih poročilih o dejavnostih.

Pri oblikovanju splošnega mnenja je notranji revizor upošteval tudi skupni učinek vseh zneskov, pri katerih po ocenah obstaja tveganje ob plačilu, saj presegajo zneske, za katere je bil izražen pridržek. Skupni zneski, pri katerih obstaja tveganje, pomenijo najboljšo oceno odredbodajalcev na podlagi prenosa pooblastil o znesku odobrenih odhodkov, ki ob plačilu leta 2018 niso bili v skladu z veljavnimi pogodbenimi in regulativnimi določbami, v letnih poročilih navedenih odredbodajalcev o dejavnostih za leto 2018. Skupaj ti zneski ustrezajo skupnemu znesku pod 2-odstotnim pragom pomembnosti vseh skupnih zadevnih odhodkov ⁽³⁹⁷⁾ v proračunu Komisije, Evropskega razvojnega sklada in skrbniških skladov EU v letu 2018. Ti zneski za leto 2018, pri katerih obstaja tveganje ob plačilu, ne vključujejo še nobenih finančnih popravkov in izterjav, povezanih s pomanjkljivostmi in napakami, ki jih bodo službe zaradi večletnih popravniških mehanizmov, ki so del sistemov notranje kontrole Komisije, odkrile in popravile v naslednjih letih. Služba za notranjo revizijo zaradi teh elementov meni, da je celotni proračun EU dolgoročno ustrezno zaščiten.

Notranji revizor je brez dodatnih pridržkov v mnenju dodal „poudarjeno zadevo“, povezano s strategijami nadzora glede tretjih oseb, ki izvajajo politike in programe, ki je opisana v Prilogi 5 k temu poročilu.

⁽³⁹⁷⁾ „Zadevni odhodki“ pomenijo skupni znesek plačil v letu 2018, od katerega je odštet skupni znesek novega predhodnega financiranja, izplačanega leta 2018, prištet pa mu je skupni znesek prejšnjega predhodnega financiranja, obračunanega leta 2018, kot so ga službe Komisije sporočile v letnih poročilih o dejavnostih za leto 2018.

7. Povzetek sklepov o delu Odbora za spremljanje poteka revizij

Delo Odbora za spremljanje poteka revizij je bilo osredotočeno na štiri glavne cilje, določene v njegovih delovnih programih za leti 2018 in 2019, in sicer: proučitev načrtovanja revizij notranjega revizorja; analizo rezultatov dela notranjih in zunanjih revizij za opredelitev morebitnih pomembnih tveganj, vključno s tematsko analizo; spremljanje nadaljnjega ukrepanja po opredelitvi pomembnih preostalih tveganj v okviru revizij; zagotavljanje neodvisnosti notranjega revizorja ter spremljanje kakovosti dela notranje revizije.

Odbor za spremljanje poteka revizij je zadovoljen z **neodvisnostjo in kakovostjo notranje revizije** ter meni, da notranji revizor pri načrtovanju ustrezno upošteva revizijsko okolje in še naprej pokriva glavna področja tveganja. Po reviziji svoje listine jeseni 2018 je lahko prvič primerjal oceno tveganja notranjega revizorja s kritičnimi tveganji, ki jih je opredelila uprava.

Odbor je pozdravil dejstvo, da je **splošno mnenje notranjega revizorja za leto 2018** pozitivno in da so bili izdani le pridržki glede upravljanja iz letnih poročil odredbodajalcev na podlagi prenosa pooblastil o dejavnostih. Vendar je notranji revizor že četrto leto zapored vključil poudarjeno zadevo, ki se nanaša na zunanje izvajanje („eksternalizacija“). Odbor je večkrat poudaril svoje pomisleke glede takih tveganj in ponovil, da je treba prizadevanja za njihovo ublažitev z ustreznimi strategijami in orodji kontrol nadalje izvajati kot prednostno nalogo.

Odbor se je seznanil s **splošnimi sklepi notranjega revizorja o revizijah smotrnosti**, zlasti v zvezi z upravljanjem, finančnimi instrumenti, človeškimi viri in postopki obvladovanja tveganja, ter opozoril na vzporednost z lastnimi tematskimi prednostnimi nalogami in to, da je odbor razpravljal o večini izpostavljenih ključnih ugotovitev revizije.

Odbor za spremljanje poteka revizij je ugotovil, da je **uprava sprejela vsa revizijska priporočila, ki jih je notranji revizor izdal leta 2018**, in da se izvajajo zadovoljivi akcijski načrti za odpravo opredeljenih tveganj.

Notranji revizor je v poročevalskem obdobju izdal eno **kritično priporočilo**, ki je bilo naslovljeno na Izvajalsko agencijo za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo. To je drugo kritično priporočilo v zvezi s postopkom upravljanja nepovratnih sredstev v agenciji in izhaja iz druge faze revizije, ki se izvaja v treh fazah. Odbor je sodeloval z agencijo in njenimi matičnimi generalnimi direktorati, da bi zagotovil intenzivno in pravočasno ukrepanje v zvezi z izdanimi priporočili. Po oceni notranjega revizorja so bila vsa priporočila iz prve faze revizije v celoti izvedena in so zdaj zaključena. Dosežen je bil zadosten napredek za delno ublažitev tveganj, zaradi katerih je bilo v drugi fazi sprejeto kritično priporočilo, da je lahko notranji revizor oceno znižal na zelo pomembno.

Odbor za spremljanje poteka revizij se je seznanil z ugotovitvami notranjega revizorja o napredku pri izvajanju **pobude za sinergije in učinkovitost** ter pozdravil obnovljeno politično zavezanost pobudi, kot je razvidna iz nedavnega sporočila Komisije ⁽³⁹⁸⁾. Poudaril je potrebo po nadaljnjih prizadevanjih, da se zagotovi vključitev tega načina dela v kulturo institucije na vseh ravneh.

Odbor je nadaljeval **obravnavanje vprašanj, ki so bila izpostavljena v njegovih prejšnjih letnih poročilih**, posebno pozornost pa namenil upravljanju, obvladovanju tveganj, boju proti goljufijam, varnosti informacijske tehnologije, eksternalizaciji in smotrnosti.

- Znatni napredek je bil dosežen pri izvajanju priporočil iz poročila notranjega revizorja o **ureditvah Komisije za upravljanje/nadzor** v zvezi z obvladovanjem tveganj, finančnim poročanjem in funkcijo naknadnega preverjanja/revizije, zlasti s sprejetjem svežnja o upravljanju novembra 2018. To je vključevalo revidirano listino **Odbora za spremljanje poteka revizij**, v skladu s katero odbor zdaj poleg lastne ocene tveganja notranjega revizorja upošteva konsolidirane informacije o seznamu kritičnih tveganj, ki jih je opredelila uprava, in nadzoruje nadaljnje ukrepe v zvezi z revizijskimi priporočili Evropskega računskega sodišča, povezanimi z zanesljivostjo konsolidiranih računovodskih izkazov Evropske unije. Medtem ko odbor že vrsto let v celoti izpolnjuje zahteve iz nove finančne uredbe, so mu te dodatne spremembe omogočile ustvarjanje dodatne dodane vrednosti, s čimer se je

⁽³⁹⁸⁾ Pobuda za sinergije in učinkovitost: pregled stanja in pot naprej, COM(2019) 2329 final z dne 26. marca 2019.

utrdil kot zrel in učinkovit akter v splošni strukturi upravljanja Komisije, v kar se je razvil v preteklem mandatu.

- Odbor je v okviru tematske razprave o ugotovitvah notranje in zunanje revizije na področju strategij za **boj proti goljufijam** sprejel nadaljnje ukrepe v zvezi z revizijskimi priporočili za boj proti goljufijam na področju lastnih sredstev in obdavčenja. Uprava meni, da so se s sprejetjem okrepljene strategije Komisije za boj proti goljufijam aprila 2019 ⁽³⁹⁹⁾ izvedla vsa priporočila.
- Na področju **eksternalizacije** in poleg zgoraj omenjenih sprememb v Izvajalski agenciji za izobraževanje, avdiovizualno področje in kulturo so bila zaključena vsa priporočila notranje revizije v zvezi s spremljanjem politik varovanja letalstva in pomorske varnosti, ki ga izvaja služba za promet.
- Kar zadeva **informacijsko varnost**, je notranji revizor za zelo pomembno priporočilo o informacijski varnosti sistema za trgovanje z emisijami, za izvedbo katerega je bil že skrajni čas, nedavno ocenil, da je ustrezno izvedeno.
- Na področju **smotrnosti** še niso bila izvedena tri zelo pomembna priporočila notranje revizije statistični službi v zvezi s postopkom priprave statističnih podatkov in kakovostjo statističnih podatkov, razen tistih, ki jih pripravlja navedena služba, pri čemer izvedba enega od teh priporočil zamuja že skoraj šest mesecev.
- Eno od dveh zelo pomembnih priporočil notranje revizije v zvezi s proračunom nadzornega odbora Evropskega urada za boj proti goljufijam, naslovljeno na Urad za vodenje in plačevanje posameznih pravic, je bilo ponovno odprto po nadaljnjem spremljanju notranjega revizorja, vendar je bila glede na sprejete blažilne ukrepe ocena tveganja znižana na pomembno. Odbor za spremljanje poteka revizij je Urad za vodenje in plačevanje posameznih pravic močno spodbujal, naj izvede korake, potrebne za popolno izvedbo tega priporočila, ki zaostaja že več kot 12 mesecev.

Dejanska stopnja izvajanja priporočil notranjega revizorja (tj. 97 % priporočil, izdanih v obdobju 2014–2018) je visoka. Število zelo pomembnih revizijskih priporočil, katerih izvedba zamuja več kot šest mesecev, se je v zadnjih letih precej zmanjšalo, in sicer s povprečno 28 v obdobju od junija 2015 do oktobra 2016 na povprečno 15 od januarja 2017.

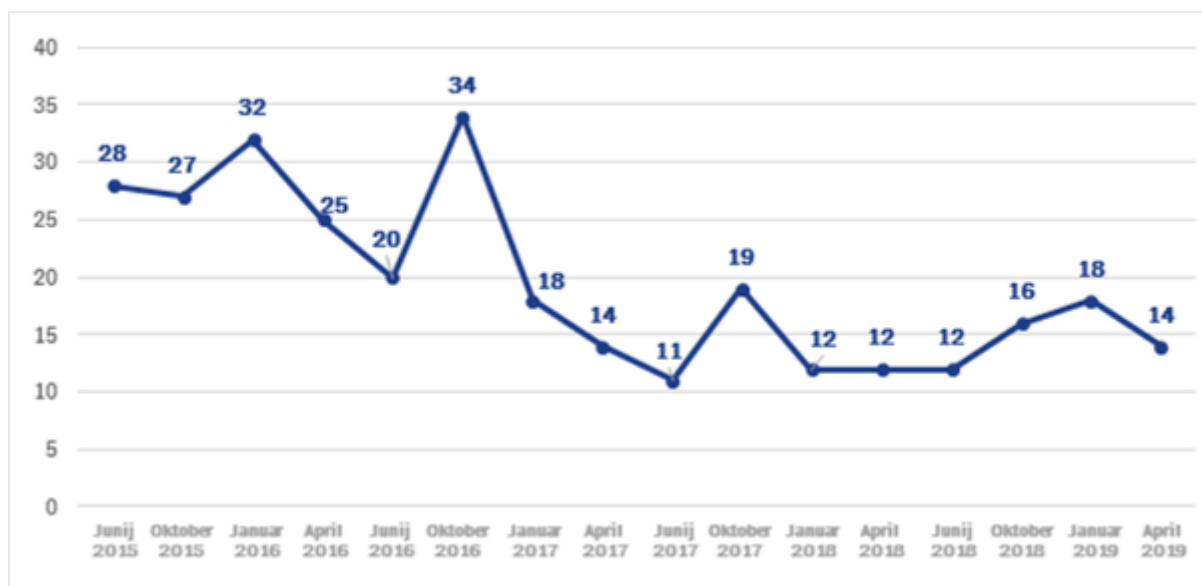

Diagram: Število kritičnih in zelo pomembnih priporočil, katerih izvedba zaostaja za več kot šest mesecev.

Vir: Evropska komisija.

Odbor za spremljanje poteka revizij je v poročevalskem obdobju v svoje tematske razprave dodatno vključil premisleke iz posebnih poročil in **revizijskih poročil Evropskega računskega sodišča** ter okrepil nadzor nad nadaljnjimi ukrepi na podlagi priporočil navedenega sodišča. Po posredovanju odbora je bilo za številna zaostala priporočila sporočeno, da so bila obravnavana. Marca 2019 je zamujalo le izvajanje desetih priporočil Evropskega računskega sodišča iz obdobja 2001–2015, vključno z osmimi priporočili iz leta 2015, ki so v središču najnovejšega pregleda izvajanja Evropskega računskega sodišča. Odbor je pomagal zagotoviti, da je

⁽³⁹⁹⁾ Strategija Komisije za boj proti goljufijam: okrepljeni ukrepi za zaščito proračuna EU, COM(2019) 196 final z dne 29. aprila 2019.

bila Komisija pripravljena na ta pregled, vključno z razpravo z zadevnimi revidiranci o priporočilih, pri izvajanju katerih so nastale daljše zamude. Odbor za spremljanje poteka revizij je po reviziji svoje listine tudi prvič sodeloval z računovodjo glede nadaljnjega ukrepanja v zvezi z revizijskimi ugotovitvami Sodišča o zanesljivosti računovodskih izkazov EU.

Odbor za spremljanje poteka revizij bo v preostanku svojega mandata še naprej namenjal pozornost tem in drugim novim vprašanjem. V zadnjih petih letih so se odgovornosti in delovne obremenitve odbora povečale, z izboljšanimi delovnimi metodami in sestavo ter večjo osredotočenostjo na teme, ki so medsektorsko pomembne za institucijo kot celoto, pa je odbor povečal kakovost in dodano vrednost svojega nadzora in svetovanja ter se razvil v zrelega in učinkovitega akterja v strukturah upravljanja Komisije.

8. Zunanja revizija in razrešnica: izboljšanje prihodnosti na podlagi preteklih izkušenj

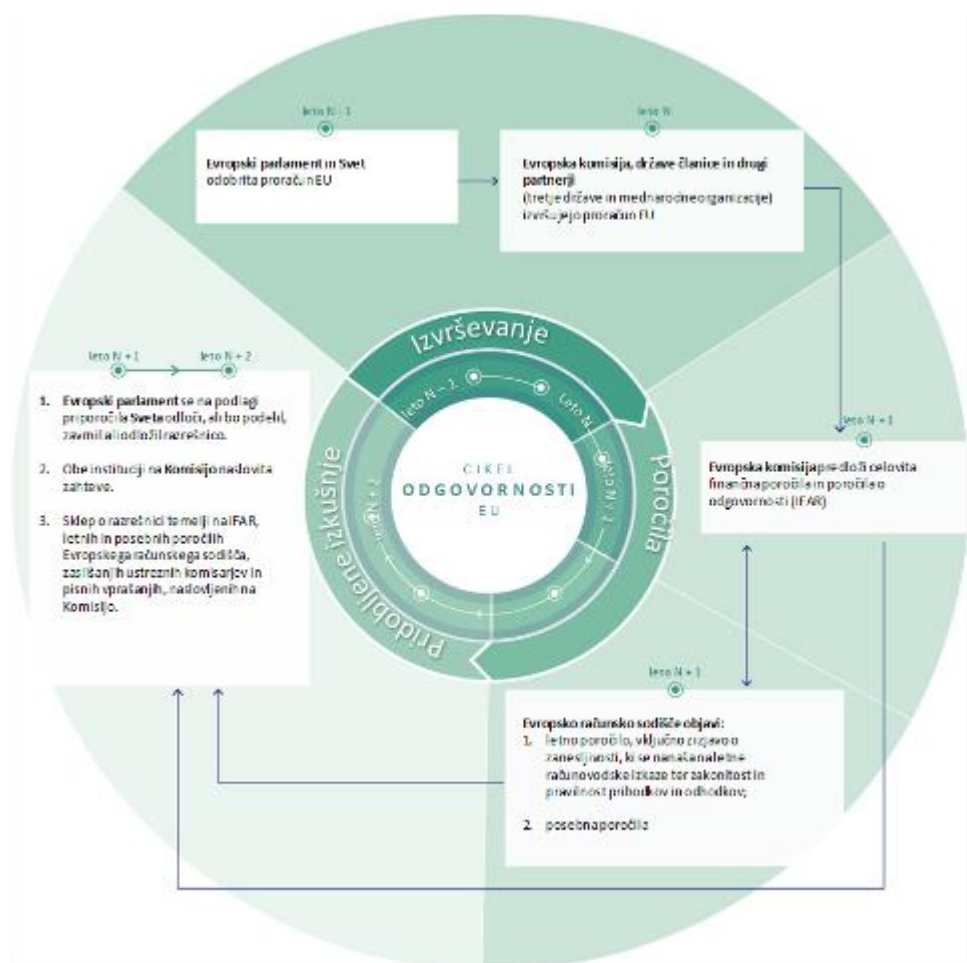
Komisija je odgovorna za izvrševanje proračuna EU v sodelovanju z državami članicami v skladu z načelom dobrega finančnega poslovanja, kar pomeni, da je treba sredstva porabiti uspešno, učinkovito in gospodarno. Vzpostavljen je **okvir odgovornosti**, ki temelji na celovitem poročanju, zunanji reviziji in političnem nadzoru, da se zagotovi razumno zagotovilo, da se sredstva EU porabijo dobro in ustrezno.

Postopek razrešnice

Evropsko računsko sodišče, ki je **neodvisni zunanji revizor** Evropske unije, vsako leto preveri zanesljivost računovodskih izkazov, ali so bili prejeti vsi prihodki, ali so bili vsi odhodki zakoniti in pravilni ter ali se je finančno poslovanje ustrezno izvajalo. Objava **letnega poročila** Evropskega računskega sodišča je izhodišče za postopek razrešnice. Revizorji pripravijo tudi **posebna poročila o** posebnih področjih porabe ali politike ali zadevah v zvezi s proračunom ali upravljanjem.

Sklep o razrešnici temelji tudi na celovitem finančnem poročanju Komisije in poročanju Komisije o odgovornosti, zaslišanjih komisarjev in odgovorih na pisna vprašanja, naslovljena na Komisijo.

Letni postopek razrešnice Evropskemu parlamentu in Svetu omogoča, da zagotovita, da Komisija prevzame **politično odgovornost** za izvrševanje proračuna EU. Evropski parlament se po priporočilu Sveta odloči, ali bo Komisiji za način, kako je izvrševala proračun EU v zadevnem letu, podelil končno odobritev (podelitev razrešnice).

Razrešnica za leto 2017

Evropski parlament je Komisiji 26. marca 2019 z jasno večino **podelil razrešnico** za proračunsko leto 2017, potem ko je proučil poročila **Evropskega računskega sodišča, celovit sveženj finančnih poročil** Komisije in priporočilo **Sveta** o razrešnici. Poleg tega je Odbor Evropskega parlamenta za proračunski nadzor pozval izbrane komisarje in generalne direktorje, naj si med postopkom razrešnice izmenjajo stališča.

Resolucija Evropskega parlamenta o razrešnici za leto 2017 vključuje številne primere zgodb o uspehu za proračun EU, v njej pa so poudarjene velike izboljšave pri finančnem poslovanju proračuna EU (boljši okvir smotrnosti, nižje stopnje napak in boljše črpanje sredstev). Poleg tega vsebuje priporočila za izboljšanje izvrševanja proračuna, pa tudi priporočila, povezana s posebnimi področji politike in situacijami (zlasti v zvezi s posebnimi sporočenimi nasprotji interesov).

Komisija vsako leto poroča o svojem nadaljnjem ukrepanju v zvezi z zahtevami, ki sta jih nanjo naslovila Evropski parlament in Svet. To **poročilo o nadaljnjih ukrepih** je del celovitega finančnega poročanja in poročanja o odgovornosti, ki ga pripravi Komisija. Poročilo Komisije o nadaljnjih ukrepih za leto 2016 je vključeno v postopek razrešnice za leto 2017, poročilo o nadaljnjih ukrepih za leto 2017 pa bo objavljeno junija 2019.

Nadaljnje ukrepanje po reviziji Evropskega računskega sodišča

Evropsko računsko sodišče je v preteklih nekaj letih povečalo število in obseg svojih **posebnih poročil**. Leta 2017 je objavilo 23 posebnih poročil, naslovljenih na Komisijo, *leta 2018* pa 32, zaradi česar Komisija obravnava čedalje več priporočil (Komisija je delno ali v celoti sprejela 297 priporočil). Komisija bo še naprej zagotavljala ustrezno nadaljnje ukrepanje v zvezi s temi priporočili ter o sprejetih ukrepih poročala v svojem informacijskem orodju „RAD“⁽⁴⁰⁰⁾ in letnih poročilih o dejavnostih. Poleg tega Komisija o izvajanju priporočil redno poroča **Odboru za spremljanje poteka revizij**, ki v okviru svojih pooblastil izvaja nekatere dejavnosti spremljanja.

Evropsko računsko sodišče tudi spremlja, kako Komisija izvaja njegova priporočila, in zagotavlja povratne informacije, ki Komisiji pomagajo izboljšati dejavnosti nadaljnega ukrepanja. V svojem *letnem poročilu za leto 2017* je ocenilo kakovost **nadaljnjih ukrepov** Komisije na podlagi vzorca 100 priporočil revizij iz 17 posebnih poročil, objavljenih leta **2014**. Ugotovilo je, da jih je Komisija v celoti izvedla 58 %, 17 % jih je bilo večinoma izvedenih, 19 % deloma, 6 % pa jih ni bilo izvedenih (Komisija priporočil, ki sploh niso bila izvedena, ni sprejela). Rezultat za v celoti izvedena priporočila je na splošno skladen s podatki iz prejšnjih let.

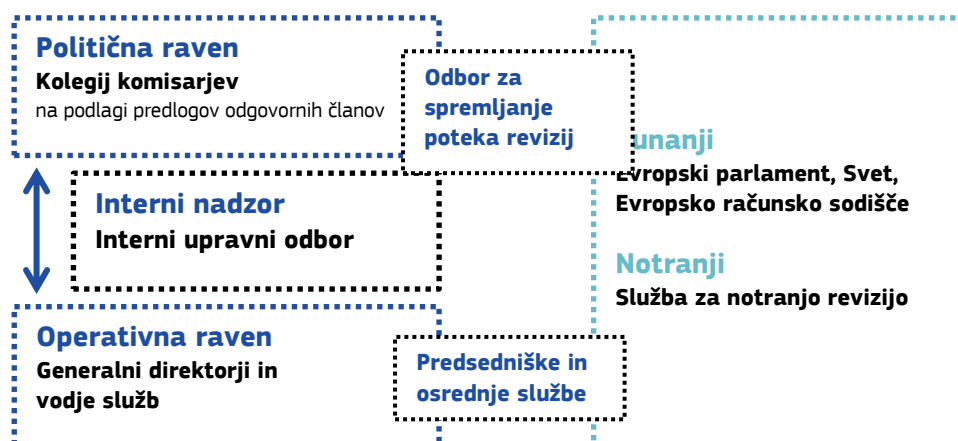
⁽⁴⁰⁰⁾ RAD: recommendations, actions, discharge (priporočila, ukrepi, razrešnica).

9. Organizacijsko upravljanje

9.1 Zanesljive ureditve upravljanja

Sistem upravljanja, ki ga uporablja Evropska komisija ⁽⁴⁰¹⁾, je prilagojen njeni edinstveni strukturi in vlogi. Vzpostavljen je bil leta 2000 v okviru upravnih reform ⁽⁴⁰²⁾. S to reformo se je znatno okrepil sistem upravljanja Komisije ter vzpostavile jasne pristojnosti in odgovornosti. Te ureditve upravljanja kolegiju pomagajo pri doseganju ciljev Komisije, uspešni in učinkoviti uporabi virov ter upravljanju proračuna EU v skladu z načeli dobrega finančnega poslovanja. **Kolegij** v okviru tega sistema **odgovornost za vsakodnevno operativno upravljanje prenese na generalne direktorje in vodje služb, ki vodijo upravno strukturo Komisije**. Svoje službe vodijo in oblikujejo v skladu s pravili in standardi, ki jih je Komisija določila, da bi izpolnili svoje različne cilje, pri čemer upoštevajo razpoložljive vire. Odgovorni so za operativno izvrševanje proračuna EU pod nadzorom ustreznega komisarja. Generalne direktorje in vodje služb v tej vlogi podpirajo predsedniške in osrednje službe Komisije ter Interni upravni odbor in drugi specializirani organi za korporativno upravljanje.

Ta sistem upravljanja se razvija še naprej – prilagaja se spreminjajočim se okoliščinam in Komisijo ohranja kot vodilno na področju dobre upravne prakse. To je bilo dokazano *leta 2018*, ko je Komisija sprejela „sveženj o upravljanju“ ⁽⁴⁰³⁾, s katerim so bile bistveno poenostavljene in okrepljene njene ureditve korporativnega upravljanja ter spodbujene nedavne revizije Evropskega računskega sodišča ⁽⁴⁰⁴⁾ in Službe Komisije za notranjo revizijo ⁽⁴⁰⁵⁾.

V novem svežnju je **pojasnjena vloga interne ravni** – zagotavlja nasvete kolegiju ter nadzor in strateško usmerjanje služb pri vseh vprašanjih v zvezi s korporativnim upravljanjem.

S svežnjem se je zlasti:

- **formalizirala in pojasnila vloga Internega upravnega odbora:** z novim sklepom Komisije ⁽⁴⁰⁶⁾ je bil Interni upravni odbor formalno ustanovljen kot glavni organ za korporativno upravljanje. Interni upravni odbor pod vodstvom predsednika podpira storitve z zagotavljanjem nadzora in strateške usmeritve na vseh področjih korporativnega upravljanja;

⁽⁴⁰¹⁾ Sporočilo Komisiji o upravljanju v Evropski komisiji (C(2018) 7703 final z dne 21. novembra 2018).

⁽⁴⁰²⁾ Resolucija Evropskega parlamenta o beli knjigi Komisije o reformi Komisije (vidiki, ki se nanašajo na Odbor za proračun) (COM(2000) 200 z dne 5. aprila 2000).

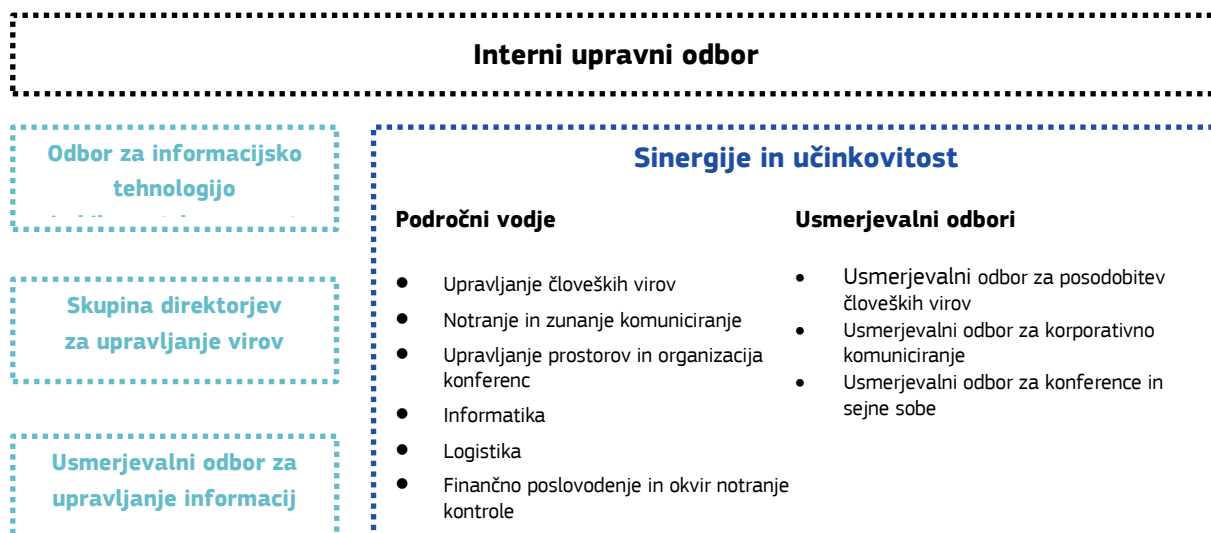
⁽⁴⁰³⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/governance-in-the-commission_sl

⁽⁴⁰⁴⁾ Evropsko računsko sodišče, *Upravljanje na Evropski komisiji – najboljša praksa? – Posebno poročilo št. 27/2016*.

⁽⁴⁰⁵⁾ Glej med drugim *oddelek 4.1.1.1 Postopki upravljanja* v Poročilu Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu – Letno poročilo organu, odgovornemu za razrešnico, o notranjih revizijah, opravljenih leta 2017 (COM(2018) 661 z dne 21. septembra 2018).

⁽⁴⁰⁶⁾ Sklep Komisije o Internem upravnem odboru (C(2018) 7706 final z dne 21. novembra 2018).

- **racionaliziralo poročanje podskupin Internemu upravnemu odboru:** Interni upravni odbor je postal pristojen za več specializiranih podskupin in odborov. Novi odbor za informacijsko tehnologijo in kibernetiko varnost je na primer nadomestil dva prejšnja odbora, da bi se zagotovila uspešnost, varnost in učinkovitost informacijske tehnologije Komisije. V zvezi s tem bo tudi nadzoroval izvajanje nove **digitalne strategije Evropske komisije** ⁽⁴⁰⁷⁾;
- **okrepil interni nadzor nad obvladovanjem tveganj:** generalni sekretariat in služba za proračun sta organizirala postopek medsebojnega pregleda, da se opredelijo in skladno ocenijo kritična tveganja ter da se izvajajo potrebni ukrepi za obvladovanje teh tveganj. Interni upravni odbor zdaj pregleduje seznam kritičnih tveganj – tako medsektorskih kot značilnih za posamezne službe – iz vseh služb. Rezultati se sporočijo kolegiju in dajo na voljo Službi za notranjo revizijo;
- **pojasnila vloga Odbora za spremljanje poteka revizij** v zvezi z obvladovanjem tveganj in konsolidiranimi računi EU ⁽⁴⁰⁸⁾.

Interni upravni odbor in njegove podskupine so *leta 2018* poleg revizije ureditev korporativnega upravljanja Komisije še naprej zagotavljale usklajevanje, svetovanje in strateško usmerjanje v zvezi z zadevami korporativnega upravljanja. To je vključevalo zagotavljanje sinergij in učinkovitosti v Komisiji na področjih, kot so informacijska tehnologija, prevajanje in logistika, oblikovanje podatkovne strategije Komisije, izvajanje novih pravil o varstvu podatkov, varnost osebja, informacij in sredstev, nadaljnja posodobitev informacijskih rešitev Komisije, boj proti goljufijam in obvladovanje tveganj.

9.2. Okrepljen kodeks ravnanja za komisarje

Vsi člani Evropske unije morajo pri izvajanju svojih dolžnosti upoštevati pravila glede etike in poštenosti iz pogodb in kodeksa ravnanja komisarjev.

Novi kodeks ravnanja članov Evropske komisije je začel veljati 1. februarja 2018. Z njim Komisija prevzema vodilno vlogo na področju etike v organizacijah javnega sektorja. S posodobljenimi pravili se določajo novi standardi v Evropi. Novi kodeks ravnanja pomeni nadaljevanje prizadevanj predsednika Junckerja za večjo preglednost od začetka njegovega mandata, v skladu z njim pa se „obdobje mirovanja“ za nekdanje komisarje podaljša z 18 mesecev na dve leti, za predsednika Komisije pa na tri leta. Poleg tega so v okviru posodobitve določena jasnejša pravila in višji etični standardi ter uvedena večja preglednost na številnih področjih.

⁽⁴⁰⁷⁾ Sporočilo Komisiji – Digitalna strategija Evropske komisije – Digitalno preoblikovana, k uporabniku usmerjena in podatkovno vodena Komisija (C(2018) 7118 final z dne 21. novembra 2018).

⁽⁴⁰⁸⁾ Sporočilo Komisiji – Posodobitev listine Odbora Evropske komisije za spremljanje poteka revizij (C(2018) 7707 final z dne 21. novembra 2018).

9.3 Varstvo podatkov

Nova direktiva o varstvu podatkov je začela veljati 11. decembra 2018 ⁽⁴⁰⁹⁾. Julija 2018 sta pooblaščenca oseba Komisije za varstvo podatkov in generalni sekretar na vse službe Komisije naslovila časovni načrt izvajanja. Sporočilo Komisiji z naslovom „Akcijski načrt Komisije za varstvo podatkov“ za izvajanje nove notranje ureditve je bilo sprejeto 7. novembra 2018. V tem načrtu so navedeni ključni akterji ter natančno določene naloge in časovno obdobje, v katerem morajo službe Komisije uvesti novo ureditev. Strukturirano sodelovanje s službami Komisije je potekalo vse leto z mesečnimi sestanki mreže koordinatorjev za varstvo podatkov, ki jih je vodila pooblaščenca oseba za varstvo podatkov.

Skoraj vse službe so v letnih poročilih o dejavnostih jasno poročale o izvajanju novega okvira za varstvo podatkov.

Komisija je julija 2018 imenovala novo pooblaščenca osebo za varstvo podatkov.

V drugi polovici leta 2018 so bili uvedeni novi operativni postopki ⁽⁴¹⁰⁾ in nov informacijski sistem (sistem za upravljanje varstva podatkov). Ti ukrepi so v letu 2018 omogočili takojšnjo nadaljnjo skladnost z novo uredbo. Informacije o začetku veljavnosti Uredbe (EU) 2018/1725 in nove smernice so bile objavljene na internih spletnih portalih Komisije in spletišču pooblaščenca osebe Komisije za varstvo podatkov.

Pooblaščenca oseba za varstvo podatkov je nadaljevala notranje ozaveščanje s številnimi dejavnostmi, kot so publikacije na intranetu Komisije in lastnem namenskem portalu, pa tudi z govori in srečanji z višjim vodstvom, s sodelovanjem z ustreznimi subjekti korporativnega upravljanja in pregledom gradiva za usposabljanje za izobraževanja o novi uredbi v obliki tečajev v učilnici. Število usposabljanj se je povečalo, da bi se zadostilo velikemu povpraševanju.

⁽⁴⁰⁹⁾ Uredba (EU) 2018/1725 (o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 45/2001).

⁽⁴¹⁰⁾ Pregledan potek dela za pripravo in potrjevanje evidenc (dokumentacija o postopkih obdelave osebnih podatkov na podlagi člena 31 Uredbe (EU) 2018/1725).

